

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ
ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗЮНА

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису

КАЙТАНОВСЬКА ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА

УДК 377.36.011.2:656.811]-043.83(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОПЕРАТОРІВ
ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ В ПРОФЕСІЙНИХ КОЛЕДЖАХ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

011 «Освітні, педагогічні науки»

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

(підпис, ініціали та прізвище здобувача) О. М. Кайтановська

Науковий керівник:
Петренко Лариса Михайлівна,
доктор педагогічних наук, професор.

Київ – 2025

АНОТАЦІЯ

Кайтановська О. М. Формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі 01 Освіта/ Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України, Київ, 2025.

У дисертації окреслено актуальність теми та обґрунтовано проблематику професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах, визначено мету та завдання, розроблено програму і методику дослідження. Висвітлено результати наукового аналізу стану дослідженості зазначеної проблеми, встановлено суперечності між рівнем професійної підготовки операторів поштового зв'язку та вимогами, які висуває ринок праці до кваліфікованих робітників, їхню готовність до розв'язання складних ситуацій на робочому місці. Зазначена відповідність зумовлена використанням соціально-економічних чинників: застаріла матеріально-технічна база у навчальних закладів; недостатнє фінансування; пасивна участь суб'єктів господарювання у вирішенні завдань професійної освіти; низький престиж робітничих професій; відсутність системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників; брак сучасної навчальної літератури та інших факторів.

Авторкою розкрито роль і місце професійних коледжів у національній системі освіти, сформульовано визначення поняття «професійний коледж», охарактеризовано його відмінності від інших закладів професійної (професійно-технічної) освіти; виявлено тенденцію до впровадження інтегрованих професій в освітню діяльність професійних коледжів, що підвищує рівень конкурентоспроможності випускників на ринку праці.

У науковій роботі значне місце відведено аналізу результатів дослідженості проблеми професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг у професійних коледжах, що уможливило обґрунтування актуальності дослідження проблем розвитку сфери послуг і зокрема професії «Оператор поштового зв'язку»; а також виокремлення її спільних ознак і водночас окреслено специфіку. Ґрунтовний аналіз значного масиву дисертацій з питань підготовки кваліфікованих робітників для сфери послуг дав змогу узагальнити групу спільних ключових компетентностей та комплексу специфічних професійних (hard skills) і «м'яких» (soft skills) компетентностей, які відображають особливості професійної діяльності операторів поштового зв'язку на ринку послуг.

Виявлено, що підготовка сучасних робітничих кадрів висвітлена в наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Науковці доводять, що в підготовці кваліфікованих робітників важливо не просто вивчити теорію або виконати певні операційні дії, а розвивати практичні навички, уміння та здатність, які формуються в реальних ситуаціях: в лабораторіях, майстернях, на підприємствах, організаціях тощо. Аналіз результатів психолого-педагогічної та методичної літератури з цієї теми показує, що, незважаючи на значні досягнення вчених у формуванні професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників, у професійних коледжах, як і в інших закладах професійної (професійно-технічної) освіти, відчувається брак навчально-методичної літератури, електронних ресурсів, інструментів, а також програм для симуляції спеціальних навичок в обслуговуванні клієнтів, платформ, які б охоплювали всі аспекти професійної підготовки кваліфікованих робітників і дали змогу створити більш ефективні методики та стратегії формування професійних компетентностей, що відповідають сучасним вимогам ринку праці.

За результатами структурно-семантичного аналізу суті феномену «професійна компетентність оператора поштового зв'язку» сформульовано авторське визначення цього поняття та окреслено професійно-особистісні

важливі якості сучасного кваліфікованого робітника з професії «Оператор поштового зв'язку» – це інтегративна якість, набута в процесі професійної підготовки, яка характеризується комплексом знань, умінь і здатностей відповідально виконувати функціональні обов'язки на робочому місці, ухвалювати самостійні рішення у разі виникнення нестандартних ситуацій, прагнути до постійного самовдосконалення, самоосвіти, креативного розвитку. Підкреслено, що професійна компетентність є ключовою для кваліфікованого робітника. На основі аналізу наукових праць, навчально-методичної літератури та нормативних документів узагальнено основні вимоги до операторів поштового зв'язку.

У процесі дослідження розроблено та обґрунтовано структуру і зміст професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах, що складається з таких компонентів: мотиваційно-ціннісного (складники: мотиваційний, ціннісний, конативний), знаннєвого (складники: теоретичні та технологічні знання), діяльнісного (складники: професійні, комунікативні, інформаційно-технологічні уміння), особистісно-професійного (складники (особистісні та професійні якості) компонентів і охарактеризовано їх зміст. Зважаючи на сучасні тенденції цифровізації у сфері послуг, виокремлено інформаційно-технологічну складову професійної компетентності оператора поштового зв'язку – теоретичні і технологічні знання та вміння.

Охарактеризовано критерії оцінювання показників (аксіологічний, когнітивний, операційний, суб'єктний) та рівнів сформованості професійної компетентності операторів поштового зв'язку: *високий, середній і низький*. Це дало можливість оцінити рівень їхньої професійної підготовленості до виконання функціональних обов'язків на робочому місці.

На основі аналізу Державного стандарту з професійної підготовки операторів поштового зв'язку, навчальних планів розроблено та експериментально перевірено методику формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах, основою якої є форми, методи і технології дистанційного і змішаного

навчання (активні та інтерактивні методи), а також дуальне навчання, яке сприяє поєднанню теоретичних знань, практичних навичок та вмінь, які притаманні для ефективного виконання професійних обов'язків.

У дисертації обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах та з використанням методів експертного оцінювання визначено найважливіші з них, а саме: створення безпечного навчального середовища в професійному коледжі для здобувачів освіти і педагогічного колективу; розроблення та використання навчально-методичного забезпечення з професійної підготовки операторів поштового зв'язку на основі принципів відкритої освіти; упровадження елементів дуального навчання у професійно-практичну підготовку операторів поштового зв'язку.

З метою оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності у майбутніх операторів поштового зв'язку на початку педагогічного експерименту та по його завершенню розроблено критерії (аксіологічний, когнітивний, операційний, суб'єктний) та відповідні параметри і рівні сформованості професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах.

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження полягатиме в тому, що вперше: розроблено й обґрунтовано структуру і зміст професійної компетентності операторів поштового зв'язку, яка складається з мотиваційно-ціннісного (складники: мотиваційний, ціннісний, конативний), знаннєвого (складники: теоретичні та технологічні знання), діяльнісного (складники: професійні, комунікативні, інформаційно-технологічні уміння), особистісно-професійного (складники: особистісні та професійні якості) компонентів; виокремлено і схарактеризовано зміст інформаційно-технологічної складової професійної компетентності оператора поштового зв'язку; створено та апробовано методику формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку, що поєднує найбільш актуальні форми (дистанційне і змішане навчання), методи (активні –

вебінари, онлайн-курси, віртуальні тренування, симуляції, вебквести, метод кейсів, електронний портфоліо, форуми та обговорення, виконання практичних завдань, онлайн-тестування; інтерактивні – робота в малих групах для розвитку дієво-практичної сфери, робота у великих групах для виконання проблемно-пошукових завдань, колективна – інформаційні, лабораторно-практичні заняття з елементами дослідження, факультативи, гуртки; індивідуальні заняття – розроблення власного портфоліо, виконання проєкту, підготовка доповіді тощо) та способи – використання різних платформ і додатків, створення ментальних карт, групові обговорення шляхів виконання завдань та отриманих результатів, порівняння їх з цілями) організації навчання в умовах війни з російським агресором за незалежність українського народу та з урахуванням цифровізації поштових послуг; визначено й обґрунтовано оптимальні педагогічні умови формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку, а саме: створення безпечного навчального середовища в професійному коледжі для здобувачів освіти і педагогічного колективу; розроблення та використання навчально-методичного забезпечення з професійної підготовки операторів поштового зв'язку на основі принципів відкритої освіти; впровадження елементів дуального навчання у професійно-практичну підготовку операторів поштового зв'язку; визначено критеріально-структурний апарат оцінювання рівнів розвитку професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах, який характеризується обґрунтованими кількісними і якісними критеріями (аксіологічний, когнітивний, операційний, суб'єктний), параметрами та рівнями (високий, середній, низький); суть поняття «професійний коледж» як заклад освіти зі специфічними умовами професійного навчання, що, внаслідок проведення низки процедур з передачі будівель, устаткування, земельних ділянок, на яких вони знаходяться, передано в комунальну власність місцевих органів влади, які функціонують згідно нормативно правових актів з регулювання діяльності ЗП(ПТ)О; уточнено суть поняття «професійна компетентність оператора поштового

зв'язку», під яким розуміємо здатність особи мобілізувати в професійній діяльності потенціал набутих знань, умінь, загальних способів виконання дій, які мають відповідати вимогам сучасного ринку праці і тенденціям розвитку сфери послуг та національного оператора поштового зв'язку, зумовленими розвитком цифрового суспільства; удосконалено діагностичний інструментарій для дослідження динаміки формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах згідно з розробленими кількісними і якісними критеріями та показниками; подальшого розвитку дістали: науково-педагогічні положення професійної підготовки кваліфікованих робітників у професійних коледжах з урахуванням кризових ситуацій (пандемія COVID-19, війна) та сучасних тенденцій трансформації освіти; узагальнення практичного досвіду професійної підготовки операторів поштового зв'язку в професійних коледжах в умовах дистанційного та змішаного навчання.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні та впровадженні у навчально-виховний процес професійних закладів методичних рекомендацій з формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку «Професійна підготовка операторів поштового зв'язку: від теорії до практики», призначені для педагогічних працівників закладів професійної освіти, коледжів; викладачів і тренерів у системі безперервної освіти педагогічних кадрів; науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти і здобувачів вищої освіти за спеціальністю 015 Професійна освіта на першому (бакалаврському), другому (магістерському) і третьому (освітньо-науковому) рівнях; методистів навчально-методичних центрів (кабінетів) професійної освіти з метою використання в організації в міжкурсовий період.

Ключові слова: професійна компетентність, професійна діяльність, професійні коледжі, заклади професійної (професійно-технічної) освіти, професійна підготовка, кваліфікований робітник, сфера послуг, дуальне навчання, корпоративне навчання, дистанційне навчання, змішане навчання, оператор поштового зв'язку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

1. Кайтановська, О. (2022а) Оператор поштового зв'язку: аналіз стандарту професійної (професійно-технічної) освіти. *Професійна педагогіка*, 1(24), 186-194. DOI:<https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.186-194>
2. Кайтановська, О. (2022b) Структурно-семантичний аналіз поняття «професійна компетентність операторів поштового зв'язку». *Вісник післядипломної освіти: збірник наукових праць (Серія «Педагогічні науки»)* 21(50), 78-90. DOI:[https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21\(50\)-78-90](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21(50)-78-90)
3. Савенко, О., Кайтановська, О., & Шнюкова, І. (2022). Організація професійної орієнтації учнів у Франції. *Педагогічні науки: теорія та практика*, (4). 344-350. DOI:<https://doi.org/10.26661/2786-5622-2021-4-51>
4. Кайтановська, О. (2023b) Вплив цифровізації поштових послуг на структуру і зміст професійної компетентності операторів поштового зв'язку. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*, 4. 2023. 162-170. DOI:<https://doi.org/10.31651/2524-2660-2023-4-162-170>
5. Кайтановська, О. (2023а) Аналіз професійних компетентностей операторів поштового зв'язку. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. *Педагогічні науки*, 2 (26), 52-59. DOI:<https://doi.org/10.32342/2522-4115-2023-2-26-6>
6. Кайтановська, О. (2024с) Змішане навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти: потреби і можливості викладачів. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*, 3 (146), 11-17. DOI:<https://doi.org/10.32782/1995-0519.2024.3.1>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. Кайтановська, О. (2021) Аналіз змісту підготовки операторів поштового зв'язку в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій : матеріали V Всеукраїнського науково-методичного семінару*, 260-262. Глухів: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка.

8. Кайтановська, О. (2022) Дидактичні засади формування професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 115-118. Глухів: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка.

9. Кайтановська, О. (2022) Компетентнісний підхід у системі професійної освіти майбутніх операторів поштового зв'язку. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій: матеріали VI Всеукраїнського науково-методичного семінару*, 116-118. Глухів: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка.

10. Кайтановська, О. (2022) Структура професійної компетентності операторів поштового зв'язку. *Управління розвитком ЗП(ПТ)О на засадах педагогічної логістики: стан, реалії, досвід: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 137-139. Чернівці: ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

11. Кайтановська, О. (2022) Професійний саморозвиток кваліфікованого робітника з професії «оператор поштового зв'язку». *Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи: збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-*

практичної конференції, 190-191. Київ-Ірпінь: ПООД імені Івана Зязюна НАПН України.

12. Кайтановська, О. (2023) Підготовка операторів поштового зв'язку у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: розширення професійних навичок. *Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій*, 151-153. Глухів: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка.

13. Кайтановська, О. (2023) Підготовка майбутніх операторів поштового зв'язку до професійної діяльності в умовах цифровізації суспільства. *Збірник тез доповідей за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів*, 64-65. Мукачево: Мукачівський державний університет.

14. Кайтановська, О. (2023) Вплив воєнного стану на підготовку операторів поштового зв'язку в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Розвиток педагогічної науки і практики в умовах воєнного та повоєнного часу: матеріали Звітної науково-практичної конференції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за 2022 рік*, 40-42. Київ: Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

15. Кайтановська, О. (2023) Сучасні орієнтири у підготовці операторів поштового зв'язку у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії: збірник матеріалів V Всеукраїнського відкритого науково-практичного онлайн-форуму*, 321-324. Київ: Національний центр «Мала академія наук України».

16. Кайтановська, О. (2023) Використання інноваційних виробничих технологій при підготовці операторів поштового зв'язку. *Особистісно-професійна підготовка фахівців у контексті інтеграції України в*

європейський освітній простір: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції, 133-136. Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені Івана Коцюбинського.

17. Кайтановська, О. (2024) Мотиваційний компонент професійної компетентності операторів поштового зв'язку. *Неперервна педагогічна освіта XXI століття: збірник матеріалів XXI Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О.П. Рудницької*, 7 (19), 211-212. Київ: Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

18. Кайтановська, О. (2024) Використання цифрових засобів навчання у формуванні професійної компетентності операторів поштового зв'язку в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи [Електронний ресурс]: збірник матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 15-16. Київ: Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

19. Кайтановська, О. (2024) Результати емпіричного дослідження рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку. *Мережева взаємодія Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України та закладів освіти України і зарубіжжя: матеріали Звітної науково-практичної конференції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна*, 88-90. Київ: Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Наукові праці, які додатково відображають результати дослідження

20. Кайтановська, О. (2024) Професійна підготовка операторів поштового зв'язку: від теорії до практики. *Методичні рекомендації*. Видавництво «Фенікс»: 2024. — 68 с.

ABSTRACT

Kaitanovska O. M. Formation of professional competence of future postal operators in vocational colleges. – Qualification scientific work in the form of a manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the field of 01 Education/Pedagogy in the specialty 011 Educational, pedagogical sciences. – Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, 2024.

The dissertation outlined the relevance of the topic and substantiates the issues of professional competence of postal operators in vocational colleges, defined the goal and objectives, elaborated a program and methodology of the research. The results of a scientific analysis of the state of research concerning the mentioned problem are highlighted, contradictions between the level of professional training of postal operators and the requirements that the labor market places on qualified workers, their readiness to resolve difficult situations in the workplace are established. The indicated correspondence is due to the use of socio-economic factors: outdated material and technical base in educational institutions; insufficient funding; passive participation of business entities in solving the tasks of vocational education; low prestige of working professions; lack of a system of training, retraining and advanced training of teaching staff; lack of modern educational literature and other factors.

The author reveals the role and place of vocational colleges in the national education system, formulates the definition of the concept of «vocational college»; characterizes its differences from other institutions of vocational (professional and technical) education; reveals a tendency to introduce integrated professions into the educational activities of vocational colleges, which increases the level of competitiveness of graduates in the labor market.

In the scientific work, a significant place is given to the analysis of the results of research into the problem of professional training of future qualified service workers in

vocational colleges, which made it possible to substantiate the relevance of research into the problems of development of the service sector and, in particular, the profession of postal operator; as well as identifying its common features and at the same time outlining its specifics. A thorough analysis of a significant array of dissertations on the training of qualified workers for the service sector made it possible to generalize a group of common key competencies and a complex of specific professional (hard skills) and «soft» (soft skills) competencies that reflect the peculiarities of the professional activities of postal operators in the services market.

It was found out that the training of modern workers is covered in the scientific works of both domestic and foreign scientists. Scientists prove that in the training of skilled workers it is important not to simply study the theory or perform certain operational actions, but to develop practical skills, abilities and capacities that are formed in real situations: in laboratories, workshops, at enterprises, organizations, etc. Analysis of the results of psychological, pedagogical and methodological literature concerning this topic demonstrates that despite the significant achievements of scientists in the formation of professional competence of future skilled workers, in vocational colleges, as in other institutions of vocational (professional and technical) education, there is a lack of educational and methodological literature, electronic resources, tools, as well as programs for simulating special skills in customer service, platforms that would cover all aspects of the professional training of skilled workers and allow creating more effective methods and strategies for the formation of professional competencies that meet the modern requirements of the labor market.

Based on the results of the structural and semantic analysis of the essence of the phenomenon of «professional competence of a postal operator», the author's definition of this concept is formulated and the important professional and personal qualities of a modern qualified worker in the profession of «Postal Operator» are outlined - this is an integrative quality acquired in the process of professional training, which is characterized by a set of knowledge, skills and abilities to responsibly perform functional duties in the workplace, make independent

decisions in the event of non-standard situations, strive for constant self-improvement, self-education, and creative development. It is emphasized that professional competence is key for a qualified worker. Based on the analysis of scientific works, educational and methodological literature, and regulatory documents, the main requirements for postal operators are summarized.

In the process of research, the structure and content of the professional competence of postal operators in professional colleges was developed and substantiated, which consists of the following components: motivational and value (components: motivational, value, conative), knowledge (components: theoretical and technological knowledge), activity (components: professional, communicative, information and technological skills), personal and professional (components (personal and professional qualities) components and their content was characterized. Taking into account the current trends of digitalization in the service sector, the information and technological component of the professional competence of a postal operator was identified - theoretical and technological knowledge and skills.

The criteria for evaluating indicators (axiological, cognitive, operational, subjective) and levels of formation of professional competence of postal operators were characterized: *high, medium and low*. This made it possible to assess the level of their professional preparedness to perform functional responsibilities at the workplace.

Based on the analysis of the State Standard for the Professional Training of Postal Operators and curricula, a methodology for the formation of professional competence of postal operators in professional colleges has been elaborated and experimentally tested, based on the forms, methods and technologies of distance and mixed learning (active and interactive methods), as well as dual learning, which contributes to the combination of theoretical knowledge, practical skills and abilities that are inherent in the effective performance of professional duties.

The dissertation substantiates the pedagogical conditions for the formation of professional competence of postal operators in professional colleges and, using expert assessment methods, identifies the most important of them: creating a safe

learning environment in a professional college for education seekers and teaching staff; elaborating and using educational and methodological support for the professional training of postal operators based on the principles of open education; introducing elements of dual learning into the professional and practical training of postal operators.

In order to assess the levels of formation of professional competence in future postal operators at the beginning of the pedagogical experiment and upon its completion, criteria (axiological, cognitive, operational, subject) and corresponding parameters and levels of formation of professional competence of postal operators in professional colleges were elaborated.

The practical significance of the obtained results consists of the elaboration and implementation of methodological recommendations for the formation of professional competence of postal operators «Professional training of postal operators: from theory to practice» into the educational process of professional institutions, intended for pedagogical workers of vocational education institutions, colleges; teachers and trainers in the system of continuous education of pedagogical personnel; scientific and pedagogical workers of higher education institutions and higher education seekers in the specialty 015 Professional education at the first (bachelor's), second (master's) and third (educational and scientific) levels; methodologists of educational and methodological centers (offices) of vocational education for the purpose of use in the organization during the inter-course period.

The scientific work summarizes the results of the research for each section of the dissertation, designed to illustrate and confirm scientific conclusions, tables, drawings, graphs and diagrams are used. After completing the research, the researcher formulates conclusions that can be used to train qualified workers in the service sector, in the postgraduate education system, as well as in the organization of scientific and methodological events (seminars, webinars, round tables, etc.). In addition, this material can be useful for developing methodological recommendations, training manuals, educational materials for teaching staff of educational institutions.

Keywords: professional competence, professional activity, professional colleges, institutions of vocational (professional and technical) education, professional training, qualified worker, service sector, dual training, corporate training, distance learning, mixed learning, postal operator.

LIST OF PUBLISHED WORKS ON THE TOPIC OF THESIS

Scientific works which the main results of the dissertation are published in

1. Kaitanovska, O. (2022a) Postal operator: analysis of the standard of vocational (professional and technical) education. *Professional Pedagogy*, 1(24), 186-194. DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.186-194>
2. Kaitanovska, O. (2022b) Structural and semantic analysis of the concept of «professional competence of postal operators». *Bulletin of Postgraduate Education: Collection of Scientific Works (Series «Pedagogical Sciences»)* 21(50), 78-90. DOI: [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21\(50\)-78-90](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21(50)-78-90)
3. Savenko, O., Kaitanovska, O., Shnyukova, I. (2022). Organization of professional orientation of pupils in France. *Pedagogical Sciences: theory and practice*, (4). 344-350. DOI: <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2021-4-51>
4. Kaitanovska, O. (2023b) The impact of digitalization of postal services on the structure and content of professional competence of postal operators. *Bulletin of the Bohdan Khmelnytskyi National University of Cherkasy. Series «Pedagogical Sciences»*, (4.2023). 162-170. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2023-4-162-170>
5. Kaitanovska, O. (2023a) Analysis of professional competencies of postal operators. *Bulletin of the Alfred Nobel University. Series «Pedagogy and Psychology»*. *Pedagogical Sciences*, 2 (26), 52-59. DOI:
6. Kaitanovska, O. (2023c) Mixed learning in vocational (professional and technical) education institutions: needs and opportunities of teachers. *Bulletin of the Kremenchuk Mykhailo Ostrohradsky National University*, 3 (146), 11-17. DOI: <https://doi.org/10.32782/1995-0519.2024.3.1>

Scientific works that certify the approbation of the dissertation materials

7. Kaitanovska, O. (2021) Analysis of the content of training postal operators in institutions of vocational (professional and technical) education. *Preparation of a master of industrial training, a teacher of vocational training for the introduction of innovative technologies into the educational process: materials of the V All-Ukrainian Scientific and Methodological Seminar*, 260-262. Glukhiv: Glukhiv National Pedagogical University named after Oleksandr Dovzhenko.

8. Kaitanovska, O. (2022) Didactic basis of forming professional competence of future postal operators. *Development of pedagogical skills of a future teacher in conditions of educational transformations: materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference*, 115-118. Glukhiv: Glukhiv National Pedagogical University named after Oleksandr Dovzhenko.

9. Kaitanovska, O. (2022) Competency-based approach in the system of professional education of future postal operators. *Preparation of a master of industrial training, a teacher of professional training for the introduction of innovative technologies into the educational process: materials of the VI All-Ukrainian Scientific and Methodological Seminar*, 116-118. Glukhiv: Glukhiv National Pedagogical University named after Oleksandr Dovzhenko.

10. Kaitanovska, O. (2022) Structure of professional competence of postal operators. *Management of the development of vocational (professional and technical) education institutions on the principles of pedagogical logistics: state, realities, experience: materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference*, 137-139. Chernivtsi: State-owned Higher Educational Institution «University of Education Management» of the National Academy of Sciences of Ukraine.

11. Kaitanovska, O. (2022) Professional self-development of a qualified worker in the profession of «postal operator». *Development of professional culture of future specialists: challenges, experience, strategies, prospects: collection of materials of the V All-Ukrainian scientific and practical conference*, 190-191. Kyiv-Irpin: Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.

12. Kaitanovska, O. (2023) Training of postal operators in vocational (professional and technical) education institutions: expanding professional skills. *Materials of the III All-Ukrainian Scientific and Practical Conference Development of pedagogical skills of the future teacher in the conditions of educational transformations*, 151-153. Glukhiv: Glukhiv National Pedagogical University named after Oleksandr Dovzhenko.

13. Kaitanovska, O. (2023) Training of future postal operators for professional activity in the conditions of digitalization of society. *Collection of abstracts of reports based on materials of the III International Scientific and Practical Conference Modern trends in the development of science and education in the conditions of deepening European integration processes*, 64-65. Mukachevo: Mukachevo State University.

14. Kaitanovska, O. (2023) The impact of martial law on the training of postal operators in vocational (professional and technical) education institutions. *Development of pedagogical science and practice in wartime and post-war conditions: materials of the Report Scientific and Practical Conference of the Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Sciences of Ukraine for 2022*, 40-42. Kyiv: Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Sciences of Ukraine.

15. Kaitanovska, O. (2023) Modern guidelines in the training of postal operators in vocational (professional and technical) education institutions. *Innovative transformations in modern education: challenges, realities, strategies: collection of materials of the V All-Ukrainian open scientific and practical online forum*, 321-324. Kyiv: National Center «Small Academy of Sciences of Ukraine».

16. Kaitanovska, O. (2023) Use of innovative production technologies in the training of postal operators. *Personal and professional training of specialists in the context of Ukraine's integration into the European educational space: materials of the All-Ukrainian scientific and practical Internet conference*, 133-136. Vinnytsia: Vinnytsia State Pedagogical University named after Ivan Kotsiubynsky.

17. Kaitanovska, O. (2024) Motivational component of professional competence of postal operators. *Continuing pedagogical education of the 21st century: collection of materials of the 21st International pedagogical and artistic readings in memory of prof. O.P. Rudnytska*, 7 (19), 211-212. Kyiv: Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Sciences of Ukraine.

18. Kaitanovska, O. (2024) The use of digital learning tools in the formation of professional competence of postal operators in institutions of vocational (professional and technical) education. *Development of professional culture of future specialists: challenges, experience, strategies, prospects [Electronic resource]: collection of materials of the VI All-Ukrainian scientific and practical conference*, 15-16. Kyiv: Institute of Pedagogical Education and Adult Education named after Ivan Zyazyun of the National Academy of Sciences of Ukraine.

19. Kaitanovska, O. (2024) Results of an empirical study of the levels of formation of professional competence of future postal operators. *Network interaction of the Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Sciences of Ukraine and educational institutions of Ukraine and abroad: materials of the Report Scientific and Practical Conference of the Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical Education and Adult Education*, 88-90. Kyiv: Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Sciences of Ukraine.

Scientific works that additionally reflect the results of the research

20. Kaitanovska, O. (2024) Professional training of postal operators: from theory to practice. *Methodological recommendations*. «Phoenix» Publishing House: 2024. – 68 p.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	2
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	22
ВСТУП.....	23
РОЗДІЛ 1 НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ОПЕРАТОРІВ ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ В ПРОФЕСІЙНИХ КОЛЕДЖАХ	36
1.1. Концептуальні основи підготовки операторів поштового зв'язку в професійних коледжах.....	36
1.2. Аналіз результатів дослідженості проблеми професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг у професійних коледжах.....	55
1.3. Професійна компетентність операторів поштового зв'язку як предмет наукового педагогічного дослідження.....	81
Висновки до першого розділу.....	102
РОЗДІЛ 2 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОПЕРАТОРІВ ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ В ПРОФЕСІЙНИХ КОЛЕДЖАХ	105
2.1. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку в професійних коледжах.....	105
2.2. Оновлення змісту професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах у контексті цифровізації суспільства	127
2.3. Методика формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах	145
Висновки до другого розділу	167

РОЗДІЛ 3 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА АВТОРСЬКОЇ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОПЕРАТОРІВ ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ В ПРОФЕСІЙНИХ КОЛЕДЖАХ	171
3.1. Організація і методика проведення педагогічного експерименту	171
3.2. Результати констатувального етапу педагогічного експерименту	181
3.3. Порівняльний аналіз результатів констатувального та формульовального етапів експериментального дослідження	196
Висновки до третього розділу.....	224
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	227
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	234
ДОДАТКИ.....	262

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЄДЕБО – Єдина державна електронна база з питань освіти

СП(ПТ)О – стандарт професійної (професійно-технічної) освіти

П(ПТ)О – професійна (професійно-технічна) освіта

ЗП(ПТ)О – заклади професійної (професійно-технічної) освіти

ВСТУП

Актуальність теми. Технологічний прогрес, зумовлений потужним поступом Industry 4.0, актуалізує формування необхідних для різних секторів економіки компетентностей у майбутніх кваліфікованих робітників, що потребує змін у системі професійної освіти, яка забезпечує розвиток людського капіталу як фактора виробництва та рушійної сили економічного зростання. Поштовий зв'язок є однією з найбільш пріоритетних і стратегічно важливих сфер економіки в Україні. З кожним днем пошта набуває нових форм, реорганізовується та розширюється в Україні і за її межами, зростає кількість відділень поштового зв'язку оснащених сучасним обладнанням, комп'ютерами та касовою технікою.

До недавнього часу ринок послуг поштового зв'язку в Україні був повністю монополізований національним оператором поштового зв'язку Українським державним підприємством поштового зв'язку «Укрпошта», на якого покладаються функції з надання універсальних послуг поштового зв'язку. Сьогодні на ринку послуг поштового зв'язку діють понад 300 інших суб'єктів господарювання, які мають відповідні ліцензії Національної комісії з регулювання зв'язку. Їх забезпечення кваліфікованими робітниками за професією «Оператор поштового зв'язку» здійснюють заклади професійної (професійно-технічної) освіти, професійні та фахові коледжі, корпоративні університети та роботодавці безпосередньо на робочому місці.

На актуальності підвищення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників акцентовано увагу в Законах України: «Про освіту» (2017), «Про професійну (професійно-технічну) освіту», «Про професійний розвиток працівників» (2012), «Про зайнятість населення» (2013), «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності» (2013); обґрунтовано та визначено основні положення в таких Концепціях: підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (2018), реалізації державної політики у сфері професійної

(професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року (2019); Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022-2027 роки (2021); Плану відновлення України (2022); Національного проєкту за сферами «Освіта і наука» до 2032 р. (2022); Лісабонської конвенції про визначення кваліфікацій (1997), Брюггського комюніке (2010) та ін.

Необхідність дослідження зумовлена сучасним станом професійної освіти, її розвитком на інноваційних засадах, а саме: упровадження дуальної форми навчання; посилення практичної складової підготовки кваліфікованих робітників; інтеграцією професій; зміною статусу закладів професійної (професійно-технічної) освіти тощо, що спричиняє невизначеність у діяльності педагогічних колективів; а також повільною модернізацією стандартів професійної освіти і розробкою стандартів професійної підготовки; тривалою роботою з підготовки Закону України «Про професійну освіту» до прийняття у Верховній Раді України, що створює утруднення в трансформації зазначених закладів освіти, розвитку інфраструктури тощо.

Теоретико-методологічне підґрунтя розв'язання означеної проблеми становлять концептуальні положення наукових праць щодо: філософії та методології професійної освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало, Т. Равчина та ін.), концепцій та моделей реалізації компетентнісного підходу в закладах освіти (С. Гончаренко, Е. Гундерт, Р. Епштейн, Н. Кулалаєва, О. Локшина, М. Пальчук, Л. Петренко, В. Помилуйко, Є. Царьова), психолого-педагогічних аспектів формування професійно-значущих якостей майбутніх фахівців у закладах освіти (Ж. Дасюк, Ю. Дорі, А. Зоар, О. Калашник, А. Король, А. Солодчук, В. Тканова, Х. Дж. Хартман, С. Яланська), науково-методичних аспектів формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників (С. Алексєєва, І. Андрощук, О. Бойчук, К. Брителл, І. Дрозіч,

Л. Єршова, О. Загіка, В. Ковальчук, Н. Котляревська, С. Кравець, С. Масліч), організації професійної підготовки дорослих (О. Аніщенко, М. Артюшина, О. Баніт, О. Бородієнко, Л. Криницька, І. Н. Креденець, Л. Лук'янова, А. Онищенко, І. Перішко, І. Радомський, Г. Сотська, О. Тринус).

Однак поза увагою науковців залишилися такі важливі питання, як формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку у процесі їхньої підготовки в професійних коледжах. Зазначене ускладняється низкою суперечностей, що потребують розв'язання, зокрема між:

підвищеними вимогами суспільства до якості професійної підготовки майбутніх робітників сфери поштових послуг та недостатнім рівнем забезпечення у професійних коледжах педагогічних умов;

зрослими потребами підприємств Національного поштового оператора АТ «Укрпошта» в професійно компетентних операторах поштового зв'язку та недостатньою розробленістю методик, які б цьому сприяли;

необхідністю формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку та браком методичних рекомендацій, які б забезпечували цей процес у професійних коледжах відповідно до потреб і вимог сучасного ринку праці.

Розв'язання означених суперечностей створює передумови для підготовки конкурентоспроможних кваліфікованих робітників, здатних до безперервного професійного розвитку і самореалізації в умовах цифрового суспільства. Таким чином, актуальність й одночасно недостатня теоретична і практична розробленість проблеми, а також наявність зазначених вище суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри професійної і вищої освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» в межах наукової теми «Трансформація професійного розвитку

педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти» (РК № 0120U00104637) та Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України в межах наукової теми відділу теорії і практики педагогічної освіти «Теорія і практика підготовки майбутнього викладача закладу вищої педагогічної освіти до професійної діяльності в умовах цифровізації суспільства» (РК № 0122U000432).

Тему дисертації затверджено вченою радою Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (протокол №12 від 13 жовтня 2023 р.).

Об’єкт дослідження: професійна підготовка операторів поштового зв’язку.

Предмет дослідження: методика формування професійної компетентності операторів поштового зв’язку в професійних коледжах.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування професійної компетентності операторів поштового зв’язку в професійних коледжах.

Завдання дослідження:

На основі вивчення наукової педагогічної літератури, аналізу нормативно-правових документів

1. Визначити концептуальні основи підготовки операторів поштового зв’язку в професійних коледжах, розкрити роль і значення професійних коледжів у системі національної освіти.

2. Виявити ступінь розробленості проблеми формування професійної компетентності операторів поштового зв’язку в теорії і практиці професійної педагогіки, конкретизувати суть, визначити зміст і структуру досліджуваного феномену.

3. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування професійної компетентності операторів поштового зв’язку в професійних коледжах.

4. Розробити та експериментально перевірити методику формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах.

5. Підготувати та впровадити методичні рекомендації з формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах.

Концептуальна ідея дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних і методичних основ формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку, що забезпечуватиме комплексний вплив на підвищення ефективності їхньої підготовки в професійних коледжах.

Методологічну основу дослідження становлять взаємопов'язані і взаємозумовлені різні наукові підходи, які дали змогу дослідити формування професійного розвитку операторів поштового зв'язку, а саме: системний (уможливив обґрунтування суті й змісту та відображення структури професійної компетентності операторів поштового зв'язку); компетентнісний (надав змогу визначити та охарактеризувати змістове наповнення компонентів професійної компетентності операторів поштового зв'язку, розробити критеріальний апарат оцінювання результатів їх формування; визначити педагогічні умови професійної підготовки кваліфікованих робітників для сфери поштових послуг, здійснити та спроектувати методику формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах); акмеологічний (зумовлює особистісний і професійний розвиток майбутніх операторів поштового зв'язку, спонукає до саморозвитку); інформаційний (відображає інформаційний аспект трансформації професійних коледжів, дійсності професійної підготовки в умовах війни та забезпечується інформаційно-аналітичною діяльністю в процесі професійного розвитку викладачів та здобувачів освіти) підходи.

Теоретичною основою дослідження стали наукові праці вчених, у яких розкрито: методологічні основи розвитку професійної освіти (І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало та ін.); теоретико-методологічні основи професійного розвитку особистості (В. Семеченко, О. Кучерявий, О. Лавріненко та ін.); розвитку професійної компетентності кваліфікованих робітників педагога в умовах конкурентоспроможності на ринку праці (О. Гермак, Н. Кулалаєва, О. Локшина, М. Пальчук, Л. Петренко, В. Помилуйко, Є. Царьова, О. Шамралує); розвитку професійної освіти і навчання дорослих (О. Аніщенко, М. Артюшина, О. Баніт, О. Бородієнко, Л. Криницька, І. Н. Креденець, Л. Лук'янова, А. Онищенко, І. Перішко, І. Радомський, Г. Сотська, О. Тринус, С. Чупахін); специфіку професійної діяльності фахівців сфери поштового зв'язку (А. Брагін, В. Брехуненко, Н. Галич, А. Говоровський, К. Захарченко, В. Virag, К. Dimitrov, G. Peres, T. Gaar, М. Ніязов, К. Оразбаєва, І. Осіпчук, В. Петрова, Д. Турекулова, А. Єстурлієва, E.Moulle, F. Marsella, P. Carlomagno, F. Deneux, Y. Ito, M. Scher, І. Романич, В. Шматко, О. Ярошенко, Л. Яшук).

Методи дослідження. Відповідно до мети та вирішення завдань використано такі методи:

теоретичні: аналіз наукових досліджень у галузі філософії, соціології, професійної педагогіки і психології та методики професійного навчання (для обґрунтування основних положень формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку); наративний аналіз (для інтерпретації тексту в контексті досліджуваної теми, розуміння основних положень наукових праць, які аналізуються); аналіз за ключовими словами і словосполученнями (для виявлення основних ідей в тексті досліджуваних наукових праць, для вибору контенту при доборі змісту компонентів професійної компетентності операторів поштового зв'язку, для виявлення закономірностей і трендів професійної підготовки кваліфікованих робітників); контент-аналіз, структурно-семантичний і порівняльний аналіз (для обґрунтування науково-категоріального апарату,

аналізу Стандарту професійної освіти операторів поштового зв'язку, навчальних планів їх професійної підготовки); дедукція та індукція (для визначення концептуальних основ дослідження); структурно-системний аналіз (для забезпечення комплексності обґрунтування структури і змісту професійної компетентності операторів поштового зв'язку); синтез та узагальнення (для обґрунтування теоретико-методичних основ дисертації, визначення суті її понятійно-категоріального апарату та формулювання висновків і рекомендацій);

емпіричні: праксиметричні (вивчення та аналіз педагогічного досвіду формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах); діагностичні (анкетування, бесіда, тестування, інтерв'ювання) – для модернізації змісту професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку, виявлення рівня сформованості їхньої професійної компетентності, конкретизації оптимальних педагогічних умов; обсерваційні (пряме і непряме спостереження) – для виявлення та збагачення досвіду професійного розвитку викладачів професійних коледжів, розроблення методичних рекомендацій, експертної оцінки основних параметрів компонентів професійної компетентності операторів поштового зв'язку; оптимальних педагогічних умов формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах; експериментальні (підготовчий, формувальний, узагальнювальний етапи) – для узагальнення знань про суть, структуру і зміст професійної компетентності операторів поштового зв'язку, їхню професійну підготовку;

інфографічний (візуалізація складних концептів, демонстрація статистичних даних) – для представлення структури професійної компетентності; табличного та графічного узагальнення результатів;

статистичні (кількісний та якісний аналіз): метод парних порівнянь для з'ясування найважливіших професійних компетентностей, які необхідно формувати в майбутніх операторів поштового зв'язку; критерій Пірсона χ^2 – для обробки та інтерпретації результатів експериментального дослідження.

Організація дослідження. Дослідження здійснювалось упродовж трьох етапів (2021 – 2024 рр.).

На першому етапі (2021 р.) – проаналізовано психолого-педагогічну, фахову, наукову літературу та нормативно-правові документи з проблеми дослідження; здійснено аналіз ЄДЕБО з метою виявлення професійних коледжів, в яких здійснюється підготовка операторів поштового зв'язку; здійснено аналіз Стандарту професійної (професійно-технічної) освіти операторів поштового зв'язку.

На другому етапі (2022-2023 р.) – конкретизовано суть, визначено зміст і структуру професійної компетентності операторів поштового зв'язку; охарактеризовано критерії, параметри і рівні її розвитку; проведено експертну оцінку компонентного складу професійної компетентності; визначено основні напрями оновлення змісту професійної компетентності операторів поштового зв'язку; окреслено практично важливі педагогічні умови; проведено анкетування майбутніх операторів поштового зв'язку з метою визначення рівня сформованості професійної компетентності; розроблено методичні рекомендації з професійної підготовки операторів поштового зв'язку.

На третьому етапі (2023-2024 р.) – обґрунтовано інформаційно-цифрову складову професійної компетентності операторів поштового зв'язку; форми, методи і способи професійного навчання в дистанційних умовах та умовах змішаного навчання як складової методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку з урахуванням педагогічного досвіду викладацького складу професійних коледжів; здійснено експериментальну перевірку ефективності методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку; проаналізовано, систематизовано, узагальнено і статистично оброблено одержані дані; сформульовано загальні висновки дослідження, оформлено рукопис дисертації.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі Чернівецького вищого професійного училища радіоелектроніки; Державного професійно-технічного навчального закладу «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії»; Хмельницького професійного ліцею електроніки. В експерименті на різних етапах взяли участь 43 особи.

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження полягатиме в тому, що *вперше*:

- *розроблено й обґрунтовано* структуру і зміст професійної компетентності операторів поштового зв'язку, яка складається з мотиваційно-ціннісного (складники: мотиваційний, ціннісний, конативний), знанневого (складники: теоретичні та технологічні знання), діяльнісного (складники: професійні, комунікативні, інформаційно-технологічні уміння), особистісно-професійного (складники: особистісні та професійні якості) компонентів; виокремлено і схарактеризовано зміст інформаційно-технологічної складової професійної компетентності оператора поштового зв'язку;

- *створено та апробовано* методику формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку, що поєднує найбільш актуальні форми (дистанційне і змішане навчання), методи (активні – вебінари, онлайн-курси, віртуальні тренування, симуляції, вебквести, метод кейсів, електронний портфоліо, форуми та обговорення, виконання практичних завдань, онлайн-тестування; інтерактивні – робота в малих групах для розвитку дієво-практичної сфери, робота у великих групах для виконання проблемно-пошукових завдань, колективна – інформаційні, лабораторно-практичні заняття з елементами дослідження, факультативи, гуртки; індивідуальні заняття – розроблення власного портфоліо, виконання проєкту, підготовка доповіді тощо) та способи – використання різних платформ і додатків, створення ментальних карт, групові обговорення шляхів виконання завдань та отриманих результатів, порівняння їх з цілями)

організації навчання в умовах війни з російським агресором за незалежність українського народу та з урахуванням цифровізації поштових послуг;

– *визначено й обґрунтовано* оптимальні педагогічні умови формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку, а саме: створення безпечного навчального середовища в професійному коледжі для здобувачів освіти і педагогічного колективу; розроблення та використання навчально-методичного забезпечення з професійної підготовки операторів поштового зв'язку на основі принципів відкритої освіти; впровадження елементів дуального навчання у професійно-практичну підготовку операторів поштового зв'язку;

– *визначено* критеріально-структурний апарат оцінювання рівнів розвитку професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах, який характеризується обґрунтованими кількісними і якісними критеріями (аксіологічний, когнітивний, операційний, суб'єктний), параметрами та рівнями (високий, середній, низький); суть поняття «професійний коледж» як заклад освіти зі специфічними умовами професійного навчання, що, внаслідок проведення низки процедур з передачі будівель, устаткування, земельних ділянок, на яких вони знаходяться, передано в комунальну власність місцевих органів влади, які функціонують згідно нормативно правових актів з регулювання діяльності ЗП(ПТ)О;

– *уточнено* суть поняття «професійна компетентність оператора поштового зв'язку», під яким розуміємо здатність особи мобілізувати в професійній діяльності потенціал набутих знань, умінь, загальних способів виконання дій, які мають відповідати вимогам сучасного ринку праці і тенденціям розвитку сфери послуг та національного оператора поштового зв'язку, зумовленими розвитком цифрового суспільства;

– *удосконалено* діагностичний інструментарій для дослідження динаміки формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах згідно з розробленими кількісними і якісними критеріями та показниками;

– *подальшого розвитку* дістали: науково-педагогічні положення професійної підготовки кваліфікованих робітників у професійних коледжах з урахуванням кризових ситуацій (пандемія COVID-19, війна) та сучасних тенденцій трансформації освіти; узагальнення практичного досвіду професійної підготовки операторів поштового зв'язку в професійних коледжах в умовах дистанційного та змішаного навчання.

Практичне значення дослідження полягає в розробленні та впровадженні в освітній процес методичних рекомендацій «Професійна підготовка операторів поштового зв'язку: від теорії до практики», призначених для педагогів закладів професійної (професійно-технічної) освіти; викладачів і тренерів у системі безперервної освіти педагогічних кадрів; науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти і здобувачів вищої освіти за спеціальністю 015 Професійна освіта на першому (бакалаврському), другому (магістерському) і третьому (освітньо-науковому) рівнях; методистів навчально-методичних центрів професійної (професійно-технічної) освіти; анкета для опитування здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти з професії оператор поштового зв'язку для визначення рівня сформованості професійної компетентності, яка може використовуватись для виявлення прогалин у знаннях, внесення корективів у зміст навчання, планування подальшого розвитку професійної компетентності найбільш успішних здобувачів освіти за індивідуальною траєкторією навчання.

Результати та висновки дослідження доцільно використовувати при розробленні освітніх програм і навчальних планів у професійних коледжах, організації позааудиторної роботи, при розробленні державного Стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з професії «Оператор поштового зв'язку» нового покоління.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено у практику закладів освіти, які здійснюють підготовку робітників з професії оператор поштового зв'язку: Державний професійно-технічний навчальний заклад

«Дніпровський центр професійно-технічної освіти» (довідка про впровадження від 29.05.2024 № 255); Державний навчальний заклад «Тернопільський центр професійно-технічної освіти» (довідка про впровадження від 28.05.2024 № 245); Київський фаховий коледж зв'язку (довідка про впровадження від 31.07.2024 № 01/24-2-528а).

Особистий внесок здобувача у статті [3] проаналізовано проблему організації професійної орієнтації учнів у Франції, зокрема у визначених основних викликів та бар'єрів, з якими стикаються як учні, так і вчителі. Також були охарактеризовані висновки, які підкреслюють наукову доцільність проведеного дослідження.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дисертаційної роботи та її основні положення розглядалися на засіданнях відділу теорії і практики педагогічної освіти (Київ, 2023, 2024), вченої ради ІПОД імені Івана Зязюна НАПН України (Київ, 2024) та обговорювалися під час виступів у межах науково-практичних масових заходів різного рівня: *всеукраїнських науково-практичних конференцій*: «Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій» (Глухів, 2022), «Управління розвитком ЗП(ПТ)О на засадах педагогічної логістики: стан, реалії, досвід» (Київ, 2022), «Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи» (Київ, 2022), «Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій» (Глухів, 2023); «Особистісно-професійна підготовка фахівців у контексті інтеграції України в європейський освітній простір» (Вінниця, 2023); «Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів» (Мукачево, 2023); «Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи» (Київ, 2024); «Професійний розвиток в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди» (Київ, 2021); «Розвиток педагогічної науки і практики в умовах воєнного та повоєнного часу» (Київ, 2023) *на звітній науково-практичній конференції* «Мережева взаємодія Інституту педагогічної освіти і

освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України та закладів освіти України і зарубіжжя» (Київ, 2024); *всеукраїнський відкритий науково-практичний онлайн-форум «Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії»* (Київ, 2023); *всеукраїнському науково-методичному семінарі «Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій»* (Глухів, 2022); *науково-методичному семінарі «Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій»* (Глухів, 2021); *міжнародних педагогічно-мистецьких читаннях, присвячених пам'яті проф. О. П. Рудницької «Безперервна педагогічна освіта ХХІ століття»* (Київ, 2024).

Публікації. Основний зміст та результати дослідження висвітлено в 20 науковій праці автора (19 – одноосібних), серед них: 6 статей в наукових фахових виданнях України; 1 методичні рекомендації; 13 публікацій у збірниках міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (184 найменувань, із них 24 іноземною мовою), 13 додатків на 40 сторінках. Загальний обсяг дисертації складає 307 сторінки, з них основного тексту 214 сторінок. Дисертацію ілюстровано 38 таблицями та 37 рисунками.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ОПЕРАТОРІВ ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ В ПРОФЕСІЙНИХ КОЛЕДЖАХ

1.1. Концептуальні основи підготовки операторів поштового зв'язку в професійних коледжах

У сучасному світі освіта визначається «важливою ознакою і передумовою розвитку людини, будь-яких спільнот, організацій та інституцій, а також суспільства загалом» (Вооглайд, 2020), забезпечуючи стрімке, стійке та інклюзивне зростання в Україні відповідно до Цілей сталого розвитку, однак «частка людського капіталу в національному багатстві залишається невеликою» (Дослідження сфери освіти в Україні. До більшої результативності, справедливості та ефективності. Огляд. World Bank Group. 33 с. Overview.pdf.). Дотепер Україна використовує переваги потужної системи освіти, яка формувалась у попередні роки і донині залишається рушієм соціально-економічного розвитку країни. Втім технологічний розвиток, зумовлений потужним поступом Industry 4.0, висвітлив певні суперечності між навичками, які потребують сектори, що зростають, і «відрізняються від тих, які розвиває система освіти, а необхідні зміни йдуть повільно» (Дослідження сфери освіти в Україні. До більшої результативності, справедливості та ефективності. Огляд. World Bank Group. 33 с. Overview.pdf.) За результатами аналізу Світового банку, яким здійснено оцінювання національного багатства 141 країни світу, «в Україні на людський капітал припадає лише 34% загального національного багатства, тоді як у країнах із нижчим за середній рівень доходів його частка сягає 51%, а по регіону Європи та Центральної Азії (ECA) – 62%». Ці дані свідчать про «відносно слабку» роль людського капіталу як фактора виробництва, що є рушійною силою економічного зростання.

Є переконливі підстави вважати, що система освіти має змінитися, щоб не відстати назавжди, і українська влада визнає потребу в таких змінах. У Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року (2019) зазначається: «Реформа професійної (професійно-технічної) освіти сприятиме економічному розвитку і зростанню конкурентоспроможності України» (Реалізація державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року, 2019). У грудні 2020 року Колегія Міністерства освіти і науки України схвалила Стратегію розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року. Її стратегічною метою передбачалась реалізація трьох стратегічних цілей: побудова ефективної системи управління та фінансування; покращення змісту та якості професійної освіти, а також її популяризації шляхом затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти; посилення співпраці закладів із органами державної влади, місцевого самоврядування, приватними партнерами для забезпечення активізації інвестиційної діяльності та залучення приватних інвестицій у розвиток закладів освіти. Серед пріоритетних напрямів розвитку цієї освітянської галузі визначено удосконалення мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти (Про проект Стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року, 2020).

У Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки (2020) за напрямом «Підвищення якості і конкурентоспроможності вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти» передбачається низка заходів, спрямованих на розвиток професійної освіти, серед яких слід відзначити в контексті нашого дослідження створення коледжів виключно з новими цифровими професіями та підвищення престижності професійної

(професійно-технічної) освіти (Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, 2024).

Стратегічні кроки для підвищення якості освіти і науки та синхронізації з освітнім і дослідницьким простором Європейського Союзу представлено в матеріалах робочої групи «Освіта і наука» проєкту Плану відновлення України (Національна рада з відновлення України від наслідків війни, 2022), в якому сформульовано ключові виклики, можливості та обмеження для національної освітньої системи і науки, названі ключові проєкти для «Освіта і наука» 2032. Так, у процесі реалізації другого етапу (січень 2023 року – грудень 2025 року) у досягненні Цілі 1 «Відновлення та розвиток мережі професійної освіти, що відповідає потребам економіки та ринку праці» визначається:

1.2.2. Моделювання регіональних мереж професійної освіти (термін виконання – серпень 2023);

1.2.3. Прийняття рішення про реорганізацію закладів П(ПТ)О у коледжі (термін виконання –грудень 2023);

1.2.4. Перереєстрація закладів П(ПТ)О (термін виконання – травень 2025).

Відповідальність за перереєстрацію закладів професійної (професійно-технічної) освіти покладена на органи місцевого самоврядування (обласний рівень).

На підставі Указу Президента України «Про пріоритетні заходи розвитку професійної (професійно-технічної) освіти» здійснено передачу в установленому порядку державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти у комунальну власність. Місцевим органам самоврядування було доручено забезпечення видатків на оформлення відповідних правовстановлюючих документів; врегулювання питання створення та діяльності наглядових (підкувальних) рад у закладах професійної (професійно-технічної) освіти; сприяння реалізації міжнародних проєктів у

сфері професійної (професійно-технічної) освіти (Про пріоритетні заходи розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, 2021).

Таким чином, нами встановлено послідовність прийняття рішень на державному рівні відносно упорядкування мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти і зміни їх статусу на професійні коледжі. Передбачається, що до грудня 2032 року 40% закладів П(ПТ)О змінять статус та отримають фінансову автономію. Цей процес нині відбувається в усіх регіонах України і статус професійного коледжу вже мають 40 закладів П(ПТ)О комунальної, державної і приватної власності (додаток М) згідно з даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО). Очікується, що зміна статусу ЗП(ПТ)О не тільки підвищить їх престижність, але й наблизить до європейської мережі подібних закладів, надасть змогу брати участь у європейських проєктах, зокрема ЕРАЗМУС⁺.

У Законі України «Про освіту» зазначається, що «Особа реалізує своє право на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти» (Про освіту: Закон України, 2017), які визнаються державою. Згідно зі статтею 10, структуру освіти складають такі складники: дошкільна освіта; повна загальна середня освіта; позашкільна освіта; спеціалізована освіта; професійна (професійно-технічна) освіта; фахова передвища освіта; вища освіта; освіта дорослих, у тому числі післядипломна освіта, а також рівні: дошкільна освіта; початкова освіта; базова середня освіта; профільна середня освіта; перший (початковий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти; другий (базовий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти; третій (вищий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти; фахова передвища освіта; початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; перший (бакалаврський) рівень вищої освіти; другий (магістерський) рівень вищої освіти; третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень вищої освіти.

Наративом цього дослідження є професійна освіта, а тому важливо визначитися із тлумаченням її суті. Так, у проєкті Закону України «Про професійну освіту» зазначене поняття «професійна освіта» трактується як «систематизована сукупність здобутих особою результатів навчання і компетентностей за освітньою та/або професійною кваліфікацією (професійними кваліфікаціями), що засвідчується відповідним документом про професійну освіту» (Проект Закону України «Про професійну освіту», 2024). Під системою професійної освіти пропонується розуміти сукупність учасників освітнього процесу, закладів професійної освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, органів управління у сфері професійної освіти, наукових установ, центрів розвитку професійної освіти, суб'єктів, які, відповідно до цього Закону, виконують функцію оцінювання якості професійної освіти, суб'єктів, що здійснюють визнання і підтвердження професійних кваліфікацій, а також нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері професійної освіти, та освітніх програм професійної освіти (Проект Закону України «Про професійну освіту», 2024).

Для повнішого розуміння системи професійної освіти варто акцентувати увагу на кваліфікаціях професійної освіти, які присуджуються здобувачам освіти. За результатами здобуття професійної освіти, обов'язкових та ключових компетентностей, визначених державним стандартом та освітньою програмою, особі присуджується освітня кваліфікація «спеціаліст», що відповідає 4 рівню Національної рамки кваліфікацій, та присвоюються одна або декілька професійних кваліфікацій, які відповідають 4 або 5 рівню Національної рамки кваліфікації. Особа з освітньою кваліфікацією «спеціаліст» на рівні професійної освіти може продовжити навчання на наступних рівнях освіти, у тому числі за скороченою освітньою програмою, у випадках та порядку, визначених законодавством.

За результатами здобуття професійної освіти та обов'язкових, ключових компетентностей, визначених професійними стандартами та освітніми програмами, особі присвоюються та/або підтверджуються професійні кваліфікації, які відповідають 3-5 рівням Національної рамки кваліфікацій.

Заклади професійної освіти мають право реалізовувати освітні програми для здобуття професійних кваліфікацій, передбачених професійним стандартом, що відповідають рівню Національної рамки кваліфікацій (НРК) вищому за п'ятий. Згідно з НРК (рис. 1.1.) третій, четвертий і п'ятий рівні присвоюються закладами професійної (професійно-технічної) освіти (професійні коледжі), п'ятий рівень – закладами фахової передвищої освіти (фахові коледжі).

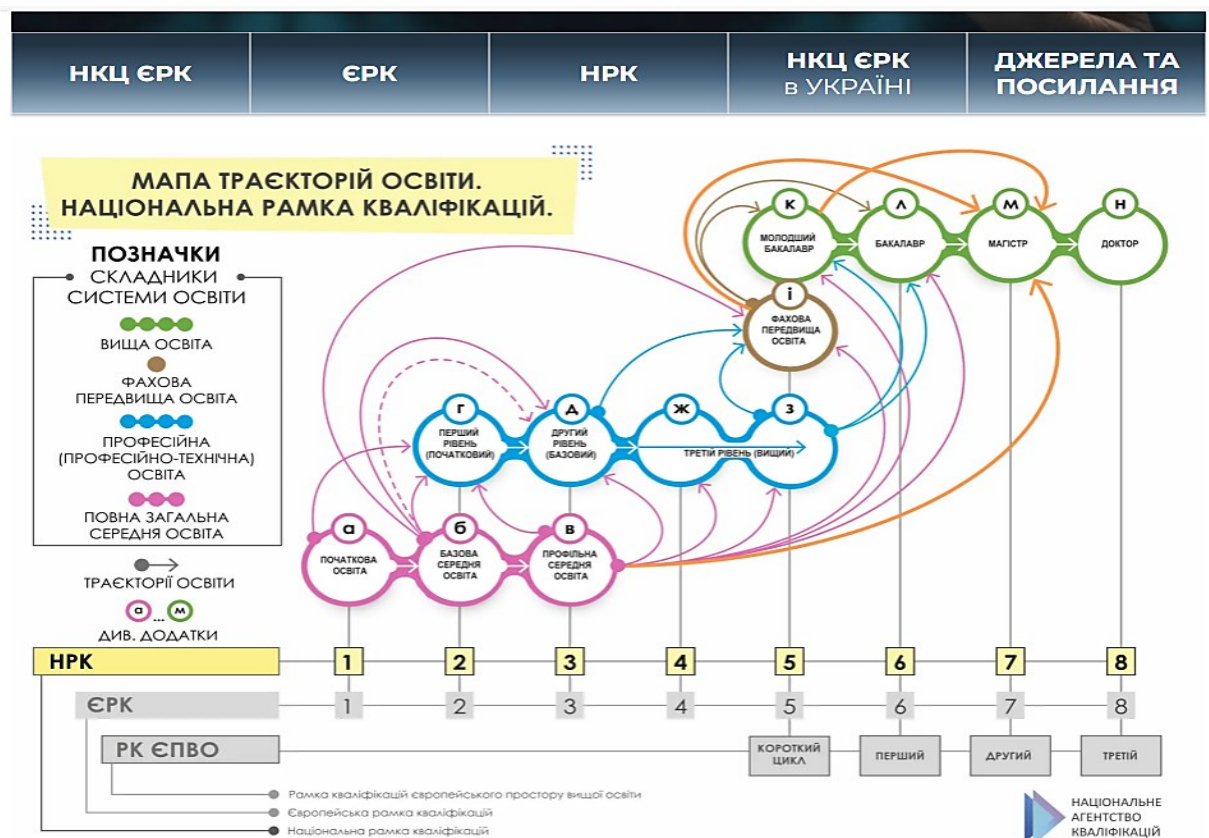

Рис. 1.1. Національна рамка кваліфікацій (за мапою траєкторії освіти Національного координаційного центру європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя в Україні).

У професійних (професійно-технічних) закладах освіти випускникам присвоюється кваліфікаційною атестаційною комісією 1-й, 2-й, 3-й, 4-й кваліфікаційні розряди (показник у вигляді порядкового номера – перший розряд, другий ..., що визначає рівень кваліфікації працівника і впливає на його заробітну плату) за результатами кваліфікаційних іспитів, які проводяться по завершенню кожного року навчання з отриманням наступного розряду. Кваліфікаційні іспити включають: кваліфікаційну пробну роботу; іспити або заліки з предметів професійно-теоретичної підготовки.

Державні кваліфікаційні іспити проводяться після третього року навчання і включають: кваліфікаційну пробну роботу; письмову екзаменаційну роботу (творчу роботу, що її замінює) або дипломну роботу, проєкт для випускників вищого ступеня вищого професійного училища, іншого ЗП(ПТ)О третього атестаційного рівня; іспит або захист дипломної роботи, проєкту в межах вимог кваліфікаційних характеристик. Випускнику видається диплом із зазначеним розрядом.

Це відповідає третьому рівню Національної рамки кваліфікацій та третьому рівню Європейської рамки кваліфікацій.

Вищі кваліфікаційні розряди, починаючи з п'ятого, присвоюються в закладах вищої професійної освіти (ВПУ), що відповідає четвертому рівню Національної рамки кваліфікацій та четвертому рівню Європейської рамки кваліфікацій. Вищі кваліфікаційні розряди також присвоюються за результатами підвищення кваліфікації. Варто зазначити, що з 2022 року присвоєння розрядів у ЗП(ПТ)О обмежуються 1-4 розрядами.

Кваліфікації вищої освіти присвоюються на п'ятому рівні Національної рамки кваліфікацій (молодший бакалавр); на шостому рівні Національної рамки кваліфікацій – бакалавр; на сьомому рівні кваліфікацій – магістр; на восьмому рівні Національної рамки кваліфікацій – доктор філософії, доктор мистецтва та доктор наук. У закладах професійної освіти можуть реалізовуватися наскрізні освітні програми, тобто такі програми, що

охоплюють різні рівні освіти, освітні програми, якими передбачається здобуття освітньої кваліфікації «спеціаліст» або декількох професійних кваліфікацій різних професій.

Сьогодні основоположним нормативно-правовим актом регулювання діяльності закладів професійної освіти залишається чинний Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України, 2023). Відповідно до нього сучасна структура професійної (професійно-технічної) освіти включає різноманітні за типами заклади: професійно-технічні училища, центри професійної освіти, професійні ліцеї, вищі професійні училища. Між тим, у проєкті Закону України «Про професійну освіту» передбачається функціонування у системі професійної освіти професійних коледжів, закладів освіти зі специфічними умовами навчання та навчальні центри при установах виконання покарань (Проект Закону України «Про професійну освіту», 2024). Оскільки підготовка операторів поштового зв'язку здійснюється як у професійних коледжах, так і в закладах, які ще не змінили свій статус, але знаходяться у процесі переоформлення документів, то будемо використовувати в нашій дисертації також назву «заклад професійної (професійно-технічної) освіти» – ЗП(ПТ)О, що не суперечить чинному законодавству.

Розроблено і затверджено Положення про дуальну форму здобуття П(ПТ)О (2019 р.), яким визначаються підстави, умови та порядок здобуття професійної П(ПТ)О за дуальною формою у ЗП(ПТ)О.

Упроваджено спільну програму ЄС та його держав-членів Німеччини, Фінляндії, Польщі та Естонії для підтримки реформи професійно-технічної освіти в Україні EU4Skills (2019-2023 pp.).

Починаючи з 2020 р., прийнято низку документів на державному рівні, спрямованих на підтримку реформування П(ПТ)О, що дає змогу забезпечити інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства через реалізацію права громадян на П(ПТ)О впродовж життя за принципом рівних можливостей для всіх.

На виконання завдань дисертаційного дослідження нами здійснено порівняльний аналіз функціонування національної системи професійної освіти станом на 01.01.2020 року та на 01.01. 2024 року. Так, в Україні на 01.01.2020 року існувало 6884 закладів професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О), на базі яких здійснювалась професійна підготовка кваліфікованих робітників для різних галузей економіки: будівництво, транспорт, легка промисловість, торгівля, обслуговування, зв'язок тощо. Відмітимо, що згідно із Законом України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» існує як державна форма власності закладів освіти, так і комунальна та приватна. Державна форма власності означає, що майно та ресурси належать державі. Всі рішення щодо управління, розвитку та використання цих ресурсів приймаються державними органами. У такій формі власності переваги включають стабільне фінансування та захист з боку держави, що може забезпечити довгостроковий розвиток та підтримку. Комунальна форма власності передбачає, що майно належить територіальним громадам або місцевим органам влади, таким як міські ради чи обласні адміністрації. Ця форма власності дає змогу місцевим громадам керувати ресурсами відповідно до їхніх потреб та пріоритетів. Приватна форма власності означає, що майно належить приватним особам, організаціям, установам тощо. Приватні власники мають повне право розпоряджатися своїм майном на власний розсуд, включаючи можливість його продажу, оренди або використання для отримання прибутку.

Згідно з даними ЄДЕБО за державною формою власності у 2020 році здійснювали професійну підготовку здобувачів освіти 6593 навчальних закладів, з яких: 6302 – державні, за комунальною формою власності – 125, і ще 166 приватних установ, що готують кваліфікованих робітників. Зазначимо, що 8 державних ЗП(ПТ)О здійснювали професійну підготовку 264 кваліфікованих робітників з професії оператор поштового зв'язку. Аналіз даних показав, що в системі П(ПТ)О функціонують заклади, підпорядковані різним державним установам, а саме:

Державний навчальний заклад «Тернопільський центр професійно-технічної освіти» (оператор поштового зв'язку; оператор електрозв'язку; касир (в банку); Державний професійно-технічний навчальний заклад «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії» (оператор поштового зв'язку; секретар керівника (організації, підприємства, установи); Державний професійно-технічний навчальний заклад «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії» (оператор поштового зв'язку) відносяться до Міністерства освіти і науки України. Іншими закладами опікуються Департаменти (управління) освіти і науки обласних державних адміністрацій Дніпропетровської, Хмельницької, Черкаської, Кіровоградської областей. Державний професійно-технічний навчальний заклад «Дніпровський центр професійно-технічної освіти» (оператор поштового зв'язку, оператор комп'ютерного набору); Хмельницький професійний ліцей електроніки (оператор поштового зв'язку, секретар керівника (організації, підприємства, установи)); Державний навчальний заклад «Черкаський професійний автодорожний ліцей» (оператор поштового зв'язку); Державний навчальний заклад «Черкаський професійний автодорожний ліцей» (секретар керівника (організації, підприємства, установи); оператор поштового зв'язку; водій автотранспортних засобів); Державний професійно-технічний навчальний заклад «Дніпровський центр професійно-технічної освіти» (оператор поштового зв'язку); Кропивницьке вище професійне училище (електромонтер станційного устаткування телефонного зв'язку; оператор поштового зв'язку).

Отже, децентралізація підпорядкування закладів освіти дає можливість регіональним Департаментам (управлінням) освіти краще володіти інформацією про заклади П(ПТ)О, управляти ними та адаптувати до потреб свого регіону. Натомість інтеграція робітничих професій дає змогу майбутньому кваліфікованому робітнику бути більш гнучким на ринку праці та мати ширший спектр професійних навичок.

Станом на 01.01.2024 р. кількість ЗП(ПТ)О суттєво змінилась, що відображено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Кількість закладів професійної (професійно-технічної) освіти державної форми власності, що функціонують в Україні станом на 2024 рік
(джерело: складено автором)

№ з/п	Регіони (області)	Кількість закладів професійної (професійно-технічної) освіти
1	Вінницька	65
2	Волинська	34
3	Дніпропетровська	136
4	Донецька	62
5	Житомирська	38
6	Закарпатська	34
7	Запорізька	56
8	Івано-Франківська	48
9	Київська	50
10	Кіровоградська	50
11	Луганська	25
12	Львівська	99
13	Миколаївська	52
14	Одеська	69
15	Полтавська	89
16	Рівненська	56
17	Сумська	59
18	Тернопільська	46
19	Харківська	67
20	Херсонська	38
21	Хмельницька	47
22	Черкаська	39
23	Чернівецька	26
24	Чернігівська	38
25	м. Київ	84
Всього		1407

Результати кількісного аналізу показали, що відбулося скорочення на 5186 ЗП(ПТ)О від їх загальної кількості, тобто скорочення відбулось майже в п'ять разів (таблиця 1.2).

Зруйновані або пошкоджені заклади освіти під час війни з російською федерацією станом на 08.08.2024

(джерело: складено автором за джерелом «Освіта під загрозою», 2024)

№ з/п	Регіони	Кількість ЗП(ПТ)О зруйнованих	Закладів освіти зруйновано	Кількість ЗП(ПТ)О пошкоджених	Закладів освіти пошкоджено
1.	Вінницька	-	-	-	5
2.	Волинська	-	-	-	-
3.	Дніпропетровська	-	11	26	348
4.	Донецька	2	111	17	397
5.	Житомирська	-	1	9	126
6.	Закарпатська	-	-	-	-
7.	Запорізька	-	-	8	114
8.	Івано-Франківська	-	-	-	3
9.	Київська	2	15	8	231
10.	Кіровоградська	-	-	-	12
11.	Луганська	2	23	12	181
12.	Львівська	-	2	3	24
13.	Миколаївська	-	33	12	247
14.	Одеська	-	-	6	102
15.	Полтавська	-	-	4	20
16.	Рівненська	-	-	-	2
17.	Сумська	2	10	10	168
18.	Тернопільська	-	-	-	1
19.	Харківська	2	82	23	704
20.	Херсонська	2	61	10	301
21.	Хмельницька	-	-	10	102
22.	Черкаська	-	-	1	33
23.	Чернівецька	-	-	-	-
24.	Чернігівська	-	2	5	154
25.	м. Київ	-	-	5	157
Всього		12	351	169	3432

Можемо припустити, що зменшення кількості ЗП(ПТ)О сталося не тільки у зв'язку з їх оптимізацією з метою підвищення ефективності їхньої діяльності та якості надання освітніх послуг. Очевидними є руйнівні наслідки війни з російською федерацією, тобто:

– руйнування освітньої інфраструктури в багатьох регіонах України – чимало закладів освіти були пошкоджені або знищені, що призвело до їх закриття чи тимчасового припинення діяльності (таблиця 1.2);

– масове переміщення населення – значна кількість учнів і студентів вимушено покинули свої домівки та переїхали до інших регіонів або за кордон, що призвело до скорочення учнівського контингенту в тих закладах, що залишилися в небезпечних зонах, і це, в свою чергу, змусило місцеві органи влади закрити певні ЗП(ПТ)О або об'єднати їх з іншими закладами;

– зміна пріоритетів у навчанні – деякі спеціальності тимчасово втратили актуальність, натомість активізувалися професії для відбудови країни та професії, пов'язані з обороною й безпекою;

– трансформація управління освітою – децентралізація (передача повноважень на місця), що призвело до закриття або реорганізації деяких ЗП(ПТ)О, оскільки місцеві органи влади змушені адаптуватися до нових умов й оптимізувати використання обмежених ресурсів.

Висвітлені дані демонструють, що із 351 – зруйнованих закладів освіти ЗП(ПТ)О – 12, що становить 3,5% від загальної кількості. Серед 3432 – пошкоджених закладів освіти – 169 ЗП(ПТ)О, тобто майже 5%. Ці дані можуть змінюватися, поки війна не завершиться. Кількість здобувачів П(ПТ)О, які виїхали за кордон, установити не вдалось.

Нами проаналізовано кількість ліцензій, отриманих ЗП(ПТ)О станом на 01.01.2024 р. на підготовку кваліфікованих робітників, що показано в таблиці 1.3. Однак варто звернути увагу на те, що ліцензійний обсяг для всіх робітничих професій – 755296 (загальна кількість здобувачів освіти, які можуть навчатися за робітничими професіями станом на січень 2024).

Таблиця 1.3

Ліцензовані робітничі професії у ЗП(ПТ)О різних форм власності
(станом на 01.01.2024 р.) (джерело: складено автором за даними ЄДЕБО)

№ з/п	Форма власності ЗП(ПТ)О	Кількість ліцензованих професій
1.	ЗП(ПТ)О державної власності	14309
2.	ЗП(ПТ)О комунальної власності	1827
3.	ЗП(ПТ)О корпоративної власності	12
4.	ЗП(ПТ)О приватної власності	3192
Всього:		19340

Ці ліцензії одержані різними суб'єктами професійної освіти, зокрема підприємствами, установами, організаціями, громадськими організаціями, консалтинговими компаніями тощо. Серед них є національний оператор, функції якого покладено на Українське державне підприємство поштового зв'язку АТ «Укрпошта», що належить до сфери управління Міністерства інфраструктури України, та група компаній ТОВ «Нова пошта», в яких організовано навчання і підвищення кваліфікації персоналу. Наприклад, у ТОВ «Нова пошта» діє система введення в посаду та первинне навчання на терміналах і відділеннях, а також програми навчання стандартам, і Корпоративний університет, який відповідає за розвиток менеджерських навичок керівників (звіт про управління ТОВ «Нова пошта» за 2023 р., 2024 р.). На жаль, на сайті товариства не висвітлюється ця діяльність, а в звітах, починаючи з 2020 року, подано одним коротким абзацом, який повторюється слово в слово із попередніх. У звітах національного оператора АТ «Укрпошта» взагалі відсутній розділ, який би відображав навчання і підвищення кваліфікації кадрів. На наш запит щодо вивчення досвіду підготовки кадрів (операторів поштового зв'язку) в Державному підприємстві «Укрпошта» роз'яснення не отримано.

Порівняльний аналіз підготовки кваліфікованих робітників із професії оператор поштового зв'язку в ЗП(ПТ)О свідчить про тенденції здобування інтегрованих професій, в які включено і професію оператора поштового зв'язку.

Так, інтегровані професії набувають – 1120 здобувачів освіти (таблиця 1.4). За результатами кількісного аналізу стану підготовки кваліфікованих робітників з професії оператор поштового зв'язку за 2020 р. та 2024 р. виявлено, що кількість закладів за ці роки відрізняється. З'ясовано, що в 2020 році підготовку за вищеназваною професією здійснювали 8 ЗП(ПТ)О: ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти»; ДНЗ «Тернопільський центр професійно-технічної освіти»; ДПТНЗ «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії»;

Хмельницький професійний ліцей електроніки; ДНЗ «Черкаський професійний автодорожній ліцей»; ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти»; Кропивницьке вище професійне училище; ДПТНЗ «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії». Натомість у 2024 році ця цифра зменшилася до шести – ЗП(ПТ)О: ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти»; ДНЗ «Тернопільський центр професійно-технічної освіти»; ДПТНЗ «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії»; Чернівецьке вище професійне училище радіоелектроніки; ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг»; ДПТНЗ «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії».

При цьому необхідно звернути увагу на той факт, що професійна підготовка здобувачів освіти у зазначених ЗП(ПТ)О здійснюється як на основі базової середньої освіти (вступ після 9 класу), так і на основі повної загальної середньої освіти (вступ після 11 класу). У 2020 році підготовку робітників за професією оператор поштового зв'язку здійснювали 5 закладів на базі 9 класу, і 3 заклади на базі 11 класу, які мали відповідні ліцензії. З аналізу даних, зазначених у таблиці 1.4. можна зробити висновок про зростання кількості бажаючих отримати кваліфікацію з інтегрованих професій.

Якщо в 2020 році на базі 9 класів інтегровані професії отримували 205 здобувачів освіти, а на базі 11 класів – 59, то в 2024 році їхня кількість змінилася – на базі 9 класів ці професії отримують 199, а на базі 11 класів – 73 здобувачів освіти. При цьому слід звернути увагу на те, що кількість ЗП(ПТ)О, які надають освітню послугу з професійної підготовки інтегрованих професій, які включають професію оператора поштового зв'язку, зменшилась із 8-и до 6-и.

**Порівняльний аналіз підготовки кваліфікованих робітників з професії
оператор поштового зв'язку у ЗП(ПТ)О
(джерело: складено автором)**

2020		2024	
Кількість ЗП(ПТ)О – 8 (всього учнів 264)		Кількість ЗП(ПТ)О – 6 (всього учнів 272)	
На базі 9 класів	На базі 11 класів	На базі 9 класів	На базі 11 класів
5	3	4	2
1. ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти».	1. ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти».	1. ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти».	1. ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг».
2. ДНЗ «Тернопільський центр професійно-технічної освіти».	2. Кропивницьке вище професійне училище.	2. ДНЗ «Тернопільський центр професійно-технічної освіти».	2. ДПТНЗ «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії»
3. ДПТНЗ «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії».	3. ДПТНЗ «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії»	3. ДПТНЗ «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії».	
4. Хмельницький професійний ліцей електроніки.		4. Чернівецьке вище професійне училище радіоелектроніки.	
5. ДНЗ «Черкаський професійний автодорожній ліцей».			
Всього учнів 205	Всього учнів 59	Всього учнів 199	Всього учнів 73

Таким чином, маємо зазначити, що професія «Оператор поштового зв'язку» вдало інтегрується з іншими професіям, що підвищує конкурентоспроможність випускників на ринку праці. У дипломі майбутнього кваліфікованого робітника зазначаються всі професії, за якими було проведено навчання згідно з освітнім планом, що відображає його багатoproфільну підготовку.

Аналіз даних ЄДЕБО демонструє (таблиця 1.5) інтеграцію різних професій із професією оператор поштового зв'язку. У 2020 році робітничих професій було 7, а саме: оператор поштового зв'язку, оператор комп'ютерного набору; оператор поштового зв'язку, оператор електрозв'язку, касир (в банку); оператор поштового зв'язку, секретар керівника (організації, підприємства, установи); оператор поштового зв'язку; секретар керівника (організації, підприємства, установи), оператор поштового зв'язку, водій автотранспортних засобів; електромонтер станційного устаткування телефонного зв'язку, оператор поштового зв'язку. Загальна ліцензована кількість здобувачів освіти за цими професіями становила

264 особи. У 2024 році кількість закладів, які здійснюють підготовку за цією професією, зменшилася до 6-и. Ними запропоновано такі інтегровані професії: оператор поштового зв'язку, касир (в банку); оператор поштового зв'язку, оператор з обробки інформації та програмного забезпечення; оператор поштового зв'язку, секретар керівника (організації, підприємства, установи); фотограф (фотороботи), Оператор поштового зв'язку; касир (в банку), оператор поштового зв'язку; оператор поштового зв'язку. Кількість ліцензованих місць для здобувачів освіти за цими професіями склала 272 особи, тобто збільшилась.

Таблиця 1.5

Заклади П(ПТ)О, що готують робітників з професії оператор поштового зв'язку та мають державну ліцензію

2020		2024	
Професії, що їх отримують здобувачі освіти (відповідно ліцензій)			
Професії за якими ведеться підготовка у ЗП(ПТ)О – 7 (264 здобувачів освіти, які отримали професію)		Професії, за якими ведеться підготовка у ЗП(ПТ)О – 6 (272 здобувачів освіти, які отримали професію)	
На базі 9 класів	На базі 11 класів	На базі 9 класів	На базі 11 класів
1. Оператор поштового зв'язку, Оператор комп'ютерного набору. 2. Оператор поштового зв'язку, Оператор електрозв'язку, Касир (в банку). 3. Оператор поштового зв'язку, Секретар керівника (організації, підприємства, установи). 4. Оператор поштового зв'язку. 5. Секретар керівника (організації, підприємства, установи), Оператор поштового зв'язку, Водій автотранспортних засобів.	1. Електромонтер станційного устаткування телефонного зв'язку, Оператор поштового зв'язку. 2. Оператор поштового зв'язку.	1. Оператор поштового зв'язку, Касир (в банку). 2. Оператор поштового зв'язку, Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення. 3. Оператор поштового зв'язку, Секретар керівника (організації, підприємства, установи). 4. Фотограф (фотороботи), Оператор поштового зв'язку.	1. Касир (в банку), Оператор поштового зв'язку. 2. Оператор поштового зв'язку.
Всього: 205 здобувачів освіти, які отримали професію	Всього: 59 здобувачів освіти, які отримали професію	Всього: 199 здобувачів освіти, які отримали професію	Всього: 73 здобувачів освіти, які отримали професію

Варто зазначити, що підготовка операторів поштового зв'язку у ЗП(ПТ)О залишається актуальною та затребуваною в період воєнного стану і є важливою на сьогодні, не дивлячись на руйнування та пошкодження будівель навчальних закладів.

У серпні 2022 р. було розроблено проєкт Плану відновлення, в якому окреслено головні завдання, спрямовані на реформування П(ПТ)О, а саме: відновлення та розвиток мережі, що відповідає потребам економіки та ринку; забезпечення змісту і якості, що відповідають сучасним вимогам та потребам ринку праці; підвищення престижності та популяризації освітньої траєкторії; надання реальної фінансової автономії; прийняття нового Закону України «Про професійну освіту»; передбачено перелік Національних програм, спрямованих на розвиток системи освіти. У процесі відновлення професійної освіти планується:

- скорочення термінів підготовки в професійній освіті до 1-1,5 року, а за частковими кваліфікаціями – від декількох тижнів до 6 місяців;

- зміна підходів фінансування ЗП(ПТ)О – дофінансовування підготовки професіоналів із державного бюджету та перепідготовку дорослого населення (реакція на виклик війни);

- створення кваліфікаційних центрів для зовнішнього оцінювання та визнання результатів навчання (зокрема здобутих шляхом неформальної чи інформальної освіти), присвоєння та підтвердження професійних кваліфікацій, а також визнання відповідних професійних кваліфікацій, здобутих в інших країнах;

- приведення післяшкільних рівнів освіти до стандартів Європейського освітнього законодавства та вимог економіки України: модернізувати вітчизняну П(ПТ)О та фахову передвищу освіту з урахуванням досвіду функціонування систем професійної освіти і навчання у країнах Європейського Союзу;

- підготовка фахівців у синергії з роботодавцями (формування державного/регіонального замовлення, дуальне навчання, програми

стажування, навчання на виробництві); запровадження систематичного аналізу потреб ринку праці; підвищення ефективності навчання завдяки активній участі підприємств в освітньому процесі, що сприятиме отриманню якісних освітніх послуг здобувачами освіти та забезпечить їхню мобільність на національному ринку праці;

можлива корпоратизація закладів професійної освіти, розвиток державно-приватного партнерства і соціального діалогу у сфері П(ПТ)О, економічного стимулювання бізнесу, який інвестує у професійну освіту;

кардинальна зміна системи професійної орієнтації (наскрізна інтеграція профорієнтаційної роботи в освітні програми від початкової до старшої школи, масове поширення профорієнтаційного тестування, щорічні комунікаційні кампанії з популяризації професійної освіти), що сприятиме зростанню частки випускників шкіл, які обирають профтехосвіту, до 55 %.

Отже, резюмуючи маємо зазначити, що концептуальні основи підготовки операторів поштового зв'язку в професійних коледжах становлять:

ідеї розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в Україні на засадах децентралізації, запровадження нових підходів до стратегічного планування та фінансування регіонального розвитку; багатопрофільної підготовки, яка уможлиблює набуття м'яких навичок – гнучкості та адаптивності до змінних умов ринку праці; інтернаціоналізації через упровадження міжнародних програм, таких як EU4Skills, що сприяє реформуванню професійної освіти в Україні та підвищенню її якості;

тенденції соціально-економічної розбудови регіонів у післявоєнний період;

стратегії, спрямовані на реформування професійної освіти з метою побудови ефективної системи управління та фінансування, покращення змісту та якості освіти, а також посилення співпраці з приватними партнерами, що дозволяє регіональним департаментам краще адаптувати заклади професійної освіти (професійні коледжі та ЗП(ПТ)О) до потреб

регіону; інтегрувати робітничі професії, підвищувати конкурентоспроможність випускників на ринку праці.

Таким чином, професійним коледжам належить важлива роль у національній системі освіти України. Вони забезпечують підготовку кваліфікованих робітників для різних галузей економіки, а також здобуття професійних кваліфікацій, що відповідають 3-5 рівням Національної рамки кваліфікацій. Наразі професійні коледжі, в числі різних ЗП(ПТ)О, стикаються із такими викликами, як: руйнування освітньої інфраструктури через війну, масове переміщення населення, що призвело до значного зменшення кількості здобувачів професійної освіти, зміна пріоритетів у навчанні та децентралізація управління освітою. Водночас вони мають можливості для розвитку шляхом інтеграції з ринком праці, впровадження інноваційних педагогічних технологій та участі в міжнародних програмах підтримки.

Виявлено тенденцію до впровадження інтегрованих професій, до складу яких включено професію оператора поштового зв'язку, що підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці. Багатопрофільна підготовка дає змогу випускникам бути гнучкими та адаптивними до змінних умов ринку праці. Відтак професійні коледжі в системі П(ПТ)О залишаються ключовими елементами національної системи освіти, сприяючи розвитку людського капіталу та економічному зростанню країни.

1.2. Аналіз результатів дослідженості проблеми професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг у професійних коледжах

У Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти (Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 р.: Розпорядження 324 Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 р. № 419-р)

наголошується на проблемі невідповідності підготовки кваліфікованих кадрів потребам національної економіки та суспільства. Її повільний розвиток зумовлений бюрократичною системою управління у сфері професійної освіти, недостатнім фінансуванням (низький рівень оплати праці педагогічних працівників); недостатньою співпрацею роботодавців та бізнес-партнерів із закладами професійної освіти; розвитком ринку праці; недорозвиненою системою професійної орієнтації та недолугого (слабкого) кар'єрного консультування молоді й дорослого населення. Слід наголосити, що підготовка висококваліфікованого та мобільного фахівця на ринку праці, спеціаліста, який здобув освітні та професійні компетентності відповідно до його фаху, в цьому документі визначається як один з основних напрямів розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТО), до якої належать професійні коледжі.

За результатами реалізації Концепції передбачається: готовність особи до професійної самореалізації та реалізації принципу навчання впродовж усього життя з урахуванням гендерної рівності та інклюзивного навчання; зростання привабливості системи П(ПТ)О в цілому і професійних коледжів (далі – ПК) зокрема, підвищення її конкурентоспроможності та якості відповідно до міжнародних стандартів; підвищення соціального статусу педагогічних працівників ПК; посилення їх співпраці з роботодавцями та бізнес-партнерами; задоволення потреб ринку праці, суспільства і держави у кваліфікованих кадрах; сталий розвиток національної економіки та суспільства (Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 р.: Розпорядження 324 Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 р. № 419-р). Для досягнення очікуваних результатів мають бути втілені в практику цілі, завдання, етапи Плану відновлення України за напрямом «Професійна освіта» (Проект плану відновлення України. «Освіта і наука», 2022).

З огляду на масштабність завдань з реформування галузі професійної освіти, цінним є накопичений досвід інноваційної діяльності з формування професійної компетентності кваліфікованих робітників для різних галузей, ідеї, програми, технології, моделі, які відображено в дисертаційних роботах, наукових публікаціях, звітах з виконання наукових тем дослідження. Тому, відповідно до завдання цієї науково-дослідної роботи, нами проаналізовано базу даних Національного репозиторію академічних текстів (НРАТ) (Національний репозиторій академічних текстів: офіц. Сайт URL:<https://nrat.ukrintei.ua/>) за ключовими словами «професійна компетентність» за період з 2000 по 2024 рр. (Додаток Б). За результатами розширеного пошуку знайдено 359 дисертацій на здобуття наукового ступеня з різних галузей наук та з 19 наукових спеціальностей, які узагальнено в таблиці 1.6.

Таблиця 1.6

**Результати аналізу дисертацій на здобуття наукового ступеня за
ключовою словосполученням «професійна компетентність»
за період 2000-2024 рр. за даними НРАТ
(джерело: складено автором)**

<i>№ з/п</i>	<i>Шифр</i>	<i>Наукова спеціальність</i>	<i>Кількість дисертацій</i>
1.	08.00.07	демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика	1
2.	13.00.01	загальна педагогіка та історія педагогіки	4
3.	13.00.02	теорія та методика навчання (з галузей знань)	8
4.	13.00.03	корекційна педагогіка	1
5.	13.00.04	теорія і методика професійної освіти	302
6.	13.00.05	соціальна педагогіка	3
7.	13.00.06	теорія і методика управління освітою	10
8.	13.00.07	теорія і методика виховання	0
9.	13.00.08	дошкільна педагогіка	2
10.	13.00.09	теорія навчання	0
11.	13.00.10	інформаційно-комунікаційні технології в освіті	2
12.	19.00.01	загальна психологія, історія психології	1
13.	19.00.06	юридична психологія	1
14.	19.00.07	педагогічна та вікова психологія	10
15.	19.00.09	психологія діяльності в особливих умовах	1
16.	19.00.10	організаційна психологія, економічна психологія	1
17.	25.00.02	механізми державного управління	1
18.	25.00.02	механізми державного управління	1
19.	25.00.03	державна служба	1

Одержані дані, що їх візуалізовано на рис. 1.2., свідчать про найбільший інтерес до професійної компетентності науковців спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти (302 дисертації). Проблема формування (розвитку) професійної компетентності також досліджується вченими спеціальностей 13.00.06 – теорія і методика управління освітою (10 дисертацій) та 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія (10 дисертацій).

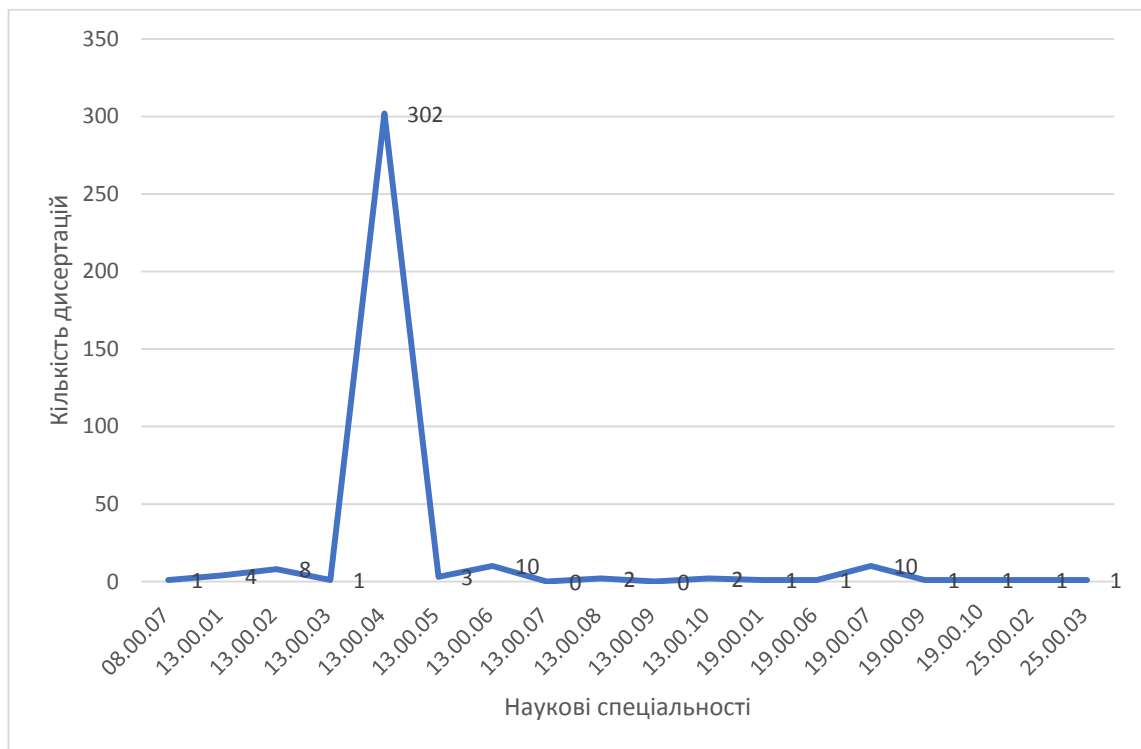

Рис. 1.2. Результати кількісного аналізу дисертацій за науковими спеціальностями за даними НРАТ за період 2000-2024 рр. (джерело: складено автором)

Нами також здійснено кількісний аналіз дисертацій на здобуття наукового ступеня за роками в період з 2000 р. до 2024 р., що відображено графічно на рис. 1.3. Графік унаочнює період дослідження професійної компетентності 2000-2001 рр. (умовно, початок), захист перших дисертацій (2004). Найбільша кількість робіт припадає на 2014 та 2018 рр. Варто сказати,

що саме в період із 2004 р. й донині відбувалась і відбувається активна розробка освітніх стандартів професійної освіти.

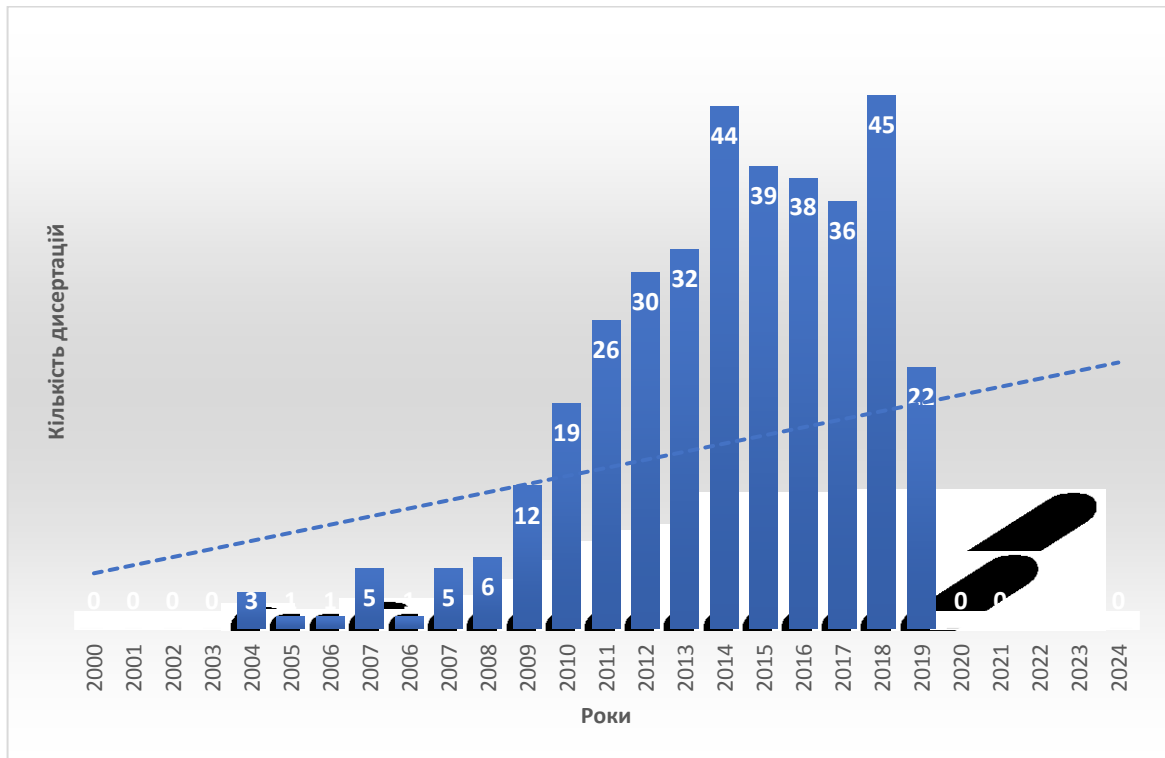

Рис. 1.3. Кількісний аналіз дисертацій на здобуття наукового ступеня за період 2000-2024 рр. (джерело: складено автором)

Подальший аналіз бази даних НРАТ нами здійснювався за словосполуками «професійна компетентність + кваліфікований робітник», що дало змогу виявити 27 документів за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, розподіл яких за роками ілюстровано на рис. 1.3. а список дисертацій, вивчення яких вважаємо доцільним для нашого дослідження, подано в додатку А. За результатами аналізу цього списку можна зробити висновок про відсутність досліджень з проблеми формування професійної компетентності у майбутніх операторів поштового зв'язку.

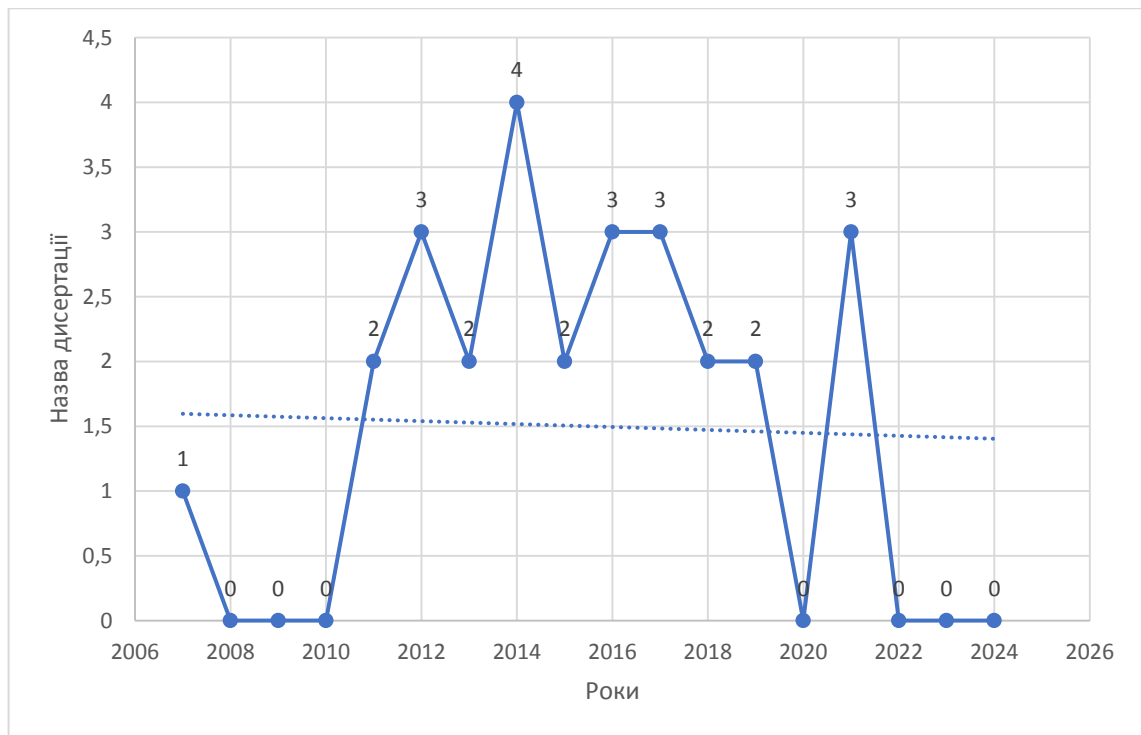

Рис. 1.4 Результати кількісного аналізу дисертацій на здобуття наукового ступеня за ключовими словосполученнями «професійна компетентність + кваліфікований робітник» за період 2007 – 2019 рр. (джерело: складено автором)

Водночас варто зауважити, що станом на 2021 рік загальна кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (КВЕД) 53.10 (транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність) становила 445683, із них на підприємствах – 436904 (24% до загальної кількості зайнятих працівників) і 8779 (3% до загальної кількості зайнятих працівників) фізичні особи-підприємці. За даними ЄДЕБО, професійну підготовку операторів поштового зв'язку у 2020 році здійснювали у 8 ЗП(ПТ)О (всього 264 особи), у 2024 році кількість закладів зменшилась до шести, в той час як кількість здобувачів цієї професії дещо збільшилась (272 особи).

Нами також було розглянуто звіти про виконання наукових і науково-технічних робіт. За ключовою словосполученням «професійна компетентність» у НРАТ знайдено 30 робіт за період 2000-2024 рр., серед яких немає жодної

роботи із формування професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку.

За словосполуками «професійна компетентність + кваліфікований робітник» пошук результатів не дав. Для подальшого пошуку за словосполукою «професійна компетентність» ми використали пошукову систему і базу даних наукових цитувань, які надходять від усіх видань, що використовують сервіс Cited-by від Crossref та підтримують Initiative for Open Citations (OUCI). Ця система показала 3024 публікації за період з 2012–2023 р., що візуалізовано на рис. 1.5.

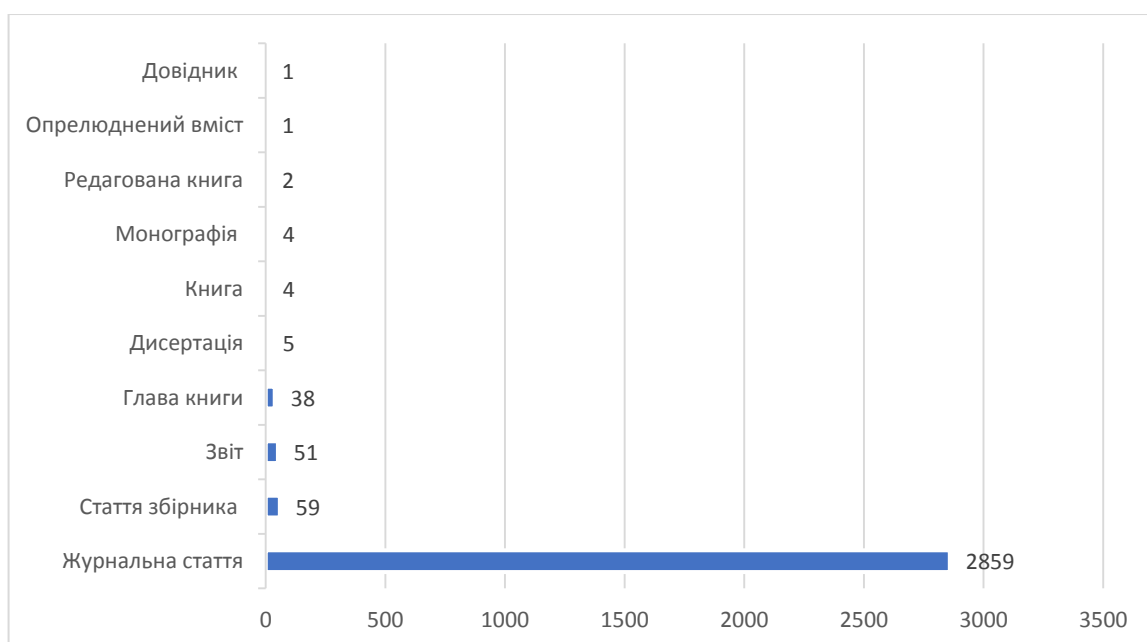

Рис. 1.5. Результати аналізу типів публікацій із ключовою словосполукою «професійна компетентність» на платформі OUCI (джерело: складено автором)

Аналіз публікацій за роками показано на рис. 1.5. Його результати ілюструють поступове нарощування наукового інтересу до вивчення і вирішення проблеми професійної компетентності фахівців різних галузей та освітніх рівнів у період із 2006 року по 2017 рр. Однак, починаючи з 2018 року по 2023 рр., кількість публікацій різко зростає. На наш погляд, це пов'язано з інтенсивністю розроблення стандартів нового покоління, побудованих на компетентнісному підході. Цікавим результатом цього

дослідження є встановлення факту публікації наукових матеріалів із досліджуваної проблеми у 1970 році (6 публікацій). Це є свідченням того, що інтерес до цієї проблеми в українській науці виникав і раніше.

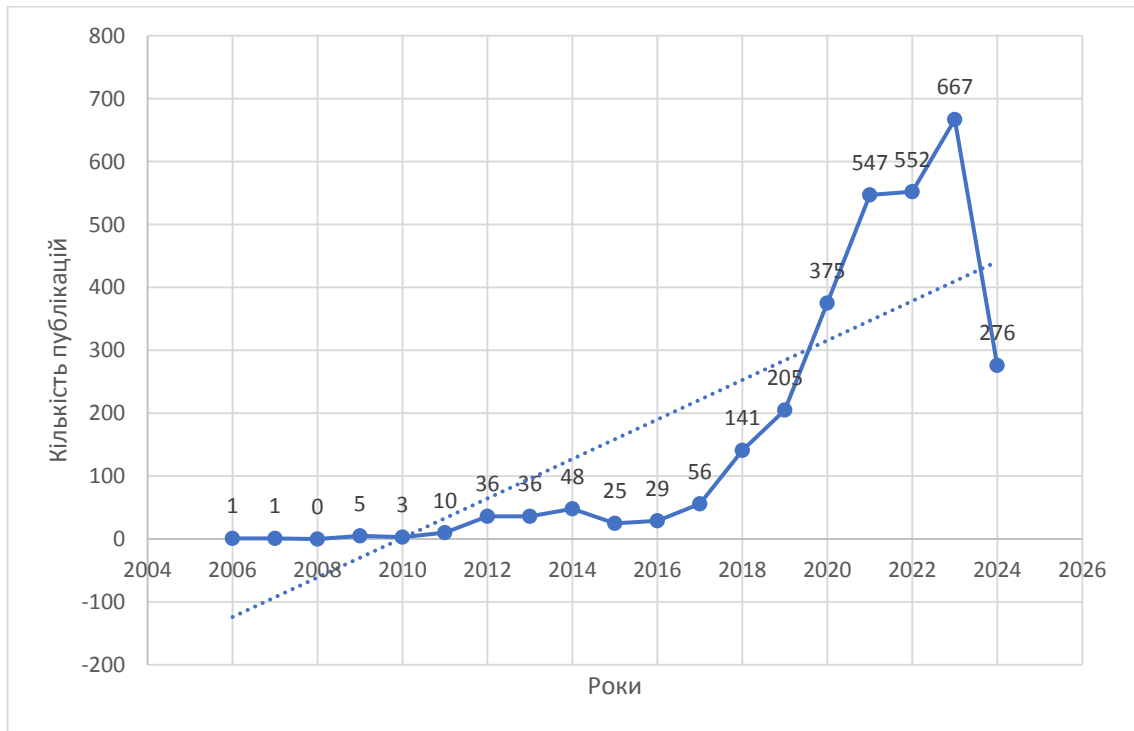

Рис. 1.6. Результати аналізу публікацій за роками, виявлених із застосуванням пошукової системи OUCI за ключовою словосполучкою «професійна компетентність» (джерело: складено автором)

Для пошуку цінних джерел у цьому дослідженні також використовувалася пошукова система вільного доступу Google Scholar. За ключовою словосполучкою «професійна компетентність» було виявлено 33300 публікацій за період 2000 – 2024 рр.; за словосполучками «професійна компетентність + кваліфікований робітник» – 3820 публікацій. Для пошуку в Google Scholar нами використовувалась категорія «professional competence», що уможливило одержання 17800 публікацій за період 2000 – 2024 рр. Пошук за словосполучкою «professional competence + skilled worker» дав змогу отримати 17900 публікацій. Пошук за словосполучками «професійна компетентність + кваліфікований робітник» дав значно менший результат: всього 3 публікації у період із 2021 по 2024 рр.

Відтак можна зробити висновок, що в цілому професійна компетентність, як і професійна компетентність кваліфікованих робітників зокрема, є достатньо описаною науковою категорією. Однак основним поняттям нашого дослідження є «професійна компетентність оператора поштового зв'язку». У процесі підготовки до її вивчення нами здійснено пошук наукових джерел з використанням указаних вище пошукових систем і баз даних. Він показав, що в Google Scholar знайдено всього 426 публікацій, але, по-перше, не всі вони відображають актуальну для нашої дисертації проблему, а більшість стосується професійної компетентності як такої, по-друге, близько десяти праць висвітлюють економічні, логістичні, виробничі, управлінські проблеми з розвитку підприємств – провідних операторів поштового зв'язку.

Пошук за словосполученням «professional competence of the postal operator» (без лапок) уможливив отримання 17600 публікацій за період 2000 – 2024 рр. Оскільки такий пошук вважається некоректним (система шукає кожне слово окремо), пошук за цією словосполученням був повторений з використанням лапок («») (Петренко, 2013). Такий підхід засвідчив відсутність у Google Scholar публікацій, які містять результати педагогічних, психологічних, соціологічних та галузевих досліджень із формування/розвитку професійної компетентності операторів поштового зв'язку.

Свій подальший науковий пошук ми спрямували на вивчення наукових праць, в яких висвітлюються безпосередньо або контекстно проблеми формування/розвитку професійної компетентності операторів поштового зв'язку. Використовуючи метод дедукції – рух від загальних положень (визначення виду діяльності операторів поштового зв'язку, що характеризує їх місце в загальній економічній діяльності країни й уможливорює впорядкування економічної інформації про цю професію) до виведення окремих положень, які дадуть змогу сформулювати більш повне уявлення про місце професії оператора поштового зв'язку в числі інших та її характерні особливості. Для цього маємо визначитися з розумінням низки

понять. Передусім маємо розуміти, що поняття «виробництво» – це економічна діяльність, результатом якої є продукція. Його використовують для позначення всіх видів економічної діяльності: стосовно сільського господарства, добувної або переробної промисловості, а також і сфери послуг. Зазначимо, що обсяг виробництва вимірюють за допомогою різних методів у натуральному чи вартісному вираженні, а під готовою продукцією розуміють продукцію, процес перероблення якої завершено. Таким чином, продукція є результатом економічної діяльності. Однак цей термін вживається як загальний. Його використовують як для позначення товарів, так і послуг (рис 1.7).

Рис. 1.7. Класифікація продукції за Національним класифікатором України. (Класифікація видів економічної діяльності. Наказ Держспоживстандарту України від 11.10.2020 р. № 457)

Отже, професія «Оператора поштового зв'язку» належить до сфери послуг – КВЕД ДК 009:2010 (назва секції економічної діяльності), а клас – 53.20 Інша поштова та кур'єрська діяльність. Цей клас включає послуги з виймання, сортування, перевезення та доставки (внутрішніх і міжнародних) поштових відправлень у вигляді листів, посилок і бандеролей, що їх здійснюють фірми, крім служб національної пошти. Перевезення може здійснюватися одним або кількома видами транспорту як власного (приватного), так і громадського. Цей клас також включає послуги з доставки додому (сервіс для визначення кодів видів економічної діяльності: офіц. сайт URL:https://kved.ukrstat.gov.ua/PT1005/53/PT1005_53_20.html).

Сфера послуг досить різноманітна, вона охоплює багато професій: офіціант, бармен, кухар, пекар, продавець, перукар, спеціаліст по манікюру, закрійник, кравець, майстер ЖКГ, сантехнік, агент (рекламний, по закупкам, з постачання, з організації туризму), фахівець з домашнього господарства, слюсар з ремонту автотранспорту тощо. Розвиток суспільства весь час супроводжується змінами у сфері обслуговування населення, що зумовлює необхідність трансформації самих професій, починаючи із їх назв і до суті як набору компетентностей, що забезпечують виконання різних операцій у конкретному виді економічної діяльності.

Професійну підготовку кваліфікованих робітників для сфери послуг вивчали: О. Бойчук (Бойчук, 2021), Н. Котляревська (Котляревська, 2010), Л. Короткова (Короткова, 2020), Л. Криницька (Криницька, 2011), І. Перішко (Перішко, 2015), Є. Царьова (Царьова, 2021) та ін. Зарубіжний досвід підготовки фахівців для сфери послуг вивчали Н. Креденець (Креденець, 2018) та М. Пальчук (Пальчук, 2016). Розглянемо у хронологічному порядку результати, висвітлені в дисертаціях цих авторів.

Грунтуючись на великому досвіді педагогічної діяльності в ЗП(ПТ)О, Н. Котляревська дійшла висновку, що «для фахівців сфери послуг, окрім досконалого володіння визначеними у кваліфікаційній характеристиці професійними вміннями й технологічними операціями, принципово

важливою є здатність творчо підходити до виконання своїх професійних обов'язків...» (Котляревська, 2010, с. 1). Тому одним із завдань підготовки кваліфікованих робітників у сфері послуг є формування означених умінь. Але, зазначає дослідниця, професійна підготовка майбутніх фахівців у цих закладах освіти здебільшого обмежується виробленням у них навичок виконання технологічних операцій різного рівня складності. Це зумовлено особливостями організації дидактичного процесу, який в основному спрямовується на пізнавальну діяльність, а для формування творчих умінь (у роботі йдеться про художньо-творчі уміння учнів) доцільно використовувати різні форми позанавчальної діяльності. На жаль, цій роботі «не приділяється належної уваги у педагогічному процесі вищих професійних училищ, оскільки недооцінюється її значення», що вказує на «необхідність оновлення системи організації позанавчальної діяльності у вищих професійних училищах сфери послуг з метою реалізації її можливостей» (Котляревська, 2010, с. 4). Успіх розв'язання цієї проблеми, на думку Н. Котляревської, залежить від:

усвідомлення педагогами й здобувачами освіти художньо-творчого характеру професійної діяльності фахівців галузі, яку вони обрали;

оновлення змісту та форм організації позанавчальної діяльності на засадах креативного і системного підходів, що дає змогу об'єднати ці складові у цілісну систему формування художньо-творчих умінь у майбутніх фахівців сфери послуг (Котляревська, 2010, с. 6).

Таким чином, можна зробити висновок, що для досконалого володіння професійними уміннями й технологічними операціями, характерними для обраної професії, принципово важливо вміти творчо підходити до виконання своїх професійних обов'язків. Відтак, формуючи творчі уміння у майбутніх фахівців сфери послуг, необхідно використовувати весь потенціал дидактичного процесу в ЗП(ПТ)О, доповнюючи його варіативними можливостями позанавчальної діяльності.

Досліджуючи організацію професійної підготовки безробітних до підприємницької діяльності у сфері послуг, у 2011 році, Л. Криницька наголошувала на зростанні сфери послуг як характерному явищі на сучасному світовому ринку праці, що певною мірою спричиняє перехід працівників великих і середніх підприємств у малий бізнес і самостійну зайнятість. Такі тенденції, безумовно, позначаються на трансформації економіки України, внаслідок чого виникає необхідність «вирішення проблем зайнятості працездатного населення, налагодження ефективного механізму діяльності системи професійної підготовки дорослих, зокрема безробітних» (Криницька Л., 2011, с. 4).

Авторка зазначає, що станом на період 2011 року малий бізнес за рівнем зайнятості населення в українській економіці більше ніж утричі відстає від європейського, а його частка у внутрішньому валовому продукті не перевищує 10%. Аналізуючи причини такого стану, вона виокремлює передусім відсутність:

- прагнення у населення працювати у приватному секторі через недосконалу законодавчу базу в підприємництві;

- належного фінансового забезпечення;

- відповідної професійної підготовки з організації та ведення власної справи;

- належної інфраструктури ефективної діяльності з підтримки підприємництва.

Не менш важливою обставиною Л. Криницька вважає значний вплив на свідомість громадян постсоціалістичного негативного сприйняття підприємців і підприємництва загалом, наслідком чого є нерозуміння ролі підприємництва і підприємницької діяльності в розвитку економіки держави. У закладах освіти здійснюється підготовка фахівців до самостійної підприємницької діяльності – навчання у вищих професійних училищах і вищих навчальних закладах за програмою молодшого спеціаліста чи бакалавра в галузі бізнесу. Для безробітних осіб Державна служба зайнятості

організовує навчання за програмою короткотермінових курсів цільового призначення «Основи малого підприємництва». Здійснений нею аналіз результатів спостережень за останні п'ять років засвідчує, що майже 70% підприємств, зареєстрованих безробітними, не працюють. На її думку, причинами цього є:

- короткотермінова підготовка підприємців, яка виявляється недостатньою для успішного ведення бізнесу;

- недостатність наукових і науково-методичних праць з проблем професійної підготовки безробітних до підприємницької діяльності у сфері послуг;

- недооцінка професійно-практичної спрямованості змісту підготовки підприємців сфери послуг із числа безробітних, що негативно позначається на рівні їх готовності до підприємницької діяльності (Криницька, 2011, с. 5).

На основі отриманих результатів дослідження Л. Криницька виокремила особливості професійної підготовки підприємців, які значною мірою визначаються соціальним замовленням суспільства відповідно до сучасних вимог, традиціями, рівнем розвитку і статусом підприємця та підприємницької діяльності, економічними й політичними чинниками. До них віднесено:

- поєднання навчання з практичною діяльністю самого підприємця під наглядом і за допомогою досвідчених фахівців і педагогів;

- надання уваги морально-етичному й екологічному вихованню населення, збереженню ресурсів і підтримці здорового способу життя;

- здійснення навчання у комплексах (заклади освіти, організації, соціальні служби, органи управління, які забезпечують вирішення завдань професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації безробітних) та спрямування освітньої діяльності в них на надання послуг безробітним на основі гнучкості й адаптації освітніх програм, орієнтації на вимоги ринку праці;

розроблення змісту і структури освітніх програм на основі результатів моніторингових досліджень;

вибір зручних форм навчання безробітних (вечірня, заочна й екстернат), які дають можливість здобувати освіту певного рівня та профілю без відриву від виробничої діяльності;

використання у професійному навчанні безробітних дискусій, опитування, лабораторних експериментів, моделювання ситуацій, групового навчання, методу проєктів, різнорівневого навчання, кейс-навчання, Інтернет-технологій (відеоконференції, віртуальні екскурсії, Chat-форми) та ін.

Резюмуючи, варто зазначити, що в майбутніх фахівців сфери послуг на першому післяшкільному етапі необхідно формувати підприємницьку компетентність як в умовах закладів освіти, так і на виробництві за «навчальними планами, які включають такі дисципліни: підприємництво; виробництво, робота і праця; етика бізнесу; здоровий спосіб життя (валеологія), екологія та збереження ресурсів» (Криницька, 2011, с. 185). У процесі формування підприємницької компетентності фахівців у сфері послуг доцільно враховувати їхні основні функції: соціальну (підвищення конкурентоспроможності на ринку праці, захист від можливого безробіття тощо); економічну; прогностичну; організаційну; моніторингову. З огляду на те, що в системі професійної освіти, як формальній, так і неформальній, набувають професії у сфері послуг різні категорії населення – від вчорашніх школярів (підлітки у віці 15 років) до дорослих з життєвим і професійним досвідом – найбільшою популярністю користуються практико орієнтовані форми і методи освітньої діяльності, персоналізовані траєкторії формування нових професійних компетентностей.

Потребу підготовки молоді до підприємницької діяльності в закладах освіти як ефективного способу розв’язання багатьох нагальних соціально-економічних проблем актуалізують у своєму дослідженні С. Алексєєва та Л. Єршова. Ґрунтуючись на результатах аналізу й узагальнення емпіричних даних, отриманих у ході анкетування здобувачів освіти ЗП(ПТ)О (2019),

вони зробили висновок, що «в більшості своїй сучасна молодь позитивно сприймає підприємницькі цінності й установки, мріє про відкриття власної справи, усвідомлює ризики і проблеми, пов'язані з підприємницькою діяльністю, визнає брак власних психологічних, економічних та юридичних знань, необхідних для відкриття і ведення власного бізнесу» (Алексеева, 2020, с. 45). Досліджені ними умови підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності в ЗП(ПТ)О уможливили виокремлення основних вимог до організації сучасного освітнього процесу. Серед них найбільш необхідними науковці вважають: забезпечення інноваційності, соціальності та гуманітаризації. На їх погляд, саме ці вимоги «мають знайти своє відображення у змісті та формах підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу» (Алексеева, 2020, с. 45).

Таким чином, аналіз ступеня дослідженості підготовки фахівців сфери послуг дає змогу впевнено стверджувати, що підприємницькі навички, сформовані в закладі освіти в процесі набуття професії, на практиці забезпечуватимуть їхню конкурентоспроможність на ринку праці і здатність до самозайнятості.

І. Перішко в своїй дисертації досліджувала проблему професійної підготовки маркетологів до діяльності у сфері туристичних послуг, вирішення якої на сучасному етапі у вищих закладах освіти потребує розв'язання низки проблем. Пріоритетними серед них автор вважає формування:

професійно-особистісної фахової компетентності;

культури ділового спілкування;

цілісного світогляду;

глибокої системи фахових знань, умінь, навичок, досвіду професійної діяльності;

психолого-педагогічних, економічних, маркетингових, менеджерських компетентностей у поєднанні з відповідними інтелектуальними та

моральними якостями особистості, що забезпечує здатність майбутніх фахівців-маркетологів туристичної галузі до конструктивного діалогу з потенційними клієнтами по наданню якісних туристичних послуг;

знань, умінь і навичок з економічних дисциплін, володіння іноземними мовами і комп'ютерними технологіями, проєктно-технологічною і комунікативною діяльністю, педагогічною взаємодією (Перішко, 2015).

Оскільки сучасний туризм як один із провідних видів господарської діяльності в більшості країн світу швидко оновлюється, інтегруючись з іншими сферами послуг, то актуалізується необхідність підготовки фахівців не тільки в закладах вищої освіти, але й кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О. Формуванню інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму присвячена дисертація С. Масліч (2018 р.), яка акцентує увагу на актуальності пошуку інноваційних методик їхньої професійної підготовки, зорієнтованих на розвиток інформаційно-аналітичної компетентності як імперативу набуття нових компетентностей і побудови власної траєкторії розвитку в обраній професії. Базуючись на основах результатів аналізу освітньо-професійної програми підготовки майбутніх агентів з організації туризму, нею виявлено, що обсяг навчального часу на викладання предметів, у процесі вивчення яких відбувається формування у майбутніх кваліфікованих робітників навичок інформаційно-аналітичної діяльності, є недостатнім. Такий висновок дослідниця обґрунтовує фактами: частка таких предметів професійної підготовки, як «Інформаційні технології» та «Інформаційні технології в туризмі» складає 51 год. Це лише 6,25% від загального фонду, а на предмет загальноосвітньої підготовки «Інформатика» – 70 год. До цього вона додає, що завдання із професійним змістом, «спрямовані на формування навичок інформаційно-аналітичної діяльності, використовуються фрагментарно, більшість учнів не розуміють змісту аналітичної діяльності, не пов'язують майбутню роботу з нею» (Масліч, 2018, с. 8).

Тому на часі, вважає С. Масліч, оновлення змісту дисциплін інформаційного спрямування навчальним матеріалом з професійним контекстом, добір завдань, які «дають можливість учням в умовах освітнього процесу наблизитися до майбутньої професійної діяльності»; розроблення інноваційних методик і технологій у формуванні інформаційно-аналітичної компетентності, зокрема: кооперативного і колективно-групового навчання, ситуативного моделювання, технології опрацювання дискусійних питань та ін.; цілеспрямоване створення інформаційно-освітнього середовища ЗП(ПТ)О для «розвитку навичок системного і критичного мислення, вміння працювати з інформаційними продуктами, розв'язувати проблеми, пов'язані з опрацюванням інформації» (Масліч, 2018, с. 9).

У розвиток своїх ідей з підготовки кваліфікованих робітників та з огляду на значний практичний досвід, С. Масліч продовжує стверджувати, що сучасне освітнє середовище ЗПО сфери послуг повинно бути «мотивуючим, із сучасним обладнанням, енергоефективним та безбар'єрним, а також забезпечувати інноваційний розвиток закладу, психологічний супровід суб'єктів освітнього процесу, оптимізувати зміст, форми і методи навчально-виховної та науково-методичної роботи (Масліч, 2024, с. 102). Вона акцентує увагу на важливості формування у майбутніх фахівців умінь застосовувати одержані знання в дії (практичній, теоретичній, пізнавальній, професійній, фізичній та розумовій). У цьому сьогодні існує потреба в суспільстві у цілому і кожного працівника зокрема. Тому педагогічно доцільним є зосередження уваги не тільки на формуванні професійних (hard skills) навичок, а на розвитку м'яких навичок (soft skills). У своїй роботі авторка наголошує, що особливо це є «значущим для професій сфери послуг, адже подальша професійна діяльність майбутніх випускників таких закладів передусім пов'язана з комунікаціями, спілкуванням, обслуговуванням споживачів певних послуг, що відображається в освітніх стандартах» (Масліч, 2024, с. 102). Вона пропонує, як приклад, для цього використовувати весь потенціал змісту типової навчальної програми з

предмета «Професійна етика і психологія» для майбутніх операторів поштового зв'язку. А для реалізації певних завдань з підвищення ефективності освітнього процесу, гарантування його високого рівня, на її думку, потрібно використовувати педагогічні технології, результативність яких доведена практикою. До таких технологій у сучасній педагогічній практиці відносять: технологію проблемного навчання; проєктну, ігрові технології навчання, а також технології особистісно орієнтованого, розвивального навчання; колективного способу навчання та розвитку критичного мислення; технології програмного, інтерактивного і модульного навчання; колективного творчого виховання (Масліч, 2024, с. 103).

Дані здійсненого аналізу дають змогу зробити висновок про необхідність трансформації змісту професійної підготовки кваліфікованих робітників сфери послуг, оновлення їх ключових, професійних (hard skills) і «м'яких» (soft skills) навичок відповідно до потреб ринку праці, цифровізації галузі професійної діяльності, що потребує формування у молоді здатності до самопізнання, саморегуляції, самоконтролю, саморозвитку та самовдосконалення.

У контексті досліджуваної проблеми привертає увагу дисертація О. Бойчук, у якій дослідниця звертає увагу на тенденції поступового зростання третинного сектора економіки – сфери послуг, який в економічно розвинених країнах становить 60-70% ВВП. Водночас вона зазначає, що, за даними Держкомстату України за 2018 рік, частка сфери послуг складає близько 45% ВВП. Це є свідченням розвитку означеної сфери в країні з великим виробничим і аграрним потенціалом, трансформації структури її економіки, а, отже, і ринку праці. Аналіз опису кваліфікаційних рівнів дав змогу авторці дисертації стверджувати, що «сучасний ринок праці на національному та міжнародному рівні вимагає від системи освіти підготовки компетентних працівників, які володіють системою знань, умінь і навичок, здатні до ефективної комунікації у виробничому середовищі та можуть нести відповідальність за свою діяльність» (Бойчук, 2021, с. 23).

У ході дослідження проблеми формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг нею з'ясовано, що в навчальних планах відсутній спеціальний навчальний предмет, метою якого є формування професійної комунікативної компетентності. Вона зазначає, що «комунікативно орієнтованими» серед базових навчальних предметів (компонентів) є: українська мова, українська та зарубіжна літератури, англійська мова, історія; а з блоку навчальних предметів професійної підготовки можна виокремити основи професійної етики. Вважається, що у «процесі оволодіння знаннями з цих навчальних предметів формуються компоненти професійної комунікативної компетентності» (Бойчук, 2021, с. 76). Для нашого дослідження важливо звернути увагу на виокремлені в науковій праці недоліки навчального плану, зокрема «відсутність автономності у регулюванні кількості навчального навантаження на вивчення компонентів загальноосвітньої підготовки з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності» (Бойчук, 2021, с. 76-77).

Підсумовуючи вивчення особливостей формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг, О. Бойчук наголошує на необхідності здійснення підготовки здобувачів освіти до «свідомого конструювання професійних взаємовідносин із партнерами за допомогою різних комунікативних засобів (вербальних і невербальних), вчити ефективним прийомам спілкування задля ефективної координації спільної діяльності» (Бойчук, 2021, с. 85).

Проблему підготовки кваліфікованих робітників сфери послуг (індустрія гостинності) до автономії здобуття знань в майбутній професійній діяльності порушують В. Радкевич, С. Кравець, А. Козак. На їх переконання, навчання здобувачів освіти «самостійно вчитися та усвідомлювати цінність ключових компетентностей в особистісному розвитку» має стати пріоритетом закладів професійної освіти (Радкевич та ін., 2020, с. 58). До такого висновку вони дійшли внаслідок вивчення стану реалізації завдань

із формування «м'яких» компетентностей у випускників означених закладів освіти, результати якого засвідчили наявність у них труднощів у професійній адаптації та соціалізації. З'ясовано, що це пояснюється «недостатньою сформованістю в них умінь працювати в команді, діяти в нестандартних ситуаціях, ухвалювати відповідальні рішення; володіти навичками самоменеджменту, ділової комунікативності, роботи з різними джерелами інформації тощо» (Радкевич та ін., 2020, с. 56).

На переконання С. Кравець, у нинішніх «соціально-економічних умовах конкурентоспроможними можуть бути лише професійно мобільні робітники, які володіють кількома професіями» (Кравець, 2016). Вона підкреслює значення ключових компетентностей для професійного і соціального функціонування майбутніх фахівців. Їх роль, зауважує експерт з розроблення професійних стандартів, посилюється змістом узагальнених описів кваліфікаційних рівнів, що виражаються інтегральною компетентністю й, окрім знань й умінь, містить такі дескриптори як комунікація, автономність і відповідальність, що відображені в Національній рамці кваліфікацій (Про затвердження Національної рамки кваліфікацій, 2011). Слід погодитися з нею відносно того, що їх розвиток не може забезпечити «предметоцентризму» освітнього процесу. У зв'язку з цим безперечною є її позиція як науковця щодо застосування у педагогічній взаємодії інноваційних педагогічних технологій, які ґрунтуються на побудові суб'єкт-суб'єктних відносин, передбачають актуалізацію рефлексивних процесів, самостійне ухвалення рішень у нестандартних ситуаціях тощо (Кравець, 2016 с. 3).

Науковий інтерес для нашого дослідження становлять результати дослідження проблеми формування суб'єктів будь-яких видів людської діяльності, висвітлені в дисертації Є. Царьової (2021). Насамперед, це стосується педагогічних працівників, зокрема розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти сфери послуг. Вона акцентує увагу на головній особливості їхньої діяльності,

як «виконання завдань прикладного, фахово-виробничого характеру з чіткою професійною спрямованістю та наближеністю до умов сучасного виробництва, підпорядкованих основній меті – формуванню національно свідомих, соціально відповідальних, креативних і професійно мобільних особистостей, здатних успішно розв’язувати виробничо-технологічні завдання» (Царьова, 2021 с. 196).

У ракурсі зазначеної теми дослідження привертає увагу наукова публікація І. Андрощук, у якій узагальнено специфіку професійної компетентності кваліфікованих робітників сфери послуг, яка полягає в тому, що зміст професійних знань і вмінь для них «залежно від спеціальності або професії визначається і формується окремо» (Андрощук, 2023 с. 42). Однак, вважає вчена, необхідно зосередити увагу й на загальнопрофесійних компетентностях, адже від них залежить успішність виконання трудових функцій. Вона наводить приклади загальнопрофесійних компетентностей для кваліфікованих робітників сфери послуг: здатність відповідально ставитися до своєї професійної діяльності; дотримуватися морально-етичних норм; працювати в команді; налагоджувати взаємодію з клієнтами, колегами та адміністрацією; творчо діяти в нестандартних ситуаціях; формувати черговість і порядок приймання відвідувачів; володіння основами трудового законодавства, надання долікарської допомоги, охорони праці й галузевої безпеки тощо (Андрощук, 2023 с. 42). Водночас авторка, резюмуючи, констатує, що «загальнопрофесійна компетентність кваліфікованих робітників може поєднувати в собі складники, спільні для кваліфікованих робітників сфери послуг, незалежно від професії та спеціальності» (Андрощук, 2023 с. 43).

Такими складниками впродовж останнього десятиліття вчені виокремлюють: інформаційну грамотність, цифрову культуру, цифрову компетентність. На цьому наголошує Л. Майборода відносно актуальності підготовки кваліфікованих робітників галузі зв’язку: вони повинні володіти вміннями грамотно застосовувати інформаційно-комунікаційні технології

для вирішення професійних завдань. Дослідниця вважає, що застосування цих технологій в освітньому процесі уможлиблює розвиток логічного мислення, здатності використовувати нестандартні методи у вирішенні поставлених завдань та мотивації до самовдосконалення. Це потребує розвитку інформаційно-технологічної культури в майбутніх кваліфікованих робітників галузі зв'язку, а тому важливим є «інтенсивне використання інформаційно-комунікаційних технологій у вивченні дисциплін професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки, використання мережних систем, зокрема мережі Інтернет в контексті проектної технології навчання» (Майборода, 2012 с. 197). При цьому, Л. Майборода зазначає, що не можна допускати фрагментарності у формуванні в них інформаційно-технологічної культури, цей процес має бути безперервним «упродовж усього періоду навчання за принципом «від простого – до складного». У зв'язку з цим, нею виокремлено три послідовних етапи проектної діяльності учнів у процесі оволодіння інформаційно-технологічною культурою в професійному коледжі: I – оволодіння базовими інформаційно-комунікаційними технологіями; II – оволодіння загальнопрофесійними інформаційно-комунікаційними технологіями; III – оволодіння спеціалізованими інформаційно-комунікаційними технологіями (Майборода, 2012 с. 197).

Потреба підготовки кваліфікованих робітників для галузі зв'язку, зокрема поштового, віддзеркалена в монографічному дослідженні О. Бородієнко. Вона зазначає, що найбільший оператор поштового зв'язку в Україні – Акціонерне товариство «Укрпошта» – надає 50 видів послуг: поштові та фінансові послуги, передплата, доставка пенсій і грошових виплат, кур'єрська доставка та інші супутні послуги. Крім того, в пунктах обслуговування споживачів відбувається продаж товарів (поштових конвертів і листівок, газет і журналів, товарів широкого вжитку, продуктів харчування тощо). Щорічно перелік наданих послуг оновлюється. Нові послуги, які підприємство активно впроваджує, пов'язані з цифровізацією різних галузей вітчизняної економіки – замовлення

електронного квитка, послуги страхування, кредитування, відкриття депозитних рахунків, адміністративні послуги, онлайн оплата та онлайн передплата тощо (Бородієнко, 2017 с. 49-50). Очевидно, такий перелік послуг передбачає відповідний комплекс знань, умінь і навичок у майбутніх операторів поштового зв'язку, а необхідність упровадження нових послуг через достатньо короткий проміжок часу внаслідок активної цифровізації галузі зв'язку і водночас робочих місць свідчить про важливість формування в процесі навчання не тільки професійних компетентностей, але й компетентностей, важливих для подальшої професійної діяльності, зокрема: відповідального ставлення до кожного клієнта, забезпечення високої якості послуг, їх надійності та оперативності.

Аналізуючи нагромаджений наукою й освітньою практикою позитивний досвід розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання ЗП(ПТ)О сфери послуг, Є. Царьова зазначає, що в наукових дослідженнях недостатньо висвітленими й обґрунтованими залишаються наукові підходи, принципи, педагогічні умови, технології і методики розвитку їх професійно-педагогічних здатностей. У зв'язку з цим існує нагальна потреба в урахуванні перспективних ідей освітньої практики в розвитку професійної компетентності педагогів. На задоволення цієї потреби авторка дисертації розробила й апробувала методику розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання ЗП(ПТ)О сфери послуг у міжкурсовий період, яка реалізується впродовж інформаційно-мотиваційного, формувально-технологічного та діагностико-корекційного етапів і сприяє вдосконаленню охорони праці, безпеки життєдіяльності, протипожежного захисту; цифровізації професійної освіти, електронних освітніх ресурсів; компетентнісного підходу у підготовці кваліфікованих робітників сфери послуг; системи кваліфікаційних стандартів; інноваційних педагогічних і виробничих технологій; методичної роботи майстрів виробничого навчання; професійно-практичної підготовки здобувачів професійної освіти; об'єктивних методів оцінювання якості підготовки

фахівців; принципів та методів виховання; морально-етичних норм поведінки педагога; їхнього професійного самовдосконалення тощо (Царьова, 2021 с. 120-146).

Про стан професійно-педагогічної підготовки майстрів виробничого навчання свідчать статистичні дані: лише 22,5% мають педагогічну освіту, а тому значна їх кількість здобувають психолого-педагогічні знання в процесі самоосвіти. Водночас саме цим представникам великої професійної групи відводиться «провідна роль у формуванні професійно-моторних навичок, розвитку майстерності, вдосконаленні індивідуального професійного стилю майбутнього робітника, що базується, перш за все, на синтезі науково-технічних, економічних, виробничих знань» (Інноваційна професійна освіта, с. 6). У зв'язку з цим вважаємо доцільним звернути увагу організаторів освітнього процесу на структурну модель методики відбору і структурування змісту та методики самоосвітньої діяльності з підвищення професійної компетентності майстрів виробничого навчання, обґрунтовані в колективній праці вчених: В. Кручек, С. Кравець, Л. Майбороди, Т. П'ятничук.

Необхідно зазначити, що проблема розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів професійної освіти розглядається в наукових працях багатьох вітчизняних учених, серед яких: М. Артюшина (Артюшина, 2020), Т. Горохівська (Горохівська, 2017), Л. Єршова (Єршова, 2022), В. Ковальчук (Ковальчук, 2020), Л. Петренко (Петренко, 2019), О. Саркісова (Саркісова, 2022) та інші. У центрі їхньої уваги різні аспекти підвищення кваліфікації, професійний розвиток, створення освітнього середовища, підготовка до інноваційної діяльності і використання цифрових засобів навчання і т. ін.

Отже, є всі підстави для такого висновку. У зв'язку з активним розвитком сфери послуг в Україні проблема професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників для цієї галузі в цілому і за окремими сферами зокрема залишається актуальним. Однак дослідження проблем

підготовки кваліфікованих робітників у професійних коледжах залишається досить повільним, що, безумовно, позначається не тільки на темпах розроблення сучасних професійних і освітніх стандартів, але й на якості розвитку належної інфраструктури, організації освітнього процесу, а також впливає на репутацію кожної окремої професійної спільноти (відсутність інтересу молоді до конкретної професії). Усі професії зазначеної галузі, незважаючи на їх велике розмаїття та на постійну трансформацію в умовах цифровізації суспільства, мають спільні ознаки і водночас свою специфіку. До спільних належить група ключових компетентностей, а особливості професійної діяльності визначають комплекс специфічних професійних (hard skills) і «м'яких» (soft skills) компетентностей. Специфікою професії «Оператор поштового зв'язку є: її постійність, що зумовлено постійністю функціонування поштових служб як однієї із частин інфраструктури будь-якої країни незалежно від економічної ситуації, технологічних перетворень, які спрямовуються на надання послуг для юридичних та фізичних осіб: доставка пенсії, соціальних виплат, банківських послуг (поштові перекази, оплата рахунків), обробка фінансових операцій, переказ документів, офіційна кореспонденція, елементи торгівлі (доставка товарів через онлайн магазини); безперервність, тобто незалежне від сезонних і погодних умов функціонування; стимулювання до постійного розвитку комунікаційних навичок, які сприяють розвитку особистості через спілкування з людьми різного віку, стану та інтересів; розширення географії створення поштових відділень у різних точках, як в Україні, так і за кордоном; інтеграція з іншими професіями, що дозволяє розширити можливості для кар'єрного зростання та розвитку; безумовний соціальний ефект, що проявляється в підтримці воїнів, людей із фізичними вадами, пенсіонерів, надання гуманітарної допомоги та підтримки зв'язку між людьми навіть у прифронтових зонах.

1.3. Професійна компетентність операторів поштового зв'язку як предмет наукового педагогічного дослідження

Розкриття теоретичних основ професійної підготовки операторів поштового зв'язку зумовлює необхідність уточнення наукових понять, які в подальшому використовуватимуться у процесі нашого дослідження для розроблення логічних несуперечливих положень і концепцій теорії та методики професійної освіти. Передусім маємо звернутися до компетентнісної парадигми підготовки кваліфікованих робітників, основу якої становить компетентнісний підхід. Цю наукову категорію В. Химинець ототожнює зі спрямованістю освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості. На її думку, компетентнісний підхід скеровує освіту на формування комплексу компетентностей (знань, умінь, навичок, ставлень тощо), якими мають оволодіти майбутні фахівці. Вона звертає увагу на те, що традиційна система освіти акцентувала основні зусилля на набутті знань, умінь і навичок, що догматично абсолютизувало знання і сформувало знаннєвий підхід до навчання. Основний акцент при цьому фокусувався на самих знаннях, а те, для чого вони потрібні, залишалося поза увагою (Химинець, 2009). У зв'язку з цим доречно звернутись до Програми «DeSeCo» (Definition and Selection of Competencies), в якій «компетентність» – тлумачиться як «здатність успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання. Кожна компетентність заснована на поєднанні взаємовідповідних знань, умінь і практичних навичок, ставлень та цінностей, поведінкових компонентів, усього того, що особистість може мобілізувати для активної дії» (Ines general assembly, 2000). Таке тлумачення поняття «компетентність» за своїм змістом близьке до визначення, наведеного в Законі України «Про освіту».

Одним із завдань нашого дослідження визначено аналіз поняття «професійна компетентність», яке нами розглянуто в контексті професійної

діяльності кваліфікованих робітників різних професій. Суть даного поняття обґрунтовано в наукових працях О. Бойчук (Бойчук, 2021), К. Брителла (Britell, 1980), Т. Григоренко (Григоренко, 2022), О. Глуходід (Глуходід, 2015), Ж. Дасюка (Дасюк, 2007), О. Загіки (Загіка, 2015), А. Козака (Козак, 2017), А. Кононенка (Кононенко, 2018), Н. Креденець (Креденець, 2010), М. Мілохіної (Мілохіна, 2014), Н. Ничкало (Ничкало, 2009), А. Павлова (Павлова, 2019), О. Паржницького (Паржницький, 2017), Т. П'ятничук (П'ятничук, 2015), М. Ростоки (Ростока, 2017), В. Ротар (Ротар, 2014), Ю. Сиверин (Сиверин, 2016), Я. Співак (Співак, 2019) та здійснено його структурно-семантичний аналіз. Поняття «професійна компетентність» – одне з найуживаніших понять, що було сформоване у вітчизняній педагогічній науці та освітній практиці в останнє десятиріччя. Звертаючись до цього поняття, потрібно зазначити, що серед науково-педагогічної громадськості щодо нього склалися неоднозначні погляди, зокрема в контексті формулювання відносно підготовки кваліфікованих робітників з різних професій у сфері послуг. Вивчення проблеми формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах спонукало нас до виявлення суті, змісту і структури наукової категорії «професійна компетентність операторів поштового зв'язку», що потребує аналізу нормативно-правових документів та вивчення результатів дослідження, висвітлених у наукових працях.

Як зазначалося вище, професія операторів поштового зв'язку відноситься до сфери послуг, а тому передусім звернемося до результатів дисертаційних досліджень, в яких дослідники вивчали питання підготовки кваліфікованих робітників цієї галузі. У ході дослідження нами з'ясовано, що в зазначених роботах розглядаються різні аспекти формування професійної компетентності кваліфікованих робітників. Наприклад, у ході вивчення питання формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг О. Бойчук (Бойчук, 2021 с. 33-45)

для визначення суті зазначеного поняття здійснила семантичний аналіз дефініції «професійна компетентність» (таблиця 1.7.).

Вона зазначає, що ефективність її реалізації забезпечується теоретичною, практичною та психологічною підготовкою фахівця, здатністю та готовністю до її використання, «суб'єктивних, професійно важливих та індивідуальних психічних якостей фахівця, сприйняття ним цілей, цінностей, змісту, результатів та особливостей цієї діяльності» (Бойчук, 2021 с. 46). Нами взято до уваги позицію автора дисертації стосовно того, що професійну компетентність майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг доцільно розглядати як «критерій їхньої підготовки в ЗП(ПТ)О, що охоплює володіння професійними знаннями, сформованість технологічних умінь і навичок, здатність ефективно їх застосовувати з урахуванням специфіки професійної діяльності у сфері послуг» (Бойчук, 2021 с. 47).

У межах розв'язання проблеми формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців ресторанного господарства М. Ткаченко бере до уваги науково обґрунтоване визначення поняття «професійна компетентність». Узагальнену інтерпретацію він позиціонує як «здатність особи мобілізувати в професійній діяльності набуті знання, вміння, а також загальні способи виконання дій» (Ткаченко, 2018 с. 27).

У більшості своїх досліджень для визначення суті поняття «професійна компетентність кваліфікованого робітника» дисертанти виходять зі змісту дефініції «професійна компетентність» (Бойчук, 2021; Богоніс, 2018; Загіка, 2015; Козак, 2021; Онищенко, 2023; Ткаченко, 2018). Ґрунтуючись на критичному аналізі категорійного апарату дослідження розвитку професійної компетентності кваліфікованих робітників у процесі курсової підготовки в навчальних центрах підприємств сфери послуг та базуючись на положеннях теорії визначення понять, А. Онищенко уточнила поняття «професійна компетентність» і обґрунтувала суть поняття «професійна компетентність кваліфікованого робітника сфери послуг» (Онищенко, 2023 с. 49;52), що висвітлено в таблиці 1.7.

Таблиця 1.7

**Результати порівняльного аналізу суті наукових понять
«професійна компетентність» і «професійна компетентність
кваліфікованого робітника сфери послуг» (джерело: складено автором)**

<i>№ з/п</i>	<i>Автор</i>	<i>Суть поняття</i>	<i>Професія</i>
1.	Бойчук, 2021	Професійна компетентність кваліфікованого робітника сфери послуг – це складне інтегроване психологічне, професійне, фахове і суб'єктне утворенням, яке формується в процесі набуття професійної освіти, актуалізується, розвивається і вдосконалюється у процесі практичної професійної діяльності.	Кваліфіковані робітники сфери послуг
2.	Ткаченко, 2018	Професійна компетентність – це здатність особи мобілізувати в професійній діяльності набуті знання, вміння, а також загальні способи виконання дій	Фахівці ресторанного господарства
3.	Онищенко, 2023	Професійна компетентність кваліфікованого працівника – це інтегративна властивість особистості, що виявляється у професійній діяльності та поведінці особи і зумовлює здатність фахівця кваліфіковано виконувати свої професійні функції, ефективно розв'язувати соціально-виробничі ситуації за рахунок збалансованого поєднання комплексу професійних знань, умінь, навичок, морально-етичних цінностей та необхідних особистісно-професійних якостей.	Кваліфіковані робітники підприємств сфери послуг
4.	Онищенко, 2023	Професійна компетентність кваліфікованого робітника сфери послуг – це інтегративна властивість особистості, що виявляється в діяльності щодо виробництва і надання певних послуг, відображає систему професійних знань, умінь і навичок, ціннісних орієнтацій, професійно важливих якостей та визначає її здатність ефективно виконувати професійні функції з урахуванням інновацій у сфері послуг, а також готовність до саморозвитку та професійного вдосконалення	Кваліфіковані робітники підприємств сфери послуг
5.	Козак, 2021	Професійна компетентність – це здатність особи до виконання професійної діяльності, застосовуючи при цьому конкретні знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості	Майбутні майстри ресторанного обслуговування
6.	Козак, 2021	Професійна компетентність майбутніх майстрів ресторанного обслуговування за своєю суттю відображає знання, уміння, навички, що відповідають вимогам стандарту з професії, а також здатність майбутніх кваліфікованих робітників їх проявляти у виробничій діяльності на основі повного використання потенціалу ключових компетентностей	Майбутні майстри ресторанного обслуговування
7.	Дрозіч, 2018	Професійна компетентність – це інтегративна (системна) властивість особистості фахівця, що виражена в сукупності компетенцій, які гарантують йому успішну професійну діяльність	Майбутні кухарі
8.	Загіка, 2015	Один зі структурних компонентів професійної готовності до конкретного виду діяльності	Майбутні агенти з постачання

Підсумовуючи погляди дослідників стосовно суті зазначених понять, вона сформулювала положення відносно того, що їх зміст не є сталим, він має динамічний характер і має «вдосконалюватись відповідно до змін у галузі та вимог ринку праці» (Онищенко, 2023, с. 54).

У дисертації А. Козака узагальнено суголосні позиції більш, ніж десяти авторів наукових праць (таблиця 1.7) у тому, що «професійна компетентність відображає здатність особи до виконання професійної діяльності, застосовуючи при цьому конкретні знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості» (Козак, 2021, с. 41; 228; 229). Він дотримується думки інших науковців у тому, що професійна компетентність, окрім знань, умінь і навичок, передбачає у своїй структурі мотивацію, яка націлює майбутнього кваліфікованого робітника на проактивність у досягненні певної мети діяльності, спрямованість суб'єктів професійної підготовки. Базуючись на цьому положенні, автор дисертації вважає за необхідне уточнити суть поняття «професійна компетентність майбутніх майстрів ресторанного обслуговування», для цього ним визначається специфіка професійної діяльності фахівців ресторанної індустрії, яка окреслена в стандарті з професії. Адже «опорними категоріями суті самого поняття «професійна компетентність» є комплекс знань, умінь та навичок, визначених кваліфікаційними вимогами до професії, що забезпечують здатність особи ефективно функціонувати у професійному середовищі» (Козак, 2021, с. 41). При цьому він звертає увагу на такі властивості професійного середовища, як динамічність відносно інноваційних змін у ресторанному господарстві, що актуалізує потребу в «усвідомленні індивідом безперервності у пізнавальній самоосвітній діяльності щодо вивчення інновацій у галузі» (Козак, 2021, с. 49).

Розгорнутий аналіз поняття «професійна компетентність» у контексті формування фахової компетентності майбутніх кухарів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти здійснено в процесі дисертаційного дослідження І. Дрозіч. Нею виявлено, що суть означеної наукової категорії (таблиця 1.7) залежить від характеристики професії, а також на основі вивчення наукової педагогічної літератури доведено, що

оскільки професія «кухар» «є монопрофесією, то поняття «професійна компетентність» та «фахова компетентність» для неї є тотожними» (Дрозіч, 2018, с. 43). Хоча цей аргумент тотожності порівнювальних словосполук, на нашу думку, є недостатнім. Вважаємо, що їх семантичний аналіз може додати більшої аргументованості.

О. Загіка, порівнюючи різні погляди вітчизняних вчених на професійну компетентність як педагогічний феномен, вважає, що його суть «може розумітися як один із структурних компонентів професійної готовності до конкретного виду діяльності» (Загіка, 2015, с. 30). Нею встановлено взаємозв'язок понять «компетентність» і «готовність», який виявляється у залежності від внутрішнього потенціалу та реального його втілення (внутрішньою суттю й зовнішнім виявом).

За підсумками студіювання наукових праць вітчизняних учених не можна не погодитися з висновками Л. Головача в тому, що до наукового поняття «професійна компетентність» немає однозначного визначення, що, безумовно, пов'язано зі складністю і багатомірністю цієї категорії (Головач, 2024). Це привело до неможливості коректного формування вимог до професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку, що унаочнено розбіжностями в кількості компетентностей і їх змістовому наповненні, які представлені в освітньому стандарті та у звітах найбільшого оператора поштового зв'язку – Українського державного підприємство поштового зв'язку «Укрпошта».

Таким чином, проведений аналіз уможливорює висновок про те, що дефініція «професійна компетентність» сформульована у більшості стандартів професійної (професійно-технічної) освіти. Наприклад, для операторів поштового зв'язку її суть визначається як «знання та вміння особи, які дають їй змогу виконувати трудові функції, швидко адаптуватися до змін у професійній діяльності та є складовими відповідної професійної кваліфікації» (Міністерство освіти і науки, Міністерство соціальної політики, 2017, с. 4). Зміст цієї дефініції може бути застосований до будь-якої професії

сфери послуг, а тому дослідники продовжують пошук тлумачення цього поняття з наголосом на виокремлених особливостях конкретної професії. Навіть незважаючи на обґрунтовану в наукових працях дефініцію «професійна компетентність кваліфікованих робітників у сфері послуг», науковці вважають за необхідне уточнювати суть цього концепту відповідно до специфіки професійної діяльності, розкритої в стандарті. За логікою подальшого дослідження будемо виходити з того, що під професійною компетентністю оператора поштового зв'язку слід розуміти здатність особи мобілізувати в професійній діяльності потенціал набутих знань, умінь, загальних способів виконання дій, які мають відповідати вимогам сучасного ринку праці і тенденціям розвитку сфери послуг та національного оператора поштового зв'язку, зумовленими розвитком цифрового суспільства.

Аналіз Стандарту П(ПТ)О з підготовки операторів поштового зв'язку уможливив виокремлення особливостей професійної кваліфікації за класами операторів поштового зв'язку (Кайтановська, 2022). Зазначеним Стандартом передбачається підготовка кваліфікованих робітників за кожною професійною кваліфікацією (третій, другий, перший класи), яка ґрунтується на компетентнісному підході та структурується за модульним принципом. Структура кожного навчального модуля містить перелік компетентностей та їх зміст, а сам Стандарт П(ПТ)О складається із трьох груп компетентностей: загальнопрофесійних, ключових та професійних. Звертаючись до аналізу Стандарту П(ПТ)О з підготовки операторів поштового зв'язку, необхідно акцентувати увагу на структурі навчального модуля. Адже особливістю цього Стандарту є те, що саме навчальні модулі містять перелік компетентностей та їх зміст. Одночасно не можна не помітити, що даний документ, хоча і декларує компетентнісний підхід, проте розроблений з використанням категорій «знання», «уміння», «навички» (Кайтановська, 2023), що можна побачити в таблиці 1.8, складеній на основі зазначеного документа.

Таблиця 1.8

Аналіз професійних компетентностей операторів поштового зв'язку
(джерело: складено автором за (Міністерство освіти і науки, Міністерство соціальної політики, 2017))

Кваліфікація 3-го класу. Оволодіння операціями по прийому, обробці і видачі внутрішніх та міжнародних поштових відправлень		Кваліфікація 2-го класу. Оволодіння операціями з надання фінансових послуг поштового зв'язку		Кваліфікація 1-го класу. Здійснення виробничого контролю та статистичного обліку в сфері поштового зв'язку
Модуль 3.1. Технологія пересилання внутрішніх поштових відправлень	Модуль 3.2. Технологія пересилання міжнародних поштових відправлень	Модуль 2.1. Технологічні операції по переказним послугам та виплаті грошової допомоги	Модуль 2.2. Технологічні операції з надання інших послуг поштового зв'язку	Модуль 1.1. Оволодіння навиками з організації роботи контрольно-довідкових дільниць
Ознайомлення з характеристикою виробничого обладнання відділень та вузлів поштового зв'язку	Виконання прийому, обробки та вручення міжнародних поштових відправлень	Виконання прийому, обробки, виплати (доставки) переказів, платежів, пенсій	Надання послуг за агентськими угодами та інших послуг	Організація роботи контрольно-довідкових дільниць.
Виконання прийому, обробки та видачі внутрішніх поштових відправлень	Застосування програми АСРК (автоматизована система реєстрації та контролю), її основні функції	Застосування нового обладнання	Застосування нового програмного забезпечення для обробки документів	Застосування автоматизованого робочого місця оператора
Оволодіння навичками усного ділового мовлення та культури спілкування	Призначення, ознаки та правила оформлення довідково-інформаційних документів	Оволодіння знаннями з оформлення довідково-інформаційних документів	Оволодіння знаннями з оформлення обліково-фінансових документів	Ознайомлення з організаційними і розпорядчими документами, їх використання
Засвоєння психологічних особливостей праці оператора поштового зв'язку	Розуміння міжособистісних відносин і соціально-психологічного клімату в колективі	Обслуговування як процес спілкування відвідувача й оператора	Засвоєння основних понять ділової комунікації	Оволодіння основами корпоративної культури

Аналіз професійних компетентностей операторів поштового зв'язку свідчить про те, що, кваліфікації 3-го і 2-го розряду спрямовані на оволодіння

окремими групами операцій, а кваліфікація 1-го класу передбачає оволодіння комплексом компетентностей щодо здійснення виробничого контролю та статистичного обліку в сфері поштового зв'язку. Стандартом П(ПТ)О передбачено, що в процесі підготовки операторів поштового зв'язку за кваліфікаціями 3-го і 2-го класів має здійснюватися шляхом імплементації в освітньому процесі двох модулів, спрямованих на оволодіння технологіями: пересилання внутрішніх поштових відправлень (3.1) і міжнародних поштових відправлень (3.2) та технологічними операціями з переказу послуг й виплат грошової допомоги (2.1), і з надання інших послуг поштового зв'язку (2.2). Отримання кваліфікації 1-го класу має здійснюватися через реалізацію одного модуля – оволодіння навичками з організації роботи контрольно-довідкових дільниць.

Отже, професійна компетентність операторів поштового зв'язку – це комплекс загальнопрофесійних компетентностей, формування яких передбачається кожним окремим модулем. Сукупність таких модулів становить зміст навчання за конкретною кваліфікацією (3-го, 2-го, 1-го класу).

Потрібно мати на увазі, що у визначенні структури і змісту професійної компетентності також необхідно виходити із вимог Національної рамки кваліфікацій, яка «ґрунтується на європейських і національних стандартах та принципах забезпечення якості освіти, враховує вимоги ринку праці до компетентностей працівників» (Про затвердження Національної рамки кваліфікацій, 2011). А тому, підсумовуючи, зазначимо, що професійна компетентність операторів поштового зв'язку у своїй структурі має відображати результати навчання, сформульовані згідно з дескрипторами (знання, уміння / навички, комунікація, відповідальність і автономія).

Задля з'ясування повноти обсягів урахування названих вище дескрипторів при проектуванні структури і змісту професійної компетентності у кваліфікованих робітників сфери послуг у дисертаціях, які знаходяться у відкритому доступі, нами використано таблицю 1.9.

**Результати аналізу структурних компонентів професійної
компетентності кваліфікованих робітників сфери послуг
(джерело: складено автором)**

№ з/п	Структурний компонент	Автори							
		О. Бойчук	І. Дрозіч	В. Титаренко	Л. Головач	А. Онищенко	А. Кононенко	Д. Копитков	А. Бойчук
1.	Мотиваційний	+		+					
2.	Когнітивно-нормативний	+							
3.	Рефлексивно-прогностичний	+							+
4.	Прагматично-дискурсивний	+							
5.	Особистісно-мотиваційний		+						+
6.	Когнітивно-змістовий		+						
7.	Діяльнісно-операційний		+						
8.	Когнітивний								
9.	Діяльнісний			+			+		
10.	Інтелектуально-знансєвий				+				
11.	Ціннісно-орієнтаційний				+				
12.	Професійно-інноваційний				+				
13.	Діалогово-комунікативний				+				
14.	Ціннісно-мотиваційний					+			
15.	Інноваційно-когнітивний					+			
16.	Технологічно-діяльнісний					+			
17.	Комунікативний					+			
18.	Особистісно-рефлексивний					+	+		
19.	Мотиваційно-ціннісний						+		
20.	Організаційний						+		
21.	Фахова								
22.	Психолого-педагогічна							+	
23.	Соціальна							+	
24.	Особистісна							+	
25.	Когнітивно-інформаційний								+
26.	Операційно-діяльнісний								

Аналіз висвітлених у ній даних свідчить про те, що більшість науковців до структури професійної компетентності традиційно вносять такі компоненти: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, ціннісний, особистісний, оцінний. Інтерпретація їх назв залежить певною мірою від змісту компоненту і відповідної професії. Але належної уваги не надається таким дескрипторам, як: комунікація, відповідальність і автономія (здатності до ефективної роботи в команді, сприйняття критики, порад і вказівок,

продукування деталізованих усних і письмових повідомлень, зокрема у професійній діяльності, здійснення наставництва, передавання досвіду; здатність до ефективної роботи в команді; відповідальність за виконання завдань під час роботи або навчання; адаптація своєї поведінки до зовнішніх обставин під час виконання завдань або розв'язання проблем тощо), що в умовах невизначеності, в яких перебуває й донині.

Україна, та яким бачиться її післявоєнне майбутнє (Кайтановська, 2023). Ці здатності належать до так званих soft-skills – «м'яких навичок» (Кайтановська, 2022). На них акцентують увагу американські дослідники Р. Епштейн (Ronald Epstein) та Е. Гандерт (Edward Hundert), І. Левинська, які зазначають, що «ключовими компонентами професійної компетентності обов'язково мають бути вміння керувати своїм робочим часом, набуття експертних навичок, уміння сформувати стратегію самонавчання та професійного вдосконалення, організувати колективну роботу, бути лідером за певних обставин» (Epstein, Hundert, 2022.). Такий підхід значно розширює зміст і структуру професійної компетентності, виводить її розуміння за межі традиційного тлумачення і водночас наближує до сучасних вимог роботодавця і суспільства, а також потреб особистості, яка здобуває професійну освіту.

Безумовно, розроблення структури професійної компетентності операторів поштового зв'язку потребує врахування сучасних тенденцій розвитку галузі, адже завдяки дедалі більшому поширенню стратегічних і технічних варіантів очікується урізноманітнення операторів поштового зв'язку. Б. Віраг (B. Virag) та ін. прогнозують, що упродовж наступних п'яти років структура операторів, ймовірно, суттєво зміниться (*Main developments in the postal sector (2017-2021)*, 2022, с. 100-104). На це вказує поява нових виробничих моделей, які виникли внаслідок впливу трьох чинників: покращення клієнтського досвіду, зменшення виробничих витрат та впровадження інновацій/більш швидкий вихід на ринок послуг. Динаміка розвитку поштового сервісу в ЄС вимірюються індикаторами, а саме: впровадження широкопasmового Інтернету, збільшення користувачів Інтернет-

послугами, Інтернет-банкінгом, розвиток е-урядування, електронної комерції, крос-кордону в межах ЄС. Дані моніторингу за цими індикаторами ілюструє процес розвитку національного оператора в порівнянні з досягненнями ЄС станом на 2021 рік (Virag та ін., 2016), що відображено на рис. 1.8.

United Kingdom - Country fiche - Main developments in the postal sector 2017-2021

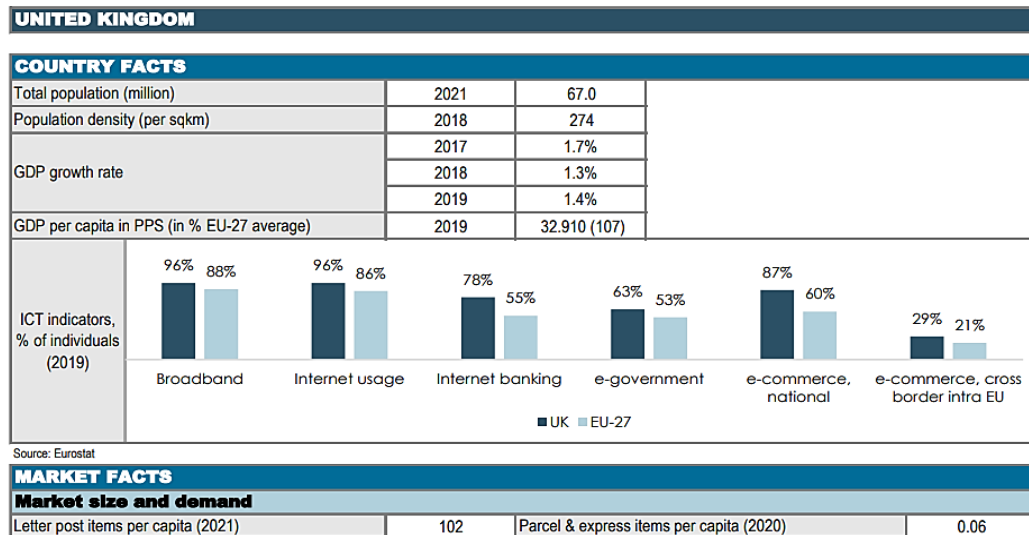

Рис. 1.8. Результати розвитку поштового сервісу в Україні за статистичними даними ЄС (*Main developments in the postal sector (2017-2021)*, 2022, с. 100)

Варто зазначити, що за більшістю показників національний оператор випереджає ЄС. Маємо зауважити, що, незважаючи на військові дії на території України, відбувається подальша автоматизація операційних процесів сортування, зменшення кількості помилок, оптимізація кількості персоналу та займаємих приміщень, а також покращення та пришвидшення якості надання послуг в усіх структурних підрозділах АТ «Укрпошта». У складі Наглядової ради найбільшого національного оператора функціонує Цифровий комітет. До його компетенції у 2023 році віднесено:

розроблення цифрової моделі Товариства та надання загальних рекомендацій виконавчому органу Товариства щодо її впровадження;

моніторинг ефективності цифрової моделі Товариства;

моніторинг стану ринку та інших факторів, що впливають або можуть вплинути на діяльність та/або економічне становище Товариства в частині цифрової моделі, визначення можливих ризиків для Товариства та акціонера;

участь в розробці стратегії в частині цифрової моделі Товариства;

здійснення контролю за реалізацією затвердженої Наглядовою радою стратегії в частині питань, що стосуються цифрової моделі Товариства (Річний звіт, 2023, с. 89-90).

Отже, оцифрування поштових послуг і зв'язку в Україні здійснюється на постійній основі, що зумовлює необхідність у сталому вдосконаленні програми підготовки кваліфікованих робітників у професійних коледжах, збільшуючи частку навчальних дисциплін, окремих тем, спрямованих на формування цифрових компетентностей. Таким чином, зважаючи на сучасні тенденції швидкої трансформації сфери поштового зв'язку та ґрунтуючись на аналізі професійних компетентностей кваліфікованих робітників різних професій, звітів, викладених у відкритому доступі на сайтах АТ «Укрпошта», нами виокремлено ті професійні компетентності, які є наразі актуальними та затребуваними операторами поштового зв'язку (табл. 1.10).

Таблиця 1.10

**Актуальні компетентності операторів поштового зв'язку у ракурсі
оцифрування сфери послуг**
(джерело: складено автором) (Кайтановська, 2023 с. 56)

№ з/п	Компетентності	Зміст компетентностей
1.	Операційна компетентність	Пересилання внутрішньої кореспонденції
2.	Програмна компетентність	Застосування різних комп'ютерних програм
3.	Довідково-інформаційна компетентність	Оформлення довідково-інформаційних документів
4.	Міжособистісна компетентність	Стосунки в колективі
5.	Фінансова компетентність	Виплата пенсій, оплата платежів
6.	Статистична компетентність	Здійснення статистичного обліку
7.	Комунікативна компетентність	Комунікація з клієнтами, колегами
8.	Іншомовна компетентність	Знання іноземних мов
9.	Культурно-мовленнєва компетентність	Правильне, невимушене оперування словами
10.	Соціально-психологічна компетентність	Власна самооцінка й оцінка колег, керівництва

З метою підтвердження правильності вибору важливих у вимірі сьогодення і післявоєнних потреб компетентностей кваліфікованих робітників сфери поштових послуг ми вважали за необхідне залучити експертну групу. До неї включили учених, відбір яких зробили з використанням автобіографічного методу (тих, хто вивчав або вивчають зазначену проблему, мають публікації, викладачів спецдисциплін і майстрів виробничого навчання професійних коледжів, роботодавців). Тому своє подальше дослідження ми спрямували на з'ясування важливості виокремлених професійних компетентностей, які необхідно формувати у майбутніх операторів поштового зв'язку. Для цього було застосовано метод парних порівнянь. Експерти (всього 6 осіб, які мають стосунок до професії оператор поштового зв'язку) попарно порівнювали наведені вище професійні компетентності, відзначаючи «2» як пріоритетні (у тому разі, коли експерт визнавав рівнозначність обох компетентностей, ця позиція відзначалася оцінкою «1»). При проведенні обчислень встановлювалося середнє значення набраних балів, яке потім використовувалося як коефіцієнт вагомості компетентності (таблиця 1.11).

Таблиця 1.11

Матриця визначення вагомості різновидів професійної компетентності операторів поштового зв'язку та дисперсій оцінок експертів (джерело: складено автором)

Pi*	Різновиди професійних компетентностей операторів поштового зв'язку *									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
P1	0,61	0,63	0,63	0,59	0,47	0,45	0,56	0,38	0,42	0,40
P2	0,60	0,55	0,45	0,60	0,62	0,47	0,50	0,47	0,45	0,45
P3	0,75	0,62	0,62	0,78	0,59	0,62	0,78	0,65	0,59	0,53
P4	0,69	0,62	0,58	0,58	0,51	0,58	0,41	0,53	0,35	0,30
P5	0,61	0,54	0,46	0,57	0,44	0,50	0,36	0,46	0,30	0,26
P6	0,76	0,76	0,47	0,38	0,59	0,40	0,44	0,32	0,40	0,27
Si*	4,02	3,72	3,21	3,50	3,22	3,02	3,05	2,81	2,51	2,21
P сер*	0,67	0,62	0,54	0,58	0,54	0,50	0,51	0,47	0,42	0,37

**Різновиди професійних компетентностей операторів поштового зв'язку:*

1 - Операційна компетентність; 2 - Програмна компетентність; 3 - Довідково-інформаційна компетентність; 4 - Міжособистісна компетентність; 5 - Фінансова компетентність; 6 - Статистична компетентність; 7 - Комунікативна компетентність; 8 - Іншомовна компетентність; 9 - Культурно-мовленнєва компетентність; 10 - Соціально-психологічна компетентність.

*Pi – коефіцієнт вагомості, значущості різновиду компетентності оператора поштового зв'язку у здійсненні ефективної педагогічної діяльності за оцінкою i-го експерта;
 $\bar{S}_i$ – дисперсії оцінок експертів*

Отже, за результатами експертного оцінювання, в наведеному переліку домінує операційна компетентність. Експерти визначили, що пересилання внутрішньої кореспонденції (листів, бандеролей, посилок тощо) є основною функцією оператора поштового зв'язку: коефіцієнт вагомості $R_{сер} = 0,67$. Експерти також відзначили програмну компетентність, вона включає в себе ІТ технології. Безумовно, інформаційні технології відіграють сьогодні важливу роль у професійній діяльності оператора поштового зв'язку, допомагаючи покращити процеси обробки та доставки поштової кореспонденції. Як зазначалося вище, з кожним днем все більше організацій переходять до цифрових технологій: коефіцієнт вагомості $R_{сер} = 0,62$. Експерти також акцентують увагу на міжособистісній компетенції, вона включає набір знань, умінь, навичок та властивостей, які допомагають робітникам успішно взаємодіяти з клієнтами та колегами. До ключових аспектів цієї компетентності можна віднести здатність ефективно спілкуватися, слухати і висловлювати свої думки та ідеї, а також передавати інформацію чітко та ввічливо: коефіцієнт вагомості $R_{сер} = 0,58$. На переконання експертів, професійні компетентності для операторів поштового зв'язку, які були представлені для попарного порівняння, не можуть функціонувати одна без одної, вони є важливими для цієї професії, з чим не можна не погодитися (Кайтановська, 2023 с. 56-57).

Для з'ясування питання щодо структурування професійної компетентності операторів поштового зв'язку ми звернулися до викладачів професійних коледжів, які здійснюють підготовку цих кваліфікованих робітників. Їхня точка зору відносно вибору компонентів розглядається нами як експертна. Аргументом для цього слугують такі показники: з 11 педагогів, які взяли участь в опитуванні, 75% мають другий (магістерський) рівень вищої освіти; 8,3% – третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти і науковий ступінь кандидата наук або доктора філософії; 16,7% мають освіту на першому

(бакалаврському) рівні – це майстри виробничого навчання. Майже половина педагогів мають педагогічні звання: «старший викладач» – 33,5% та «викладач-методист» – 8,3%. Серед респондентів 58,3% – це досвідчені педагоги зі стажем роботи в професійних коледжах більше 10 років. До цієї групи експертів увійшли педагоги з Дніпропетровської, Запорізької, Кіровоградської, Харківської, Херсонської, Черкаської та Чернівецької областей.

Нами було виокремлено комплекс компонентів професійної компетентності операторів поштового зв'язку, які найчастіше згадуються та експериментально перевіряються в наукових роботах вітчизняних дослідників, а саме: когнітивний, ментальний, пізнавальний, знаннєвий, діяльнісний, функціональний, операційний, мотиваційний, ціннісний, етичний. Окрім названих компонентів, ми додали цифровий та інформаційний, що, на наш погляд, корелює з напрямками розвитку сфери поштових послуг. А також респондентам запропонували внести назви компонентів, які, з їхньої точки зору, є актуальними для майбутнього кваліфікованого робітника – оператора поштового зв'язку. Усі перелічені складові професійної компетентності за змістом нерозривно пов'язані між собою та доповнюють одна одну. Результати опитування представлено на рис. 1.9.

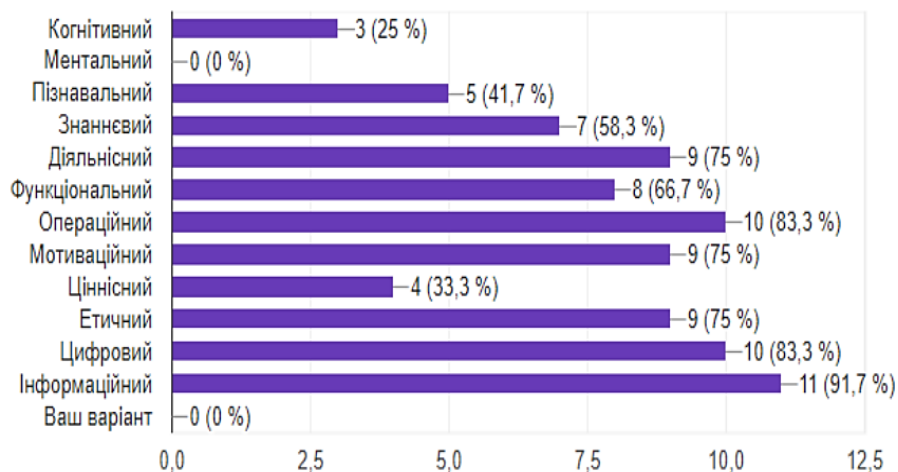

Рис. 1.9. Результати аналізу вибору експертами компонентів, які пропонуються для включення в структуру професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку

Одержані дані здійсненого аналізу з використанням Google форми дають змогу зробити висновок, що найбільш актуальними у структурі професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку експерти вважають такі компоненти: інформаційний, цифровий, операційний. На необхідності розвитку інформаційної, інформаційно-аналітичної та цифрової компетентностей у майбутніх кваліфікованих робітників підкреслюють В. Ковальчук, С. Масліч, Л. Мовчан. Вони зазначають, що нині всі виробничі процеси і процеси сфери послуг знаходяться під впливом цифрових технологій, адже сучасні машини управляються комп'ютерами, а тому робота в сучасних галузях та сфері послуг вимагає високого рівня цифрової грамотності, що є викликом для системи професійно-технічної освіти (Kovalchuk та ін., 2023). На той факт, що «нині інформаційний складник є в кожній професії та, за прогнозами, буде лише розширюватися», звертає увагу Л. Петренко (Петренко, 2021, с. 37).

Грунтуючись на аналізі стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з робітничої професії «Оператор поштового зв'язку» (Міністерство освіти і науки, Міністерство соціальної політики, 2017) та результатах досліджень учених, нами узагальнено та визначено зміст зазначених вище компонентів, як інформаційно-технологічна складова професійної компетентності оператора поштового зв'язку, що представлено на рис. 1.10.

Водночас вважаємо за доцільне зауважити, що, відповідно до Національної рамки кваліфікацій, яка «ґрунтується на європейських і національних стандартах та принципах забезпечення якості освіти, враховує вимоги ринку праці до компетентностей працівників» (Про затвердження Національної рамки кваліфікацій, 2011), ці компоненти можуть розглядатися як окремі складові знаннєвого та діяльнісного компонентів. Останні, як найважливіші у структурі професійної компетентності операторів поштового зв'язку, також були виділені педагогами професійних коледжів (вибір знаннєвого компонента зробили 58,3% опитаних, діяльнісного компонента – 75%), що проілюстровано на рис. 1.10.

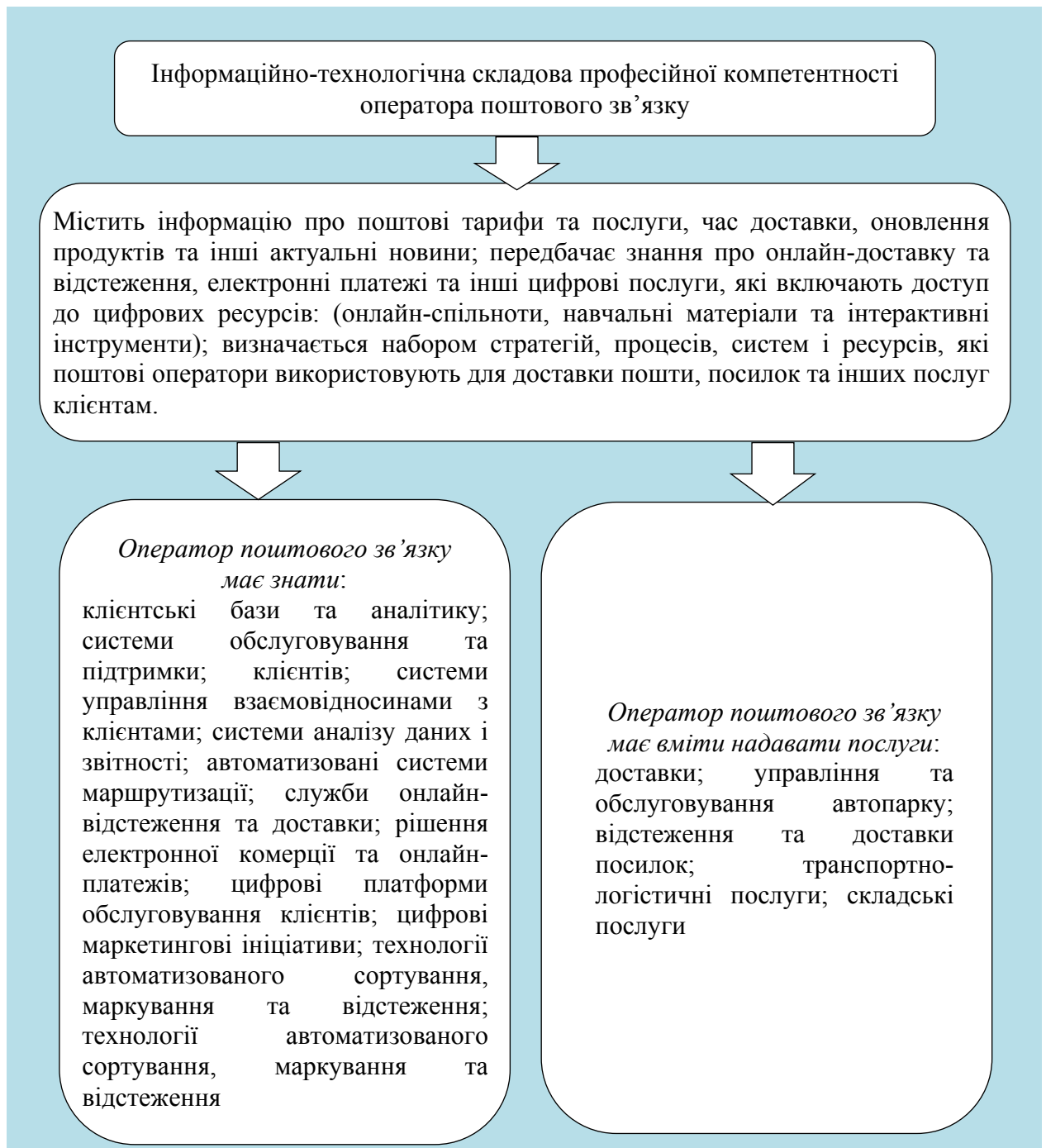

Рис. 1.10 Зміст інформаційно-технологічної складової професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку (джерело: складено автором) (Кайтановська, 2024, с. 43)

Рівень сформованості знаннєвого компонента визначається повнотою, глибиною, системністю професійних і загальнопрофесійних знань. Водночас під поняттям «знання» вчені-дидакти розуміють осмислену суб'єктом і зафіксовану в його пам'яті сприйняту інформацію про світ, тобто знання – це інформація, присвоєна особистістю (Малафіїк, 2005).

Діяльнісний компонент учні розглядають як навчально-теоретичні (практичні) вміння; осмислення (перетворення інформації на знання); орієнтування у складних інформаційних потоках (пошук, опрацювання, трансформація навчально-наукової інформації) (Про затвердження національної рамки кваліфікацій, 2011); свідомий контроль результатів своєї діяльності й рівень власного розвитку, особистісних досягнень, сформованості таких якостей і властивостей як креативність, ініціативність, націленість на співпрацю, співтворчість, схильність до самоаналізу (Співак, 2019). З огляду на те, що здійснення конкретної діяльності передбачає виконання певних дій, що пов'язані з вміннями їх виконувати (Малафіїк, 2005 с. 149), то діяльнісний компонент має охоплювати систему умінь, відповідної професійної кваліфікації, наприклад, оператор поштового зв'язку 3-го класу (Міністерство освіти і науки, Міністерство соціальної політики, 2017) має демонструвати здатність діяти в нестандартних ситуаціях, працювати в команді, дотримуватись професійної етики та запобігати виникненню конфліктних ситуацій. У процесі дослідження нами виявлено, що в наукових працях найбільш поширеними у складі професійної компетентності є мотиваційно-ціннісний або ціннісно-мотиваційний компоненти. За визначенням педагогів-експертів, у процесі формування професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку важливе місце відведено мотиваційному (75%) й етичному (75%) компонентам. Тому доречним слід вважати доповнення структури професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку мотиваційно-ціннісним компонентом, який має на меті реалізацію мотивів, цілей, потреб у професійному навчанні, вдосконаленні, самовихованні, саморозвитку, ціннісних настанов професійної діяльності, а також стимулює творчий прояв особистості у професійній діяльності та інтерес до неї, потреби особистості в знаннях, опануванні інноваційних ефективних способів організації діяльності та взаємодії (Петренко, 2021). Водночас у змісті цього компонента мають бути відображені етичні знання і вміння,

емоційно-оцінні норми, центром яких є ставлення до себе, до інших, до суспільства, до природи.

Відтак вивчення наукових праць вітчизняних учених, нормативно-правових документів, результатів проведеного дослідження дає можливість встановити структуру професійної компетентності операторів поштового зв'язку. До її компонентного складу доцільно включити мотиваційно-ціннісний, знаннявий, діяльнісний та професійно-особистісний компоненти, що візуалізовано на рис. 1.11.

Стосовно змісту професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку, виявлено, що: подальшого вдосконалення потребує інформаційно-технологічна складова; мотиваційно-ціннісний компонент доречно доповнити конативним компонентом, який у своєму змісті відображатиме вольові механізми саморегуляції кваліфікованого робітника в ситуаціях професійної діяльності, яка характеризується багатофункціональністю. Обґрунтовані нами структура і зміст професійної компетентності операторів поштового зв'язку спрямовані на їх трансформацію відповідно до сучасних вимог роботодавців (Кайтановська, 2023).

Важливо зауважити, що зміст кожного компонента вміщує загальнопрофесійні, загальні та професійні компетентності, відображені в Стандарті професійної (професійно-технічної) освіти з професії «Оператор поштового зв'язку», доповнені на основі результатів цього дослідження окремими складниками (конативний та інформаційно-технологічний), що дає змогу підготувати майбутнього кваліфікованого робітника 3-го, 2-го та 1-го класу в професійних коледжах до сучасних умов професійної діяльності безпосередньо на робочому місці.

Рис. 1.11 Структура професійної компетентності оператора поштового зв'язку

Підсумовуючи, зробимо висновок: суть поняття «оператор поштового зв'язку», визначення якого наведено в державному Стандарті професійної (професійно-технічної) освіти із зазначеної професії, потребує уточнення в частині специфіки професійної діяльності. У зв'язку з цим під поняттям «професійна компетентність операторів поштового зв'язку» слід розуміти здатність особи мобілізувати в професійній діяльності потенціал набутих знань, умінь, загальних способів виконання дій, які мають відповідати вимогам сучасного ринку праці, тенденціям розвитку сфери послуг і національного оператора поштового зв'язку, зумовленими розвитком цифрового суспільства.

З урахуванням думки викладачів спецдисциплін професійних коледжів, в яких здійснюється підготовка кваліфікованих робітників із зазначеної професії, структуровано їхню професійну компетентність, яка складається з:

мотиваційно-ціннісного (складники: мотиваційний, ціннісний, конативний); знаннєвого (складники: теоретичні та технологічні знання); діяльнісного (складники: професійні, комунікативні, інформаційно-технологічні уміння); особистісно-професійного (складники (особистісні та професійні якості) компонентів й охарактеризовано їх зміст. Зважаючи на сучасні тенденції цифровізації у сфері послуг, виокремлено інформаційно-технологічну складову професійної компетентності оператора поштового зв'язку – теоретичні і технологічні знання та вміння.

Висновки до першого розділу

Отже, резюмуючи маємо зазначити, що професійний коледж – це заклад освіти зі специфічними умовами професійного навчання, що внаслідок проведення низки процедур з передачі будівель, устаткування, земельних ділянок, на яких вони знаходяться, у комунальну власність місцевих органів влади, які функціонують згідно нормативно правових актів з регулювання діяльності ЗП(ПТ)О. Обґрунтовано важливу роль професійних коледжів у національній системі освіти України. Вони забезпечують підготовку кваліфікованих робітників для різних галузей економіки, здобуття ними професійних кваліфікацій, що відповідають 3-5 рівням Національної рамки кваліфікацій. Із 2016 року система П(ПТ)О, в тому числі й професійні коледжі, пройшла через значні реформи, включаючи передачу з державної у комунальну власність, модернізацію мережі, створення навчально-практичних центрів, упровадження дуальної форми навчання та оновлення змісту навчання. На сьогодні професійні коледжі, в числі різних ЗП(ПТ)О, стикаються з викликами, такими, як: руйнування освітньої інфраструктури через війну, масове переміщення населення, що призвело до значного зменшення кількості здобувачів професійної освіти, зміна пріоритетів у навчанні та децентралізація управління освітою. Водночас вони мають можливості для розвитку шляхом інтеграції з ринком праці, впровадження

інноваційних педагогічних технологій та участі в міжнародних програмах підтримки.

Виявлено тенденцію до впровадження інтегрованих професій, до складу яких включено професію оператора поштового зв'язку, що підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці. Багатопрофільна підготовка дає змогу випускникам бути гнучкими та адаптивними до змінних умов ринку праці. Відтак професійні коледжі в системі П(ПТ)О залишаються ключовими елементами національної системи освіти, сприяючи розвитку людського капіталу та економічному зростанню країни.

Результати аналізу дослідженості проблеми професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у професійних коледжах уможливорює висновок про актуальність професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників для сфери послуг в цілому і, зокрема, для сфери надання послуг поштового зв'язку. Разом з цим виявлено, що дослідження проблем підготовки кваліфікованих робітників у професійних коледжах залишається досить повільним. Потребують розроблення сучасні професійні та освітні стандарти, подальший розвиток належної інфраструктури і, відповідно, організація освітнього процесу, що сприятиме інтересу молоді до професії оператора поштового зв'язку та підвищення репутації професійної спільноти працівників АТ «Укрпошта». З'ясовано, що всі професії сфери послуг, не зважаючи на їх велике розмаїття та на постійні зміни в умовах цифровізації суспільства, мають спільні ознаки і водночас свою специфіку. Встановлено, що до спільних ознак належить група ключових компетентностей, а особливості професійної діяльності визначають комплекс специфічних професійних (hard skills) і «м'яких» (soft skills) компетентностей, які відображені в державному Стандарті професійної (професійно-технічної) освіти з професії «Оператор поштового зв'язку».

Проаналізовано суть понять «професійна компетентність» і «професійна компетентність кваліфікованого робітника сфери послуг» та запропоновано уточнення поняття «професійна компетентність оператора

поштового зв'язку», наведеного в державному Стандарті професійної (професійно-технічної) освіти із зазначеної професії. Результати аналізу нормативно-правових документів та студіювання наукових праць з проблем професійної підготовки кваліфікованих робітників дають підстави визначити суть наукової категорії «професійна компетентність оператора поштового зв'язку» як здатність особи мобілізувати в професійній діяльності потенціал набутих знань, умінь, загальних способів виконання дій, які мають відповідати вимогам сучасного ринку праці і тенденціям розвитку сфери послуг і національного оператора поштового зв'язку, зумовленими розвитком цифрового суспільства.

Побудовано організаційну структурну професійної компетентності операторів поштового зв'язку, яка містить: мотиваційно-ціннісний (складники: мотиваційний, ціннісний, конативний); знаннєвий (складники: теоретичні та технологічні знання); діяльнісний (складники: професійні, комунікативні, інформаційно-технологічні уміння); особистісно-професійний (складники (особистісні та професійні якості) компонентів та охарактеризовано їх зміст. У складі діяльнісного компоненту виокремлено інформаційно-технологічну складову професійної компетентності оператора поштового зв'язку – теоретичні і технологічні знання та вміння. Висвітлений у роботі зміст кожного компонента визначає цілісний зміст професійної компетентності, яка має формуватися в процесі професійної підготовки операторів поштового зв'язку в професійних коледжах.

Основний зміст розділу опубліковано в роботах автора: (Кайтановська, 2022), (Кайтановська, 2023), (Кайтановська, 2023), (Кайтановська, 2022), (Кайтановська, 2023), (Кайтановська, 2023), (Кайтановська, 2024), (Кайтановська, 2023)

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОПЕРАТОРІВ ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ В ПРОФЕСІЙНИХ КОЛЕДЖАХ

2.1. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку в професійних коледжах

Для визначення педагогічних умов формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку вважаємо за необхідне з'ясувати суть поняття «умова» та «педагогічні умови». Ознайомлення зі словниковою літературою дало змогу встановити, що під цим терміном потрібно розуміти необхідну обставину, яка робить можливим здійснення, створення або формування чогось, або сприяє цьому. Воно визначається як фактор, рушійна сила будь-якого процесу або явища (Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2009). Виокремлюючи спільне в словникових дефініціях, І. Гириловська констатує, що «під умовами розуміються обставини, які забезпечують виникнення та нормальне функціонування певного явища чи процесу» (Гириловська, 2020, с. 111). Вона зауважує, що умови завжди пов'язані з об'єктом дослідження, і зважаючи на це, дослідимо суть означеного поняття в науковій педагогічній літературі відносно різних об'єктів.

Ми погоджуємось з усіма наведеними в різних працях (Гириловська, 2020; Авраменко, 2011; Дундюка, 2021; Кононенко, 2018; Масліч, 2018; Остапчук, 2011) баченнями науковців – вони не суперечливі, у своїй сукупності дають повніше розуміння цього феномена, глибше розкривають значення та потенціал (можливості). Синтезуючи сказане вище, доходимо висновку, що педагогічні умови – це обставини, котрі забезпечують узгоджену взаємодію усіх суб'єктів в реалізації певної програми під час цілісного продуктивного освітнього процесу професійної

підготовки фахівців, що опосередковується активністю самої особистості майбутнього оператора поштового зв'язку.

З метою визначення найбільш вагомих сучасних педагогічних умов професійної підготовки кваліфікованих робітників з професії «Оператор поштового зв'язку» в професійних коледжах ми проаналізували дисертаційні дослідження вітчизняних учених, присвячених цій проблемі. Серед наукових праць виділяємо роботи, які стосуються сфери послуг, адже до неї належить професія «Оператора поштового зв'язку». Це дисертації: О. Авраменко, яка досліджувала підготовку кваліфікованих робітників ювелірного профілю на підприємствах і в професійно-технічних навчальних закладах України; А. Дундюка, який дослідив проблему формування професійної компетентності майбутніх техніків-технологів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій в автотранспортних коледжах. У дисертації А. Кононенка увага акцентована на вивченні актуальних питань формування професійної компетентності майбутніх слюсарів з ремонту автомобілів у професійно-технічних навчальних закладах. Тема формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму в професійно-технічних навчальних закладах розкрита в дисертації С. Масліч; педагогічні умови використання інноваційних виробничих технологій у підготовці кваліфікованих робітників поліграфічного профілю охарактеризувала в своєму дослідженні О. Юденкова.

Питання визначення, вибору і запровадження педагогічних умов широко представлено в монографічних дослідженнях і фахових статтях. Наприклад, О. Остапчук зазначила, що «умови» – це те, що треба враховувати і створювати як тло для самоорганізації, для досягнення мети (Остапчук, 2011). Педагогічні умови, за трактуванням О. Авраменко, – це чинники, які забезпечують ефективність формування професійної компетентності кваліфікованих робітників з ювелірних професій у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Нею виокремлено такі педагогічні умови:

- оновлення змісту професійного навчання майбутніх кваліфікованих робітників з метою розвитку знань, умінь, навичок; професійної ідентифікації; обізнаності з професійними перспективами взаємозв'язку із соціальними партнерами;

- системна співпраця із соціальними партнерами, що дає можливість урівняти погляди всіх суб'єктів професійної підготовки на сутність професійної компетентності здобувачів освіти (навчальні екскурсії на виробництво створюють уяву про виробниче підприємство, дають змогу зацентувати увагу на сучасних вимогах до кваліфікованого робітника, що діють на підприємстві; навчальна практика здобувачів професійної уможливорює ознайомлення з рівнем кваліфікацій робітників на першому році навчання);

- пошук перспектив професійного розвитку зорієнтує на правильних професійних кроках, які допоможуть у самореалізації на ринку праці (Авраменко, 2011).

Досліджуючи питання формування професійної компетентності майбутніх техніків-технологів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій у автотранспортних коледжах, Дундюк А. Ю. виокремлює такі педагогічні умови: створення позитивної мотивації в навчальній діяльності для особистісного та майбутнього професійного зростання техніків-технологів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. На його переконання, означена педагогічна умова направлена на посилення мотивації майбутніх техніків-технологів до формування професійної компетентності завдяки використанню в освітньому процесі таких інноваційних технологій, як вебквести та застосування QR-кодів. Другою педагогічною умовою в його дослідженні визначено використання дуальної освіти у процесі формування професійної компетентності майбутніх техніків-технологів. Йдеться про організацію освітнього процесу, що поєднує теоретичну підготовку – у навчальному закладі на профільній кафедрі та практичну, – яка реалізується в межах робочого процесу відповідного

підприємства. Застосування інтегрованого підходу з використанням інформаційно-комунікаційних технологій він розглядає як третю педагогічну умову. З точки зору дослідника, навчаючись у вищому закладі освіти, майбутній фахівець засвоює не монопредметні знання, а цілісну систему знань, умінь, навичок і компетенцій з різних навчальних дисциплін, розвиваючи творчі здібності та потенційні можливості (Дундюк, 2021).

Використання електронних засобів навчання у формуванні професійної компетентності учнів А. Кононенко визначає як провідну педагогічну умову, реалізація якої значно підвищує ефективність освітнього процесу, сприяє вдосконаленню педагогічної майстерності вчителя та формуванню зацікавленості до навчальної діяльності учнів. Він вважає, що найпоширенішими засобами навчання є електронні освітні ресурси: електронні посібники; презентації; відеоролики; електронні плакати; електронні тести. Така педагогічна умова, як формування в учнів позитивної мотивації до оволодіння професійними знаннями та вміннями сприятиме зростанню їх професіоналізму під час набуття професії та в майбутньому. На сучасному етапі вона стає об'єктом важливої уваги науковців із метою розроблення бездоганної теорії формування фахівця-професіонала певної галузі. А. Кононенко зазначає, що формування в учнів позитивної мотивації до навчання легко за умови глибокого розуміння ними суті понять, прикмет, закономірностей, зв'язків. Він стверджує, що виокремлення суттєвих для завдань характеристик залежить від уміння здобувачів освіти зрозуміти ситуацію цілісно, а не окремі її елементи. Також він акцентує увагу на тому, що велику роль відіграє попередній досвід особистості, набуті знання упродовж усіх років навчання. Створення інформаційного професійно-орієнтованого середовища є наступною педагогічною умовою, яку автор обґрунтував в своєму дослідженні. За його словами, це середовище, яке об'єднує декілька мікросередовищ: інтелектуальне, психологічне, соціальне, культурно-естетичне, фізичне, санітарно-гігієнічне, інформаційне, освітнє, фахово-орієнтовне. На основі отриманих даних він виокремлює орієнтовні

чинники, що впливають на результати навчальної професійної діяльності в закладах освіти, а саме: позитивні – психологічний мікроклімат; максимальна реалізація можливостей; забезпечення професійної компетентності суб'єктів педагогічного процесу; упровадження інтерактивних педагогічних технологій у навчальний процес; результативність; достатня матеріально-технічна база. Негативні – перевантаження фізичні, психічні, професійні; відсутність взаєморозуміння; слабка матеріальна база; низький культурний та освітній рівень навчального закладу. Досліджуючи визначену проблематику, А. Кононенко виділяє як необхідну для підготовки кваліфікованого робітника сфери послуг ще одну педагогічну умову – застосування в навчальному процесі інтерактивних педагогічних технологій. Він вважає, що ця умова поєднує в собі всі засоби навчання й комунікації, забезпечує створення освітньо-розвиваючого простору та впливає на формування й розвиток особистих і професійних якостей майбутніх фахівців. Іншими словами – це здатність до взаємодії учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти знаходити розуміння між собою та викладачами в режимі бесіди, діалогу тощо (Кононенко, 20018).

У наукових працях С. Масліч, опираючись на наведені дефініції в наукових працях вітчизняних учених, наводить власне розуміння педагогічних умов: «...формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у професійно-технічних навчальних закладах як сукупності педагогічних обставин, за яких відбувається освітній процес» (Масліч, 2018, с. 85). За її твердженням, підготовка майбутніх агентів з організації туризму в закладах освіти стане більш результативною, якщо будуть створені такі педагогічні умови: цілеспрямоване мотивування учнів до оволодіння інформаційно-аналітичною компетентністю; оновлення змісту дисциплін інформаційного спрямування навчальним матеріалом із професійним контекстом; застосування інноваційних методик і технологій у формуванні інформаційно-аналітичної компетентності; створення інформаційно-освітнього середовища

професійно-технічного навчального закладу. Дослідниця впевнена, що застосування педагогічних умов позитивно вплине на підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах. На підставі результатів експерименту можемо стверджувати, що її підходи та методи навчання сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу майбутніми кваліфікованими робітниками, підвищенню рівня їхніх професійних навичок та готовності до роботи в обраній сфері (Масліч, 2018).

У контексті свого дослідження О. Юденкова розглядає термін «педагогічні умови» як сукупність чинників, які визначають і складають практично зорієнтоване середовище, від якого залежить процес і якість підготовки майбутнього кваліфікованого робітника до використання інноваційних виробничих технологій у професійній діяльності на підприємствах поліграфічної галузі. Вона вважає, що їх використання у професійній підготовці майбутнього кваліфікованого робітника поліграфічного профілю буде ефективнішим, якщо враховувати суб'єкт-суб'єктну взаємодію учасників навчально-виробничого процесу (педагогічний працівник, учень, роботодавець), а також спрямувати підготовку на постійний пошук вимог шляхів і засобів оновлення навчально-виробничого процесу відповідно до техніко-технологічних змін поліграфічного виробництва. До педагогічних умов вона також відносить: формування готовності педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти до використання інноваційних виробничих технологій у педагогічній діяльності; підвищення рівня мотивації учнів до оволодіння цими технологіями в поліграфічній галузі з подальшим їх використанням у професійній діяльності; оновлення змісту професійної підготовки з урахуванням техніко-технологічних змін поліграфічного виробництва; створення і застосування комплексу навчально-методичного забезпечення професійної підготовки кваліфікованих робітників поліграфічного профілю з урахуванням інноваційних виробничих технологій; модернізація матеріально-технічної бази професійної підготовки; інтеграція

видів діяльності поліграфічної галузі при використанні інноваційних виробничих технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників (Юденкова, 2012).

Отже, ми бачимо, що всі дослідники при визначенні педагогічних умов формування професійної компетентності виділяють мотивацію до певних видів діяльності. Більшість учених звертає увагу на оновлення змісту професійного навчання, враховуючи напрями майбутньої професійної діяльності, а також на добір ефективних форм і методів навчання. Не можна не зазначити, що дослідники також акцентують увагу на співпраці з роботодавцями/партнерами, оскільки це сприяє більш точному визначенню потреб ринку праці та забезпеченню відповідності навчальних програм сучасним вимогам. Безумовно, така співпраця допомагає здобувачам освіти отримати практичні навички та досвід, що значно підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці. У подальшому можемо взяти за основу результати досліджень провідних науковців для визначення педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку в професійних коледжах.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури вказує на успіх навчання у професійних коледжах у разі активної участі здобувачів освіти в процесі професійної підготовки. Це, насамперед, залежить від мотивації до навчання здобувачів освіти, так і для продуктивної роботи педагогічних працівників. Освітня програма повинна враховувати нові технічні та технологічні зміни у виробництві, а також створювати умови для саморозвитку та адаптації здобувача освіти до сучасних ринкових умов.

Маємо зауважити, що, починаючи з березня 2020 року до 24 лютого 2022 року, діяльність професійних коледжів здійснювалась в умовах пандемії COVID-19, коли освітній процес здебільшого був організований в дистанційних умовах. Під час російсько-української війни і до тепер підготовка кваліфікованих робітників відбувається з використанням змішаного навчання, що зумовлює необхідність специфічних педагогічних

умов. Зокрема, створення безпечного навчального середовища в професійному коледжі; розроблення та використання методичного забезпечення на основі принципів відкритої освіти; упровадження елементів дуального навчання у професійну підготовку операторів поштового зв'язку.

Для визначення оптимальних педагогічних умов формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах нами враховано думку експертів (11 осіб), які безпосередньо здійснюють професійну підготовку кваліфікованих робітників за означеною професією. З цією метою використано прийом шкалювання, який уможливив підвищення інформативної ємкості анкетного опитування та уможливив більш точне оцінювання дій експертів. Застосування цього прийому передбачало складання таблиці (табл. 2.1)

Таблиця 2.1

Результати експертного оцінювання оптимальності педагогічних умов формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах (джерело: складено автором)

№ з/п	Педагогічні умови	Низька	Посередня	Висока
1.	Оновлення змісту професійного навчання майбутніх кваліфікованих робітників з метою розвитку знань, умінь, навичок; професійної ідентифікації; обізнаності з професійними перспективами взаємозв'язку із соціальними партнерами		+	
2.	Розроблення та використання методичного забезпечення на основі принципів відкритої освіти			+
3.	Системна співпраця із соціальними партнерами, що дає можливість урівняти погляди всіх суб'єктів професійної підготовки на сутність професійної компетентності здобувачів освіти			+
4.	Використання електронних засобів навчання у формуванні професійної компетентності учнів			+
5.	Цілеспрямоване мотивування учнів до оволодіння професійною компетентністю		+	
6.	Пошук перспектив професійного розвитку зорієнтує на правильних професійних кроках, які допоможуть у самореалізації на ринку праці	+		
7.	Створення інформаційно-освітнього середовища професійно-технічного навчального закладу			+
8.	Упровадження елементів дуального навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників			+

№ з/п	Педагогічні умови	Низька	Посередня	Висока
9.	Створення позитивної мотивації в навчальній діяльності для особистісного та майбутнього професійного зростання кваліфікованих робітників засобами інформаційно-комунікаційних технологій			+
10.	Застосування в навчальному процесі інтерактивних педагогічних технологій	+		
11.	Формування готовності педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти до використання інноваційних виробничих технологій у педагогічній діяльності		+	
12.	Підвищення рівня мотивації учнів до оволодіння цифровими технологіями у сфері послуг з подальшим їх використанням у професійній діяльності			+
13.	Оновлення змісту дисциплін інформаційного спрямування навчальним матеріалом із професійним контекстом		+	
14.	Застосування інноваційних методик і технологій у формуванні професійної компетентності		+	
15.	Створення безпечного навчального середовища у професійному коледжі			+
16.	Створення і застосування комплексу навчально-методичного забезпечення професійної підготовки кваліфікованих робітників з урахуванням інноваційних виробничих технологій		+	
17.	Модернізація матеріально-технічної бази професійної підготовки; інтеграція видів діяльності у сфері послуг при використанні інноваційних виробничих технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників		+	

З аналізу даних таблиці 2.1 можна зробити висновок, що з 17 педагогічних умов, запропонованими для вибору, оптимальними визнано 8 (47%) педагогічних умов, а саме:

1. Розроблення та використання методичного забезпечення на основі принципів відкритої освіти.
2. Системна співпраця із соціальними партнерами, що дає можливість урівняти погляди всіх суб'єктів професійної підготовки на сутність професійної компетентності здобувачів освіти.
3. Використання електронних засобів навчання у формуванні професійної компетентності учнів.

4. Створення інформаційно-освітнього середовища професійно-технічного навчального закладу.

5. Упровадження елементів дуального навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників.

6. Створення позитивної мотивації в навчальній діяльності для особистісного та майбутнього професійного зростання кваліфікованих робітників засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

7. Підвищення рівня мотивації учнів до оволодіння цифровими технологіями в сфері послуг з подальшим їх використанням у професійній діяльності.

8. Створення безпечного навчального середовища в професійному коледжі.

З метою конкретизації оптимальних педагогічних умов та уникнення дублювання нами було використано метод глибинного інтерв'ю (Кузяків, 2020) з експертами, яке проводилось особисто з кожним із використанням методів зв'язку – месенджери Viber, Telegram, а також мобільного телефону. Усім респондентам було задане обов'язкове запитання: «Чому вами запропоновано саме ці педагогічні умови як оптимальні для формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в коледжі?» Додатково різним респондентам також ставились інші запитання, залежно від відповіді на перше. Наприклад: «Які б педагогічні умови з наведеного переліку ви вважаєте за необхідне об'єднати? Чому? Що між ними спільного?».

За результатами такого напівструктурованого інтерв'ю 7 експертів з 11 запропонували 3 педагогічні умови формування професійної компетентності, це:

- створення безпечного навчального середовища у професійному коледжі для здобувачів освіти і педагогічного колективу;

- розроблення та використання навчально-методичного забезпечення з професійної підготовки операторів поштового зв'язку на

основі принципів відкритої освіти;

– упровадження елементів дуального навчання у професійно-практичну підготовку операторів поштового зв'язку.

Основними аргументами стали:

безпечне навчальне середовище передбачає колоборацію умов з фізичної, психологічної та соціальної безпеки здобувачів освіти, що є найактуальнішим завданням педагогічних колективів;

відкрита освіта поєднує різні види електронних освітніх ресурсів – сайтів, презентацій, підручників, посібників, методичних рекомендацій тощо;

елементи дуального навчання забезпечують можливість застосовувати теоретичне і практичне навчання безпосередньо на робочому місці, підготувати здобувачів освіти до реальних умов праці, що підвищить їхню конкурентоспроможність на ринку праці тощо;

відображені в таблиці педагогічні умови у сформульованому вигляді в більшості своїй відтворені в сучасних професійних коледжах.

Прийнявши точку зору більшості експертів, охарактеризуємо оптимальні педагогічні умови формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку. *Створення безпечного навчального середовища в професійному коледжі для здобувачів освіти і педагогічного колективу* передбачає комплекс заходів. Передусім необхідно створити умови для *фізичної безпеки*. А це означає – доведення відповідності інфраструктури вимогам, що відповідають організації освітнього процесу в період війни, тобто: наявність захисних споруд, будівель і приміщень (укриття), які відповідають стандартам безпеки; постійна перевірка навчального обладнання стосовно його безпечного використання в освітньо-виробничому процесі; дотримання вимог охорони праці викладачами та здобувачами професійної освіти; розроблення та регулярне оновлення планів евакуації на випадок надзвичайних ситуацій. Принагідно зауважимо, що сьогодні професійна підготовка кваліфікованих робітників здійснюється лише в тих закладах освіти, інфраструктура яких відповідають усім стандартам безпеки.

Ще одним складником безпечного навчального середовища професійного коледжу є *психологічна безпека*, складовими якої наукові працівники і практики вважають: 1) психологічну підтримку здобувачів освіти і педагогів, 2) антибулінгову політику, 3) здоровий психологічний клімат як в учнівському колективі, так і в педагогічному.

Повномасштабна війна, яка третій рік жорстоко і грубо нівечить українську землю, приносить фізичного болю і моральних страждань українському народові, зумовлює численні травми події, які впливають на весь спектр контекстуальних, міжособистісних та внутрішньоособистісних сфер людини. Це різні стресові ситуації та втрати, життя в постійному страху за особисту безпеку та безпеку своєї сім'ї; це пережите насильство в тій чи іншій формі, страждання через розлуку з родиною або її окремими членами чи навіть смерть близької людини. Такий досвід наражає дітей, підлітків, молодь на велику кількість випробувань, одночасно і нерідко «стає ще обтяжливішим через те, що його зазнають і їхні батьки та інші дорослі, котрі мали би бути для них запорукою безпеки» (Калашник, 2022).

С. Яланська вважає психологічну підтримку під час війни для кожної особистості надзвичайно важливою і тому, на її переконання, в усіх освітніх закладах має здійснюватися безперервний психологічний супровід усіх суб'єктів освітнього процесу. За такої умови забезпечуватиметься успішна творча самореалізація, самовдосконалення, саморозвиток кожної особистості, для якої важливо розуміти, що «у неї наявні інтелектуальні, вольові резерви, які сприятимуть досягненню цілей, реалізації задуманого» (Яланська, 2023). Однак психологічна підтримка пов'язана з принципом «не зашкодь», а тому психологічну допомогу здобувачам освіти, котрі зазнали травматичної події, мають надавати фахівці, які отримали відповідну освіту (спеціальності: освіта/педагогіка, соціальні та поведінкові науки, соціальна робота, охорона здоров'я тощо), пройшли додаткову підготовку, а саме: опанували відповідні знання та навички з надання соціально-психологічної допомоги; у своїй діяльності дотримуються нормативно-правових актів, професійних

стандартів, етичних норм та правил, прийнятих у межах професійної спільноти. Фахівець, який надає психологічну допомогу, несе особисту відповідальність за захист прав та інтересів тих, кого він консулює (Калашник, 2022, с. 9).

На основі результатів опитування А. Солодчук дійшла висновку про необхідність «посилення підтримки викладачів та студентів у психологічному плані, надаючи їм доступ до психологічної допомоги та консультацій». (Солодчук, 2024, с. 828). Але фахівці з питань психологічної підтримки та допомоги дітям, які пережили травматичні події, рекомендують використовувати цілісний підхід до захисту й підтримки дитячого психічного здоров'я. Його суть полягає в розробленні і використанні профілактичних програм, прийнятих на рівні громад, для зміцнення стійкості під час спокійніших періодів життя, та заходи з оцінки ризиків і надання першої допомоги під час гострих періодів й одразу після них. Отже, професійним коледжам у наданні психологічної підтримки здобувачам освіти з професії оператор поштового зв'язку слід співпрацювати з іншими закладами освіти, організаціями, установами, громадськістю на партнерських засадах у межах територіальних громад.

Фахівцями рекомендується організовувати роботу в закладах освіти з психологічної підтримки дітей, які зазнали травматичної події, на основі таких базових принципів:

безпеки (створення атмосфери психологічної та емоційної безпеки для дитини);

зацікавленості (демонстрація дружнього до дитини ставлення, поваги та турботи);

мінімізації травми (мінімізація пов'язаних з травматичною подією переживань задля уникнення повторного травмування, моделювання здорового реагування (транслювати та створювати, бути спокійними, ввічливими, організованими й корисними);

відповідальності (бути відкритим, послідовним, передбачуваним, усвідомленим щодо власних дій та їх наслідків);

конфіденційності (використання інформації, яку повідомляє дитина, лише в її інтересах. Нерозголошення особистої інформації особам, які не мають відношення до процесу психологічного супроводу та допомоги дитині);

професіоналізму (відповідальне ставлення за надання психологічного супроводу та допомоги незалежно від поведінки чи реакцій дитини);

достатнього мінімуму (надання психологічної допомоги, враховуючи вікові та психологічні особливості дитини, використання форм та методів роботи, враховуючи можливе перевантаження);

чіткого розуміння меж професійної компетентності (надавати допомогу дитині в межах професійної компетентності, діяти відповідно до своїх професійних знань та призначення, перенаправляти, в разі потреби, до інших фахівців, використовувати наявні механізми підтримки дитини в громаді (освітні системи, загальні медичні послуги, загальні послуги в галузі психічного здоров'я, соціальні послуги тощо) (Калашник, 2022, с. 10).

Упровадження заходів для *запобігання булінгу та насильству* є частиною створення безпечного навчального середовища в професійному коледжі. Поняття, види булінгу та його особливості як соціального явища розкриває А. Король. Вона характеризує учасників булінгу та їх типи, виокремлює причини, ґрунтуючись на концепції багаторівневого впливу середовища, який полягає в існуванні впливу на індивіда чинників різних рівнів: особистісного, сім'ї, школи та групи однолітків, громади та культури, описує наслідки булінгу.

За результатами дослідження вона дійшла висновку, що конфлікти та непорозуміння між учнями у закладах освіти «виникають часто, і всі вони потребують уваги задля недопущення розгортання небажаних подій» (Король, 2009). Вражаючим фактом, який був виявлений нею, є той, що в булінгу задіяні практично всі учні закладу освіти (зокрема професійного

коледжу, в якому навчаються підлітки), а не лише кривдники та потерпілі. Це проявляється відповідним чином в моделях їхньої поведінки. Тому виникає гостра потреба оперативного реагування на перші ознаки булінгу. Існують вікові та гендерні відмінності цього процесу, різні особливості належності підлітків до групи, а також розрізняють вербальне, фізичне та емоційне приниження (Король, 2009, с. 87).

Дослідниця здійснила доволі чіткий поділ учасників булінгу на кривдника, жертву та спостерігачів, охарактеризувала певні типи поведінки під час булінгу кожного з них, що відображає багатоваріативність приниження, багатогранність міжособистісної та міжгрупової взаємодії в дитячому та підлітковому середовищах (Король, 2009, с. 89). Нею виявлено і згруповано фактори ризику на особистісні, сімейні, групові, шкільного середовища, громади та культурні. Їхнє поєднання дає складний індивідуальний набір чинників, що зумовлюють булінг (Король, 2009, с. 91). Сьогодні явище булінгу в підліткових колективах є достатньо дослідженим у різних контекстах. Розроблення антибулінгової політики в професійних коледжах передусім має враховувати його наслідки, зокрема: серйозну довгострокову дію, що може проявлятися упродовж усього життя як у жертв, так і в кривдників; негативний вплив на спостерігачів і навчальну атмосферу в цілому в закладі освіти; перехід до агресивних дій, які носять злочинний характер і викликають небажані негативні тенденції у молодіжному середовищі та суспільстві загалом (Король, 2009, с. 92). У цьому контексті практичний інтерес представляє науковий здобуток П. Бойчук, М. Козігори, А. Романюк, які розглядають основні компоненти готовності студентів педагогічних коледжів до роботи із ситуаціями булінгу в освітньому процесі, основні з них: когнітивний (знання структури булінгу, методів і технік впливу на учасників, профілактику); мотиваційно-оцінний (ставлення до своєї роботи, оцінку своїх можливостей); операційний (аналіз ситуацій, володіння стилями педагогічного спілкування); емоційний (стресостійкість, врівноваженість, розуміння невербальної комунікації учасників);

особистісний (прогнозування поведінки учнів, саморозвиток, самовдосконалення) (Бойчук, Козігора, Романюк, 2021). Виявлена і обґрунтована структура готовності викладача, на наш погляд, може слугувати орієнтиром у розробленні програми тренінгу з протидії булінгу в професійному коледжі.

Створення дружньої та підтримуючої атмосфери в колективі – суттєвий чинник впливу «на особистість, його соціальні відносини, самооцінку, рівень самореалізації та розкриття творчих здібностей» (Тканова, 2022) посилює гармонізацію усіх складових безпечного навчального середовища професійного коледжу. Вплив колективу може бути досить різноманітним, зазначає В. Тканова, і характер його залежить від багатьох аспектів, які мають знаходитися в центрі постійної уваги керівників закладу освіти. Для підтримки його позитивного стану доцільно мобілізувати усі наявні ресурси – людські, матеріальні, технічні, методичні тощо.

До характеристики безпечного навчального середовища варто додати *соціальну безпеку*, яку можна схарактеризувати станом підтримки студентів з боку педагогічних і соціальних працівників (соціально-педагогічний патронаж), забезпеченням рівних можливостей для всіх студентів, незалежно від їхніх особливостей та потреб (інклюзивність), відкритим діалогом між адміністрацією, викладачами та студентами (комунікація). Для створення безпечного навчального середовища в професійному коледжі важливого значення набуває *система організаційних заходів* та своєчасна їх реалізація. Слід зазначити, що насамперед в навчальні програми включаються теми з охорони праці та безпеки життєдіяльності, що передбачено Стандартом П(ПТ)О з підготовки операторів поштового зв'язку; регулярно здійснюється навчання з охорони праці та забезпечення життєдіяльності здобувачів освіти (під час занять в аудиторіях, виробничих майстернях, позааудиторних заходах – конкурсах на кращого оператора поштового зв'язку, тренінгах тощо); традиційно проводиться постійний моніторинг стану безпеки та оцінювання ефективності вжитих заходів, що є ключовим завданням

керівництва коледжу, особливо в умовах сучасних викликів.

У контексті запровадження системи організаційних заходів зі створення безпечного навчального середовища в професійному коледжі необхідно враховувати нові ризики та загрози для всіх учасників освітнього процесу. Такими, з точки зору Л. Петренко та Л. Султанової, є: ерозія культурної складової освітнього процесу, зростання інтернет-залежності, можливість несанкціонованого доступу до персональних даних, кібер-мобінг, наповнення фейками інтернет-медіа і соціальних мереж, хейтинг тощо (Петренко & Султанова, 2024/2024, с. 13), які актуалізують розвиток цифрової компетентності усіх суб'єктів освітнього процесу.

Упровадження другої педагогічної умови – *розроблення та використання навчально-методичного забезпечення з професійної підготовки операторів поштового зв'язку на основі принципів відкритої освіти* – зумовлене тенденціями розвитку відкритої освіти, які характеризуються введенням у науковий обіг поняттям «відкрита освіта» (open education) та узагальненими новими концепціями: «відкриті освітні ресурси» (open educational resources), «відкриті навчальні практики» (open educational practices), «відкритий дизайн» (open design) (Петренко & Зеліковська, 2022, с. 215).

Згідно з Кейптаунівською декларацією (2018), розвиток відкритих освітніх ресурсів нині ґрунтується на засадах нової педагогіки, якими визнається: спільне створення, формування та розвиток знань викладачами та учнями; поглиблення своїх навичок та розуміння необхідності їх розвитку; переконання, що кожен повинен мати свободу використовувати, налаштовувати, покращувати та перерозподіляти освітні ресурси без обмежень; об'єднання у всесвітній рух доступної та ефективної освіти (Cape Town Open Education, 2018). Відкрита освіта надає нові можливості для:

- застосування нових підходів до розробки навчальних ресурсів, включаючи стратегії та методи повторного використання, перекладу та

адаптації контенту під відкритою ліцензією;

- локалізації та розповсюдження електронних освітніх ресурсів у великих масштабах, у тому числі за рахунок використання мобільних пристроїв;

- створення репозитаріїв електронних освітніх ресурсів як у міжнародних масштабах з правом їх видання та перекладу (наприклад, StoryWeaver – цифрове сховище багатомовних історій для дітей з відкритим вихідним кодом від Pratham Books, запущене у 2015 році, яке сьогодні містить 53 тисячі збірок оповідань 330 мовами), в масштабах окремо взятої країни (наприклад, Контент-бібліотека для ситеми ПТО), так і на рівні регіону (наприклад, на сайті Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області: <http://surl.li/iqlbbk>) і закладу освіти (Олександрійський професійний ліцей: <http://surl.li/rjxjsg>).

На міжнародному рівні відкрита освіта розглядається як шлях до досягнення Цілі сталого розвитку № 4. Багато викладачів професійних коледжів долучаються до створення електронних підручників, користуючись при цьому різними платформами, програмами, рекомендаціями.

Комплексного вирішення науково-педагогічної проблеми створення професійно орієнтованого інформаційно-освітнього середовища професійно-технічного навчального закладу з відповідною адаптацією електронних освітніх ресурсів до особистісних здібностей і потреб осіб було запропоноване у ході дослідно-експериментальної роботи на базі Державного навчального закладу «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування» (Висоцька, 2018). Інтерес для науковців, керівників і педагогів-практиків професійних коледжів представляє структура відкритого інформаційно-освітнього середовища закладу, складовими якої є: контент-бібліотека; база навчально-методичних матеріалів; довідково-пошукова система; електронні освітні ресурси загальноосвітніх та спеціальних дисциплін; депозитарій; електронні енциклопедії та довідники; репозиторій; конструктор особистого

інформаційно-освітнього середовища викладача; система дистанційного навчання; електронні освітні ресурси соціально-економічного напрямку; електронні освітні ресурси управління; інші модулі, введення яких науково-методично та дидактично обґрунтовано. Участь в експериментальній роботі уможливила розвиток навичок педагогів у створенні електронних ресурсів. Їхніми суттєвими здобутками стали: тлумачний словник кулінара, навчальний посібник «Розв'язування економічних задач з використанням інформаційних комп'ютерних технологій (на прикладі табличного процесора Microsoft Excel)», педагогічний словник термінів з основ інформаційної культури, методичні рекомендації «Позаурочна робота з учнями як засіб формування професійних компетенцій учнів», методичні розробки щодо проведення майстер-класів професійної майстерності з професій торгово-кулінарного профілю (Висоцька, 2018, с. 119).

На основі вивчення досвіду українських і зарубіжних учених О. Гермак визначила основні напрями застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників і виявила їх різне використання, зокрема, як: засіб професійного навчання; спосіб явищ і процесів майбутньої професійної діяльності; інструмент пізнання навколишньої дійсності виробничого середовища; прийом інформаційно-методичного забезпечення і адаптивного управління освітнім процесом; технологія налагодження соціальних комунікацій; процес автоматизації контролю і електронного тестування тощо. Нею з'ясовано, що застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів позитивно впливає на їхню мотивацію до набуття фахових знань та безпосередньо до професії електромонтера, що відобразилось на позитивних змінах у рівнях професійної підготовки – зменшилась частка учнів, які мають низький та середній рівень, за рахунок зростання частки учнів з достатнім та високим рівнями (Гермак, 2019).

Використання електронних освітніх ресурсів дає можливість здобувачам професійної освіти в ігровій формі проєктувати, конструювати, «проводити експерименти, спостерігаючи за процесом та аналізуючи результат власних досліджень» (Шарова et al., 2023). Такі ресурси стали ефективним інструментом в організації педагогічної діяльності викладача професійного коледжу. Вони мають можливість долучатися до різних науково-методичних заходів: вебінарів, семінарів, майстер-класів, і в такий спосіб підвищувати власну кваліфікацію.

Доцільність використання навчально-методичного забезпечення з професійної підготовки операторів поштового зв'язку на основі принципів відкритої освіти (електронні освітні ресурси) доведена педагогічною наукою і практикою професійної підготовки кваліфікованих робітників, зокрема сфери послуг.

Актуальність створення третьої педагогічної умови – *упровадження елементів дуального навчання у професійно-практичну підготовку операторів поштового зв'язку в професійних коледжах* – зумовлена створенням національної системи освіти та підготовки кадрів, яка б відповідала трансформаційним процесам, пов'язаним з європейською інтеграцією, і давала позитивні результати реформ, підвищення конкурентоспроможності економіки (Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, 2018) ([1,]). Метою Концепції є розроблення засад державної політики щодо підвищення якості професійної підготовки фахівців на основі дуальної форми здобуття освіти. Передбачалося, що реалізація Концепції здійснюється за трьома етапами: I етап – розроблення нормативно-правової бази для запровадження дуальної форми здобуття освіти в повному обсязі (2018-2019 рр.); II етап – розроблення типових моделей дуальної форми здобуття освіти у закладах освіти, реалізація пілотних проєктів моделей дуальної форми здобуття освіти, проведення оцінки ефективності (2019-2020 рр.); III етап – створення кластерів дуальної освіти на базі конкурентоспроможних закладів освіти та зацікавлених роботодавців – підприємств, установ, організацій, у тому числі, тих, що належать до сфери

управління органів державної влади (2020-2023 рр.) (Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, 2018). Нині впровадження зазначеної Концепції забезпечується, з однієї сторони, Законом України «Про освіту, в якому передбачено, що особа має право здобути освіту в різних формах або поєднуючи їх – є інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева); індивідуальна (екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві); дуальна (стаття 9) (Про освіту: Закон України, 2017), а з іншої – Положенням Про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти здобуття (Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти, 2019). Завдання дуальної форми здобуття освіти – «забезпечення відповідності якості професійної освіти вимогам ринку праці...» (Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти, 2019).

Європейський досвід забезпечення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання висвітлено в наукових працях Н. Кулалаєвої та О. Гайдук. Вони акцентують увагу на важливості управління якістю та культурою якості (Quality management and quality culture) на рівні закладу освіти (в нашому дослідженні, професійному коледжі), що пов'язано зі створенням «відповідного середовища та оптимальних умов для викладання та навчання (вдосконалення освітніх програм і процедури оцінювання успішності здобувачів освіти, застосовування новітніх педагогічних методів і технологій тощо)» (Кулалаєва, Гайдук, 2022, с. 74). За результатами аналізу європейського досвіду та певного авторського досвіду ними сформульовано відповідні рекомендації, які варто взяти до уваги в процесі професійної підготовки операторів поштового зв'язку, зокрема: розробити нормативні документи щодо чіткого розподілу обов'язків між усіма суб'єктами організації дуального навчання з метою їхнього злагодженого функціонування, а також узгодження їх з існуючою правовою базою; використовувати методологію, що ґрунтується на циклі якості

(PDCA Cycle), відповідних критеріях і дескрипторах, а також загальних показниках для оцінювання цілей, методів, процедур та результатів навчання; підвищити якість підготовки викладачів професійних коледжів та наставників для здобувачів освіти на підприємствах (професійні, професійно-педагогічні та виробничо-педагогічні компетентності, необхідні для навчання здобувачів освіти) та особистої придатності (моральні установки та ціннісні орієнтації, що сприяють безпечному професійному розвитку молоді та відповідають чинним нормам закону (Кулалаєва & Гайдук, 2022, с. 78).

На особливу увагу заслуговує алгоритм проєктування освітньо-виробничого середовища закладу професійної освіти в умовах дуальної форми навчання, методика організації дуальної форми навчання у закладах професійної освіти, технологія розвитку соціального партнерства в закладах професійної освіти в умовах дуальної форми навчання; дорожня карта для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти у виробничих умовах суб'єктів господарювання (Кулалаєва & Гайдук, 2023, с. 111), які, на наш погляд, можуть бути адаптовані в професійних коледжах для формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку.

Відтак зробимо висновок щодо визначення педагогічних умов формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах. Зважаючи на виникнення кризової ситуації в країні, пов'язаної з пандемією COVID-19 та війною російської федерації проти незалежної України, та базуючись на результатах експертного оцінювання, для формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку оптимальними потрібно вважати такі педагогічні умови: 1) створення безпечного навчального середовища в професійному коледжі; 2) розроблення та використання методичного забезпечення на основі принципів відкритої освіти; 3) упровадження елементів дуального навчання у професійну підготовку операторів поштового зв'язку.

2.2. Оновлення змісту професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах у контексті цифровізації суспільства

В оновленні змісту професійної компетентності операторів поштового зв'язку будемо виходити із суті дефініції цього феномена як «знання та уміння особи, які дають їй змогу виконувати трудові функції, швидко адаптуватися до змін у професійній діяльності та є складовими відповідної професійної кваліфікації» (Міністерство освіти і науки, Міністерство соціальної політики, 2017, с. 4). У підрозділі 1.3 за результатами аналізу наукової літератури нами узагальнено поняття «професійна компетентність операторів поштового зв'язку» як здатність особи мобілізувати в професійній діяльності потенціал набутих знань, умінь, загальних способів виконання дій, які мають відповідати вимогам сучасного ринку праці і тенденціям розвитку сфери послуг і національного оператора поштового зв'язку, зумовленими розвитком цифрового суспільства. Його визначальний вплив на розвиток світової економіки та суспільні процеси є загальновизнаним, що проголошено в Декларації Всесвітнього саміту, в якій йдеться про необхідність нарощувати потенціал, підвищувати довіру та безпеку при користуванні ІКТ, створювати на всіх рівнях сприятливе середовище, розробляти застосунки ІКТ та розширяти сферу їх використання, сприяти культурному різноманіттю та поважати його (Побудова інформаційного суспільства, 2003). Учасники саміту проголосили спільне прагнення і рішучість побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожний може створювати інформацію і знання, мати до них доступ, користуватися й обмінюватися ними, даючи змогу окремим особам, громадам і народам повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи своєму сталому розвитку і підвищуючи якість свого життя на основі цілей і принципів

Статуту Організації Об'єднаних Націй і поважаючи в повному обсязі та підтримуючи Загальну декларацію прав людини.

Базуючись на результатах аналізу нормативно-правових документів, прийнятих на міжнародному рівні, О. Бородієнко звертає увагу на розширення функцій сфери зв'язку та інформації щодо сприяння, зокрема: ефективному використанню людських ресурсів (шляхом зростання питомої ваги електронної комерції, віртуальних офісів, оптимізації процесів логістики та паперового документообігу) та реалізації програми збору, аналізу, систематизації, статистичної обробки даних як підстави для ухвалення виважених рішень, спрямованих на досягнення цілей сталого розвитку (Бородієнко, 2017, с. 69).

Для виконання завдань цього дослідження науковий інтерес становлять результати наукових досліджень О. Бородієнко, О. Князева, С. Новицька, Л. Майбороди, Л. Петренко, де висвітлюються питання професійної підготовки операторів поштового зв'язку. Необхідно зазначити, що науковці визнають цю підготовку дещо консервативною. Вони акцентують увагу на тому, що проблема полягає в невідповідності застарілої матеріально-технічної бази навчальних виробничих майстерень, лабораторій закладів П(ПТ)О, що не відповідає вимогам сучасного ринку праці. Це негативно впливає на якість підготовки кадрів, обмежує можливості використання інноваційних технологій та засобів в освітньому процесі. Автори наголошують також на недостатності навчальної літератури з предметів професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки, яка б спрощувала навчання майбутніх кваліфікованих робітників. Однак питання аналізу стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з робітничої професії «Оператор поштового зв'язку» для його подальшого вдосконалення залишається поза увагою учених.

Саме в контексті цифровізації суспільства, трансформації сфери поштового зв'язку та інформатизації розглянемо стандарт професійної (професійно-технічної) освіти з робітничої професії «Оператор поштового

зв'язку», його відповідність вимогам сучасного ринку праці. Передусім зазначимо, що в Україні за сферою дії розрізняють стандарти міжнародні, регіональні, національні, галузеві і підприємств. Галузевий стандарт – це стандарт на продукцію, послугу, який розробляють у разі відсутності державних стандартів України чи в разі необхідності встановлення вимог, що перевищують або доповнюють вимоги державних стандартів. У національних законодавчих документах професійний стандарт визначено як «затверджені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій» (Про професійну (професійно-технічну) освіту, 1998). Мета професійного стандарту полягає у систематизації трудових дій, що їх виконує працівник на робочому місці, шляхом аналізу та викладення у формі відповіді на запитання: «що робить?». Професійні стандарти також розробляють роботодавці. Окрім них у розроблені стандартів беруть участь організації, об'єднання, органи державної влади, наукові установи, галузеві ради, громадські об'єднання тощо. За поданням Національного агентства кваліфікацій розроблені стандарти вводяться в дію, як це передбачено Кабінетом Міністрів України.

Результати аналізу наукових праць свідчать, що стандарти є затвердженими документами, в яких установлені єдині вимоги, обов'язкові для підготовки кваліфікованих спеціалістів у різних галузях освіти. Оскільки головною метою системи професійної освіти і навчання визначається підготовка кваліфікованих робітників для задоволення потреб ринку праці, то для глибшого розуміння тієї чи іншої кваліфікації необхідно не тільки знати стандарти, на яких вона базується, але й керуватися ними.

З огляду на тему нашого дослідження, маємо зазначити, що підготовка операторів поштового зв'язку в професійних коледжах здійснюється відповідно до законодавчих актів: Законів України «Про освіту», «Про професійну (професійно-технічну) освіту», «Про професійний розвиток працівників», «Про зайнятість населення»,

«Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності», постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій», розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.12.2021 №1619 «Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022-2027 роки», Національного проєкту за сферами «Освіта і наука» до 2032 р. та іншими нормативно-правовими документами, що є обов'язковими до виконання всіма суб'єктами професійної підготовки кваліфікованих робітників.

Стандарт професійної (професійно-технічної) освіти СП(ПТ)О 4223. Н.53.00 -2017 з професії Оператор поштового зв'язку (код 4223), професійні кваліфікації: оператор поштового зв'язку 3-го класу, оператор поштового зв'язку 2-го класу, оператор поштового зв'язку 1-го класу (Міністерство освіти і науки, Міністерство соціальної політики, 2017) розроблений і затверджений у 2017 році.

Зазначимо, що з 2016 року в Україні розроблення стандартів здійснювалося на компетентнісній основі за певними вимогами до структури, серед яких обов'язковими складниками є:

загальні вимоги щодо реалізації СП(ПТ)О (первинна професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації на компетентнісній основі за модульним принципом з включенням до кожного модуля переліку компетентностей та їх змісту, структурованими за трьома групами компетентностей: загальнопрофесійні, ключові та професійні);

загальнопрофесійний навчальний блок (включає десять загальнопрофесійних компетентностей, зокрема оволодіння основами: галузевої економіки та підприємництва; трудового законодавства; знань про поштовий зв'язок; адміністративної географії; основами українського ділового мовлення; професійної етики; енергозбереження, раціональної роботи електрообладнання; електротехніки; дотримання та виконання вимог

охорони праці, промислової і пожежної безпеки, виробничої санітарії; інформаційних технологій);

перелік навчальних модулів та професійних компетентностей (кваліфікація 3-го класу «Оволодіння операціями з прийому, обробки і видачі внутрішніх та міжнародних поштових відправлень» – 2 модуля: технологія пересилання внутрішніх поштових відправлень та технологія пересилання міжнародних поштових відправлень; кваліфікація 2-го класу «Оволодіння операціями з надання фінансових послуг поштового зв'язку» – 2 модуля: технологічні операції з переказних послуг та виплаті грошової допомоги й технологічні операції з надання інших послуг поштового зв'язку; кваліфікація 1-го класу «Здійснення виробничого контролю та статистичного обліку в сфері поштового зв'язку» – 1 модуль: оволодіння навиками з організації роботи контрольно-довідкових дільниць);

перелік ключових компетентностей (загальні здібності й уміння: психологічні, когнітивні, соціально-особистісні, інформаційні, комунікативні, що дають змогу особі розуміти ситуацію, досягати успіху в особистісному і професійному житті, набувати соціальної самостійності та забезпечують ефективну професійну й міжособистісну взаємодію; набуваються впродовж всього терміну навчання поза робочим навчальним планом);

сфера професійної діяльності випускника (визначається КВЕД ДК 009:2010 – транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність);

вимоги до кожної професійної кваліфікації.

На наступному етапі критичного аналізу стандарту професійно-освітньої підготовки операторів поштового зв'язку нами з'ясовано частку їхньої професійно-практичної підготовки від загального фонду навчального часу, що відображено в таблиці 2.2.

Професійні кваліфікації за класами професії**«Оператор поштового зв'язку»**

(джерело: складено автором за матеріалами (Міністерство освіти і науки, Міністерство соціальної політики, 2017))

<i>Клас</i>	<i>Загальний фонд навчального часу (год.)</i>	<i>підготовка (год.)</i>	<i>%</i>
3	882	220	25
2	449	308	69
1	345	243	70,4

Результати аналізу вказують на те, що здобувачі професійної освіти мають найбільшу кількість годин на професійно-практичну підготовку за 2-им та 1-им класами кваліфікації.

Також слід зазначити, що стандарти освіти розробляються відповідно до Національної рамки кваліфікацій (Про затвердження Національної рамки кваліфікацій, 2011), яка узгоджена з європейськими і національними стандартами. В її основу покладено принципи забезпечення якості освіти. Водночас вона враховує вимоги ринку праці до компетентності працівників та запроваджується з метою гармонізації норм законодавства у сферах освіти і соціально-трудових відносин, сприяння національному та міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні, налагодження ефективної взаємодії сфери освіти і ринку праці (Про затвердження Національної рамки кваліфікацій, 2011).

Повертаючись до складників структури Стандарту професійної (професійно-технічної) освіти СП(ПТ)О 4223. Н.53.00 – 2017 з професії «Оператор поштового зв'язку» (код 4223), необхідно звернути увагу на комплекс ключових компетентностей (key skills) кваліфікованих робітників у сфері поштових та інформаційних послуг, які за стандартом мають формуватися упродовж усього періоду навчання. У переліку ключових компетентностей, що подається в досліджених стандартах професійної (професійно-технічної) освіти (СП(ПТ)О 5141.S.96.02-2017;

СП(ПТ)О 7344.КО.74.81-2018; СП(ПТ)О 7331.С.32.99-2020), знаходимо такі: оперативність в ухваленні правильних рішень у позаштатних ситуаціях під час роботи; здатність відповідально ставитись до професійної діяльності; знання професійної лексики та термінології; здатність діяти в нестандартних ситуаціях; здатність працювати в команді; дотримання професійної етики; запобігання конфліктних ситуацій, – однак набуваються вони впродовж всього терміну навчання поза робочим навчальним планом.

Вивченню проблеми розвитку ключових компетентностей кваліфікованих робітників різних галузей у професійних коледжах приділяють увагу відомі науковці. Зокрема, для кваліфікованих робітників сфери послуг С. Кравець виокремила три групи таких компетентностей:

комунікативна (культура мовлення, здатність до невербального спілкування);

психологічна (здатність долати психологічні бар'єри; формування позитивних емоційних відносин; запобігання і розв'язання міжособистісних конфліктів);

організаційна (дієвість та креативність мислення; професійна мобільність; здатність до саморозвитку) (Кравець, 2014, с. 11).

Уточнюючи поняття «ключові компетентності у сфері ресторанного сервісу», науковиця зазначає, що це «інтегральне утворення професійно спрямованих комунікативних, психологічних та організаційних якостей майбутніх фахівців ресторанного сервісу, які забезпечують належний рівень їхнього функціонування у професійному середовищі» (Кравець, 2014, с. 6). Водночас вона вказує на їхній низький рівень сформованості, що негативно позначається на якості професійної підготовки кваліфікованих робітників. На її погляд, такий стан зумовлений недостатнім відображенням у Стандартах професійно-технічної освіти ключових компетентностей майбутніх фахівців сфери послуг та навчально-методичного забезпечення їх формування, з чим необхідно цілком погодитися. Вони відіграють важливу роль у структурі професійної компетентності таких фахівців, як майстри

ресторанного обслуговування (Козак, 2021), адже слугують основою для формування професійної компетентності, виконуючи дуальну функцію: з одного боку, забезпечують успішне формування професійних, а з другого, – є підґрунтям для розвитку професійної компетентності й забезпечують її реалізацію (Ягупов, 2012). Формування ключових компетентностей у кваліфікованих робітників швейного профілю, що також відноситься до сфери послуг, досліджує Г. Однорог. Її точка зору суголосна з іншими науковцями. Під ключовими компетентностями зазначеної професійної групи вона пропонує розуміти систему компетентностей, що в «сукупності з професійними знаннями, вміннями, навичками дають робітнику швейної галузі змогу здобути позитивні результати в особистому і професійному житті» (Однорог, 2019, с. 34). На її переконання, ключові і професійні компетентності взаємопов'язані та мають формуватися паралельно. До групи ключових компетентностей кваліфікованих робітників швейної галузі дослідниця відносить: комунікабельність, взаємодію з людьми, вміння формувати власну думку та ухвалювати рішення, вміння слухати, управляти своїми емоціями, креативне та творче мислення, критичний аналіз, здатність концентруватися тощо (Однорог, 2019, с. 33).

Проте в Концепції Нової української школи визначено 10 ключових компетентностей, які відрізняються від ключових компетентностей кваліфікованого робітника сфери послуг, а саме:

- спілкування державною (і рідною, у разі відмінності) мовами;
- спілкування іноземними мовами;
- математична компетентність;
- основні компетентності у природничих науках і технологіях;
- інформаційно-цифрова компетентність;
- уміння вчитися впродовж життя;
- ініціативність і підприємливість;
- соціальна та громадянська компетентності;
- обізнаність та самовираження у сфері культури;

екологічна грамотність і здорове життя (Нова українська школа, 2016, 11-12).

Отже, в найближчій перспективі у професійні коледжі прийдуть навчатися випускники зі сформованими ключовими компетентностями в середній школі. Відповідно, перед педагогічними колективами постає вже сьогодні завдання оволодіння методикою розвитку зазначених вище ключових компетентностей. Йдеться про те, що комплекс ключових компетентностей, які мають формуватися і розвиватися в операторів поштового зв'язку під час навчання в професійних коледжах. Однак він має регулюватися, з огляду на сформовані ключові компетентності, в середній школі як підґрунтя для розвитку професійної компетентності та збагачуватися тими ключовими компетентностями, які вимагає сучасний роботодавець, і які є усталеними в розрізі професійної культури цієї професійної спільноти.

Згідно зі стандартом професійно-технічної освіти, в професійних коледжах можуть здійснювати підвищення кваліфікації фахівці, які вже мають досвід роботи (зрілі дорослі люди), які перебувають на певному рівні власної кар'єри, і для них важливо мати впевненість у «своїх силах, відповідально ухвалювати рішення, планувати й організовувати свою діяльність, займатися самовдосконаленням» (Помилуйко, 2020, с. 22). Водночас керівники сучасних українських організацій (установ, виробництв) очікують від співробітників швидкої адаптації до життєдіяльності в умовах невизначеності, володіння здатностями: передбачення змін та вміння гнучко реагувати й адаптуватися до них; критично мислити, визначати наявні проблеми й шляхи їх оптимального вирішення; грамотно працювати з інформацією; бути контактними й комунікабельними в різних соціальних групах, працювати в команді; саморозвиватися, підвищувати власний освітній та культурний рівні тощо. Досліджуючи психологію розвитку ключових компетентностей у дорослих, В. Помилуйко дійшла висновку, що «формування професіоналізму дорослих передбачає створення умов для

розвитку ключових компетентностей громадян України на своїх робочих місцях шляхом професійного навчання та самоосвіти» (Помилуйко, 2020, с. 23). Таким чином, думка вчених про розвиток ключових компетентностей на постійній основі упродовж усього професійного життя сприймається багатьма як аксіоматична, а створення умов для їхнього розвитку є відповідальністю як роботодавця, так і самого фахівця. Варто звернути увагу на дефініцію «ключові компетентності дорослої особистості», якій науковець надає особливого – особистісного значення, власне для свого «Я», і тлумачить як «емерджентний комплекс актуалізованих здатностей людини та її особистісних ставлень до себе та інших за предметом діяльності, що виявляється у поведінці й визначає успішність особистості в провідній професійній діяльності й інших сферах життєдіяльності» (Помилуйко, 2020, с. 388).

У ході нашого дослідження не можна не акцентувати увагу на періодах розвитку особистості, яка прийшла здобувати освіту в професійних коледжах. Із 14-15 і до 18 років – це період ранньою юності, коли особистість вступає в нову соціальну ситуацію розвитку відразу після переходу із середньої школи не просто в новий, а нового типу заклад освіти – професійний коледж. Цю ситуацію характеризують не тільки нові колективи – учнівський і педагогічний. Головним стає напруженість на майбутнє: на вибір способу життя, професії, референтних груп людей. Необхідність такого вибору зумовлена життєвою ситуацією, ініціюється батьками і спрямовується закладом освіти (професійна орієнтація). Відповідно, в цей період основного значення набуває ціннісно-орієнтаційна активність, яка пов'язана з прагненням до автономії, правом бути самим собою (Заброцький, 2008). Завершують навчання здобувачі професійної освіти в період ранньої дорослості свого життя, який В. Помилуйко вважає найбільш сприятливим для розвитку ключових компетентностей, оскільки він характеризується високим рівнем продуктивності та активного накопичення досвіду професійної діяльності, що зумовлює розвиток ключових компетентностей.

Розвиток ключових компетентностей дорослих вона розглядає як процес «кількісних та якісних змін потенційних здатностей та особистісних якостей людини як результатів цілеспрямованого професійного навчання, засвоєння прогресивного досвіду, саморозвитку та досягнення особистісної зрілості людини» (Помилуйко, 2020, с. 388). У ході дослідження нею з'ясовано, що ключові компетентності в організаціях класифіковано на три види: особистісні, міжособистісні та системні.

У цій частині свого дослідження вважаємо доцільним звернути увагу на феномен автономії кваліфікованого робітника. Внесення цього дескриптору в Національну рамку кваліфікацій на європейському і національному рівні – це визнання його невід'ємної складовою професійної компетентності (Про затвердження Національної рамки кваліфікацій, 2011). У психології розрізняють:

поведінкову автономію (потреба і право юнака або юнки самостійно вирішувати питання, які стосуються його/її особисто);

емоційну автономію (потреба і право мати власні прив'язки, які обираються незалежно від батьків);

моральну і ціннісну автономію (потреба і право на власні погляди та фактичну наявність таких)

У процесі здобуття професії оператора поштового зв'язку ці три види автономії мають знайти синергетичний прояв, адже, отримавши свідоцтво або диплом державного зразка про присвоєння освітньо-кваліфікаційного рівня «кваліфікований робітник» з набутої професії, випускник професійного коледжу буде працювати у знаковій системі «людина – людина», предметом інтересу, обслуговування, розпізнавання, перетворення в якій є соціальні системи, співтовариства, групи населення, люди різного віку (Куш, 2007).

На наш погляд, досягнення успіху в професійній діяльності у майбутнього кваліфікованого робітника має забезпечуватися розвитком такої якості, як воля – «психічний процес свідомої та цілеспрямованої регуляції людиною своєї діяльності та поведінки з метою досягнення поставлених

цілей». Учені зазначають, що вольова регуляція завжди починається з усвідомлення проблемної ситуації, тобто участь інтелекту у вольовому процесі – обов’язкова умова. Особистість, яка прагне автономії, має усвідомлювати свій вибір, свою відповідальність за ухвалені рішення, яке не завжди може бути правильним, адекватним проблемі, перед необхідністю розв’язання якої може опинитися молодий кваліфікований робітник. Лише завдяки вольовим діям людина досягає власної мети. Основними якостями волі є: цілеспрямованість, ініціативність, рішучість, витримка і наполегливість, самостійність, самовладання, самозарадність. Сукупність таких позитивних якостей волі, властивих особистості, зумовлює її силу волі. Випробування сили волі відбувається у критичних ситуаціях. Ці якості не є вродженими, а розвиваються у процесі життєдіяльності (Куш, 2007, с. 81-83).

Зупинимось на аналізі загальнопрофесійного блоку та змісту загальнопрофесійних компетентностей, схематичне зображення яких представлено на рис. 2.1. Насамперед слід наголосити, що у Стандарті професійно-технічної освіти під загальнопрофесійними компетентностями пропонується розуміти знання та вміння, які є загальними (спільними) для професії. У випадках, коли навчання здійснюється безперервно на декілька (2 або 3 класи) професійних кваліфікацій, загальнопрофесійні компетентності набуваються один раз – перед оволодінням навчальним матеріалом початкової професійної кваліфікації (1-им класом).

Передусім нашу увагу привернули наукові категорії, якими викладено зміст компетентностей: перші п’ять з них описані в категорії «знати», а інші п’ять – у категоріях «знати» й «уміти», що характерно для знаннєвої парадигми. Очевидними є суперечності між зрослими потребами найбільшого національного оператора поштових послуг і зв’язку та традиційними підходами до підготовки кваліфікованих робітників для цієї сфери. Це вказує на недостатню теоретичну і практичну розробленість досліджуваної проблеми та недосконалість чинного Стандарту професійно-технічної освіти.

Рис. 2.1 Загальнопрофесійний блок та зміст загальнопрофесійних компетентностей операторів поштового зв'язку (джерело: складено автором за матеріалами (Міністерство освіти і науки, Міністерство соціальної політики, 2017, с. 7-8))

Також потрібно зазначити, що загальні компетентності цього блоку винесено за межі змісту загальнопрофесійних компетентностей операторів поштового зв'язку. Це: оперативність в ухваленні правильних рішень у позаштатних ситуаціях під час роботи; здатність відповідально ставитись до професійної діяльності; знання професійної лексики та термінології; здатність діяти в нестандартних ситуаціях; здатність працювати в команді; дотримання професійної етики; запобігання конфліктних ситуацій (Міністерство освіти і науки, Міністерство соціальної політики, 2017, с. 8).

Як зазначалось вище, підготовка за кожною професійною кваліфікацією структурується за модульним принципом. У стандарті професійно-технічної освіти поняття «навчальний модуль» трактується як

його логічно завершена складова, що формується на основі кваліфікаційної характеристики та/або за наявності професійного стандарту, потреб роботодавців галузі, сучасних технологій та новітніх матеріалів (Міністерство освіти і науки, Міністерство соціальної політики, 2017, с. 3). Структура навчального модуля складається з переліку компетентностей та їх змісту.

Технологічний прогрес, зумовлений розвитком інформаційних технологій, здійснює потужний вплив на розвиток сфери поштових послуг і зв'язку і відповідно формує вимоги до персоналу на ринку праці. Питанням вивчення різних аспектів розвитку сфери зв'язку в різний час було присвячено низку праць як українських, так і зарубіжних учених. Науковий інтерес для нас становить аналіз діяльності та сучасного стану компанії АТ «Казпочта» результати якого висвітлені в публікації М. Ніязова, К. Оразбаєва, Д. Турекулова, А. Єстурлієва (Ніязов, Оразбаєва, Турекулова, & Єстурлієва, 2022). Авторами запропоновано рекомендації щодо розв'язання завдань концепції 3-мірної мережі поштових послуг, які надаються кожною поштовою філією, відділенням і пунктом. «Тримірна мережа поштових послуг» – це модель надання послуг у 3-х форматах: у традиційних поштових послугах; тимчасових електронних сервісів віддаленого доступу, наприклад, дистанційного надання послуг «електронного уряду»; фінансового мінімаркету, що дає змогу оперативно отримувати фінансові послуги. На думку дослідників, такі процедури мають включати: розширення профільного для компанії поштового бізнесу; повномасштабне впровадження інновацій на основі інформаційно-комунікаційних технологій; автоматизацію виробничих процесів та процесів управління; розширення транспортно-логістичних послуг; запровадження повноцінного фінансового бізнесу; підвищення фінансової стійкості; розвиток бренду надійності та якості АТ «Казпочта» (Ніязов, та ін., 2022, с. 167).

Свою точку зору щодо можливих стратегій у відповідь на трансформацію поштових операторів представили Е. Муль (E. Moulle), Ф. Марселла (F. Marsella), П. Карломаньо (P. Carlomagno), Ф. Дене (F. Deneux), Ю. Іто (Yu. Ito), М. Шер (M. Scher) (Moulle, Marsella, Carlomagno, Deneux, Ito, & Scher, 2022). Вони відзначають стійкість служіння поштових операторів суспільству та їх здатність адаптуватись до непередбачених перешкод у всі часи, починаючи від перших кінних кур'єрів до дронів, чим зумовлене їхнє довголіття. Однак цифровізація економіки змінює контекст дописів. Позитивним, на їх думку, є те, що електронна комерція зростає, але водночас є негативні аспекти – пошта та роздрібні мережі використовують знижки, а тому слід застосовувати нові інструменти та активи для продовження розвитку цієї справи (Moulle, та ін., 2022).

Сьогодні на ринку існує конкуренція і споживачі мають альтернативу вибору послуг поштового зв'язку, що зумовлює необхідність постійного підвищення їх якості. Під послугами поштового зв'язку І. Романич пропонує розуміти «складний операційний процес, що характеризується участю висококваліфікованого персоналу, використанням сучасних інформаційних систем, складних механізмів, устаткування і спеціального транспорту» (Романич, 2016, с. 453-454). Він виокремлює особливість потенціалу підприємств зв'язку, яка полягає в пропозиції унікального продукту, котрий «поєднує в собі матеріальне виробництво, сферу послуг і технології», що забезпечується функціонуванням одразу в декількох сферах економіки, а тому «породжує новий виток інновацій – потенційним цільовим ринком телекомунікаційної продукції є більша частина населення, а ступінь його охоплення залежить лише від фактора часу і нових технічних можливостей» (Романич, 2016, с. 454). На підставі результатів дослідження ним виявлено низку проблем, які існують в цій галузі. Серед них: ті, що пов'язані із застосуванням новітніх інформаційних, цифрових і телекомунікаційних технологій у сучасній економіці; що, з однієї сторони, відкривають нові можливості і перспективи для економічного зростання, а з іншої – такі

технологічні зміни викликають структурні трансформації у сучасній економіці; що приводять до суттєвих змін традиційних умов професійної діяльності операторів поштового зв'язку. На нашу думку, при оновленні змісту професійної підготовки майбутніх операторів поштового зв'язку варто звернути увагу на цю проблему, ключ до її вирішення лежить саме у формуванні цифрових компетентностей і метакомпетентностей (meta skills) – здібностей і навичок, які допомагають людині ефективно управляти своїми компетенціями, активно й цілеспрямовано розвивати свої життєві компетентності. Метакомпетентності спрямовані на саморозвиток, самозарадність та життєстійкість особистості, передусім у боротьбі за майбутнє, за успіх у життєдіяльності. Їх формування в процесі професійної підготовки в коледжах та розвиток у корпоративних університетах підприємств галузі є однією з умов адаптації до нових реалій та забезпечення стійкої позиції на ринку (Кулалаєва, 2023).

На думку А. Говоровського, в умовах втрати монопольного права на надання низки традиційних поштових послуг головним є задоволення «потреби клієнта з найкращою якістю та за найменшою ціною» (Говоровський, 2018, с. 190). Якість послуг поштового зв'язку він тлумачить як комплексну характеристику «здатності послуги поштового зв'язку задовольняти встановлені та передбачувані потреби споживачів» (Говоровський, 2018). Якщо система управління якістю визначає основні цінності, то вони мають відображатись у змісті навчання поштових операторів, які у своїй професійній діяльності мають прагнути до них. Досліджуючи організаційні засади функціонування поштового зв'язку в Україні, вчений виокремлює головні напрями діяльності кваліфікованого робітника у сфері якості: «задоволення зростаючих потреб споживачів і перевищення їх сподівань; упровадження новітніх, в т. ч. інформаційних технологій і сучасних форм обслуговування, дотримання на належному рівні корпоративної культури» (Говоровський, 2018).

На необхідності розвитку інформаційно-технологічної культури операторів поштового зв'язку в професійних коледжах, а в умовах цифровізації суспільства – професійно-цифрової культури, наголошує Л. Майборода. Обґрунтовуючи таку необхідність, вона зазначає: «Діяльність кваліфікованого робітника за професією «Оператор поштового зв'язку» безпосередньо пов'язана з наданням населенню (користувачам) широкого спектра послуг поштового зв'язку, понад 70 видів (приймання, обробка, видача листів, бандеролей, посилок, грошових переказів, телеграм, виплата пенсії і грошових допомог, оформлення підписки на періодичні видання тощо)» (Майборода, 2013, с. 93-94). При цьому дослідниця звертає увагу на те, що надання послуг здійснюється із використанням найсучасніших інформаційних технологій – електронної та гібридної пошти, електронного переказу, послуг Інтернету та ін. З роками цифрові послуги лише розширюються, що вимагає істотних змін як у теоретичній, так і практичній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників за професією «Оператор поштового зв'язку».

Безумовно, стрімкий розвиток технологій у сфері поштових послуг, інтеграція у Всесвітній поштовий союз веде до необхідності докорінного перегляду науково-технічної термінології поштового зв'язку в Україні (Ящук, 2014), що знаходить відображення в нормативно-правових документах, вводиться в науковий обіг і, безперечно, має використовуватись у процесі професійної підготовки операторів поштового зв'язку.

Виходячи з аналізу наукових праць вітчизняних учених, не можна не звернути увагу на тенденцію оптимізації, оброблення і перевезення письмової інформації в мережі поштового зв'язку України (Ящук, 2015). Йдеться про впровадження засобів автоматизованого оброблення письмової кореспонденції, що зумовлює скорочення кількості сортувальних об'єктів поштового зв'язку. Одночасно відбувається скорочення кількості поштових маршрутів, відповідно, зменшуються витрати на її перевезення. В останні роки – в період пандемії COVID-19 та воєнного стану

з російською федерацією – здійснюється реорганізація сільських відділень зв'язку, на зміну яким упроваджуються пересувні. Така стратегія викликає критику вчених, вважаючи її недоречною у зв'язку зі стрімким зростанням «цін на автотранспорт, запасні частини, паливно-мастильні матеріали, технічне обслуговування та ремонт автомобілів» (Ящук, 2016). Але робота в таких відділеннях зв'язку має свої особливості, що необхідно враховувати в період професійної підготовки операторів поштового зв'язку в професійних коледжах.

Результати вивчення сучасних тенденцій трансформації послуг у ретроспективі розвитку поштового зв'язку дали змогу Е. Мулле (Ed. Moulle), Ф. Марселла (F. Marsella), П. Карломаньо (P. Carlomagno), Ф. Дене (F. Deneux), Ю. Іто (Yu. Ito), М. Шерр (M. Scherr) зробити висновок, що оператори поштового зв'язку завжди адаптовувались до нових умов, демонстрували неабияку стійкість до непередбачуваних перешкод, чим пояснюється її довголіття. Однак цифровізація економіки змінює контекст діяльності поштових служб – позитивно, оскільки зростає електронна комерція, але і негативно, оскільки зменшується використання поштових роздрібних мереж. Нині стійкість поштових служб в усьому світі випробується на міцність і потребує серйозних трансформацій. Поштовим службам необхідно використовувати свої інструменти і ресурси, щоб протистояти руйнівним чинникам і розвиватися в подальшому. Формулюючи «рецепти» збереження прибутковості автори зазначають, що потрібна інтеграція різних видів діяльності в обслуговуванні споживачів поштових послуг – «змішане використання персоналу», тобто об'єднання професій. Вони наголошують на важливості усвідомлення персоналом поштових відділень необхідності змін (Mouille et al., 2022).

Таким чином, оновлення змісту професійної компетентності операторів поштового зв'язку як у професійних коледжах, так і в процесі підготовки в корпоративних університетах або на робочому місці з урахуванням сучасних трендів у розвитку послуг поштового зв'язку є актуальною проблемою.

При цьому необхідно зважати на особливість потенціалу підприємств зв'язку – є пропозиції унікального продукту, в основу створення якого покладається матеріальне виробництво, сфера послуг і технології. Цим забезпечується функціонування усієї мережі поштових відділень одразу в декількох сферах економіки, що зумовлює потребу галузі в кваліфікованих робітниках, які володіють інтегрованими професіями.

Оновлення змісту професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах має здійснюватися на постійній основі, що зумовлено розвитком цифрового суспільства, яке передбачає постійне коригування ключових і загальнопрофесійних компетентностей, автономії кожного працівника, його професійної й особистої мобільності, умінь ухвалювати рішення на робочому місці й нести за них відповідальність.

2.3. Методика формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах

Розроблений і обґрунтований в п. 2.1 комплекс педагогічних умов для формування професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку забезпечується відповідною методикою (Кононенко, 2018, с. 123), спрямованою на досягнення високого рівня професіоналізму випускників професійних коледжів. Вибір певного комплексу методів зумовлений стандартом професійної (професійно-технічної) освіти з професії «Оператор поштового зв'язку», в якому зазначається, що підготовка за «кожною професійною кваліфікацією ґрунтується на компетентнісному підході та структурується за модульним принципом» (Стандарт, 2017, с. 3). Кожний навчальний модуль включає перелік компетентностей та їх зміст. Передбачається, що засвоєння навчального модуля може підтверджуватися відповідним документом (сертифікат/посвідчення/свідоцтво), який видається ЗП(ПТ)О. Але на добір методів навчання в професійному коледжі також впливає низка зовнішніх чинників. Сьогодні – це необхідність швидкого

реагування на сучасні виклики, зумовлені цифровими технологіями, а також катастрофічними наслідками повномасштабного вторгнення російського агресора в Україну, що призвело до активної трансформації в різних галузях економіки. У зв'язку з цим трансформується не тільки матеріальне виробництво, але й сфера послуг, що проявляється у виникненні нових професій, інтеграції традиційних професій, постійному оновленні змісту професійної підготовки.

Педагогічні колективи професійних коледжів мають також реагувати на ситуацію на ринку праці. Так, узагальнення результатів опитування роботодавців свідчить про те, що в 2022-2023 рр. на українському ринку праці найбільш затребуваними виявились універсальні якості й навички працівників (Судаков & Лісогор, 2023). Як показано на рис. 2.2, більше половини роботодавців для всіх категорій кваліфікованих працівників найчастіше обирали затребуваність саме універсальних навичок – 26%.

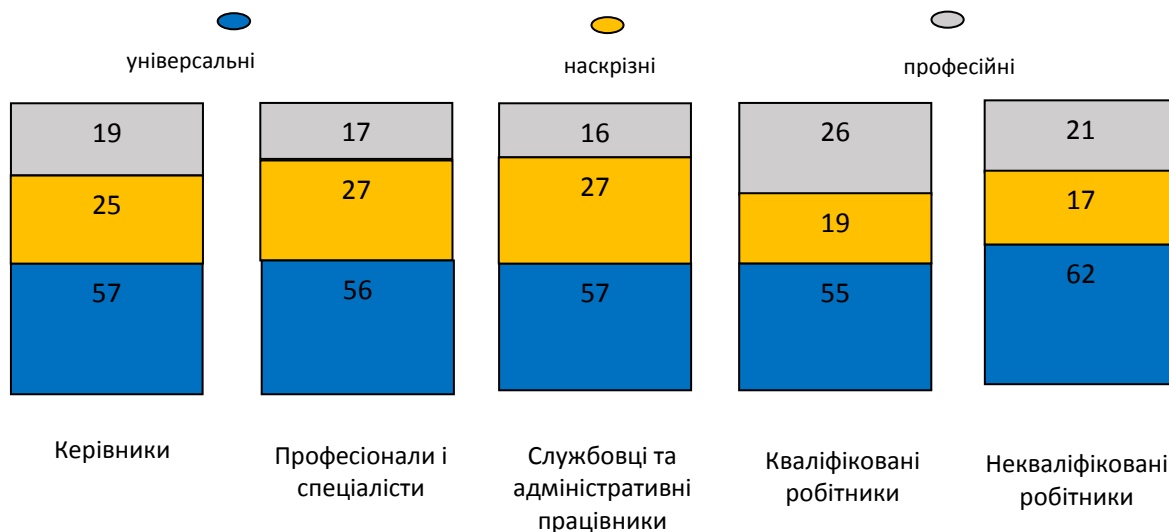

Рис. 2.2 Оцінки затребуваності навичок для працівників за укрупненими категоріями професій, % (за (Судаков & Лісогор, 2023, с. 44))

Галузеві експерти пояснюють таку ситуацію як наслідок поширеної думки відносно того, що «відсутність професійних знань і навичок може бути швидко компенсована набутим робочим досвідом» (Судаков & Лісогор, 2023, с. 45), але за певних умов, а саме: відповідального ставлення до роботи

– 92,3%, стресостійкості – 77,6%, наявності вмінь роботи в команді – 72,4%, уважності – 56,5%, орієнтації на результат – 54,8%, правильних комунікацій у колективі й загальної здатності до навчання – 40,7%. Також спостерігається достатньо високий запит на кваліфікованих робітників зі сформованими вміннями володіння комп'ютером – 49,8%, іноземною мовою – 48,5%, роботи з обладнанням – 42,6%, креативністю – 35,1%. Перелічені вище компетентності в загальній оцінці затребуваності утримують найвищі позиції (Судаков & Лісогор, 2023, с. 44).

Означене актуалізує потребу підготовки кваліфікованого персоналу, здатного до швидкого реагування на зміни та прийняття нестандартних рішень для забезпечення сталого функціонування мережі підприємств найбільшого національного оператора поштового зв'язку, що ставить педагогічні колективи професійних коледжів перед необхідністю запровадження інноваційних педагогічних технологій.

Необхідно зауважити, що найбільший сплеск інновацій, пов'язаних з використанням дистанційних та цифрових технологій навчання, можна було спостерігати з початком пандемії COVID-19. Яскраву картину зростання інтересу до наукових публікацій з проблем розвитку цифрових навичок і запровадження цифрових та інформаційних технологій відображають запити користувачів електронної бібліотеки НАПН України (Петренко, 2021). Водночас збільшився запит на різні тематичні й авторські курси підвищення кваліфікації. Відповідно зросла кількість пропозицій на надання освітніх послуг для різних категорій слухачів з опанування новими цифровими платформами, інструментами, технологіями (Лук'янова, Вовк, Соломаха, Грищенко, 2023).

Поширення цифрового навчання (digital learning) спостерігалось у всьому світі, що позначилось на розвитку термінологічного апарату, яким сьогодні оперують викладачі професійних коледжів: «цифрове навчання» (digital learning), «цифрова педагогіка» (digital pedagogy), «онлайн педагогіка» (online pedagogy), «гібридна педагогіка»

(hybrid pedagogy), критична цифрова педагогіка (critical digital pedagogy), «цифрові гуманітарні науки» (digital humanitarian sciences), дистанційне навчання (distance learning), гібридне навчання (hybrid learning), змішане навчання (mixed learning) тощо. Популяризації набули онлайн-курси: Massively Open Online Courses, Udacity, Free Online Coursera тощо. На їх платформах пропонується великий перелік навчальних курсів для самостійного вивчення, спрямованих на забезпечення індивідуальних потреб здобувачів освіти (від студентів до викладачів різних закладів освіти). Тенденції розвитку цифровізації освіти лише зростають, а тому зростає потреба в постійному вдосконаленні професіоналізму викладачів професійних коледжів.

Період виконання цього дисертаційного дослідження співпадає з кризовими ситуаціями, пов'язаними з військовою агресією російської федерації. У зв'язку з цим не можна не зважати на чинники, спричинені призупиненням освітнього процесу в професійних коледжах на початку війни і його періодичне переривання упродовж трьох воєнних років унаслідок повітряних нальотів, бомбардування та обстрілів, які руйнують і пошкоджують будівлі та обладнання. Не менш важливим є чинник втрати педагогічного персоналу «через загибель, виїзд за кордон та зниження їхнього професійного рівня через психологічні травми та відсутність навичок роботи в умовах воєнного стану, і нестабільність/відсутність інтернету для дистанційного навчання через руйнування критичної інфраструктури після бомбардувань тощо» (Топузов, Локшина & Головка, 2024, с. 14). Тому, на думку науковців, під час війни важливо подумати про гнучкі механізми їхньої компенсації та подолання. Це: коригування тривалості навчального року (продовження повноцінного освітнього процесу в червні для всього закладу освіти або для окремих навчальних груп, з окремих предметів тощо); розроблення та впровадження програм надолуження та корекції навчальних втрат (короткострокові додаткові спеціалізовані навчальні програми (факультативи, курси за вибором, індивідуальні заняття)

для здобувачів освіти певних категорій, що реалізуються паралельно з традиційним навчальним процесом); програми прискореного навчання тощо). Ключовим орієнтиром нині повинна стати адаптивність до швидкозмінного контексту та відкритість до змін (Топузов, Локшина & Головкин, 2024, с. 14).

На наш погляд, зазначені вище чинники є визначальними у виборі методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах. Однак необхідно зважити на різні підходи до її розроблення, у зв'язку з чим ми звернулись до наукових праць. Методика розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти сфери послуг у міжкурсовий період представлена в дисертації Е. Царьової. Автор цієї методики *поєднує інноваційні методи*, такі як тренінгові технології, кейс-технології, проблемно-розвивальне навчання, технології навчального проектування, імітаційно-ігрові технології, е-портфоліо, інформаційно-комунікаційні технології (веб-квести, презентації, learning Apps) з формами професійної самоосвіти та враховує контекст виконання цими фахівцями комплексу функцій, а саме: планування, організація, здійснення освітнього процесу; методична робота, професійний розвиток, супровід планування кар'єри здобувачів освіти та зв'язок з ринком праці. Також обов'язково, вважає Е. Царьова, до методики мають бути включені відповідні структурні завдання, морфологію і зміст яких визначають педагогічний та виробничо-технологічний компоненти (Царьова, 2021, с. 147-148).

Хоча проблема розвитку професійної компетентності викладачів є надзвичайно актуальними, адже від рівня їхнього професіоналізму залежить якість підготовки операторів поштового зв'язку, однак у цьому дослідженні йдеться про підготовку кваліфікованих робітників для сфери послуг. Тому подальший пошук ми спрямували на вивчення підходів до розроблення методики формування професійної компетентності здобувачів освіти в професійних коледжах.

У розробленні методики поетапного формування професійної компетентності майбутніх слюсарів з ремонту автомобілів у професійно-технічних навчальних закладах А. Кононенко виходив з аналізу спільного і відмінного в поняттях «педагогічна технологія», «дидактична технологія», «технологія освіти», «нові ІТ-технології навчання», а також дефініцій понять «методика навчання», «технологія навчання» (Кононенко, 2018, с. 123-124). Грунтуючись на семантичному аналізі виокремлених наукових категорій та зважаючи на контекст дослідження, він розкриває своє розуміння дефініції «технологія навчання» як «заздалегідь розроблену, науково обґрунтовану, поетапну організацію навчального процесу, що впроваджується в практичну діяльність для досягнення освітніх результатів» (Кононенко, 2018, с. 124).

Різнобічний аналіз підходів вітчизняних і зарубіжних дослідників до розв'язання цієї проблеми та власне бачення істотних характеристик технології навчання дали змогу дисертанту виділити її основні характерні ознаки, зокрема: чітке розуміння навчальних цілей у формі конкретно представлених до реалізації завдань; навчання чітко зорієнтовано на освітні цілі; етапи навчального процесу взаємопов'язані; регульоване виконання дій спрямованих на досягнення мети, результатів; об'єднання традиційних та сучасних, інноваційних методів навчання; валідний контроль навчальних досягнень; спрощення, відтвореність. Його висновок, зроблений на підставі вивчення сучасної теорії технологічності навчання, цілком корелює з вимогами Стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з професії «Оператор поштового зв'язку»: «компетентнісний підхід у професійно-технічній освіті має здійснюватися засобами комплексу педагогічних технологій» (Кононенко, 2018, с. 125).

При розробленні методики формування професійної культури майбутніх фахівців з фінансів і кредиту в культурно-освітньому середовищі фахового коледжу О. Пілевич вважає, що методику слід розглядати як «сукупність взаємопов'язаних способів та прийомів доцільного проведення будь-якої роботи» (Новий тлумачний словник, 2005, с. 178).

Розвиваючи смислове наповнення поняття «методика», дослідниця зосередила увагу на тих формах і методах організації освітнього процесу, які «відіграють провідну роль у формуванні професійної культури майбутніх фахівців з фінансів і кредиту» (Пілевич, 2018, с. 148). В її дисертації йдеться про комплекс тих методів, які забезпечують реалізацію змісту навчально-виховного процесу й уможливають досягнення виховних цілей і завдань.

У розробленні методики розвитку технологічної культури майстрів виробничого навчання аграрного профілю О. Шамралюк керується основними положеннями, які виходять із сутності поняття «методика в освіті», що трактується як опис конкретних прийомів, способів, технік педагогічної діяльності в окремих освітніх процесах та відповідних вимог до них: реалістичність, відтворюваність, виразність, відповідність цілям і завданням запланованої дії, обґрунтованість, результативність (Шамралюк, 2021, с. 137).

Проблему формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму С. Масліч розв'язувала через розроблення і впровадження методики, яка базується на правилах і методах викладання певного навчального предмета з урахуванням специфіки роботи майбутніх агентів з організації туризму – володіння навичками роботи з комп'ютером, мультимедійними засобами, програмами опрацювання інформації, обслуговування клієнтів (Масліч, 2018, с. 126).

Результати порівняльного аналізу наукових праць свідчать про те, що методики формування професійної та інших компетентностей кваліфікованих робітників та фахівців, розроблені в процесі дослідження, ґрунтуються, передусім, на компетентнісному підході та розглядаються як сукупність методів, засобів, технологій, що використовуються при вивченні конкретних дисциплін. Відмінності цих методик полягають у їх структурі та комплексі використовуваних методів.

Мета створення методики в нашому дослідженні полягає в розробленні інструментарію як сукупності форм, методів, способів, технологій навчання

та дидактичного забезпечення змісту теоретичної і практичної підготовки кваліфікованих робітників у контексті формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах.

Вважаємо, що насамперед необхідно врахувати специфіку діяльності найбільшого національного поштового оператора Акціонерного товариства «Укрпошта», для якого здійснюють підготовку кваліфікованих робітників у професійних коледжах. Основним видом його діяльності є надання універсальних послуг поштового зв'язку та інших пов'язаних послуг населенню, державним організаціям та комерційним підприємствам, а саме:

- послуги поштового зв'язку (пересилання листів та посилок на території України та за кордон);
- виплати та доставки пенсій та інших соціальних виплат громадянам;
- фінансові послуги (приймання платежів за комунальні послуги; пересилання поштових переказів у межах України та міжнародних поштових переказів);
- розповсюдження періодичних друкованих видань (оформлення за передплатою і доставка періодичних друкованих видань);
- торгівля товарами (у тому числі, коли компанія діє у ролі комерційного посередника і реалізує продукцію, яка належить іншим сторонам) та інші послуги (*Річний звіт. Акціонерне товариство «Укрпошта» (21560045) за 2023 рік, 2024, с. 41*).

Для з'ясування відображення зазначеної специфіки діяльності АТ «Укрпошта» та його структурних підрозділів у змісті навчання операторів поштового зв'язку проаналізуємо навчальні плани закладів професійної освіти (додаток Л). Слід зауважити, що нині професія «Оператор поштового зв'язку» інтегрована з іншими професіями. Наприклад, у Чернівецькому вищому професійному училищі радіоелектроніки їхня підготовка здійснюється за інтегрованою професією: 4112 «Оператор комп'ютерного набору» II категорії,

4211 «Касир (на підприємстві, в установі, організації)», 4223 «Оператор поштового зв'язку» 3, 2 класу. У Харківському вищому професійному училищі сфери послуг здійснюється підготовка кваліфікованих робітників на основі повної загальної середньої освіти за професією 4212 Касир в банку, професійна кваліфікація: касир в банку та 4223 Оператор поштового зв'язку, професійна кваліфікація: оператор поштового зв'язку 3-го класу. У Херсонському професійному ліцеї зв'язку та поліграфії підготовка кваліфікованих робітників на основі базової загальної середньої освіти з отриманням повної загальної середньої освіти здійснюється за професією 4223 Оператор поштового зв'язку, 4115 Секретар керівника (організації, підприємства, установи), (перелік рівнів кваліфікації: оператор поштового зв'язку 3, 2 класу; секретар керівника (організації, підприємства, установи).

Аналіз навчальних планів (додаток Л) свідчить про те, що в основу інтеграції професій в професійних коледжах покладено комплекс загальнопрофесійних компетентностей, який складає основу професійної компетентності операторів поштового зв'язку, а сукупність навчальних модулів становить зміст навчання за конкретною кваліфікацією. Професійно-теоретична частина навчальних планів (597 год.) відображає навчальні предмети і професійні компетентності, які входять до навчальних модулів кваліфікації 3-го і 2-го класів Стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з робітничої професії «Оператор поштового зв'язку» (Міністерство освіти і науки, Міністерство соціальної політики, 2017), і показані в таблиці 2.3 на прикладі Харківського вищого професійного училища сфери послуг.

Отже, поділ годин у навчальному плані на теоретичні і лабораторно-практичні вказує на необхідність вибору таких форм і методів засвоєння знаннєвого і діяльнісного компонентів професійної компетентності, які б одночасно слугували формуванню мотиваційно-ціннісного і особистісно-професійного компонента майбутніх кваліфікованих робітників. Водночас маємо враховувати, що професійна підготовка операторів поштового зв'язку

здійснювалась в умовах пандемії COVID-19 та воєнного стану, коли основними стали дистанційна і змішана форми навчання. Ними обмежувався вибір комплексу методів професійної підготовки операторів поштового зв'язку, що ускладнювало завдання розроблення методики.

Таблиця 2.3

Результати аналізу професійно-теоретичної частини навчальних планів з професії «Оператор поштового зв'язку» (597 год.)
(джерело: складено автором)

№ з/п	Освітні компоненти (навчальні предмети)	Кількість годин		
		Всього	Теоретичних	Лабораторно-практичних
1.	Охорона праці	30	30	
2.	Основи бухгалтерського обліку	50	34	16
3.	Технологія касових операцій	211	186	25
4.	Комп'ютеризація облікової інформації	50	34	16
5.	Професійна етика	30	30	
6.	Поштовий зв'язок	112	100	12
7.	Українське ділове мовлення	47	30	17
8.	Адміністративна географія	17	16	1
9.	Основи електротехніки	15	14	1
10.	Обладнання відділень поштового зв'язку	35	29	6

Можливості використання активних та інтерактивних методів навчання, методика застосування елементів LMS MOODLE для теоретичної підготовки кваліфікованих робітників, розроблення і впровадження дистанційних курсів навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти за методикою міжнародної організації праці висвітлено в науковому доробку (Базелюк та ін., 2018). У виборі форм навчання варто виходити з їх потенціалу забезпечити за відносно короткий час розв'язання відразу декількох завдань, організувавши різноманітну діяльність здобувачів освіти. Зокрема тих, що: «найбільшою мірою відповідають тренуванню розумових здібностей, логічного інтелекту і вербальних навичок у процесі комунікації з викладачем і в групі (Базелюк та ін., 2018, с. 12). При цьому слід задіювати всі можливості платформи, на якій здійснюється навчання: LMS MOODLE,

GoogleКлас, BigBluButon та ін. Функції зазначених платформ уможливають використання потенціалу змісту професійної компетентності операторів поштового зв'язку для розкриття їх творчих здібностей, «сприяють самовихованню, самовдосконаленню, саморозвитку особистості, забезпечують поступовий перехід від традиційного навчання до динамічного в системі професійної освіти» (Базелюк та ін., 2018, с. 12).

Дистанційне навчання науковці розглядають як форму і як технологію (Бородієнко, 2017, с. 217), яка дає змогу розвивати професійну компетентність працівників саме структурних підрозділів з продажу послуг зв'язку та обслуговування споживачів. Такі технології мають потужний прикладний потенціал для підготовки операторів поштового зв'язку. Результативність їх використання доведено практикою корпоративного навчання в АТ «Укрпошта». Вони вдало поєднують специфіку професійної діяльності суб'єктів навчання з умовами організації освітнього процесу, життєвим досвідом і ступенем підготовки як викладачів, так і здобувачів освіти до роботи з комп'ютером, використання цифрових технологій й водночас уможливають вибір адекватних і ефективних форм та методів навчання. У корпоративному навчанні достатньо поширеними є такі педагогічні технології, як: коучингові, змішаного навчання, інтерактивні технології дистанційного навчання, інноваційні тренінгові технології. Цим педагогічним технологіям нині віддають перевагу викладачі професійної освіти і бізнес-освіти. Їх популярність пояснюється значним потенціалом для розвитку професійної компетентності, підтримання високого рівня мотивованості до навчання і подальшого професійного розвитку, забезпеченням результативності розвитку професійних і особистісних якостей. Крім цього, їх використання гарантує «упровадження набутих знань та вмінь у професійний контекст, а також мультиплікацію знань в ієрархічній структурі підприємства» (Бородієнко, 2017, с. 217), яке виступає в ролі замовника і роботодавця.

Дистанційну освіту як форму і технологію доцільно використовувати для індивідуалізованого навчання, оскільки відбувається опосередкована взаємодія віддалених один від одного суб'єктів освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, створеному завдяки використанню спеціальних цифрових платформ й інструментів. Використання технологій дистанційного навчання спонукає педагогічні колективи до інновацій в організації і плануванні освітнього процесу з підготовки кваліфікованих робітників. У процесі дослідження нами виявлено, що моделювання технологій дистанційного навчання кваліфікованих робітників варто здійснювати в двох аспектах: 1) моделювання об'єкта – визначення діагностично сформульованих цілей, що дає змогу зорієнтувати всі процедури навчання і викладання на гарантоване їх досягнення; планування постійного зворотного зв'язку (поточна і підсумкова оцінка результатів) та відтворення всього навчального циклу; 2) моделювання безпосередньо дистанційного навчання, тобто формулювання цілі, змісту, визначення методів засвоєння змісту або технологій організації навчально-пізнавальної діяльності, самостійної роботи здобувачів професійної освіти, оцінювання результату навчання за певними критеріями і показниками (рівня сформованості професійної компетентності).

Педагогічною практикою доведено, що з дистанційною формою навчання успішно кореспондують активні та інтерактивні методи навчання. Серед активних методів слід виокремити: онлайн-курси та вебінари з можливістю задавати питання та отримувати відповіді в реальному часі; віртуальні тренування, наприклад, симуляції роботи оператора поштового зв'язку, де здобувачі освіти можуть навчатися обробці замовлень та вирішенню ситуацій; форуми та обговорення – доцільно проводити з роботодавцями, що уможлиблює ознайомлення з досвідом роботи кращих працівників відділень АТ «Укрпошта» та обговорення питань, пов'язаних з професійною діяльністю, кар'єрним ростом; практичні завдання – виконання реальних завдань, що допомагають майбутнім кваліфікованим робітникам

залучитися до роботи та отримати практичний досвід; онлайн-тестування для оцінки знань та навичок здобувачів освіти тощо. До активних методів навчання також відносять: вебквести (Романов, 2021), електронні підручники (Кононенко, 2018; Гермак, 2019), електронні портфоліо (Однорог, 2021), метод кейсів (Демків, 2023) тощо. Зокрема маємо зазначити, що всі методи активного навчання науковці поділяють на неімітаційні (проблемні лекції, лекції із запрограмованими помилками, лекції-конференції, евристичні бесіди, семінари, навчальні дискусії, самостійна робота з літературою) та імітаційні, до яких, у свою чергу, включає дві групи: ігрові (ділова гра, рольова гра, тренінг, педагогічні ситуації, педагогічні задачі) та неігрові (аналіз конкретних ситуацій, колективна, мислиннєва діяльність) (Базелюк та ін., 2018, с. 17). Застосування цифрових ресурсів уможлиблює розвиток цих методів викладачами спецдисциплін у професійних коледжах шляхом застосування в дистанційному навчанні.

У науковій літературі представлена широка палітра інтерактивних технологій навчання, під якими Т. Сердюк пропонує розуміти «дидактичні технології, що характеризуються досягненням запланованих педагогічних результатів шляхом організації та здійснення активної навчальної взаємодії суб'єкта навчально-виховного процесу з навчальним середовищем» (Сердюк, 2010, с. 8). Вона класифікувала ці методи за такими критеріями: дидактична мета (інформаційні; розвиток дієво-практичної сфери, механізмів самокерування особистості, сфери творчих якостей, ключових компетентностей); домінуючі форми організації навчально-пізнавальної діяльності (індивідуальні, парні, групові, колективні); домінуючі методи навчання (інформаційні, проблемно-пошукові, імітаційно-ігрові, дослідницькі); домінуючі засоби навчання (гомоорієнтовані – основний партнер у взаємодії – людина або група осіб; техноорієнтовані – переважання технічних засобів навчання) (Сердюк, 2010, с. 8).

Запровадження інтерактивних технологій в освітній процес закладів професійної освіти зумовлює трансформацію функцій викладачів.

Їм доводиться здійснювати: проєктивно-організаційну (викладач здійснює необхідні організаційні заходи для продуктивного проведення заняття); інформаційно-комунікативну (викладач надає необхідну навчальну інформацію, отримує й аналізує інформацію від здобувачів освіти); мотивувально-стимулюючу (викладач створює умови для активної навчально-пізнавальної діяльності); регулятивно-комунікативну (викладач організовує та спрямовує навчально-пізнавальну діяльність майбутніх кваліфікованих робітників); контрольно-оціночну (викладач контролює якість отриманого результату, створює умови для рефлексивної діяльності) діяльність (Сердюк, 2010, с. 9) в умовах інформаційно-освітнього середовища з використанням цифрових технологій. Саме інтерактивні технології мають значний потенціал для формування у майбутніх операторів поштового зв'язку м'яких та універсальних компетентностей, які нині затребувані на ринку праці. Ці методи допомагають студентам здобути необхідні знання та навички для успішної роботи оператора поштового зв'язку, навіть у віртуальному форматі.

Принагідно зазначимо, що нині у професійних коледжах поширене змішане навчання, що визначається в багатьох наукових працях як провідний напрям модернізації сучасної вищої освіти та активізує впровадження новітніх педагогічних технологій (Баніт, 2024; Лук'янова, 2024, Малихін, 2022; Сотська, 2024; Тринус, 2024 та ін.). У розумінні українських учених, суть змішаного навчання трактується як форма «організації освітнього процесу, яка гармонійно поєднує наявний досвід провадження освітнього процесу в класичному форматі та досягнень сучасної педагогічної науки щодо здійснення освітнього процесу в дистанційному форматі, що спрямовується на підтримання належного рівня надання освітніх послуг здобувачам освіти» (Малихін та ін., 2022). Однак це поняття має й інші тлумачення, наприклад, Г. Сотська та О. Тринус вважають, що суть «змішаного навчання полягає не просто у «змішуванні» різноманітних методик та технологій, що є ознакою будь якої системи навчання,

а розуміється як оптимальне поєднання традиційного та електронного навчання, коли воно відбувається як в аудиторії, так і за її межами й передбачає розширення можливостей очної форми навчання за рахунок використання можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій» (Сотська &Тринус, 2024). Резюмуючи, вони констатують, що змішане навчання є якісно новим підходом в організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, який трансформує та реорганізує освітній процес – його структуру, форми, методи навчання, ролі викладача та студента.

Існуюча розбіжність у визначенні суті зазначеного феномену вказує на відсутність єдиної думки відносно його дефініції, як і щодо назви цієї форми. Поряд із категорією «змішане навчання» в науковій літературі використовуються також терміни «комбіноване навчання», «гібридне навчання», «колоборативне навчання». В останні п'ять років змішане навчання в усьому світі є визнаним трендом (Лук'янова та ін., 2024), а тому технології організації освітнього процесу в цьому форматі викликають неабиякий інтерес дослідників. На високий рівень інтересу до цього питання вказують результати систематичного огляду досліджень, яке провів Bozkurt (Bozkurt, 2022).

Інтерес для педагогів професійних коледжів становить типологія моделей змішаного навчання (зарубіжний досвід), представлена в науковій праці Г. Сотської та О. Тринус, в основу якої покладено такі критерії: цільового спрямування; рівня впровадження; врахування часткового співвідношення очного та електронного компонентів; ступеня персоналізації; особливості організації навчання тощо. Ми не могли не відмітити для себе існування широкої різноманітності змішаного навчання – як «окремих його моделей, так і їх класифікацій, які відрізняються за фізичними та педагогічними параметрами» (Сотська & Тринус, 2024, с. 78), що пояснюється можливістю педагогів являтися дійсно творцями, інноваторами авторських методик і технологій застосування із

використанням змішаного навчання в межах власної автономії, адже «на сьогодні відсутні загальноприйняті на законодавчому рівні способи чіткого впорядкування моделей змішаного навчання» (там саме). Широкий простір для дизайну цих методик і технологій забезпечується різноманітністю комп'ютерних програм. Ці програми використовуються, як у навчальних кабінетах, майстернях, аудиторіях, так і в дистанційному режимі. До прикладу: Viber, Skype, Telegram дають змогу швидко обмінюватися повідомленнями, файлами та здійснювати аудіо- й відеодзвінки; програми відеозв'язку – Zoom, Kahoot, Cisco Webex забезпечують проведення онлайн-зустрічей, вебінарів та інтерактивних занять; взаємопов'язані між собою програми (цифрові інструменти Google): Classroom, Meet, Keep, Chat, Docs, Calendar – забезпечують інтеграцію різних аспектів дистанційного навчання як окремого етапу освітнього процесу в форматі змішаного навчання, організацію уроків, комунікацію, управління завданнями та спільною роботою над документами; комплексні програми Google Moodle, Blackboard, TalentLMS уможливають створювати курси, управляти навчальним контентом, відстежувати прогрес здобувачів освіти та організовувати зворотній зв'язок. Можемо стверджувати, що кожний інструмент має свої особливості та переваги, і це робить їх корисними для викладачів (Кайтановська, 2024, с. 12).

Зазначимо, що, згідно Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (Постанова КМУ від 21.08.2019 р. № 800), всі педагогічні працівники підвищують свою кваліфікацію. Основними напрямками є: розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмета, фахових методик, технологій); формування у здобувачів освіти спільних для ключових компетентностей вмінь (вільне володіння державною мовою; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя та інші); використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі, включаючи електронне навчання,

інформаційну та кібернетичну безпеку; формування професійних компетентностей галузевого спрямування, опанування новітніми виробничими технологіями, ознайомлення із сучасним устаткуванням, обладнанням, технікою, станом і тенденціями розвитку галузі економіки, підприємства, організації та установи, вимогами до рівня кваліфікації працівників за відповідними професіями (Порядок підвищення кваліфікації, 2019).

Зазначмо, що у 2021 році в рамках проєкту «EU4Skills: кращі навички для сучасної України» був організований тренінг за підтримки Європейського Союзу та його держав-членів – Німеччини, Фінляндії, Польщі та Естонії, в якому взяли участь 7 пілотних областей: Вінницька, Полтавська, Запорізька, Рівненська, Львівська, Миколаївська та Чернівецька. Тренінг проводився для представників навчально (науково)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти, які здійснюють методичний супровід педагогів ЗП(ПТ)О. Метою курсу було визначено набуття необхідних компетентностей методистами для подальшої організації навчання/курсів для викладачів ЗП(ПТ)О з упровадження змішаного навчання. Під час навчання педагогічні працівники ознайомилися з поняттям «змішане навчання» та з методами його впровадження в заклади освіти.

Також педагоги опанували цифрові інструменти, необхідні для організації змішаного формату навчання та управління ним. У ході подальшої роботи були розроблені дистанційні тренінги для педагогічних працівників ЗП(ПТ)О, завдяки чому всі учасники освітнього процесу могли освоїти цифрові інструменти. У навчально-методичному центрі професійно-технічної освіти в Чернівецькій області розроблені тренінги, які тривають із 2022 року. Принагідно зазначимо, що серед педагогічних працівників ЗП(ПТ)О Чернівецької області у 2021 році було проведено опитування щодо використання ІКТ в освітньому процесі, метою якого передбачалось визначення наявного стану та перспективних напрямів розвитку цифрової компетентності й моніторингу використання сучасних цифрових технологій

в освітньому процесі. В опитуванні взяли участь 15 закладів професійної освіти, 497 респондентів пройшли анкетування. За результатами опитування з'ясувалось, що: 68% – впевнені користувачів ПК; 12% – професіонали; 20% – новачки. Закцентуємо увагу, що найбільший відсоток – це професіонали у Вищому професійному училищі радіоелектроніки (30 респондентів) (Звіт про роботу, 2022), в якому здійснюється підготовка операторів поштового зв'язку та який бере активну участь у опитуваннях за темою нашого дисертаційного дослідження.

Отже, організація підготовки операторів поштового зв'язку у форматі дистанційного і змішаного навчання передбачає постійну зміну методів і способів здобуття теоретичних знань та формування практичних навичок, внаслідок чого відбувається значне навантаження на когнітивну систему (мислення, сприйняття, розуміння, увага, пам'ять, уява, мовлення) (Баніт & Радомський, 2024). У професійній підготовці операторів поштового зв'язку викладачі передбачають включення когнітивної системи при виконанні практичних завдань. Наприклад: спочатку перевіряються знання з теми: «Приймання та обробка бандеролей» через надання відповіді в робочому зошиті, коли здобувачам освіти пропонується закреслити предмети, які не варто пересилати у бандеролях; згідно зазначеного бланка форми № 107 (зразка), заповнити пустий бланк, а потім ці навички закріплюються при проходженні практики.

Необхідно зауважити, що в сучасному науковому просторі фігурують різні підходи не тільки до використання змішаного навчання, але й обґрунтовано, розроблено та апробовано різні механізми підвищення його ефективності із застосуванням стратегій забезпечення успішності навчально-пізнавальної діяльності. Звернувшись до зарубіжного досвіду, можна рекомендувати такі:

Lecture Capture – записані викладачами лекції розміщуються на платформах для дистанційного навчання або сайтах професійних коледжів для перегляду здобувачами освіти в зручний для них час,

а при необхідності – повторення теми (Voelkel, Bates, Gleave, Larsen, Stollar, Wattret, & Mello, 2023);

Online Courses – викладачі пропонують перелік онлайн-курсів для розвитку певних (наприклад, універсальних) компетентностей на окремих платформах, які можна вивчати безпосередньо в мережі та поєднувати і традиційними лекціями face-to-face (Shunevych, 2023);

Flipped Classroom – теоретичний матеріал студенти вивчають дома, а в професійному коледжі у взаємодії з викладачам обговорюють окремі питання і застосовують знання на практиці (Pereira Bueno, Ribeiro Serra, & Scafuto, 2023);

Collaborative Learninge – робота майбутніх операторів поштового зв'язку в групах над проєктами або завданнями з використанням електронних освітніх ресурсів для взаємодії та співпраці (Lhafra, Abdoun, 2023);

Reverse Classroom – здобувачі освіти самостійно вивчають теоретичний матеріал, а потім під час занять в аудиторії вирішують завдання і обговорюють окремі питання з викладачем (Dai, 2023);

Adaptive Learninge – використання адаптивних систем для аналізу динаміки та здібностей здобувачів освіти з метою надання індивідуальних завдань (Triayudi, Fitri, Widyarto, & Sumiati, 2022);

Interactive Technologies (використання електронних засобів навчання, зокрема: електронні дошки, доповнена реальність, вебконференції, вебквести тощо для активізації пізнавальної діяльності студентів і створення мотивуючого середовища) (Abiltarova, Lisina, Zhuravel, Neizhpapa, & Mengyi, 2022);

Hybrid Learninge – поєднання різних підходів і ресурсів при організації навчального процесу: онлайн-курси, традиційні заняття в аудиторії, проєктна діяльність та інші методи (Bruce, Kristiansen, 2023).

У процесі змішаного навчання зміщується фокус уваги педагога із традиційних навчальних завдань на індивідуалізовану підтримку майбутнім кваліфікованим робітникам. Відповідно, змінюються акценти в професійній

діяльності самого викладача – із планування занять і викладання навчального матеріалу – на організацію освітнього процесу, сприяння і допомогу в отриманні нових знань і навичок, тобто створення комфортної атмосфери в групі та полегшення комунікації, що спонукає його до виконання ролі фасілітатора. У контексті зазначених змін широко використовуються метакогнітивні стратегії викладання і навчання, що сприяє формуванню індивідуального стилю педагогічної діяльності.

О. Баніт та І. Радомський наголошують на тому, що в процесі змішаного навчання задіяна когнітивна система особистості (мислення, сприйняття, розуміння, увага, пам'ять, уява, мовлення), що необхідно враховувати при виборі методів і способів організації освітнього процесу. На розвиток мислення спрямовані способи вирішення нестандартних завдань, генерації нових ідей. Це можуть бути мозкові штурми, критичний аналіз певної інформації, симуляції виробничого процесу в нестандартних ситуаціях, як-то: взаємодія зі споживачем поштових послуг тощо. Поширення отримали навчальні зошити, зокрема з професії «Оператор поштового зв'язку», які використовуються як при виконанні завдань безпосередньо в аудиторії, так і для самостійної роботи. Прикладом може бути завдання: дайте визначення видам внутрішніх поштових відправлень та їх граничним масам. Виконання цього завдання потребує застосування прийому, обробки та видачі внутрішніх поштових відправлень. Здобувачам освіти пропонується закреслити предмети, які не варто пересилати у листах; за зразком заповнити поштовий конверт, який відправляєте своєму одногрупнику; вказати на конверті, де має вклеїтись марка; визначити порядок приймання простого листа та записати правильну послідовність цифр; визначити порядок приймання рекомендованого відправлення та записати правильну послідовність цифр.

Науковці вважають, що сприйняття інформації може бути вдосконалене та поліпшене завдяки взаємодії зі змішаним набором інформаційних ресурсів (Баніт & Радомський, 2024), наприклад,

колоборація традиційних лекцій і вебквестів або вікторин, відеоуроків з використанням засобів доповненої реальності, вебсемінарів з використанням онлайн-дошок та інших ресурсів. Особлива увага під час змішаного навчання має приділятися самостійній роботі, різним її видам: з теоретичним матеріалом, з підготовки до практичних (лабораторних) занять, на практичному занятті. Опанування викладачами метакогнітивними стратегіями актуалізувалось в умовах змішаного навчання. Адже необхідно навчати здобувачів освіти моніторингу власної навчально-пізнавальної діяльності відповідно до визначених цілей, а також рефлексії процесу навчання для усвідомлення ними причин недостатнього успіху в учінні, що посилює їхню відповідальність. Не менш важливим є формування умінь вибирати альтернативні методи для досягнення освітньої мети або визначати шляхи вдосконалення власних пізнавальних процесів (Равчина, 2015, с. 132).

Процеси розуміння у змішаному навчанні можуть розвиватися через метод запитань і відповідей, який широко застосовується в тренінгових технологіях. Його використання у професійній підготовці допоможе майбутнім операторам поштового зв'язку зосередити увагу на розв'язанні проблем, а не на самих проблемах, а також задіяти інші вищі пізнавальні процеси: увагу, сприйняття, пам'ять. Задавати запитання – це технологія, якої треба навчитись. Існує типологія запитань:

інформаційні – надають можливість як передати, так і отримати необхідну інформацію (наприклад: «Чи можу я надати Вам якусь додаткову інформацію, необхідну для ухвалення рішення?»);

запитання, що вказують на увагу – сприяють активності, яка характеризується здатністю відповідати на запитання (наприклад: «Чи правильно я зрозумів (ла), що Ви маєте на увазі?...»);

заспокійливі запитання – надзвичайно важливі в сьогоdnішній ситуації тривоги і невизначеності (наприклад: «Що ми можемо зробити, щоб виправити свою помилку?»);

запитання, спрямовані на контакт – особливо актуальні в педагогіці партнерства (наприклад: «Чи можу я чимось Вам допомогти?»).

Запитання вважаються найкращим засобом для початку, продовження або закінчення розмови. Їх правильне формулювання об'єднує здобувачів освіти, допомагає активному сприйняттю інформації, діє заспокійливо, уможливорює застосування демократичного або ліберального типу передання інформації викладачем, що допомагає налагодити контакт, навіть на відстані (Кухаренко та ін., 2009, с. 314-322). Принагідно додамо, що сучасні платформи для проведення онлайн навчання дають змогу організовувати роботу в парах, групах, індивідуально.

Сьогодні в науковому середовищі відбувається активна дискусія стосовно метапізнання в теорії педагогічної освіти. У зв'язку з трансформацією освітньої парадигми обговорюються проблеми метапізнання і викладання навчальних дисциплін, досліджуються нові концепції, стратегії, моделі та механізми (Hartman, 2002; Zohar, & Dori, 2012; Schraw, Crippen, & Hartley, 2006). Найбільш відомими є моделі саморегульованого навчання, які спрямовані на «вироблення здібностей до самостійного набуття професійних знань, самоорганізації, рефлексії і самоконтролю» (Аніщенко, Баніт, Василенко, Волярська, Дорошенко, Зінченко, & Сігаєва, 2016, с. 84; Василенко, 2013). За результатами впровадження в практику навчання дорослих вони отримали схвальну оцінку викладачів українських закладів професійної освіти. За оцінкою Т. Равчини, «осмислене, саморегульоване навчання передбачає рефлексію студентами власного пізнання, мислення, вибору й виконання когнітивних дій, їхньої доцільності для досягнення поставленої мети (метапізнання)», що забезпечує подальший успіх у професійному саморозвитку (Равчина, 2015, с. 132).

При розробленні методики формування професійної компетентності у робітників сфери послуг мають формуватися якості, що відповідатимуть запитам суспільства і потребам роботодавця в період післявоєнної відбудови України. Відтак актуальними постають завдання формування кваліфікованих

робітників нового типу, здатних працювати в сучасному постіндустріальному суспільстві, адаптуватися до ринкових умов, самостійно мислити і діяти, генерувати оригінальні ідеї, ухвалювати адекватні рішення в нестандартних ситуаціях, навчатися упродовж життя (Кайтановська, 2024, с. 164). Тому найбільшу увагу нами приділено цифровим технологіям професійної підготовки кваліфікованих робітників, які найбільшою мірою відповідають вимогам часу, потребам споживачів освітніх послуг і забезпечують конкурентоспроможність на ринку праці.

Таким чином, методика формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку має поєднувати найбільш актуальні форми (дистанційне і змішане навчання), методи (активні – вебінари, онлайн-курси, віртуальні тренування, симуляції, вебквести, метод кейсів, електронний портфоліо, форуми та обговорення, виконання практичних завдань, онлайн-тестування; інтерактивні – робота в малих групах для розвитку дієво-практичної сфери, робота у великих групах для виконання проблемно-пошукових завдань, колективна – інформаційні, лабораторно-практичні заняття з елементами дослідження, факультативи, гуртки; індивідуальні заняття – розроблення власного портфоліо, виконання проєкту, підготовка доповіді тощо) і способи – використання різних платформ і додатків, створення ментальних карт, групові обговорення шляхів виконання завдань та отриманих результатів, порівняння їх із цілями) організації навчання в умовах війни з російським агресором за незалежність українського народу та з урахуванням цифровізації поштових послуг.

Висновки до другого розділу

Сформулюємо основні висновки та рекомендації. Ґрунтуючись на результатах дослідження наукових праць вітчизняних учених, можна дійти висновку, що педагогічні умови – це обставини, котрі забезпечують узгоджену взаємодію усіх суб'єктів в реалізації певної програми під час

цілісного продуктивного освітнього процесу професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю самої особистості майбутнього оператора поштового зв'язку.

Аналіз дисертаційних дослідження вітчизняних учених, присвячених проблемі виявлення, вибору, створення та впровадження педагогічних умов професійної підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти здебільшого виокремлюють мотивацію до певних видів діяльності; акцентують увагу на оновленні змісту професійного навчання з урахуванням сфери майбутньої професійної діяльності та виборі ефективних форм і методів навчання; пріоритетною вважають співпрацю з роботодавцями, що сприяє більш точному визначенню потреб ринку праці та забезпеченню відповідності навчальних програм сучасним вимогам.

На визначення педагогічних умов формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку вплинули такі чинники, як пандемія COVID-19 та війна з російським агресором за незалежність українського народу і суверенітет України, якими визначається період з 2020 року дотепер. Ці чинники та результати експертного оцінювання запропонованих для розгляду педагогічних умов стали визначальними у їх виборі, зокрема: створення безпечного навчального середовища в професійному коледжі; розроблення та використання методичного забезпечення на основі принципів відкритої освіти; упровадження елементів дуального навчання у професійну підготовку операторів поштового зв'язку. За результатами напівструктурованого інтерв'ю з експертами такий вибір базується на основних аргументах: безпечне навчальне середовище передбачає колаборацію умов з фізичної, психологічної та соціальної безпеки здобувачів освіти, що є найактуальнішим завданням педагогічних колективів; відкрита освіта поєднує різні види електронних освітніх ресурсів – сайтів, презентацій, підручників, посібників, методичних рекомендацій тощо; елементи дуального навчання забезпечують можливість застосовувати теоретичне і практичне навчання безпосередньо на робочому місці,

підготувати здобувачів освіти до реальних умов праці, що підвищить їхню конкурентоспроможність на ринку праці тощо.

Оновлення змісту професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах на постійній основі зумовлено розвитком цифрового суспільства, орієнтованого на інтереси людей і відкритого для всіх, а також розширенням функцій сфери зв'язку та інформації. У ході дослідження виявлено низку недоліків кваліфікованих робітників для сфери поштових послуг. Це: невідповідність застарілої матеріально-технічної бази навчальних виробничих майстерень, лабораторій закладів П(ПТ)О; обмежені можливості використання інноваційних технологій та засобів навчання в освітньому процесі; недостатність навчальної літератури з предметів професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки; застарілий державний стандарт професійної (професійно-технічної) освіти з робітничої професії «Оператор поштового зв'язку», що робить освітній процес нецікавим для здобувачів освіти. Виявлено, що комплекс ключових компетентностей, які мають формуватися і розвиватися в операторів поштового зв'язку під час навчання в професійних коледжах, не відповідає вимогам сучасного ринку праці, і з огляду на впровадження профільного навчання в Україні потребує суттєвого коригування та адаптації, враховуючи сформовані ключові компетентності в середній школі як підґрунтя для розвитку загальнопрофесійних компетентностей.

Конкуренція на ринку послуг поштового зв'язку зумовлює необхідність постійного підвищення їх якості. Вивчення наукових праць дало можливість з'ясувати суть поняття «послуги поштового зв'язку», під яким розуміють складний і послідовний операційний процес, що забезпечується участю висококваліфікованого персоналу, який використовує сучасні інформаційні системи, складні механізми, устаткування і спеціальний транспорт.

Відтак можна стверджувати, що сучасні професійні коледжі потребують оновленої методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку, розроблення якої в цьому дослідженні

спрямоване на забезпечення освітнього процесу в кризових умовах і умовах невизначеності, а тому поєднує в собі найбільш актуальні форми (дистанційне і змішане навчання), методи (активні – вебінари, онлайн-курси, віртуальні тренування, симуляції, вебквести, метод кейсів, електронний портфоліо, форуми та обговорення, виконання практичних завдань, онлайн-тестування; інтерактивні – робота в малих групах для розвитку дієво-практичної сфери, робота у великих групах для виконання проблемно-пошукових завдань, колективна – інформаційні, лабораторно-практичні заняття з елементами дослідження, факультативи, гуртки; індивідуальні заняття – розроблення власного портфоліо, виконання проєкту, підготовка доповіді тощо) і способи – використання різних платформ і додатків, створення ментальних карт, групові обговорення шляхів виконання завдань та отриманих результатів, порівняння їх із цілями) організації навчання в умовах війни з російським агресором за незалежність українського народу та з урахуванням цифровізації поштових послуг. Основний зміст розділу опубліковано в роботах автора: (Кайтановська, 2024), (Кайтановська, 2023).

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА АВТОРСЬКОЇ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОПЕРАТОРІВ ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ В ПРОФЕСІЙНИХ КОЛЕДЖАХ

3.1. Організація і методика проведення педагогічного експерименту

Основна мета цього дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах. Для досягнення поставленої мети нами передбачалося виконання низки завдань, а саме: на основі аналізу нормативно-правових документів розкрити роль і значення професійних коледжів у системі національної освіти; виявити ступінь розробленості проблеми формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в теорії і практиці професійної педагогіки, конкретизувати суть, визначити зміст і структуру досліджуваного феномена; теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах; визначити основні напрями оновлення змісту професійної компетентності, розробити та експериментально перевірити методику формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах; підготувати та впровадити методичні рекомендації з формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах.

Проведення наукового дослідження передбачало розроблення програми його організації, яка розглядається сучасними вченими як науковий документ, який виконує низку функцій, а саме:

- методологічну (обґрунтування сукупності підходів, принципів, теорій, які використовуються в дослідженні);

- методичну (конкретизація та обґрунтування арсеналу методів дослідження, які використовуватимуться для отримання інформації, її аналізу, порівняння і синтезу; уможлиблюють вирішення поставлених завдань);
 - гносеологічну (планування дослідного процесу для зниження рівня невизначеності у розумінні об'єкта після розроблення програми в порівнянні з його розумінням до розроблення);
 - моделювальну (є моделлю дослідження, основних його аспектів, етапів і процедур);
 - програмувальну (моделювання специфіки дослідження, що організовує, оптимізує й упорядковує діяльність дослідника, виділяючи в ній певні етапи);
 - нормативну (є основоположною вимогою і ознакою науковості дослідження; його побудови на основі нормативних вимог науки щодо конкретного дослідження);
 - організаційну (виконання передбачених обов'язків дослідником, впорядкування дослідницької діяльності та контролю за ходом дослідження);
 - евристичну (забезпечує пошук і отримання нового знання)
- (Сурмін, 2006, с. 86).

У своєму дослідженні будемо дотримуватись основних положень і логіки розроблення програми, запропонованої Ю. Сурмінім. Він вважає, що така програма повинна включати розділи: методологічний (теоретичний) та організаційний (процедурний). У теоретичному розділі формулюється і уточняється проблема дослідження, визначається його мета і завдання, об'єкт і предмет дослідження, також уточнюються (інтерпретація, операціоналізація) основні поняття; висувається робоча гіпотеза.

В організаційному розділі конкретизується комплекс методів, прийомів і техніки збирання, оброблення та аналізу інформації. Цей розділ також включає визначення вимірювальних величин. У ньому уточняється порядок проведення дослідження (терміни виконання робіт, форми звітності тощо).

Окремі процедури програми мають пов'язуватися між собою логікою розгортання дослідження (Сурмін, 2006, с. 86).

Програма педагогічного експерименту реалізовувалася за трьома послідовними етапами:

на *першому* (початковому) етапі експериментального дослідження вирішувалися такі завдання: 1) постановка мети та завдань експериментальної роботи; 2) планування педагогічного експерименту; 3) розроблення методики вимірювання та оброблення результатів експерименту; 4) проведення опитування здобувачів освіти з професії «Оператор поштового зв'язку»; 5) формування експериментальної групи;

на *другому* (основному) етапі планувалося проведення експериментальної роботи в два етапи – на констатувальному і формувальному. На *третьому*, заключному етапі, передбачалося здійснення аналізу отриманих результатів експериментальної роботи з подальшим визначенням їх достовірності та обґрунтування висновків про педагогічний вплив.

Метою експериментальної роботи є перевірка *наукової гіпотези*, яка полягає в припущенні, що процес професійної підготовки операторів поштового зв'язку буде результативним, якщо реалізувати розроблену, обґрунтовану і представлену в підрозділі 2.3 методику формування їхньої професійної компетентності.

Загальну гіпотезу нами конкретизовано в *часткових гіпотезах*: формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку буде результативним, якщо: 1) їхню професійну компетентність розглядати як сукупність мотиваційно-ціннісного (складники: мотиваційний, ціннісний, конативний), знаннєвого (складники: теоретичні та технологічні знання), діяльнісного (складники: професійні, комунікативні, інформаційно-технологічні уміння), особистісно-професійного (складники (особистісні та професійні якості) компонентів; 2) виявити та створити оптимальні педагогічні умови 3) визначити основні процесуальні особливості оновлення змісту професійної компетентності в контексті цифровізації

сфери поштових послуг й на цих засадах; 4) обґрунтувати методикку формування в них професійної компетентності в закладах професійної освіти – професійних коледжах.

Для проведення педагогічного експерименту нами обрано послідовний експеримент, який ще має назву «до-після» (Сурмін, 2006, с. 197), тобто експериментальну групу складали одні і ті ж здобувачі освіти в професійних коледжах – майбутні оператори поштового зв'язку.

Дослідно-експериментальна робота здійснювалася у закладах професійної освіти, на базі яких готують операторів поштового зв'язку, а саме: Чернівецьке вище професійне училище радіоелектроніки; Державний професійно-технічний навчальний заклад «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії»; Хмельницький професійний ліцей електроніки. Вибір експериментальної групи, як і проведення самого експерименту, ускладнювалися внаслідок локдаунів, пов'язаних з пандемією COVID-19, та повномасштабним вторгнення військ російської федерації на територію суверенної України, внаслідок чого частина закладів була релокована, викладачі і здобувачі освіти стали вимушено переміщеними особами в більш безпечні регіони, а частина – виїхали за кордон. Отже, освітній процес було організовано, в основному, в дистанційному та змішаному форматі.

На різних етапах експериментального процесу брали участь 43 майбутніх операторів поштового зв'язку закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Слід зауважити, що навчальні заклади, які мають ліцензії на підготовку цих кваліфікованих робітників, не завжди можуть набрати групу здобувачів для навчання. Як показано в п. 1.2, таких закладів професійної освіти небагато, а тому вибір учасників експерименту був обмежений.

Відповідно до мети та поставлених завдань експериментальна робота передбачала поетапну організацію. На *констатувальному етапі* педагогічного експерименту проаналізовано науково-методичну, навчальну, фахову та довідкову літературу з проблеми дослідження тощо; нормативно-правові документи в галузі освіти та надання поштових послуг, прийняті як

на національному рівні, так і за кордоном (зокрема, в країнах ЄС); досліджено потреби ринку праці в таких кваліфікованих робітниках; виявлено особливості підготовки кваліфікованих робітників для сфери послуг та з'ясовано спільні з ними й відмінні особливості підготовки операторів поштового зв'язку; сформовано поняттєво-категорійний апарат; визначено суть, зміст та структуру професійної компетентності оператора поштового зв'язку; охарактеризовано критерії, параметри та рівні її сформованості; розроблено анкету для здобувачів освіти за професією «Оператор поштового зв'язку», розроблено програму і методику проведення експерименту, методичні рекомендації.

На другому етапі – *формувальному* – запроваджено методику формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах. Розроблено та впроваджено методичні рекомендації «Професійна підготовка операторів поштового зв'язку: від теорії до практики» в освітній процес закладів професійної освіти, що здійснюють підготовку кваліфікованих робітників з професії оператор поштового зв'язку; проведено діагностику рівнів сформованості учасників педагогічного експерименту після здійснення педагогічного впливу – застосування розробленої методики.

Як зазначалося вище, учасниками нашого педагогічного експерименту були здобувачі освіти із трьох закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Експериментальна група була сформована у жовтні-грудні 2022 року, коли в країні йшла війна з російським агресором, ракетні обстріли, локдауни, відсутність інтернету, евакуація викладачів і здобувачів освіти, релокація закладів професійної (професійно-технічної) освіти в більш небезпечні регіони країни не давали змогу здійснювати повноцінний освітній процес, а створення небезпечних умов (належне обладнання укриття в закладах освіти) завершилось на початок 2023-2024 навчального року. Безумовно, такий стан організації освітнього процесу відзначився певними труднощами і позначився на результатах опитування. Формувальний етап педагогічного експерименту відбувався впродовж 2023 року і охоплював

загальнопрофесійну, професійно-теоретичну та професійно-практичну підготовку; консультації; кваліфікаційну атестацію. На цьому етапі здійснювалось практичне впровадження розробленої нами методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в ЗП(ПТ)О, зокрема професійних коледжах, одержані результати порівнювались з результатами констатувального етапу педагогічного експерименту з формування професійної компетентності за окремими компонентами: мотиваційно-ціннісний, знаннєвий, діяльнісний, професійно-особистісний.

Перед початком експериментальної роботи нами було розроблено діагностичний інструментарій, який дав змогу визначити рівень сформованості професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку, провести порівняння результатів на початку педагогічного експерименту та по його завершенню, а також визначитися з тим, яка з методик (традиційна чи експериментальна – розроблена нами в процесі дослідження) є результативнішою.

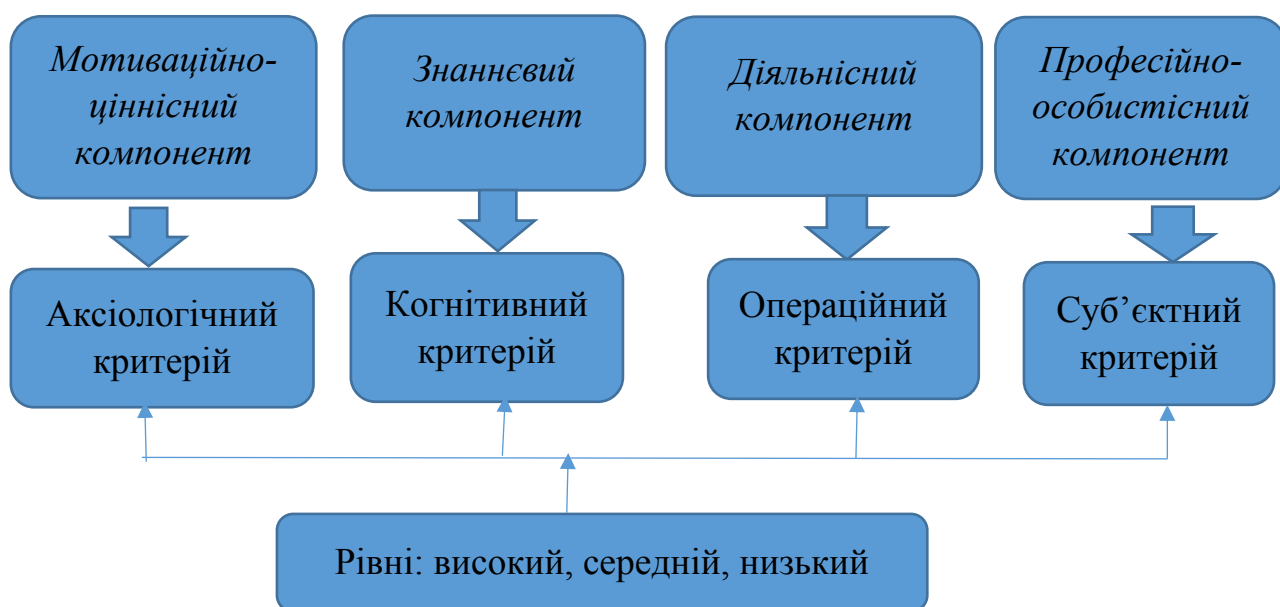

Рис. 3.1. Критеріально-рівнева структура професійної компетентності оператора поштового зв'язку (джерело: складено автором)

Для вимірювання результатів педагогічного експерименту було визначено рівні (високий, середній, низький) та розроблено критерії і параметри оцінювання.

Так, **мотиваційно-ціннісний компонент** професійної компетентності вимірюється з використанням *аксіологічного критерію*, який характеризується параметрами на:

- *високому рівні*: здобувач освіти спрямований на реалізацію своїх можливостей в одержанні професії і подальший професійний розвиток, проявляє інтерес до пізнавальної діяльності і прагне до самовдосконалення в своїй майбутній професії, що виявляється у виборі найскладніших завдань і прагненні до їх самостійного виконання, високому рівні відповідальності за отримані результати; проявляє готовність до взаємодії з іншими суб'єктами освітнього процесу в реалізації колективних проєктів, при цьому здатний до автономного прийняття рішень; має сформовану внутрішню мотивацію;

- *середньому рівні*: здобувач освіти спрямований на реалізацію своїх можливостей в одержанні професії і подальший професійний розвиток; проявляє інтерес до пізнавальної діяльності, але лише на рівні освітньо-професійного стандарту; бере участь у виконанні складних завдань, але не за власною ініціативою, а за пропозицією викладача; не завжди проявляє готовність до взаємодії з іншими суб'єктами освітнього процесу в реалізації колективних проєктів;

- *низькому рівні*: здобувач освіти не повною мірою реалізує свої можливості в одержанні професії, до виконання завдань ставиться не завжди відповідально, допускає неохайність; уникає складних завдань, обмежується виконанням простих професійних завдань; внутрішня мотивація до отримання професії відсутня (рідко проявляє бажання брати участь у колективних проєктах, конкурсах, не проявляє ініціативи тощо).

Знаннєвий компонент вимірюється з використанням *когнітивного критерію* на:

- *високому рівні*: здобувач освіти володіє теоретичними і технологічними знаннями, які відповідають освітнім стандартам і визначаються повнотою, глибиною, системністю; самостійно виконує складні теоретичні завдання; бере участь в олімпіадах творчих турнірах і конкурсах; використовує електронні освітні ресурси для здобуття нових знань; проявляє ініціативу в опануванні інноваційними методами і прийомами самовдосконалення;

- *середньому рівні*: здобувач освіти володіє теоретичними і технологічними знаннями, які відповідають освітнім стандартам; вирішує теоретичні завдання; іноді користується електронними освітніми ресурсами для одержання додаткової інформації щодо майбутньої професійної діяльності; цікавиться інноваційними методами організації праці за обраною спеціальністю; іноді бере участь у творчих турнірах і конкурсах;

- *низькому рівні*: здобувач освіти відчуває утруднення в оволодінні теоретичними і технологічними знаннями; потребує допомоги з боку викладача в розв'язанні теоретичних завдань.

Діяльнісний компонент вимірюється з використанням *операційного критерію* на:

- *високому рівні*: здобувач освіти володіє професійними вміннями з професії оператора поштового зв'язку відповідно до вимог освітнього стандарту; вміє використовувати цифрові засоби і платформи, які застосовуються при обслуговуванні клієнтів; надає пропозиції щодо вдосконалення діяльності на робочому місці; відвідує різні семінари, вебінари, тренінги з удосконалення знань і вмінь майбутньої професійної діяльності;

- *середньому рівні*: здобувач освіти прагне до оволодіння професійними вміннями з професії оператора поштового зв'язку відповідно до вимог освітнього стандарту, проте має потребу в постійному консультуванні з боку викладачів; цікавиться цифровими засобами і платформами, які застосовуються при обслуговуванні клієнтів, але відчуває невпевненість

при їх використанні; часто губиться у послідовності виконання операцій під час обслуговування клієнтів;

- *низькому рівні*: здобувач освіти має утруднення в опануванні професійними вміннями в межах освітнього стандарту з професії оператора поштового зв'язку; відчуває потребу в постійних підказках при виконанні професійних завдань; повільно опановує цифрові засоби і платформи, які використовують на робочому місці.

Особистісно-професійний компонент вимірюється з використанням суб'єктивного критерію і передбачає володіння здобувачем освіти на:

- *високому рівні*: здобувач освіти прагне до самостійності, ініціативності, креативності, свободи та відповідальності; проявляє активності у творчому впливі на середовище, в якому відбувається професійний розвиток особистості; володіє рефлексією, високим рівнем емпатії, здібностями до самоуправління;

- *середньому рівні*: здобувач освіти прагне до самостійності і креативності; епізодично проявляє вплив на середовище, в якому відбувається професійний розвиток особистості; намагається оволодіти рефлексією; проявляє емпатію;

- *низькому рівні*: здобувач освіти прагне до участі в колективних справах, але не проявляє власної ініціативи; намагається оволодіти рефлексією, але потребує допомоги, проявляє емпатію.

З метою самооцінювання рівнів сформованості компонентів професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку, які здобувають професійну освіту в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, було розроблено анкету (Додаток В). Вона складається із загальної інформації про респондента; відомостей про освітній заклад, в якому він навчається; самооцінювання рівня сформованості знаннєвого, діяльнісного та особистісно-професійного компонентів за трибальною шкалою.

До анкети ввійшли питання, які дають змогу оцінити рівень сформованості професійних компетентностей операторів поштового зв'язку,

що навчаються у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Ці питання охоплюють різні аспекти професійної підготовки, включаючи знання теоретичних основ поштової справи, практичні навички виконання операцій з обробки поштових відправлень, уміння ефективно взаємодіяти з клієнтами, а також здатність працювати з поштовими технологіями та програмним забезпеченням. Анкета включає запитання, спрямовані на визначення рівня володіння здобувачами освіти ключовими знаннями та навичками, необхідними для успішного виконання обов'язків оператора поштового зв'язку. Вони охоплюють оцінювання рівня мотивації до професійної діяльності з обраної професії, розуміння цінності поштових послуг, здатність до ефективної комунікації з клієнтами, а також рівень знань нормативно-правових актів у галузі зв'язку. Крім того, анкета враховує оцінку практичних умінь, зокрема точність та швидкість виконання операцій, уміння працювати із сучасним обладнанням і технологіями, що використовують у поштових відділеннях, та здатність діяти в умовах стресу або високого навантаження. Таким чином, анкета дає змогу з'ясувати рівень професійної підготовки майбутніх операторів поштового зв'язку, що дозволяє не тільки виявити поточний рівень сформованості компетентностей, але й забезпечити можливість виявлення недоліків у навчанні та скоригувати їх усунення у процесі роботи. Анкета була розроблена у Google Формі, що є зручним та дієвим при швидкому зібранні даних, та надіслана всім закладам професійної освіти України, що готують операторів поштового зв'язку, а саме: ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти»; ДНЗ «Тернопільський центр професійно-технічної освіти»; ДПТНЗ «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії»; Чернівецьке вище професійне училище радіоелектроніки; ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг»; ДПТНЗ «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії», Київський фаховий коледж зв'язку.

Для самооцінювання рівнів сформованості мотивоційно-ціннісного компоненту нами використовувалась методика Т. Елерса: діагностика мотивації до успіху, яка складається з 41 питання, відповідь на які має бути «так» чи «ні». Майбутнім операторам також було запропоновано «Тест на ваші цінності» (Vlasnifinancy. Тест Цінності | Власні Фінанси) з метою з'ясування усвідомленості чинників, здобувачами професійної освіти, що можуть впливати на їх цінності. Тест складається з восьми питань і запропонованих варіантів відповідей.

Отже, розроблена програма організації педагогічного експерименту, анкета та підібрані методики уможливили проведення опитування майбутніх операторів поштового зв'язку.

3.2. Результати констатувального етапу педагогічного експерименту

Розвиток технологій, впровадження нових стандартів обслуговування потребує адаптації майбутніх робітників до сучасних вимог сфери поштового зв'язку, що актуалізує необхідність вдосконалення структури і змісту їхньої професійної компетентності. Згідно з методикою організації експериментальної роботи, зазвичай, виникає необхідність визначення стану сформованості зазначеного феномена на етапі констатувального експерименту, що, в свою чергу передбачає використання діагностичного інструментарію. Таким інструментом стала розроблена нами анкета (Додаток В), посилення на яку було розіслано в заклади освіти, вказані в підрозділі 1.

Як зазначалось у 2.3., професійну підготовку операторів поштового зв'язку здійснюють у п'яти ЗП(ПТ)О (Додаток Г), а ліцензію мають 17 (Додаток Д). Участь в опитуванні на констатувальному етапі взяли здобувачі освіти першого і другого року навчання із трьох закладів професійної (професійно-технічної) освіти (таблиця 3.1.). Маємо зауважити, що після

початку війни ДПТНЗ «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії» був релокований з окупованої території.

Таблиця 3.1

Перелік закладів професійної (професійно-технічної) освіти, здобувачі освіти яких взяли участь в опитуванні (джерело: складено автором)

№ з/п	Навчальний заклад	Кількість здобувачів освіти
1.	Чернівецьке вище професійне училище радіоелектроніки	17
2.	ДПТНЗ «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії»	22
3.	Хмельницький професійний ліцей електроніки	4
Всього		43

За результатами аналізу анкети виявлено, що більшість учнів загальноосвітніх шкіл вступають до закладів професійної (професійно-технічної) освіти після 9 класу, і упродовж першого року навчання вивчають загальноосвітні предмети (українська мова, геометрія, астрономія, біологія та інші). Водночас на першому курсі їм також викладають спеціальні предмети з обраної професії. Як зазначалось у підрозділі 1.1., професія «Оператор поштового зв'язку», відповідно до стандарту професійної (професійно-технічної) освіти, має три професійні кваліфікації: оператор поштового зв'язку 3-го, 2-го, 1-го класу (Стандарт професійної (професійно-технічної) освіти, 2017). В опитуванні на констатувальному етапі експерименту брали участь здобувачі освіти 3-го та 2-го класів (першого і другого років навчання).

Відповідно загальної інформації про респондента з'ясовано, що з-поміж 43 респондентів – 66% особи у віці до 18 років; 14,3% – 19-20 років; 9,5% опитуваних мають від 21 до 24 років; 9,5% – 25 і більше років. (рис.3.2). Отже, більше половини здобувачів освіти є неповнолітніми особами.

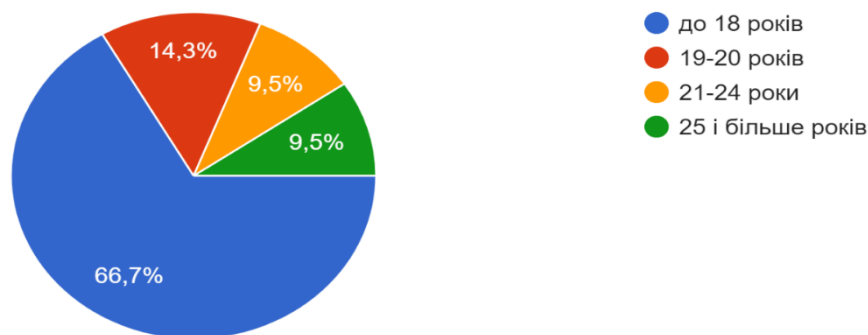

Рис. 3.2 Віковий розподіл здобувачів П(ПТ)О з професії «Оператор поштового зв'язку» (джерело: складено автором)

Метою опитування на початку педагогічного експерименту передбачалось оцінювання рівнів сформованості знаннєвого та діяльнісного компонентів професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах. Для цього використано прийоми підсумкового узагальнення даних на початку констатувальному етапі педагогічного експерименту. Статистичні дані рівнів сформованості знаннєвого компоненту на даному етапі експерименту відображено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Результати діагностування рівнів сформованості знаннєвого компонента операторів поштового зв'язку в процесі підготовки в професійних коледжах на констатувальному етапі експерименту (n = 43)
(джерело: складено автором)

Назва предметів	Констатувальний етап					
	Абс			%		
	високий рівень	середній рівень	низький рівень	високий рівень	середній рівень	низький рівень
Знання основ галузевої економіки та підприємництва	14	20	9	32,5	48,4	19,1
Знання основ трудового законодавства	19	18	6	42,6	41,9	15,5
Знання про поштовий зв'язок	22	15	6	49,6	34,7	15,7
Знання з адміністративної географії	18	18	7	39,5	40,4	20,1

Аналіз отриманих даних засвідчує, що більшість здобувачів освіти мають високий або середній рівень теоретичних знань. Тим не менше, вони відчують певні утруднення у вивченні таких предметів, як основи галузевої економіки та підприємництва і адміністративної географії. Високий рівень знань про поштовий зв'язок продемонстрували 49,6%, проте всі зазначають, що їм замало теоретичного матеріалу, і не вистачає підручників, посібників і методичних рекомендацій, а також практичних навичок.

Під час додаткового онлайн-опитування з'ясовано, що більшість здобувачів освіти потребують додаткового консультування викладача, але не всі мають необхідне забезпечення для роботи онлайн (комп'ютери, ноутбуки, смартфони, інтернет), а ті, що проживають у сільській місцевості відчують утруднення з використанням Інтернету (відсутній або не якісний). Під час бесіди з викладачами в телефонному режимі з'ясовано їхню потребу в додатковому навчанні користуватися електронними освітніми ресурсами для організації освітнього процесу. ЗП(ПТ)О, зокрема професійні коледжі, застосовують різні платформи для організації дистанційного навчання, що також потребує додаткових консультацій.

Узагальнення рівнів сформованості діяльнісного компонента на констатувальному етапі педагогічного експерименту здійснювалось через засвоєння умінь і навичок з низки навчальних предметів, що відображено в таблиці 3.3.

Одержані в процесі опитування дані вказують на те, що за самооцінкою здобувачів освіти основами українського ділового мовлення 62,1% володіють на високому рівні, 24,8 – на середньому рівні й 13,1 – на низькому рівні. Достатньо високі показники здобувачі освіти виявили з основ професійної етики та інформаційних технологій. Такі результати можна пояснити їхньою зацікавленістю в одержанні обраної професії.

Таблиця 3.3

Результати діагностування рівнів сформованості діяльнісного компонента операторів поштового зв'язку в процесі підготовки в професійних коледжах на констатувальному етапі експерименту (n = 43)
(джерело: складено автором)

Назва предметів	Констатувальний етап					
	Абс			%		
	високий рівень	середній рівень	низький рівень	високий рівень	середній рівень	низький рівень
Володіння основами українського ділового мовлення	26	11	6	62,1	24,8	13,1
Володіння основами професійної етики	27	11	5	61,3	24	14,7
Володіння основами електротехніки	19	19	5	44,2	44,2	11,6
Дотримання та виконання вимог охорони праці, промислової і пожежної безпеки, виробничої санітарії	20	18	5	48,1	41,9	10
Володіння основами інформаційних технологій	25	12	6	58,9	27,9	13,2

Підтвердженням цього є такі показники: 69% здобувачів освіти (рис. 3.3) були зараховані до навчання на підставі документів про закінчення базової середньої освіти, (Наказ Міністерства освіти і науки України від 27.12.2017 №169). У зв'язку з цим у перший рік навчання вони здобувають середню освіту, в той час, як 31% здобувачів освіти були прийняті на другий рік навчання, і впродовж навчального року мали можливість отримати професію «оператора поштового зв'язку» 2-го класу.

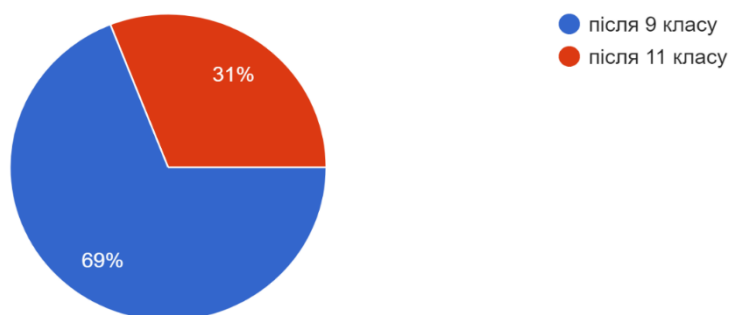

Рис. 3.3 Розподіл вступників до закладів професійної (професійно-технічної) освіти за рівнем освіти у 2022 році (джерело: складено автором)

У відповідь на запитання: *за якою професією Ви навчаєтесь?* Нами було отримано такі відповіді (рис. 3.4.):

оператор поштового зв'язку – 28,6%;

оператор поштового зв'язку/секретар керівника (організація, підприємства, установи) – 26,2%;

оператор поштового зв'язку/оператор телекомунікаційних послуг – 2,3%;

оператор поштового зв'язку/оператор з обробки інформації та програмного забезпечення – 4,8%.

Важливого значення набувають інтегровані професії, адже абітурієнти при виборі професії виходять з можливостей вибору роботи на ринку праці. Інтерес до інтегрованих професій та доречність підготовки до них саме в професійних коледжах підтверджено зарубіжним досвідом. Про це йдеться в підрозділі 2.2. Інтеграція професії оператора поштового зв'язку у вітчизняних закладах професійної освіти та вибір здобувачів освіти ілюстровано на рис. 3.4.

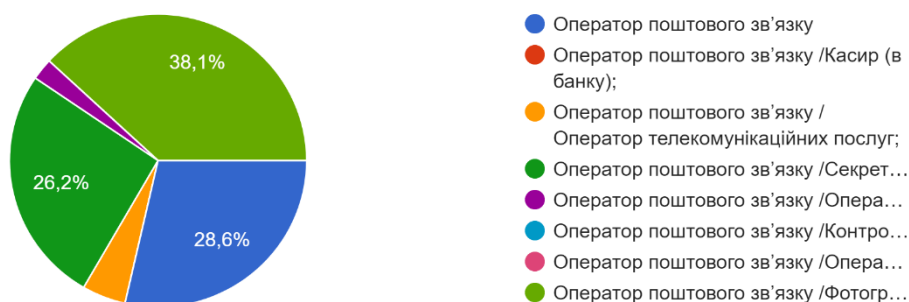

Рис. 3.4 Інтегровані професії, за якими навчаються здобувачі професійної (професійно-технічної) освіти (*джерело: складено автором*)

Професійні інтереси здобувачів освіти розподілились таким чином: I місце – оператор поштового зв'язку / фотограф (фотороботи) – 38,1%; II місце – оператор поштового зв'язку – 28,6%; III місце – оператор поштового зв'язку / секретар керівника (організація, підприємства, установи) – 26,2%.

Очевидно, що у сучасному світі вдале обрання професії стає ключовим чинником для досягнення успіху та задоволення в побудові кар'єри. Швидкі зміни в технологіях, економіці та суспільстві вимагають від людей постійного оновлення знань, умінь та навичок. Здобувачі П(ПТ)О, які отримують робітничу професію, значною мірою відчують задоволення від обраної професії: 47,6% – повністю задоволені; 28,6% – радше задоволені; 21,4% – важко відповісти; і лише 2,4% – незадоволені (рис. 3.5).

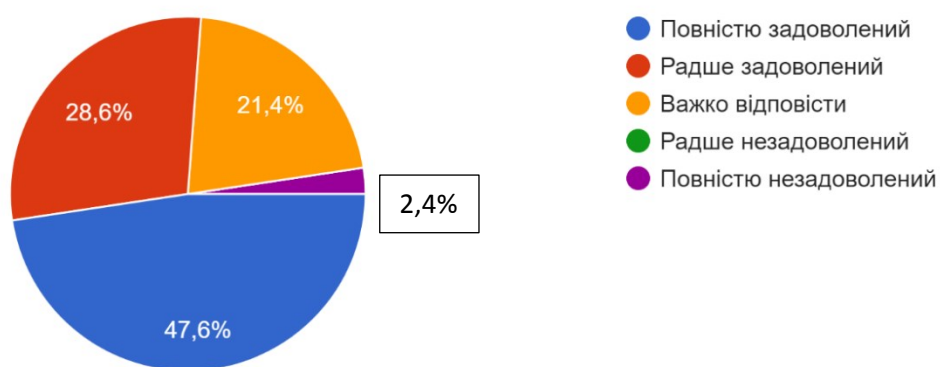

Рис. 3.5 Рейтинг задоволеністю здобувачами П(ПТ)О обраною професією оператора поштового зв'язку (джерело: складено автором)

Умови навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти націлені на реальне формування і поглиблення професійних навичок та знань здобувачів освіти. Заклади професійної освіти надають здобувачам професійної освіти можливість отримати практичний досвід у відповідній галузі, використовуючи сучасне обладнання та інфраструктуру. Викладачі та майстри виробничого навчання з великим професійним досвідом допомагають здобувачам освіти засвоїти не лише теоретичні знання, а й використовувати їх у практичних ситуаціях. Крім того, практика на підприємствах дає можливість майбутнім робітникам отримати цінний досвід роботи та підготуватися до викликів сучасного ринку праці. Підтвердженням є відповіді здобувачів освіти. Такі умови сприяють розвитку професійної компетентності (рис. 3.6), а 81% респондентів зазначили, що такі умови заохочують їх до здобуття професійних знань, умінь і навичок та бажання розширити свій світогляд у цій сфері діяльності.

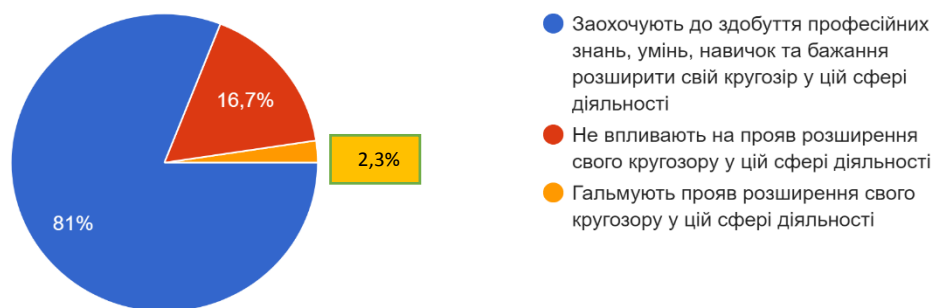

Рис. 3.6. Результати оцінювання респондентами впливу створених у ЗП(ПТ)О умов на розвиток їхньої професійної компетентності (джерело: складено автором)

Оскільки педагогічний експеримент проводився в умовах війни з російським агресором, то для нас було важливим з'ясувати перебіг адаптаційних процесів до навчання в умовах небезпеки. Результати опитування показали, що адаптація до навчання у більшості здобувачів освіти (69%) відбувається повільно, і тільки 23,8% респондентів змогли адаптуватися до викладачів, організації освітнього процесу в цих умовах відразу, що демонструє інфографіка на рис. 3.7. Проте кожний шостий здобувач освіти не зміг адаптуватись упродовж перших трьох місяців навчання.

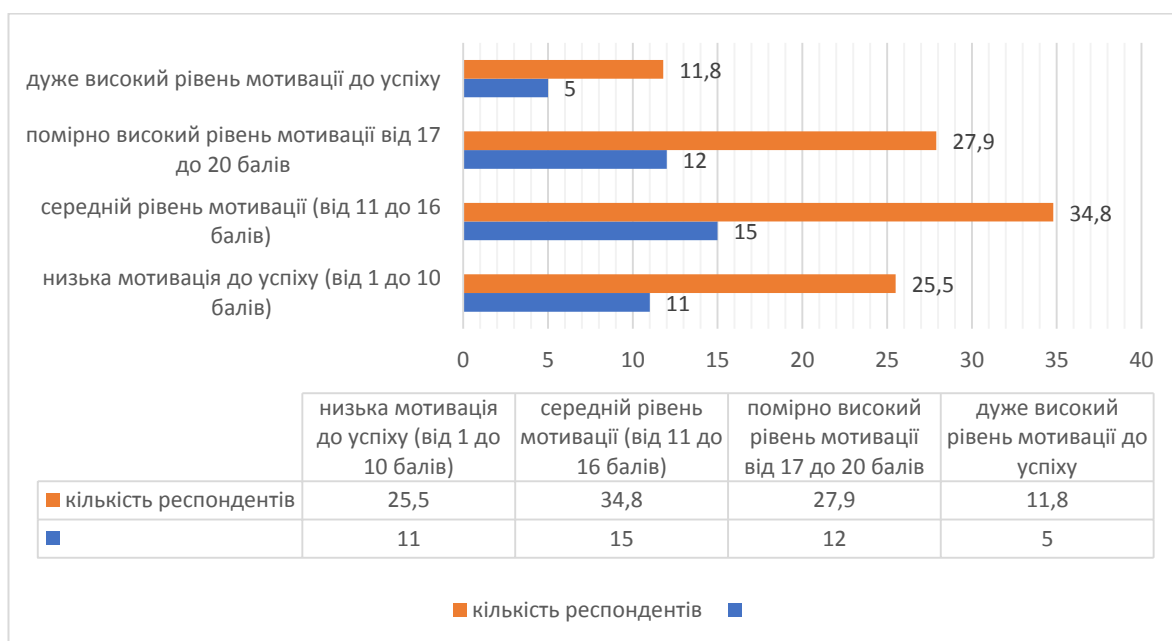
Рис. 3.7. Результати адаптації здобувачів професії «Оператор поштового зв'язку» до освітнього процесу в умовах повномасштабної війни (джерело: складено автором)

Безумовно, зовнішні умови (ракетні обстріли, тривоги, відключення світла, відсутність інтернету та умови проживання внутрішньопереміщених осіб і тих, хто евакуювався за кордон) позначились на результатах

сформованості знань, умінь і навичок (знанняєвий і діяльнісний компоненти професійної компетентності) і призвели до освітніх втрат.

Для перевірки рівнів сформованості мотиваційно-ціннісного компоненту професійної компетентності за аксіологічним критерієм використовувалася методика Т. Елерса для діагностики мотивації до успіху та тест «Ваші цінності» з метою з'ясування усвідомленості чинників, здобувачами професійної освіти, що можуть впливати на їхні цінності.

Результати опитування за методикою Т. Елерса на констатувальному етапі педагогічного експерименту показано на рис. 3.8. Аналіз зображених на діаграмі даних свідчить про те, що 39,7% респондентів мають дуже високий і помірно високий рівень мотивації до успіху в навчанні й у майбутній професійній діяльності, але водночас чверті здобувачів освіти (25,5%) зазначили, що мають низький рівень мотивації. Ймовірно, це ті майбутні кваліфіковані робітники, яким потрібен тривалий час, щоб адаптуватись до цих складних умов або ті, чий вибір професії був зроблений не усвідомлено.

3.8. Результати діагностування рівнів сформованості мотивації як складника мотиваційно-ціннісного компоненту майбутніх операторів поштового зв'язку в процесі підготовки в професійних коледжах на констатувальному етапі експерименту (n = 43) (джерело: складено автором)

Використання тесту «Ваші цінності» з метою уможливив з'ясування усвідомленості чинників здобувачами професійної освіти, що можуть впливати на їхні цінності. Розуміння зазначених чинників є важливим для майбутньої професійної кар'єри, зростаючої уваги до особистісного розвитку впродовж життя, а також для таких потужних підприємств, як АТ «Укрпошта» у контексті реалізації цілей сталого розвитку. Для підвищення якості професійної підготовки кваліфікованих робітників важливим визнано залучення зацікавлених сторін, зокрема роботодавців, до формування цінностей професійної спільноти операторів поштового зв'язку як складової їх професійної культури.

Слід зазначити, що тест складається з восьми запитань та запропонованих до них відповідей. Результати тестування викладено в матриці, представлений в додатку І та в таблиці 3.8. Коментуючи їх, маємо зазначити, що правильно на всі питання відповів один здобувач професійної освіти. Виявилось, що суть поняття «цінності» як переконання, моральність, ставлення та рішення, які складають їх особистість, розуміють 24 особи (55,8%). На запитання: «Яке з наведених нижче тверджень відноситься до заздрощів?» правильну відповідь надали 38 респонденти, що становить 88,4% від усіх учасників експерименту. Це може свідчити про недостатній рівень розуміння такого емоційного стану більшості здобувачів освіти, його самооцінювання і відображає рівень сформованості культури поведінки респондентів. Перед педагогічним колективом може постати завдання розвитку емоційного інтелекту, підготовки до розпізнавання таких емоцій та необхідності врахування попереднього досвіду.

Таблиця 3.8

Результати діагностування рівнів сформованості цінностей як складника мотиваційно-ціннісного компоненту майбутніх операторів поштового зв'язку в процесі підготовки в професійних коледжах на констатувальному етапі експерименту (n = 43)
(джерело: складено автором)

№ з/п	Запитання	Кількість правильних відповідей	%
1.	Яке з наведених нижче тверджень означає цінності? - Наше позитивне та негативне відношення до речей - Переконання, моральність, ставлення та рішення, які складають вашу особистість. - Бажання мати те, що мають інші, виглядати так, як виглядають інші, жити так, як живуть інші.	24	55,8
2.	- Яке з наведених нижче тверджень відноситься до заздрощів? - Наше позитивне та негативне відношення до речей. - Переконання, моральність, ставлення та рішення, які складають вашу особистість. - Бажання мати те, що мають інші, виглядати так, як виглядають інші, жити так, як живуть інші. - Вплив, який інші, приблизно однакового віку, можуть мати на ваші дії та рішення.	38	88,7
3.	Яке з наведених нижче тверджень відноситься до впливу однолітків? - Переконання, моральність, ставлення та рішення, які складають вашу особистість - Наше позитивне та негативне відношення до речей - Вплив, який інші, приблизно однакового віку, можуть мати на ваші дії та рішення - Бажання мати те, що мають інші, виглядати так, як виглядають інші, жити так, як живуть інші.	22	51,2
4.	Чому цінності важливі з точки зору «грошових рішень»? - Визначають фінансові цілі. - Ваші цінності впливають на ці рішення. - Впливають на взаємовідносини з однолітками.	21	48,8
5.	Які з наведених нижче речей впливають на ваші цінності? - Вчителі та друзі. - Члени родини. - Релігія та культурна спадщина. - Реклама та телебачення. - Всі відповіді вірні	37	86,0
6.	Чи можна вважати тиском з боку ваших однолітків, якщо вони ставлять вам запитання щодо того скільки ви витрачаєте, що ви купуєте, якому стилю віддаєте перевагу? - Ні - Так	43	100

№ з/п	Запитання	Кількість правильних відповідей	%
7.	Які методи рекламування застосовують рекламодавці, щоб впливати на ваші рішення щодо купівлі? • Гумор. • Комфорт і насолода. • Залякування. • Економічна привабливість. • Емоційні звернення. • Всі відповіді вірні.	24	55,8
8.	Чи є користь від реклами? • Ні • Так	32	74,4

На запитання «Яке з наведених нижче тверджень відноситься до впливу однолітків?» правильну відповідь: «Вплив, який інші, приблизно однакового віку, можуть мати на ваші дії та рішення» дали 51,2% (22 особи). Отже, трохи більше половини респондентів добре усвідомлюють, що на їхні дії та рішення можуть впливати однолітки. Таке розуміння можна пов'язувати із засвоєнням психологічні властивостей поведінки людини в процесі вивчення основ професійної етики, сформованими навичками соціальної взаємодії і впливу однолітків, що уможливлює розпізнавання цих впливів. Проте, майже половина потребує уваги до засвоєння цих знань і умінь, подальшого формування здатності респондентів правильно ідентифікувати відповідне твердження.

Відповідь на питання: «Чому цінності важливі з точки зору «грошових рішень?» також поділила респондентів навпіл – 48,8% (21 особа) дали правильну відповідь, суть якої полягає в тому, що саме цінності впливають на фінансові рішення. Як бачимо, про важливість цінностей у фінансових рішеннях усвідомили близька половини майбутніх операторів поштового зв'язку, що може свідчити про певні прогалини в їхніх знаннях з основ галузевої економіки та підприємництва, на що вказували самі здобувачі освіти при діагностуванні рівнів сформованості знаннєвого компоненту. Формуванню цінностей при вивченні зазначеної навчальної дисципліни мають більше уваги приділяти викладачі, адже у сучасному суспільстві ця тема

набуває пріоритетності. Варто більше уваги приділяти впливу цінностей на фінансові рішення, при цьому традиційні методи замінити на інтерактивні, наприклад, дискусії, рольові ігри або проекти, що сприятиме кращому зрозумінню здобувачами освіти цієї теми. Також необхідно враховувати індивідуальні особливості респондентів до розуміння і сприйняття інформації, різне значення цінностей у різних культурах і соціальних середовищах.

Серед наведених відповідей на запитання: «Які з наведених нижче речей впливають на ваші цінності?» 37 респондентів (86%) обрали правильну відповідь, зазначивши, що вірні всі наведені варіанти відповідей, адже на цінності впливають члени сім'ї, вчителі та друзі. Правильно зазначити, що такий вплив мають релігія, культура та спадщина, телебачення, фільми, відео та музика.

Безпомилковою виявилась відповідь на запитання: «Чи можна вважати тиском з боку ваших однолітків, якщо вони ставлять вам запитання щодо того скільки ви витрачаєте, що ви купуєте, якому стилю віддаєте перевагу?». Усі 43 респонденти вважають, що такі запитання вони розглядають, як тиск, втручання в особистісне життя. Трохи більше половини учасників експерименту (24 особи), що становить 55,8% на запитання: «Які методи рекламування застосовують рекламодавці, щоб впливати на ваші рішення щодо купівлі?» відповіли, що всі. Така відповідь правильна. Однак інші так не вважають. На наш погляд може бути декілька причин, серед яких можна виокремити: недостатнє розуміння рекламних методів (може бути пов'язано з браком знань або досвіду в цій сфері); складність самого запитання в тесті для деяких респондентів; вплив особистого досвіду, який може бути обмеженим або дещо специфічним; брак освітнього контенту – у навчальних програмах з основ економіки і підприємництва недостатньо уваги приділяється темі рекламування та його методам, що не дає повного уявлення про всі можливі методи впливу рекламодавців; критичне ставлення до рекламної продукції тощо.

На останнє питання: «Чи є користь від реклами?» більшість – 37 здобувачів освіти (74,4%) відповіли: «Так», що є правильною відповіддю. Рекламу слід розглядати як джерело інформації про нові продукти на ринку, а також про вже існуючі продукти та вдосконалення або їх зміну. Реклама пов'язана з конкуренцією в тому числі й на ринку поштових послуг, заохочує до розвитку галузі, яка може призводити до покращення продукту, зниження його ціни. Реклама сприяє розвитку інших галузей і сфер людської діяльності – спонсорує телебачення і радіомовлення, журнали та газети, концерти тощо, допомагає споживачам порівнювати доступні для різних верств населення продукти та послуги, і робити кращий вибір, приймати вдалі споживчі рішення.

Перевірка рівнів сформованості професійно-особистісного компоненту професійної компетентності операторів поштового зв'язку здійснювалась за суб'єктивним критерієм. Для цього нами було адаптовано методику дослідження самооцінки особистості (Пашукова, та ін., 2000). Учасникам педагогічного експерименту було запропоновано з використанням параметрів суб'єктивного критерію здійснити самооцінку рівнів сформованості в себе особистісних рис, представлених у таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Результати самооцінювання рис особистості на констатувальному етапі педагогічного експерименту (n = 43)
(джерело: складено автором)

Риси особистості	Рівні		
	низький	середній	високий
Поступливість	13	12	18
Сміливість	12	14	17
Запальність	13	15	15
Нервозність	17	12	14
Терпимість	11	15	17
Захоплюваність	16	18	9
Креативність	11	12	20
Пасивність	18	12	13
Холодність	18	11	14
Ентузіазм	15	15	13
Обережність	12	18	13
Вередливість	19	15	9
Повільність	16	17	10
Ініціативність	12	17	14

Риси особистості	Рівні		
	низький	середній	високий
Нерішучість	11	16	16
Самостійність	12	17	14
Енергійність	10	15	18
Життєрадісність	14	14	15
Свобода	9	14	20
Помисливість	11	11	21
Упертість	7	12	14
Безпечність	8	19	16
Соромливість	15	17	11
Творчість	14	16	13
Відповідальність	9	11	23

Безумовно, самооцінка завжди носить суб'єктивний характер і при цьому її показником можуть бути адекватність (ступінь відповідності уявлень опитуваних про себе об'єктивним основам цих уявлень) і рівень (відображає зв'язок між оцінюванням справжніх та ідеальних уявлень про себе). Якщо в оцінюванні спостерігається тенденція на завищення, то це свідчить про позитивне ставлення до себе, а якщо до заниження, то це є свідченням негативного ставлення до себе з відчуттям власної неповноцінності (Пашукова, Допіра, Дьяконов, 2000, с. 173). Психологи зазначають, що «самооцінка і ставлення людини до себе тісно пов'язані з рівнем домагань, з мотивацією та емоційними особливостями особистості», від чого «залежить інтерпретація придбаного досвіду й очікування людини стосовно себе та інших людей» (Пашукова, Допіра, Дьяконов, 2000, с. 174).

Згідно з параметрами суб'єктного критерію особливу увагу ми звернули на такі особистісні риси, як: самостійність, ініціативність, креативність, свобода та відповідальність; творчість; рефлексія, емпатія, здібності до самоуправління. Ці якості присутні у майбутніх операторів поштового зв'язку: самостійність та ініціативність на високому рівні притаманна 14 особам (32,6%), креативність і свобода – 20 (46,5%), відповідальність – 23 (53,5%). Слід взяти до уваги, що ці риси притаманні особам 14-18 років, що характеризується як рання юність, тобто їм притаманне формування самосвідомості, співвідношення себе з ідеалом

(можливість самовиховання), зростання вольової регуляції, формування власного світосприйняття, прагнення до самоствердження, незалежності, оригінальності і одержання професії. Для педагогів цей віковий період має використовуватись для розвитку в здобувачів освіти їхніх найкращих рис, розкриття перспектив професійної кар'єри.

Таким чином, нами з'ясовано стан сформованості всіх чотирьох компонентів професійної компетентності операторів поштового зв'язку на початку констатувального етапу експерименту. Отримані результати було враховано при розробленні авторської методики.

3.3. Порівняльний аналіз результатів констатувального та формувального етапів експериментального дослідження

На формувальному етапі педагогічного експерименту було проведене повторне опитування в листопаді-грудні 2023 року. Експериментальна група була сформована зі здобувачів освіти тих же закладів професійної (професійно-технічної освіти) першого і другого років навчання. Їх кількість також становила 43 особи.

Слід зазначити, що в умовах війни з російськими загарбниками педагогічні колективи закладів професійної (професійно-технічної) освіти продовжували працювати над створенням безпечних умов для організації освітнього процесу, розробленням навчально-методичного забезпечення, вдосконаленням методів навчання в дистанційному і змішаному форматах, стали більше уваги приділяти організації самостійної роботи майбутніх операторів поштового зв'язку, їх консультуванню. Ці фактори сприяли покращенню успішності майбутніх кваліфікованих робітників, що знайшло відображення в інфографіці.

Так, в процесі викладання основ галузевої економіки та підприємництва для розуміння контексту та управління в сфері поштового зв'язку викладачами використовувались різні методи та підходи, що

сприяють глибокому розумінню специфіки економічної діяльності в галузі поштового зв'язку. Наприклад, при вивченні створення та заповнення нормативної документації викладачі використовували методи кейс-аналізу та практичні заняття, де здобувачі освіти розглядали реальний стан створення та заповнення нормативних документів. Також задіявалися мультимедійні засоби, бізнес-симуляції та віртуальні платформи для формування у студентів комплексного розуміння управлінських процесів, економічних моделей та стратегій. Це сприяло розвитку їхнього критичного мислення та здатності до ухвалення ефективних рішень в умовах швидких змін.

Враховуючи виявлені недоліки у формуванні мотиваційно-ціннісного компоненту здобувачів професійної освіти на констатувальному етапі педагогічного експерименту викладачами приділялась увага питанням взаємодії на рівні «вчитель-учень», «учень-учень» шляхом запровадження завдань, які потребували роботи в парі або взаємоперевірки виконання завдань.

Оператор поштового зв'язку виконує різноманітні завдання, пов'язані з прийняттям, обробкою, транспортуванням і доставкою листів, бандеролей та поштових відправлень. Оцінюючи свої знання з основ галузевої економіки та підприємництва за шкалою: «знаю», «частково знаю», «не знаю» отримано такі відповіді (рис.3.9) на етапі формувального експерименту: порядок створення та заповнення нормативної документації (книга «доходів та витрат», баланс підприємства) знають – 13; частково знають – 26 і не знають – 4 особи. Основні економічні процеси, відносини та явища, які функціонують та виникають між об'єктами економіки (підприємствами, державою та громадянами): 16 опитаних знають; 25 частково знають і 3 – не знають.

Основи менеджменту (управління підприємством та розташування трудових ресурсів): 16 – знають; 25 – частково знають; 2 – не знають. Що таке конкуренція (її види та прояви в економічних відносинах): 20 – знають; 18 – частково знають; 5 – не знають.

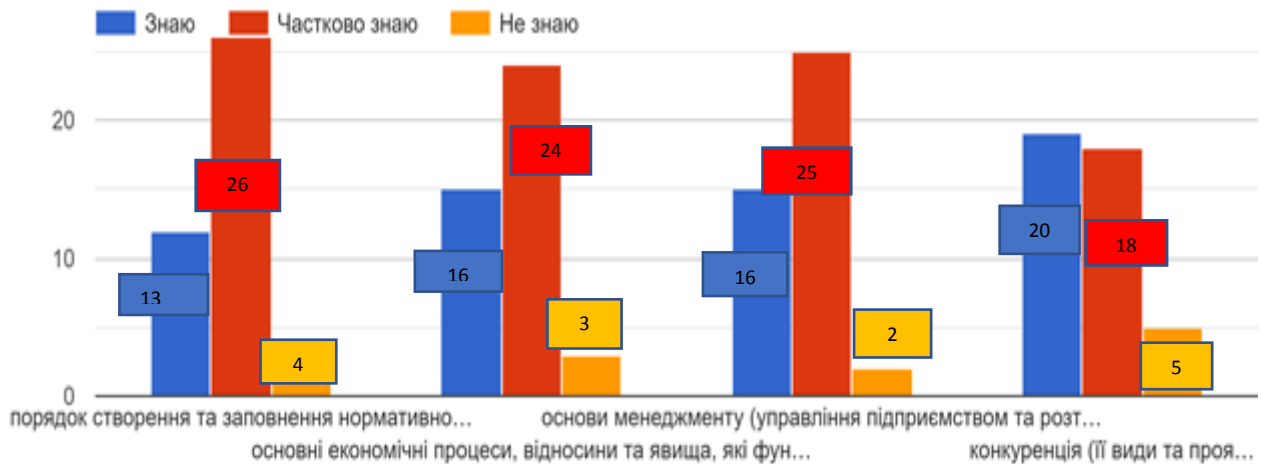

Рис. 3.9. Результати самооцінювання рівнів сформованості знань з основ галузевої економіки та підприємництва здобувачами освіти з професії «Оператор поштового зв'язку» на формувальному етапі педагогічного експерименту (джерело: складено автором)

При вивченні вищеназваного предмета для засвоєння теми «Управління підприємством», педагогічними колективами професійних коледжів, ліцеїв, училищ були використані такі форми організації занять: лекції, семінари, вебінари, факультативи тощо. Здобувачам професійної освіти пропонувались завдання з аналізу кейсів, наприклад, розглянути реальні ситуації з управління поштовими відділеннями з подальшим обговоренням можливих рішень та їх наслідків; вивчити фінансові звіти поштових відділень та зробити висновки щодо їх ефективності. Завдання, наближені до реальних ситуацій дають можливість майбутнім кваліфікованим робітникам зрозуміти особливості управління поштовим відділом та підготуватися до виконання своїх обов'язків у майбутній професії. Результатом є підвищення рівня знань здобувачів освіти з предмета «Основи галузевої економіки та підприємництва», рис 3.9.

Знання трудового законодавства є важливою складовою для будь-якого працівника, оскільки воно визначає права та обов'язки, яких має дотримуватися роботодавець та виконувати їх працівники. Оцінюючи свої знання з володіння основами трудового законодавства (рис.3.10) за шкалою: «знаю», «частково

знаю», «не знаю», респонденти продемонстрували на формувальному етапі експерименту такі результати: основні трудові права та обов'язки працівників: знають – 26; частково знають – 15, не знають – 2 особи. Положення, зміст, форми та строки укладання трудового договору: знають – 16; частково знають – 26, не знають – 1 особа. Соціальні гарантії та чинний соціальний захист на підприємстві: знають – 19; частково знають – 22, не знають – 2 здобувача освіти.

У порівнянні з даними, отриманими на констатувальному етапі педагогічного експерименту, спостерігається позитивна динаміка, що відображено в таблиці 3.2.

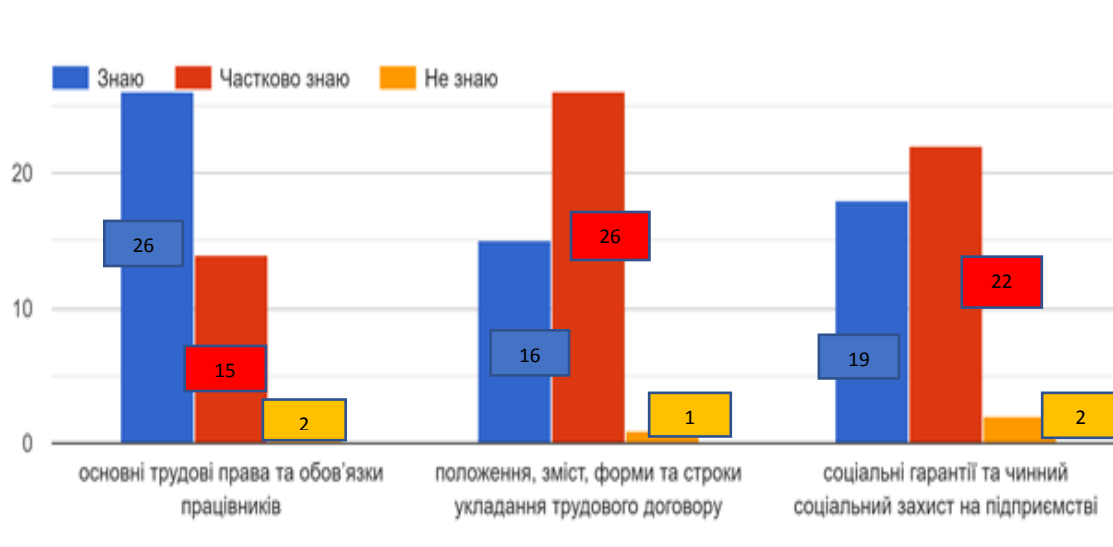

Рис. 3.10 Результати самооцінювання рівнів сформованості знань з основ трудового законодавства здобувачами освіти з професії «Оператор поштового зв'язку» на формувальному етапі педагогічного експерименту (джерело: складено автором)

При вивченні предмета «Основи трудового законодавства» також використовувались зазначені вище форми організації освітнього процесу, зокрема: лекції, конференції, евристичні бесіди, семінари, навчальні дискусії, самостійна робота з літературою. Після завершення формувального етапу експерименту викладачі відмітили позитивний результат, про що свідчать дані, наведені на рис. 3.10.

Відповідно до основних положень профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю при вступі до закладу П(ПТ)О здобувач освіти повинен мати уявлення про професію, яку він обрав для навчання. Результати відповідей стосовно знань про поштовий зв'язок за шкалою: «знаю», «частково знаю», «не знаю» графічно зображено на рис. 3.11. Так, нормативно-правові документи, які відносяться до поштового зв'язку (Закони України, акти, правила тощо) на формульовальному етапі експерименту: знають – 16; частково знають – 25, не знають – 2; види, розряди, категорії поштових відправлень: знають – 26; частково знають – 15, не знають – 2; розміри та граничну масу поштових відправлень; перелік предметів, які дозволені для пересилання в поштових відправленнях; перелік предметів, які заборонені для пересилання в поштових відправленнях: знають – 23; частково знають – 16, не знають – 4; строки зберігання поштових відправлень, поштових переказів: знають – 27; частково знають – 14, не знають – 2; права, обов'язки та відповідальність користувачів послуг поштового зв'язку: знають – 26; частково знають – 14, не знають – 3 здобувачі освіти.

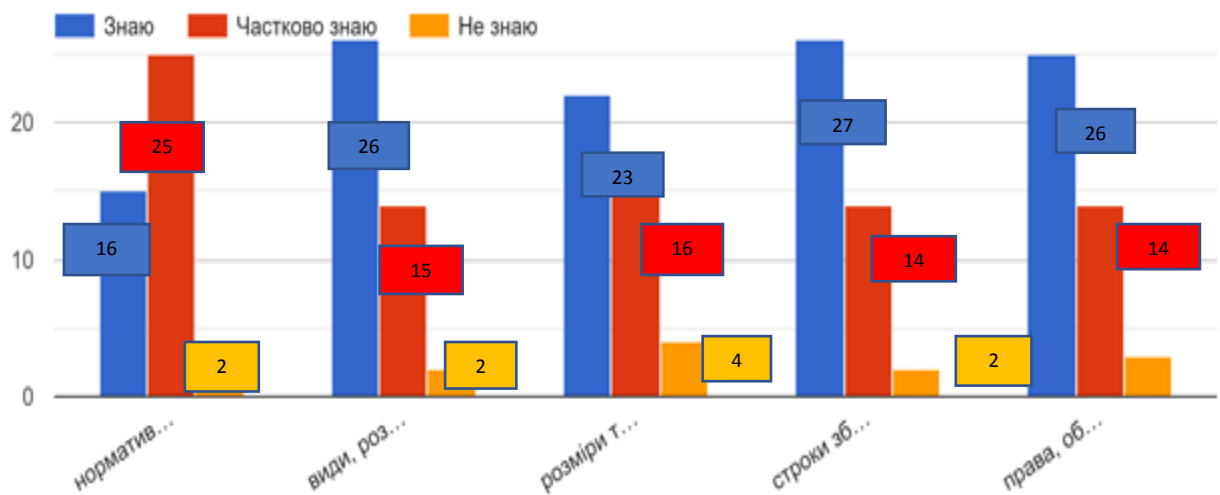

Рис. 3.11. Результати самооцінювання рівнів сформованості знань про поштовий зв'язок здобувачів освіти з професії «Оператор поштового зв'язку» на формульовальному етапі педагогічного експерименту (джерело: складено автором)

Вивчаючи теми: «Права, обов’язки та відповідальність користувачів послуг поштового зв’язку» та «Види, розряди, критерії поштових відправлень» для здобувачів освіти у закладах, які брали участь в опитуванні, були застосовані навчальні дискусії; лекції; семінари. Таку тему, як: «Види, розряди, критерії поштових відправлень» здобувачі освіти вивчали у формі змішаного навчання, що дало змогу не тільки засвоїти зміст навчання, але й удосконалювати навички використання електронних освітніх ресурсів та цифрових інструментів здобуття знань (рис. 3.11).

Для надання якісних поштових послуг важливими є знання з адміністративної географії, що дає кваліфікованому робітнику розуміння поділу різних країн світу та регіонів. Рівень цих знань також перевірявся за шкалою: «знаю», «частково знаю», «не знаю», а результати відображено з використанням інфографічного методу на рис. 3.12: адміністративний поділ України: знають – 28; частково знають – 11, не знають – 4; адміністративний поділ ближнього зарубіжжя: знають – 11; частково знають – 27, не знають – 5; адміністративний поділ країн світу: знають – 18; частково знають – 19, не знають – 6.

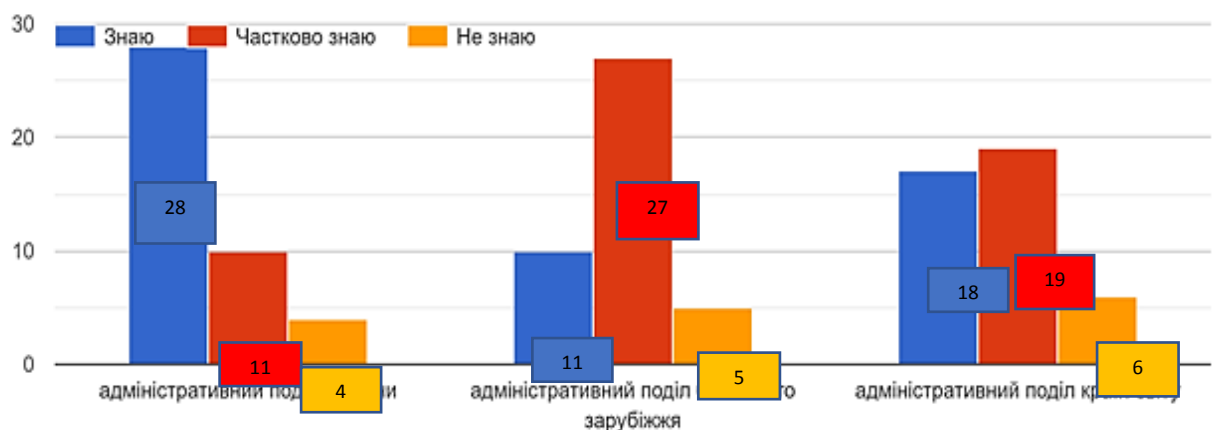

Рис. 3.12. Результати самооцінювання рівнів сформованості знань з адміністративної географії здобувачами освіти з професії «Оператор поштового зв’язку» на формувальному етапі педагогічного експерименту.

Теми «Адміністративний поділ України» та «Адміністративний поділ ближнього зарубіжжя» вивчались у дистанційному форматі. Такий підхід дав змогу здобувачам освіти самостійно зануритися в зміст та опрацювати як програмний, так і додатковий навчальний матеріал, що був їм цікавим. Таким чином викладач мотивував здобувачів освіти до поглиблення знань з майбутньої професії та розвитку їхнього пізнавального інтересу (рис 3.12).

Для оцінювання результатів упровадження запропонованої нами методики в аспекті формування знаннєвого компонента узагальнено результати аналізу отриманих даних на формувальному етапі педагогічного експерименту (табл. 3.11).

Результати порівняльного аналізу даних констатувального і формувального етапів педагогічного експерименту представлено в таблиці 3.12.

Таблиця 3.11

Результати діагностування рівнів сформованості знаннєвого компонента операторів поштового зв'язку в процесі підготовки у професійних коледжах на формувальному етапі педагогічного експерименту (n = 43)
(джерело: складено автором)

Назва предметів	Формувальний етап					
	Абс			%		
	високий рівень	середній рівень	низький рівень	високий рівень	середній рівень	низький рівень
Основи галузевої економіки та підприємництва	16	23	4	37,9	54,0	8,1
Основи трудового законодавства	20	21	2	47,4	48,8	3,8
Знання про поштовий зв'язок	24	17	2	54,9	39,1	6
Знання з адміністративної географії	20	20	3	44,2	44,2	11,6

Таблиця 3.12

Результати порівняльного аналізу рівнів сформованості знаннєвого компоненту операторів поштового зв'язку в процесі підготовки у професійних коледжах на констатувальному та формувальному етапах педагогічного експерименту (n = 43) (джерело: складено автором)

Назви предметів	Констатувальний етап			Формувальний етап		
	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Основи галузевої економіки та підприємництва	32,5	48,4	19,1	37,9	54,0	8,1
Основи трудового законодавства	42,6	41,9	15,5	47,4	48,8	3,8
Знання про поштовий зв'язок	49,6	34,7	15,7	54,9	39,1	6
Знання з адміністративної географії	39,5	40,4	20,1	44,2	44,2	11,6

З даних, засвідчених в таблиці 3.12., можна побачити, що відбулися позитивні зміни в показниках рівнів сформованості знаннєвого компонента професійної компетентності операторів поштового зв'язку (рис. 3.13).

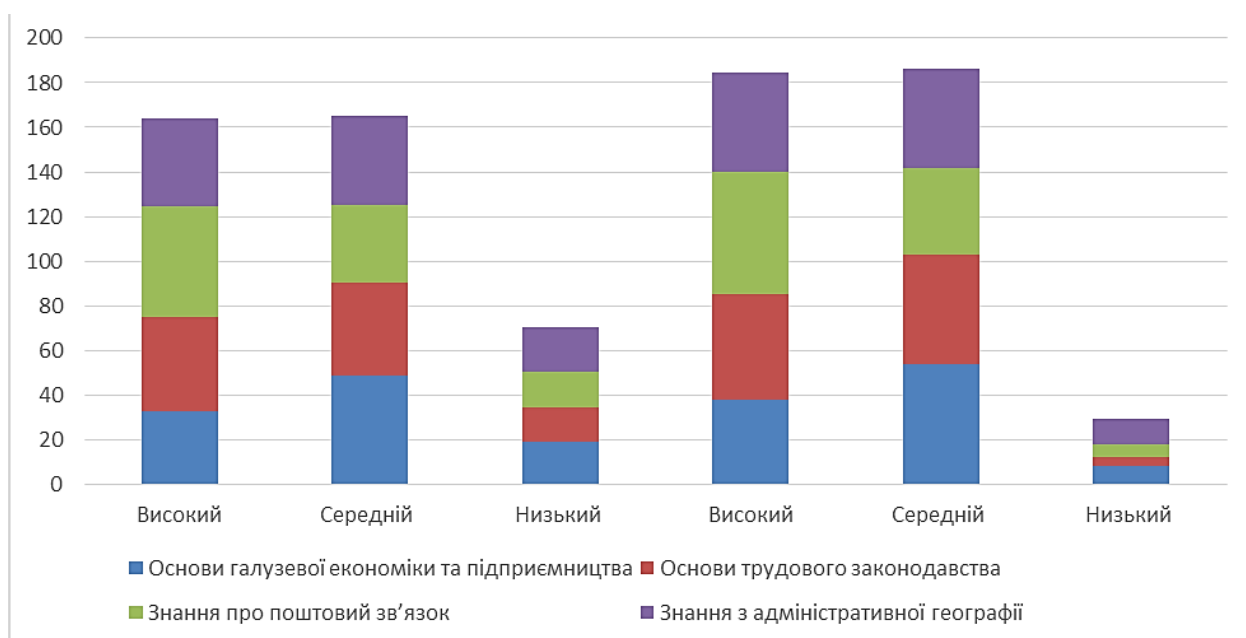

Рис. 3.13. Динаміка змін у формуванні знаннєвого компонента професійної компетентності здобувачів освіти на констатувальному та формувальному етапах дослідження (джерело: складено автором).

Отже, розроблена нами методика, в якій виокремлено знаннявий та діяльнісний компоненти, реалізовувалася за дистанційною та змішаною формами навчання. Найбільш поширеними були методи проведення занять, завдяки яким реалізовано мету навчання, – вебінари з можливістю задавати запитання та отримувати відповіді в реальному часі; симуляція роботи оператора поштового зв'язку, де здобувачі навчаються обробці замовлень та вирішенню ситуацій; форуми та обговорення – з роботодавцями, який ознайомлює з досвідом роботи на виробництві, та обговорення питань, пов'язаних з професійною діяльністю; практичні завдання – наближені до реалій повсякденного виконання функцій оператора поштового зв'язку, наприклад, організація роботи команди операторів, включаючи розподіл обов'язків та мотивацію співробітників; онлайн-тестування для оцінювання знань та навичок здобувачів освіти.

На формування діяльнісного компонента професійної компетентності операторів поштового зв'язку у ході реалізації формувального етапу педагогічного експерименту використовувався потенціал низки навчальних дисциплін. Йдеться передусім про викладання українського ділового мовлення як важливого інструменту для успішної комунікації в сучасному середовищі. Ці уміння допомагають створювати позитивні враження про співрозмовника та забезпечують ефективний обмін інформацією і характеризуються використанням спеціалізованої лексики, яка відображає особливості певної галузі або сфери діяльності. Володіння основами українського ділового мовлення здобувачів освіти з професії оператор поштового зв'язку оцінювали за шкалою: «знаю», «частково знаю», «не знаю». Результати самооцінки відображено графічно на рис. 3.14: особливості усного і писемного ділового спілкування: знають – 32; частково знають – 10, не знають – 1; основні правила українського правопису: знають – 26; частково знають – 15, не знають – 2; вимоги до культури та етики ділового спілкування: знають – 28; частково знають – 12, не знають – 3 здобувачі освіти.

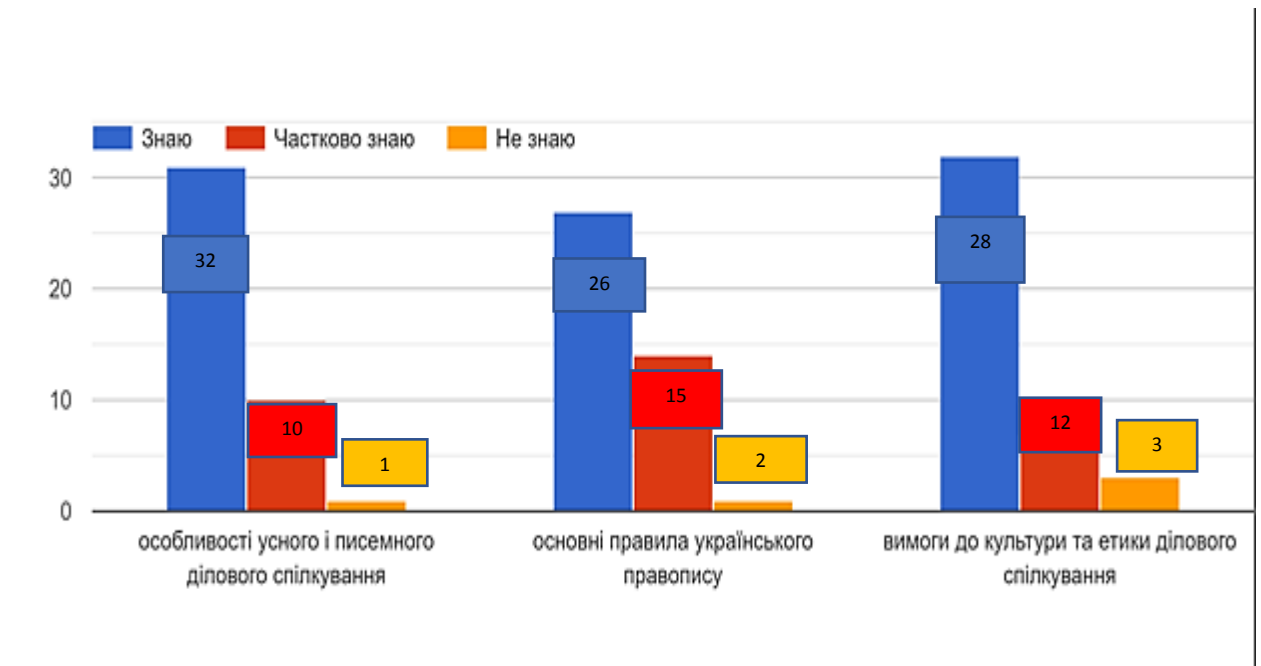

Рис. 3.14. Результати самооцінювання рівнів сформованості умінь з володіння основами українського ділового мовлення здобувачами освіти з професії «Оператор поштового зв'язку» на формувальному етапі педагогічного експерименту (джерело: складено автором)

При викладанні тем «Особливості усного і писемного ділового спілкування» та «Вимоги до культури та етики ділового спілкування» було застосовано такі методи навчання: веб-квести, форуми та обговорення, онлайн-тестування. Позитивним результатом формування діяльнісного компоненту при вивченні даних тем у вищезазначених формах стало зростання рівня якості засвоєння навчального матеріалу здобувачами освіти. Результат роботи викладачів та здобуття знань майбутніми кваліфікованими робітниками відображено на рис 3.14.

Важливість володіння представника професії, яка відноситься до сфери послуг, – оператор поштового зв'язку – професійною етикою як невід'ємною частиною успішної кар'єри не підлягає сумніву і передбачено стандартом професійної (професійно-технічної) освіти. Ці знання і вміння визначають стандарти поведінки та взаємодії у професійному оточенні, включаючи в себе: чесність, повагу, конфіденційність, відповідальність, справедливість, довіру та здорову робочу атмосферу в колективі. Результати опитування щодо володіння основами професійної етики за шкалою: «знаю», «частково знаю»,

«не знаю» відображено графічно на рис. 3.15: особливості спілкування в сфері обслуговування: знають – 32; частково знають – 11, не знають – 0; основні поняття професійної етики та професійної психології: знають – 26; частково знають – 15, не знають – 2; характер, причини і способи розв’язання конфліктних ситуацій у виробничому колективі: знають – 28; частково знають – 12, не знають – 3 особи.

Вивчення предмету «Основи професійної етики» здійснювалось в основному в змішаному форматі навчання. Під час навчального процесу були задіяні такі методи, як вебінари, вебквести, групове виконання практичних завдань з використанням додатків Google (наприклад, додаток «Документи» з наданням доступу групі здобувачів освіти для роботи з термінологією). Застосовані форми і методи розробленої нами методики з використанням змішаної форми навчання уможливив отримання позитивної динаміки у формуванні діяльнісного компоненту професійної компетентності операторів поштового зв’язку (рис. 3.15.).

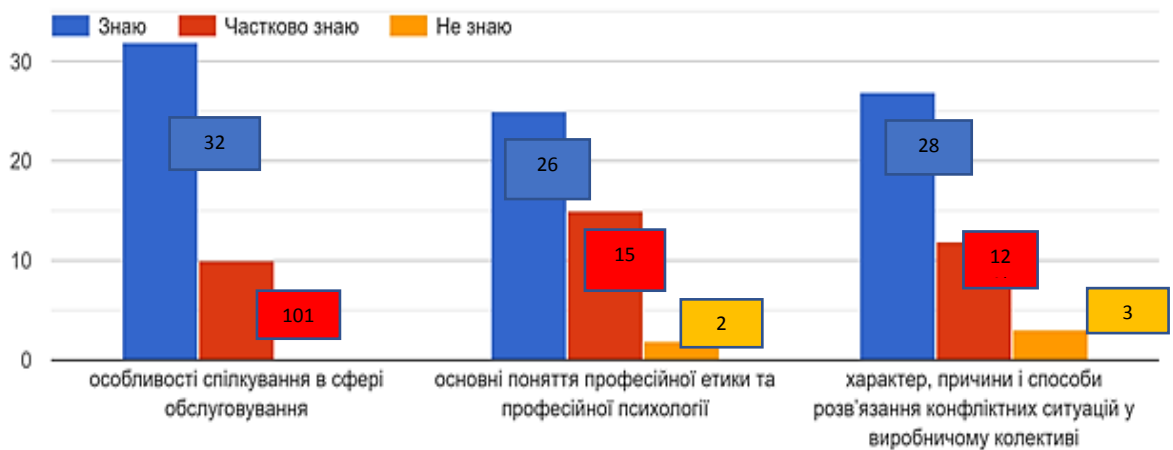

Рис. 3.15. Результати самооцінювання рівнів сформованості умінь з професійної етики здобувачами освіти з професії «Оператор поштового зв’язку» на формувальному етапі педагогічного експерименту (джерело: складено автором)

Основи електротехніки є важливою складовою *технологічних знань* професійної компетентності операторів поштового зв’язку, необхідною навичкою будь-якого кваліфікованого робітника в сучасному світі, особливо

з урахуванням того, що електрика використовується в різних сферах життя, від домашнього використання до використання на робочих місцях підприємств. Ці знання та вміння допомагають раціонально та ефективно використовувати електроустаткування та електроінструменти, що гарантує безпеку в електричних системах. Результати самооцінювання знань з раціонального і ефективного експлуатування електроустаткування та електроінструментів здобувачами освіти представлені на рис. 3.16: знають – 20, частково знають – 21, не знають – 9.

Використовуючи методику діяльнісного компонента при вивченні навчального матеріалу з основ електротехніки за допомогою робототехніки, симуляторів в навчальних лабораторіях, виробничих майстернях закладів освіти. При навчанні були задіяні такі методи навчання: симуляції, віртуальні тренування, виконання практичних завдань та інші. Така діяльність майстрів виробничого навчання дає позитивний практичний досвід у результатах своєї роботи з майбутніми кваліфікованими робітниками (рис. 3.16.).

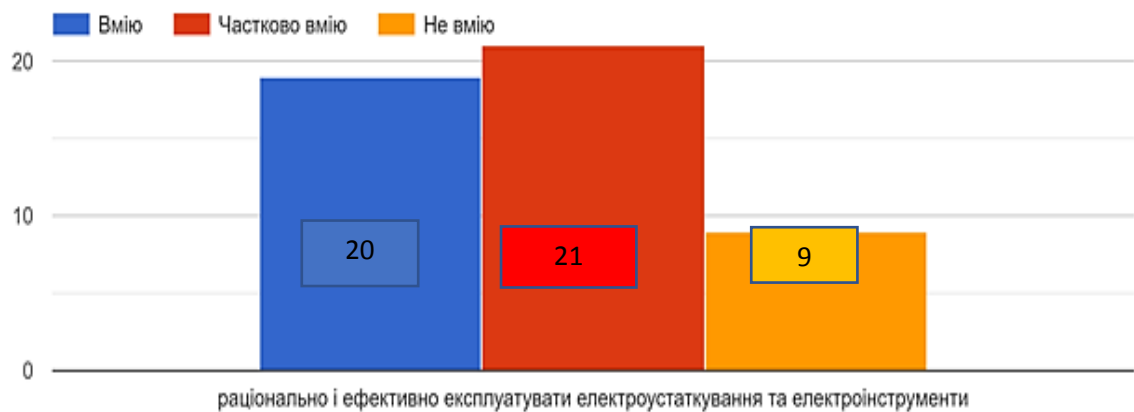

Рис. 3.16. Результати самооцінювання рівнів сформованості умінь з основ електротехніки здобувачами освіти з професії «Оператор поштового зв'язку» на формуальному етапі педагогічного експерименту (джерело: складено автором)

Дотримання та виконання вимог охорони праці, промислової та пожежної безпеки, а також виробничої санітарії є критично важливою умовою професійної діяльності на виробництві. Він включає усвідомлення про дотримання правил і норм безпеки на робочому місці, правильне використання обладнання та інструментів. В умовах війни долікарська допомога, як окрема тема зазначеної навчальної дисципліни, є життєво необхідною навичкою, що дає змогу при необхідності швидко та ефективно реагувати на надзвичайні ситуації, зменшує ризик ускладнень та покращує шанси на відновлення постраждалих. Результати самооцінювання респондентами своїх знань і вмінь представлено графічно на рис. 3.17. за шкалою: «знаю», «частково знаю», «не знаю»: надання долікарської допомоги потерпілим від нещасного випадку: знають – 25; частково знають – 17, не знають – 1; звільняти потерпілого від дії електричного струму: знають – 19; частково знають – 20, не знають – 4; користуватися первинними засобами пожежогасіння (вогнегасники, пожежний інвентар тощо): знають – 22; частково знають – 21, не знають – 0.

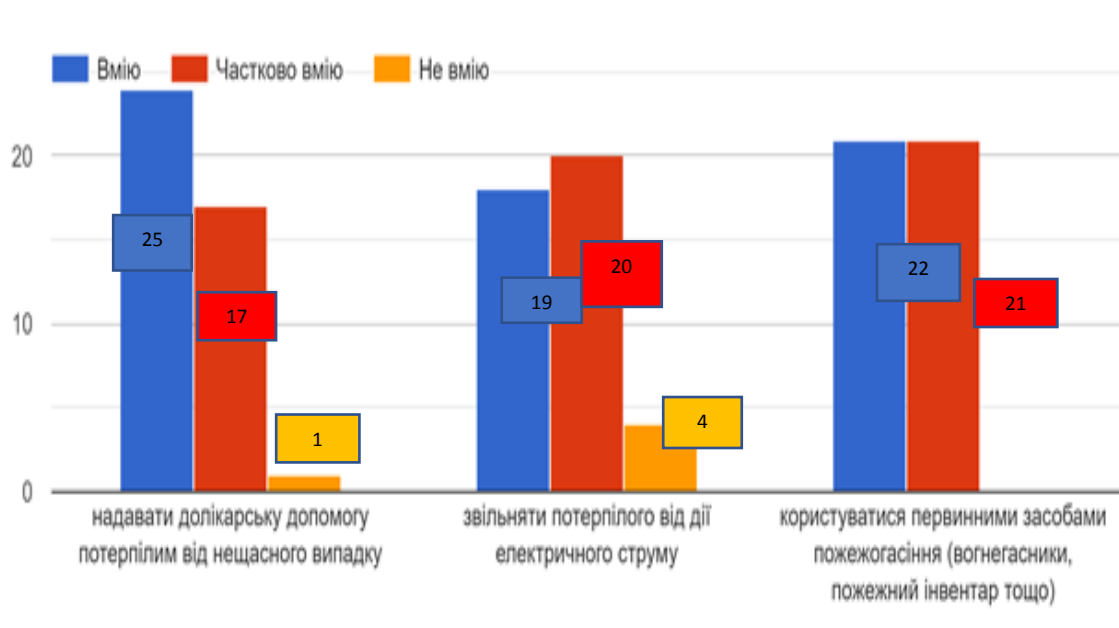

Рис. 3.17. Результати самооцінювання рівнів сформованості умінь з охорони праці здобувачами освіти з професії «Оператор поштового зв'язку» на формульовальному етапі педагогічного експерименту (джерело: складено автором)

Питання з тем «Надання долікарської допомоги потерпілим від нещасного випадку», «Первинні засобами пожежогасіння», включених у

предмет «Основи безпечної праці» були запропоновані здобувачам освіти. Одержані результати формування практичних навичок здобувачів освіти продемонстрували позитивні зрушення у формуванні діяльнісного компонента професійної компетентності. У дослідженні була використана змішана форма навчання із застосуванням активних методів навчання – виконання практичних завдань, онлайн-тестування та роботи в малих групах. Позитивний результат запровадження методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку висвітлено на рис 3.17.

У нашому дослідженні було запропоновано посилити *діяльнісний компонент* складовою *інформаційно-технологічні і комунікативні вміння*, адже він є ключовим складником професійної компетентності операторів поштового зв'язку в сучасному цифровому світі. Цей складник охоплює розуміння різноманітних комп'ютерних програм та систем, здатність ефективно користуватися програмним забезпеченням для обробки даних, створення документів, презентацій та аналізу інформації. Крім того, володіння ІТ передбачає вміння працювати з електронною поштою, веббраузерами, соціальними медіа, а також використовувати онлайн-ресурси для пошуку інформації та оволодіння новими навичками. Це дає змогу ефективно взаємодіяти із сучасними технологіями, полегшує виконання робочих обов'язків та сприяє особистому і професійному розвитку. Результати самооцінювання рівнів володіння основами інформаційних технологій вимірювали за шкалою: «знаю», «частково знаю», «не знаю». Вони візуалізовані графічно на рис. 3.18. Отже, загальні відомості про Інтернет та мережні сервіси знають – 35%; частково знають – 7%, не знають – 0%; програмне забезпечення комп'ютерно-касового комплексу для об'єктів поштового зв'язку (загальні відомості, порядок роботи): знають – 16%; частково знають – 22%, не знають – 4%; основні поняття про інформацію та інформаційні технології: знають – 29%; частково знають – 11%, не знають – 2%.

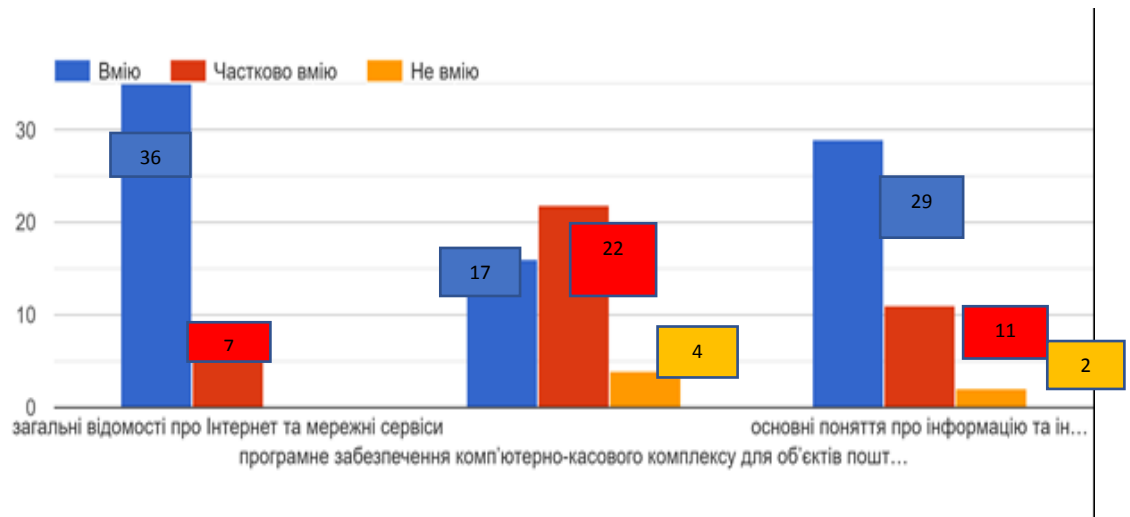

Рис. 3.18. Результати самооцінювання рівнів сформованості умінь з основ інформаційних технологій здобувачами освіти з професії «Оператор поштового зв'язку» на формуальному етапі педагогічного експерименту (джерело: складено автором)

При вивченні предмета «Основи інформаційних технологій» вагоме значення для здобувачів освіти мають теми «Інтернет та мережеві сервіси», «Програмне забезпечення комп'ютерно-касового комплексу», «Інформація та інформаційні технології». Використання інноваційних технологій в роботі оператора поштового зв'язку вимагають у майбутніх робітників водіння сучасними інформаційними технологіями. Застосування методики формування професійної компетентності передбачає окрему групу методів для вдосконалення діяльнісного компонента, підсилює практичне використання освоєних навичок у процесі змішаного навчання методами – онлайн-курсів, віртуального тренування, електронного портфоліо, онлайн-тестування. Використання цих методів та форм навчання дали змогу одержати позитивний досвід для педагогічних колективів у освітній роботі навчальних закладів (рис.3.18)

Для оцінювання результатів упровадження запропонованої методики з формування діяльнісного компонента нами проведено аналіз отриманих даних на формуальному етапі педагогічного експерименту (табл. 3.13).

Таблиця 3.13

Результати діагностування рівнів сформованості діяльнісного компонента операторів поштового зв'язку в процесі підготовки у професійних коледжах на формувальному етапі експерименту (n = 43)

(джерело: складено автором)

Назва предметів	Формувальний етап					
	Абс			%		
	високий рівень	середній рівень	низький рівень	високий рівень	середній рівень	низький рівень
Володіння основами українського ділового мовлення	29	12	2	66,8	28,6	4,6
Володіння основами професійної етики	29	13	1	66,8	29,4	3,8
Володіння основами електротехніки	20	21	2	46,6	48,8	4,6
Дотримання та виконання вимог охорони праці, промислової і пожежної безпеки, виробничої санітарії	22	19	2	51,3	44,9	3,8
Володіння основами інформаційних технологій	27	14	2	63,7	31,7	4,6

Узагальнення результатів порівняльного аналізу даних констатувального і формувального етапів представлено в таблиці 3.14.

Таблиця 3.14

Результати порівняльного аналізу рівнів сформованості діяльнісного компонента операторів поштового зв'язку у процесі підготовки у професійних коледжах на констатувальному та формувальному етапах педагогічного експерименту (n = 43) (джерело: складено автором)

Назва предметів	Констатувальний етап			Формувальний етап		
	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Володіння основами українського ділового мовлення	62,1	24,8	13,1	66,8	28,6	4,6
Володіння основами професійної етики	61,3	24	14,7	66,8	29,4	3,8
Володіння основами електротехніки	44,2	44,2	11,6	46,6	48,8	4,6
Дотримання та виконання вимог охорони праці, промислової і пожежної безпеки, виробничої санітарії	48,1	41,9	10	51,3	44,9	3,8
Володіння основами інформаційних технологій	58,9	27,9	13,2	63,7	31,7	4,6

Вивчення поданих у таблиці 3.14. даних указує на поступове вдосконалення діяльнісного компонента професійної компетентності операторів поштового зв'язку на формувальному етапі педагогічного експерименту. Показники засвоєння практичних умінь та навичок зростають, що свідчить про ефективність запропонованої нами методики організації навчального процесу (рис 3.19).

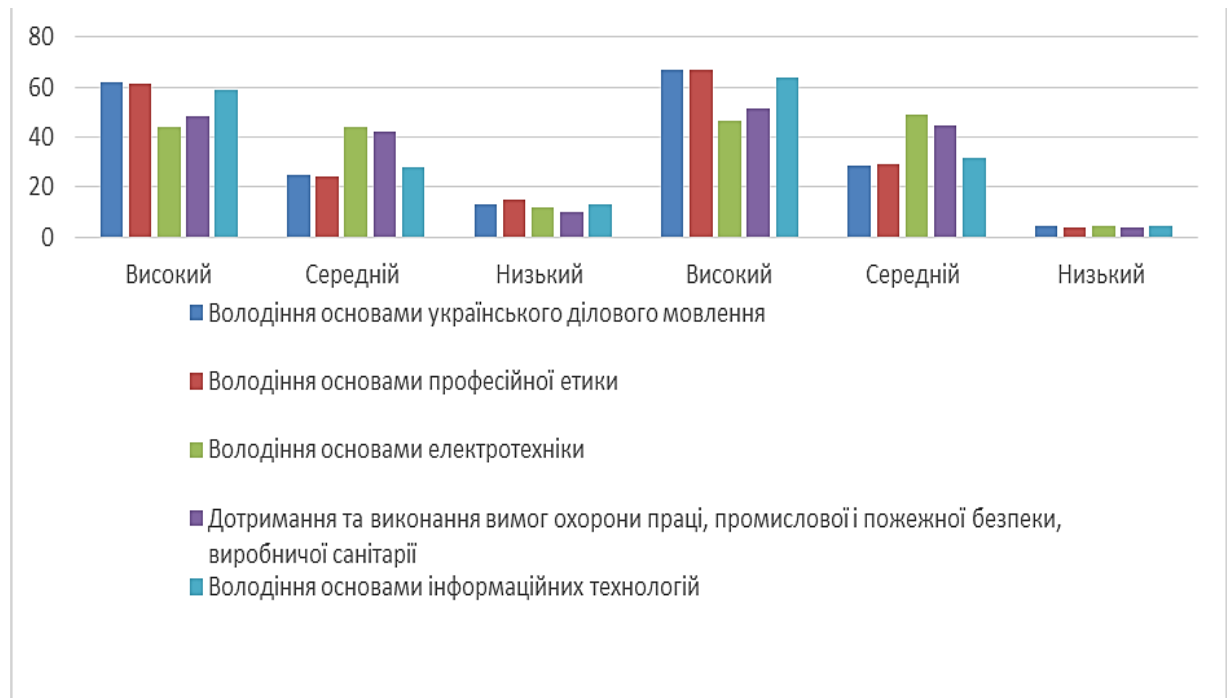

Рис. 3.19 Динаміка змін у формуванні діяльнісного компонента професійної компетентності здобувачів освіти на констатувальному та формувальному етапах педагогічного експерименту (джерело: складено автором)

Про ефективність запропонованої методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах свідчать результати порівняльного аналізу констатувального і формувального етапів педагогічного експерименту, що відображено в таблиці 3.15.

Порівняльний аналіз рівнів сформованості знаннєвого і діяльнісного компонентів операторів поштового зв'язку на констатувальному та формувальному етапах експерименту (n = 43)
(джерело: складено автором)

Назва компонентів	Констатувальний етап			Формувальний етап		
	<i>високий рівень</i>	<i>середній рівень</i>	<i>низький рівень</i>	<i>високий рівень</i>	<i>середній рівень</i>	<i>низький рівень</i>
Знаннєвий	19	18	6	20	20	3
Діяльнісний	23	14	6	25	16	2

Результати аналізу даних, відображених у табл. 3.15., свідчить про те, що на завершення формувального етапу експерименту в експериментальній групі значно зменшилася (на 50%) частка здобувачів, які демонстрували низький рівень сформованості знаннєвого компоненту. На середньому рівні відбулося збільшення кількості здобувачів освіти (на 11%), що свідчить про зростання рівня засвоєння теоретичного матеріалу. Це також є підтвердженням зростання впевненості здобувачів у своїх силах та покращення своїх навиків. Спостереження високого рівня вказує також на збільшення (5%) кількості здобувачів освіти, що є не менш вагомим для нашого дослідження. Значна кількість респондентів змогла досягти високого рівня професійної компетентності, продемонструвавши глибоке розуміння матеріалу та здатність ефективно використовувати свої знання та вміння на практиці. Збільшення відсотку вказує на те, що методика формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах, яка використовувалася під час експерименту, є успішною та сприяє досягненню значних результатів.

Підрахунки теоретичних частот і розрахунки емпіричного значення критерію χ^2 подано в табл. 3.16. і табл.3.17.

Таблиця 3.16

Розрахунок критерію χ^2 (для порівняння розподілу респондентів за рівнями сформованості знаннєвого компонента на констатувальному і формувальному етапах педагогічного експерименту)
(джерело: складено автором)

Таблиця емпіричних частот

Групи	Розподіл досліджуваних за рівнями ознаки			РАЗОМ
	низький	середній	високий	
Констатувальний етап	6	18	19	43
Формувальний етап	3	20	20	43
РАЗОМ	9	38	39	86

Таблиця 3.17

Таблиця теоретичних частот

Групи	Розподіл досліджуваних за рівнями ознаки			РАЗОМ
	низький	середній	високий	
Констатувальний етап	4,50	19,00	19,50	43
Формувальний етап	4,50	19,00	19,50	43
РАЗОМ	9	38	39	86

Обчислимо статистичну значущість даних знаннєвого компонента на констатувальному та формувальному етапах експерименту – розрахунок критерію χ^2 (для порівняння розподілу досліджуваних на підготовчому і формувальному етапах), для чого використовуємо програму Excel (таблиця 3.18).

Отримуємо результат: $\chi^2 = 1,131$, який вказує, що розбіжність статистично незначуща.

Таблиця 3.18

Групи	Рівень	Емпіричні частоти fe	Теоретичні частоти fr	fe- fr	(fe- fr) ²	(fe- fr) ² / fr
Констатувальний етап	низький	6,00	4,50	1,50	2,25	0,50
	середній	18,00	19,00	-1,00	1,00	0,05
	високий	19,00	19,50	-0,50	0,25	0,01
Формувальний етап	низький	3,00	4,50	-1,50	2,25	0,50
	середній	20,00	19,00	1,00	1,00	0,05
	високий	20,00	19,50	0,50	0,25	0,01

Зробимо підрахунки теоретичних частот і розрахунки емпіричного значення критерію χ^2 , що подано в табл. 3.19. і табл. 3.20.

Таблиця 3.19

Розрахунок критерію χ^2 (для порівняння розподілу респондентів за рівнями сформованості діяльнісного компонента на підготовчому та формувальному етапах педагогічного експерименту)
(джерело: складено автором)

Таблиця емпіричних частот

Групи	Розподіл досліджуваних за рівнями ознаки			РАЗОМ
	низький	середній	високий	
Констатувальний етап	6	14	23	43
Формувальний етап	2	16	25	43
РАЗОМ	8	30	48	86

Таблиця 3.20

Таблиця теоретичних частот

Групи	Розподіл досліджуваних за рівнями ознаки			РАЗОМ
	низький	середній	високий	
Констатувальний етап	4,00	15,00	24,00	43
Формувальний етап	4,00	15,00	24,00	43
РАЗОМ	8	30	48	86

Обчислимо статистичну значущість даних діяльнісного компонента на підготовчому та формувальному етапах експерименту – розрахунок критерію χ^2 (для порівняння розподілу досліджуваних на підготовчому і формувальному етапах), для чого використовуємо програму Excel, (таблиця 3.21).

Таблиця 3.21

Групи	Рівень	Емпіричні частоти f_e	Теоретичні частоти f_t	$f_e - f_t$	$(f_e - f_t)^2$	$(f_e - f_t)^2 / f_t$
Підготовчий етап	низький	6,00	4,00	2,00	4,00	1,00
	середній	14,00	15,00	-1,00	1,00	0,07
	високий	23,00	24,00	-1,00	1,00	0,04
Формувальний етап	низький	2,00	4,00	-2,00	4,00	1,00
	середній	16,00	15,00	1,00	1,00	0,07
	високий	25,00	24,00	1,00	1,00	0,04

Отримуємо результат: $\chi^2 = 2,217$, який вказує, що розбіжність статистично незначуща.

Порівнюючи результати формувального етапу експерименту в експериментальній групі, необхідно зазначити, що після запровадження експериментальної методики навчання у здобувачів освіти переважає високий рівень сформованості знаннєвого і діяльнісного компонентів професійної компетентності. Отже, отримані результати підтверджують ефективність застосування запропонованої методики формування професійної компетентності у майбутніх операторів поштового зв'язку.

Для ефективного застосування дистанційної форми навчання у ЗП(ПТ)О викладачі мають освоїти цифрові ресурси і платформи організації онлайн-навчання, які забезпечують високий рівень взаємодії зі здобувачами освіти, а також володіти термінологією, яка супроводжує дистанційне навчання, що дає можливість чітко орієнтуватися в поняттях: «інформаційно-освітнє середовище»; «асинхронне» та «синхронне навчання»; «інтерактивні платформи» та інші. Для цього викладачі проходять курси, що підвищують їхню кваліфікацію, беруть участь у семінарах, вебінарах, тренінгах тощо,

котрі дають знання про цифрові технології в навчанні. Курси для педагогічних працівників закладів професійної освіти створені Науково-методичним центром професійно-технічної освіти в Запорізькій області: дистанційний курс «Створення сучасного цифрового уроку»; онлайн-тренінг «Цифровий інструмент Google Форми для роботи педагогічних працівників»; онлайн-тренінг «Цифровий інструмент Google. Документи для роботи педагогічних працівників»; майстер-клас для педагогічних працівників «Використання європейської освітньої платформи Fobizz у роботі педагогічного працівника»; майстер-клас «Створення технологічної моделі дистанційного уроку виробничого навчання»; навчальний курс «Корпоративне ІТ-навчання» дають змогу покращити свої професійні навички та відповідати затребуваності професійного викладача.

ДНЗ «Тернопільський центр професійної освіти» дає посилання на Українські платформи та ресурси для самоосвіти викладачів, а саме: Український громадський проєкт масових відкритих онлайн-курсів «Prometheus» (<https://prometheus.org.ua/>); Ukrainian English Language Teacher Learning Platform (<https://nus-english.com.ua>) з додатковим посиланням на інструкцію користування https://nus-english.com.ua/User_guide.pdf); студія онлайн-освіти EdEra (<https://www.ed-era.com/>); освітній проєкт «Всеосвіта», наголошуючи, що ця платформа допомагає викладачам професійно зростати та підвищувати педагогічну майстерність (<https://vseosvita.ua/webinar>); платформа УМІТИ, яка відповідає всім нормативним вимогам щодо підвищення кваліфікації педпрацівників (<https://umity.in.ua/>). Для спільної роботи з учнями у дистанційному форматі ДПНТЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти» рекомендує наступний інструментарій посилань: <https://www.mentimeter.com/> (опитування та залучення групи до роботи); <https://nearpod.com/> (проведення контрольних робіт, зрізів знань, тестів й оцінювання в ігровій формі); <https://onlinetestpad.com/ua> (конструктор тестів, опитувань, кросвордів, ігор та комплексних завдань); <https://learningapps.org/> (готові навчальні вправи та інструменти для

створення тестів, завдань); <https://www.classdojo.com/uk-ua/> (організація класу в працюючу спільноту з елементами гейміфікації); <https://www.edmodo.com/> – (освітній сайт, який являє собою усічену соціальну мережу за типом Facebook, яка дає змогу спілкуватися педагогам та учням, об'єднавшись навколо процесу навчання у закладі). Аналогічні вимоги до професіоналізму викладача потребує застосування змішаного навчання. Педагогічні працівники професійних коледжів мають оволодіти відповідними інструментами, за допомогою яких навчання стає простішим для всіх суб'єктів освітнього процесу. Найпопулярніші програми, месенджери, які застосовують педагогічні працівники, це: Viber, Skype, Telegram (дає змогу швидко обмінюватися повідомленнями, файлами та здійснювати аудіо- та відеодзвінки); програми відеозв'язку – Zoom, Kahoot, Cisco Webex забезпечують проведення онлайн-зустрічей, вебінарів та інтерактивних занять; взаємопов'язані між собою програми (цифрові інструменти Google): Classroom, Meet, Keep, Chat, Docs, Calendar – забезпечують інтеграцію різних аспектів навчання, організацію уроків, комунікацію, управління завданнями та спільна робота над документами; комплексні програми Google Moodle, Blackboard, TalentLMS дають змогу створювати курси, управляти навчальним контентом, відстежувати прогрес здобувачів освіти та забезпечувати зворотній зв'язок. Застосування змішаного навчання стає більш популярним за рахунок здатності поєднувати переваги традиційного навчання в кабінетах з можливостями, які надають онлайн-ресурси та цифрові технології. Застосування такої моделі навчання дає змогу педагогічним працівникам більш гнучко організувати освітній процес, сприяє його індивідуалізації та дає здобувачам освіти більше можливостей для результативного виконання самостійної роботи і взаємодії як з викладачами, так і між собою. Таким чином, зазначені програми та інструменти сприяють організації дистанційного і змішаного навчання, забезпечують ефективну комунікацію між викладачами та здобувачами освіти, а також дають можливість для гнучкої роботи з навчальним контентом.

Результати перевірки рівнів сформованості мотиваційно-ціннісного компоненту професійної компетентності за аксіологічним критерієм також демонструють позитивну динаміку, що проілюстровано в таблиці 3.22.

Таблиця 3.22

Результати порівняльного аналізу даних про рівні сформованості мотиваційного компоненту професійної компетентності операторів поштового зв'язку на констатувальному і формувальному етапах педагогічного експерименту (n = 43) (джерело: складено автором)

Рівень мотивації	Формувальний етап		Констатувальний етап		Δ (%)
	Абс	%	Абс	%	
низька мотивація до успіху (від 1 до 10 балів)	11	25,5	22	51,2	-25,7
середній рівень мотивації (від 11 до 16 балів)	15	34,8	18	41,9	-7,1
помірно високий рівень мотивації від 17 до 20 балів	12	27,9	3	6,9	+21,0
дуже високий рівень мотивації до успіху	5	11,8	0	0	+11,8
разом	43	100	43	100	

Результати опитування за методикою Т. Елерса на формувальному етапі педагогічного експерименту показано свідчать про те, що в результаті застосування описаних вище методів, особливо уваги викладачів до індивідуальної взаємодії із здобувачами освіти кількість респондентів з низьким рівнем сформованості мотивації до успіху зменшилась майже вдвічі. Також кількість опитуваних із середнім рівнем мотивації зменшилась на 7%, а кількість майбутніх операторів із помірно високим рівнем і високим рівнем мотивації навпаки зросла – відповідно на 21,0% та 11,8%. Такі зрушення стали можливими внаслідок продовженого часу для адаптації частини опитуваних до цих складних умов у яких вони опинились під час воєнних дій в Україні.

Як і на констатувальному етапі педагогічного експерименту після завершення формувального етапу використовувався тест «Ваші цінності» з

метою з'ясування усвідомленості чинників здобувачами професійної освіти, що можуть впливати на їхні цінності. Вище нами описано методи, які використовувалися в межах застосування запропонованої методики під час викладання основ економіки і підприємницької діяльності, які мали педагогічний вплив на усвідомлення зазначених чинників для майбутньої професійної кар'єри, особистісного розвитку впродовж життя.

Результати тестування викладено в матриці, представлений в додатку І та в таблиці 3.23 демонструють зростання кількості правильних відповідей, які надали здобувачі освіти на питання тесту наприкінці формульовального етапу педагогічного експерименту. Результати їх порівняльного аналізу з попередніми даними, отриманими на етапі констатувального експерименту, візуалізують позитивну динаміку.

Таблиця 3.23

Результати порівняльного аналізу двох рівнів сформованості цінностей як складника мотиваційно-ціннісного компоненту майбутніх операторів поштового зв'язку в процесі підготовки в професійних коледжах на констатувальному та формульовальному етапах педагогічного експерименту (n = 43) (джерело: складено автором)

№ з/п	Запитання	Констатувальний етап		Формульовальний етап		Δ (%)
		Кількість правильних відповідей	%	Кількість правильних відповідей	%	
1.	Яке з наведених нижче тверджень означає цінності? - Наше позитивне та негативне відношення до речей - Переконання, моральність, ставлення та рішення, які складають вашу особистість. - Бажання мати те, що мають інші, виглядати так, як виглядають інші, жити так, як живуть інші.	24	55,8	27	62,8	+7,0
2.	- Яке з наведених нижче тверджень відноситься до заздрощів? - Наше позитивне та	38	88,7	40	93,0	+4,3

№ з/п	Запитання	Констатувальний етап		Формувальний етап		Δ (%)
		Кількість правильних відповідей	%	Кількість правильних відповідей	%	
	негативне відношення до речей. • Переконавання, моральність, ставлення та рішення, які складають вашу особистість. • Бажання мати те, що мають інші, виглядати так, як виглядають інші, жити так, як живуть інші. • Вплив, який інші, приблизно однакового віку, можуть мати на ваші дії та рішення.					
3.	Яке з наведених нижче тверджень відноситься до впливу однолітків? • Переконавання, моральність, ставлення та рішення, які складають вашу особистість • Наше позитивне та негативне відношення до речей • Вплив, який інші, приблизно однакового віку, можуть мати на ваші дії та рішення • Бажання мати те, що мають інші, виглядати так, як виглядають інші, жити так, як живуть інші.	22	51,2	27	62,8	+11,6
4.	Чому цінності важливі з точки зору «грошових рішень»? • Визначають фінансові цілі. • Ваші цінності впливають на ці рішення. • Впливають на взаємовідносини з однолітками.	21	48,8	26	60,5	+11,7
5.	Які з наведених нижче речей впливають на ваші цінності? • Вчителі та друзі. • Члени родини.	37	86,0	39	90,7	+4,7

№ з/п	Запитання	Констатувальний етап		Формувальний етап		Δ (%)
		Кількість правильних відповідей	%	Кількість правильних відповідей	%	
	• Релігія та культурна спадщина. • Реклама та телебачення. • Всі відповіді вірні					
6.	Чи можна вважати тиском з боку ваших однолітків, якщо вони ставлять вам запитання щодо того скільки ви витрачаєте, що ви купуєте, якому стилю віддаєте перевагу? • Ні • Так	43	100	43	100	0
7.	Які методи рекламування застосовують рекламодавці, щоб впливати на ваші рішення щодо купівлі? • Гумор. • Комфорт і насолода. • Залякування. • Економічна привабливість. • Емоційні звернення. • Всі відповіді вірні.	24	55,8	27	62,8	+7,0
8.	Чи є користь від реклами? • Ні • Так	32	74,4	33	76,7	+2,3

Таким чином, результати застосування розробленої нами методики показують позитивний вплив на формування знаннєвого, діяльнісного, мотиваційно-ціннісного компонентів професійної компетентності. Операторів поштового зв'язку.

Порівняльний аналіз результатів отриманих за суб'єктивним критерієм відображено в таблиці 3.24. Вони візуалізують позитивну динаміку в самооцінюванні рис особистості на формувальному етапі педагогічного експерименту за основними параметрами.

Таблиця 3.24

Результати порівняльного аналізу самооцінювання рис особистості на констатувальному та формувальному етапах педагогічного експерименту (n = 43) (джерело: складено автором)

Риси особистості	Констатувальний етап			Формувальний етап		
	Рівні			Рівні		
	низький	середній	високий	низький	середній	високий
Поступливість	13	12	18	10	14	19
Сміливість	12	14	17	9	14	20
Запальність	13	15	15	11	16	16
Нервозність	17	12	14	12	14	17
Терпимість	11	15	17	11	14	18
Захоплюваність	16	18	9	12	18	13
Креативність	11	12	20	7	14	22
Пасивність	18	12	13	12	14	17
Холодність	18	11	14	17	14	12
Ентузіазм	15	15	13	11	14	18
Обережність	12	18	13	8	20	15
Вередливість	19	15	9	18	10	15
Повільність	16	17	10	12	16	15
Ініціативність	12	17	14	10	14	19
Нерішучість	11	16	16	9	20	14
Самостійність	12	17	14	8	21	14
Енергійність	10	15	18	10	19	14
Життєрадісність	14	14	15	9	17	17
Свобода	9	14	20	7	19	17
Помисливість	11	11	21	8	4	21
Упертість	7	12	24	7	10	26
Безпечність	8	19	16	8	15	20
Соромливість	15	17	11	15	17	11
Творчість	14	16	13	10	20	13
Відповідальність	9	11	23	6	14	23

За результатами порівняльного аналізу представлених даних змінилася самооцінка учасників експерименту під впливом застосованої методики, яка уможливила розширення уявлення про професію, себе в професії і суспільстві, вплинула підвищення рівня відповідальності і самостійності здобувачів освіти в експериментальній групі.

Отже, проведений експеримент продемонстрував позитивний вплив застосування методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку за кожним її компонентом – знаннєвим, діяльнісним, мотиваційно-ціннісним та професійно-особистісним. Дистанційний формат

навчання забезпечив взаємодію між викладачами та здобувачами освіти, створив комфортні умови для засвоєння теоретичного матеріалу, що сприяло підтримці мотивації та активній участі в освітньому процесі. Змішане навчання дає змогу ефективно поєднувати теоретичні знання з практичними вправами, своєчасне проходження виробничої практики, що сприяло створенню умов для формування умінь, реалізації дуального навчання.

Висновки до третього розділу

Метою експериментальної роботи, проведеної упродовж 2022-2023 років, було дослідження специфіки розвитку здатностей професійної діяльності здобувачів освіти в умовах узвичаєної організації освітнього процесу з підготовки кваліфікованих робітників для сфери послуг, а також перевірка ефективності методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах (експериментальною базою являлися: Чернівецьке вище професійне училище радіоелектроніки; Державний професійно-технічний навчальний заклад «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії»; Хмельницький професійний ліцей електроніки).

Програма педагогічного експерименту реалізовувалася за трьома послідовними етапами. На констатувальному етапі експериментального дослідження вирішувалися такі завдання: 1) аналіз стандарту П(ПТ)О з підготовки операторів поштового зв'язку; 2) розроблення анкети для здобувачів освіти з діагностики стану сформованості загальнопрофесійних компетентностей майбутніх операторів поштового зв'язку; 3) планування педагогічного експерименту; 4) розроблення методики оцінювання та обробки результатів експерименту. Відбувалося вивчення науково-педагогічної, методичної, фахової літератури, нормативно-правових документів; обґрунтування суті, змісту і структури професійної компетентності; експертна оцінка запропонованих інновацій до її

трансформації; педагогічних умов, методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку та її експериментальна перевірка. На формувальному етапі педагогічного експерименту впроваджувалась розроблена автором методика формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку. На узагальнювальному етапі планувалось оброблення отриманих результатів, їх аналіз, обґрунтування висновків про результати педагогічного експерименту.

Відповідно до визначених компонентів професійної компетентності як інтегративної якості особистості виокремлено чотири основні ознаки сформованості цієї здатності у майбутніх операторів поштового зв'язку, а саме: аксіологічний, операційний, суб'єктний критерії. До кожного із вказаних критеріїв визначено низку параметрів, які використовувалися в процесі діагностики рівнів сформованості досліджуваної властивості у майбутніх кваліфікованих робітників. На основі результатів вивчення наукової психолого-педагогічної літератури уточнено характеристики рівнів сформованості професійної компетентності здобувачів освіти з професії «Оператор поштового зв'язку» (низький; середній; високий) для використання відповідних індикаторів у подальшій навчальній діяльності викладачами професійних коледжів і ЗП(ПТ)О. За результатами опитування на констатувальному етапі виявлено, що в кожному із 3-х закладів професійної (професійно-технічної) освіти, які беруть участь в педагогічному експерименті, майже 42 % здобувачів освіти демонструють низький або середній рівень сформованості цієї професійної компетентності.

Результати формувального етапу експерименту свідчать про позитивну динаміку застосування експериментальної методики. Зокрема зросла кількість здобувачів освіти, які оволоділи високим і середнім рівнями знаннєвого компоненту професійної компетентності –11% (на середньому рівні) і 5% (на високому). Водночас частка осіб, котрі демонстрували низький рівень сформованості професійної компетентності, зменшилась до 50%.

Результати сформованості діяльнісного компоненту, отримані в кінці формувального етапу експерименту, також продемонстрували позитивну динаміку: зросла кількість здобувачів освіти з високим рівнем його сформованості з 53,5% до 58,1%, з середнім рівнем – з 32,6% до 37,2%. Відповідно зменшилась кількість респондентів з низьким рівнем сформованості зазначеного компоненту в три рази. Позитивні результати отримані за іншими критеріями – аксіологічним (мотиваційно-ціннісний компонент) і суб'єктивним (професійно-особистісний компонент).

Отже, дані педагогічного експерименту, аналіз практики запровадження запропонованої методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах підтверджують її ефективність, і вона може в подальшому застосовуватися у професійних коледжах.

Основний зміст розділу опубліковано в роботах автора: «Професійна підготовка операторів поштового зв'язку: від теорії до практики» (Кайтановська, 2024); «Структурно-семантичний аналіз поняття «професійна компетентність операторів поштового зв'язку» (Кайтановська, 2022).

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У дисертації розглянуто актуальне наукове завдання, що полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах в умовах кризи, спричиненої війною з російським агресором. На основі проведеного дослідження зроблено такі висновки:

1. На основі аналізу наукової педагогічної літератури, законодавчих документів визначено концептуальні основи підготовки операторів поштового зв'язку в професійних коледжах, які становлять:

ідеї розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в Україні на засадах децентралізації, запровадження нових підходів до стратегічного планування та фінансування регіонального розвитку; багатoproфільної підготовки, яка уможливорює набуття м'яких навичок – гнучкості та адаптивності до змінних умов ринку праці; інтернаціоналізації через упровадження міжнародних програм, таких як EU4Skills, що сприяє реформуванню професійної освіти в Україні та підвищенню її якості;

тенденції соціально-економічної розбудови регіонів у післявоєнний період;

стратегії, спрямовані на реформування професійної освіти з метою побудови ефективної системи управління та фінансування, покращення змісту та якості освіти, а також посилення співпраці з приватними партнерами, що дозволяє регіональним департаментам краще адаптувати заклади професійної освіти (професійні коледжі та ЗП(ПТ)О) до потреб регіону; інтегрувати робітничі професії, підвищувати конкурентоспроможність випускників на ринку праці;

встановлено, що професійний коледж є закладом освіти зі специфічними умовами професійного навчання, що внаслідок проведення низки процедур із передачі будівель, устаткування, земельних ділянок, на яких вони знаходяться, у комунальну власність місцевих органів влади

продовжують відігравати важливу роль у національній системі освіти, забезпечуючі підготовку кваліфікованих робітників для різних галузей економіки, здобуття ними професійних кваліфікацій, що відповідають 3-5 рівням Національної рамки кваліфікацій.

Із 2016 року система П(ПТ)О, в тому числі й професійні коледжі, пройшла через значні реформи, включаючи передачу з державної у комунальну власність, модернізацію мережі, створення навчально-практичних центрів, упровадження дуальної форми навчання та оновлення його змісту. Сьогодні професійні коледжі, в числі різних ЗП(ПТ)О, стикаються із викликами, зокрема: руйнування освітньої інфраструктури через війну, масове переміщення населення, що призвело до значного зменшення кількості здобувачів професійної освіти, зміна пріоритетів у навчанні та децентралізація управління освітою. Водночас вони мають можливості для розвитку шляхом інтеграції з ринком праці, впровадження інноваційних педагогічних технологій та участі в міжнародних програмах підтримки.

Виявлено тенденцію до впровадження інтегрованих професій, до складу яких включено професію «оператора поштового зв'язку», що підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці. Багатопрофільна підготовка дає змогу випускникам бути гнучкими та адаптивними до змінних умов ринку праці. Відтак професійні коледжі в системі П(ПТ)О залишаються ключовими елементами національної системи освіти, сприяючи розвитку людського капіталу та економічному зростанню країни.

2. За результатами аналізу дослідженості проблеми формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в теорії та практиці професійної педагогіки зроблено висновок про актуальність професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників для сфери послуг загалом і, зокрема, для сфери надання послуг поштового зв'язку. Виявлено, що вивчення проблем підготовки кваліфікованих робітників у професійних коледжах просувається досить повільно.

Потребують розроблення сучасні професійні та освітні стандарти, подальший розвиток належної інфраструктури та організація освітнього процесу, що сприятиме зацікавленості молоді у професії «оператора поштового зв'язку» та підвищенню репутації професійної спільноти працівників АТ «Укрпошта».

З'ясовано, що всі професії сфери послуг, незважаючи на їх велике розмаїття та постійні зміни в умовах цифровізації суспільства, мають спільні ознаки та водночас свою специфіку. До спільних ознак належить група ключових компетентностей, а особливості професійної діяльності визначають комплекс специфічних професійних (hard skills) та «м'яких» (soft skills) компетентностей, які відображені в державному Стандарті професійної (професійно-технічної) освіти з професії «Оператор поштового зв'язку». Специфічними особливостями є: її постійність, безперервність, інтеграція з іншими професіями, безумовний соціальний ефект.

Проаналізовано суть понять «професійна компетентність» і «професійна компетентність кваліфікованого робітника сфери послуг» та запропоновано уточнення поняття «професійна компетентність оператора поштового зв'язку», під яким розуміємо здатність особи мобілізувати в професійній діяльності потенціал набутих знань, умінь та загальних способів виконання дій, що відповідають вимогам сучасного ринку праці, тенденціям розвитку сфери послуг та національного оператора поштового зв'язку, зумовленими розвитком цифрового суспільства.

Побудовано організаційну структуру професійної компетентності операторів поштового зв'язку, яка включає мотиваційно-ціннісний (складники: мотиваційний, ціннісний, конативний), знаннєвий (складники: теоретичні та технологічні знання), діяльнісний (складники: професійні, комунікативні, інформаційно-технологічні уміння) та особистісно-професійний (складники: особистісні та професійні якості) компоненти. У складі діяльнісного компонента виокремлено інформаційно-технологічну складову професійної компетентності оператора поштового зв'язку – теоретичні і технологічні знання та вміння. Висвітлений у роботі зміст

кожного компонента визначає цілісний зміст професійної компетентності, яка має формуватися в процесі професійної підготовки операторів поштового зв'язку в професійних коледжах.

3. Ґрунтуючись на результатах дослідження наукових праць вітчизняних учених, зроблено висновок, що педагогічні умови – це обставини, які забезпечують узгоджену взаємодію всіх суб'єктів у реалізації певної програми під час цілісного продуктивного освітнього процесу професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю самої особистості майбутнього оператора поштового зв'язку.

Виявлено, що на визначення педагогічних умов формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку вплинули такі чинники, як пандемія COVID-19 та війна з російським агресором за незалежність українського народу і суверенітет України, що охоплює період, починаючи з 2020 року і дотепер. Ці чинники та результати експертного оцінювання запропонованих для розгляду педагогічних умов стали визначальними у їх виборі, зокрема: створення безпечного навчального середовища в професійному коледжі; розроблення та використання методичного забезпечення на основі принципів відкритої освіти; упровадження елементів дуального навчання у професійну підготовку операторів поштового зв'язку. Основними аргументами такого вибору є: безпечне навчальне середовище передбачає колаборацію умов з фізичної, психологічної та соціальної безпеки здобувачів освіти, що є найактуальнішим завданням педагогічних колективів; відкрита освіта поєднує різні види електронних освітніх ресурсів – сайтів, презентацій, підручників, посібників, методичних рекомендацій тощо; елементи дуального навчання забезпечують можливість застосовувати теоретичне і практичне навчання безпосередньо на робочому місці, підготувати здобувачів освіти до реальних умов праці, що підвищить їхню конкурентоспроможність на ринку праці.

4. З'ясовано, що оновлення змісту професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах на постійній основі зумовлено розвитком цифрового суспільства, орієнтованого на інтереси людей і відкритого для всіх, а також розширенням функцій сфери зв'язку та інформації. У ході дослідження виявлено низку недоліків у підготовці кваліфікованих робітників для сфери поштових послуг. Це: невідповідність застарілої матеріально-технічної бази навчальних виробничих майстерень та лабораторій закладів професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О); обмежені можливості використання інноваційних технологій та засобів навчання в освітньому процесі; недостатність навчальної літератури з предметів професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки; застарілий державний стандарт професійної (професійно-технічної) освіти з робітничої професії «Оператор поштового зв'язку», що робить освітній процес нецікавим для здобувачів освіти.

Виявлено, що комплекс ключових компетентностей, які мають формуватися і розвиватися в операторів поштового зв'язку під час навчання в професійних коледжах, не повною мірою відповідає вимогам сучасного ринку праці. З огляду на впровадження профільного навчання в Україні, цей комплекс потребує суттєвого коригування та адаптації, враховуючи сформовані ключові компетентності в середній школі як підґрунтя для розвитку загальнопрофесійних компетентностей.

Розроблено методику формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку, яка спрямована на забезпечення освітнього процесу в кризових умовах й умовах невизначеності. Вона поєднує в собі найбільш актуальні форми (дистанційне і змішане навчання), методи (активні – вебінари, онлайн-курси, віртуальні тренування, симуляції, вебквести, метод кейсів, електронний портфоліо, форуми та обговорення, виконання практичних завдань, онлайн-тестування; інтерактивні – робота в малих групах для розвитку дієво-практичної сфери, робота у великих групах для виконання проблемно-пошукових завдань, колективна – інформаційні,

лабораторно-практичні заняття з елементами дослідження, факультативи, гуртки; індивідуальні заняття – розроблення власного портфоліо, виконання проєкту, підготовка доповіді тощо) і способи (використання різних платформ і додатків, створення ментальних карт, групові обговорення шляхів виконання завдань та отриманих результатів з використанням електронних освітніх ресурсів, порівняння їх з цілями) організації навчання в умовах війни з російським агресором за незалежність українського народу та з урахуванням цифровізації поштових послуг.

Експериментально доведено результативність запропонованої методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах. Зокрема, зросла кількість учнів з високим і достатнім рівнями сформованості знаннєвого компоненту професійної компетентності – 42 % мають достатній рівень і 53 % високий). Натомість частка осіб, які демонстрували низький рівень сформованості професійної компетентності, склала лише 5%: позитивні зрушення відбулися у формуванні діяльнісного компоненту: зросла кількість здобувачів освіти з високим рівнем його сформованості з 53,5% до 58,1%, та середнім рівнем – з 32,6% до 37,2%. Відповідно зменшилась кількість респондентів з низьким рівнем сформованості зазначеного компоненту в три рази. Позитивні результати отримані за іншими критеріями – аксіологічним і суб'єктивним. Статистичний аналіз (за критерієм Пірсона χ^2) емпіричних даних, що характеризують рівні сформованості професійної компетентності здобувачів освіти на кінець формувального етапу експерименту, дав можливість дійти висновку, що при достовірній імовірності 95% запропонована методика формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку забезпечує статистично значущі відмінності отриманих результатів.

5. Підготовлені та впроваджені методичні рекомендації з формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку спрямовані на реалізацію концептуальних ідей компетентнісної освіти в умовах цифровізації та невизначеності внаслідок продовження війни та

демонструють розвиток практичних методик професійної освіти і навчання, спрямованих на цілеспрямований розвиток професійних здатностей здобувачів освіти у професійних коледжах, та успішне розв'язання соціально-виробничих ситуацій у сфері поштових послуг.

Основні положення, результати й висновки проведеного дослідження можуть бути використані в процесі підготовки кваліфікованих робітників технічних професій, у системі післядипломної освіти, у процесі підготовки та проведення науково-методичних заходів з підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів професійної освіти, при розробленні методичних рекомендацій, підручників і навчальних посібників тощо.

За результатами отриманих даних підтверджено загальну гіпотезу досліджено; ефективність методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах. Для подальших наукових розвідок перспективними напрямками є вплив цифрових технологій на професійну підготовку операторів поштового зв'язку, включаючи використання сучасних інформаційних систем, автоматизацію процесів та впровадження електронних сервісів; аналіз відповідності професійної підготовки операторів поштового зв'язку сучасним вимогам ринку праці, включаючи дослідження потреб роботодавців та адаптацію навчальних програм до цих вимог; розроблення інноваційних методик навчання в професійних коледжах та в корпоративних університетах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Bozkurt, A. (2022). A Retro Perspective on Blended/Hybrid Learning: Systematic Review, Mapping and Visualization of the Scholarly Landscape. *Journal of Interactive Media in Education*, 1, 2. DOI:<https://doi.org/10.5334/jime.751>.
- Britell, J. K. «Competency and Excellence», in Minimum Competency Achievement Testing, R. M. Taeger & C. K. Title, Eds. Berkley, (1980), p. 23–29.
- Bruce, A., & Kristiansen, R. K. (2023). Hybrid Futures for Innovative Learning. *Proceedings of The International Conference on Future of Teaching and Education*. Retrieved October 10, 2023, from:0999-ICT6002-FP-FOE13.pdf (pixel-online.net).
- Cape Town Open Education, Declaration (2018). URL:<https://www.capetowndeclaration.org/cpt10/>.
- Dai, X. (2023). An exploration of the innovative teaching mode of mixed ideological and political course based on flipped classroom and wisdom classroom. *Frontiers in Education Technology (FET)*, 6(3). DOI: <https://doi.org/10.22158/fet.v6n3p91>.
- Drozdova K., Kucherenko H., Bohatov A. (2022) The role of the principle of systematicity and consistency in the professional competence formation = Роль принципу системності та послідовності у формуванні професійної компетентності. *Інновац. педагогіка*. Вип. 43, т. 1. С. 101–104. URL:http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/43/part_1/20.pdf.
- Epstein R. M, Hundert E.M. Defining and assessing professional competence. *JAMA*. 2002 Jan 9;287(2):226-35. doi: 10.1001/jama.287.2.226. PMID: 11779266.

- Hartman, H. J. (ed.). (2002). Metacognition in Learning and Instruction. *Theory, Research and Practice*, 149-172. DOI:10.1007/978-94-017-2243-8.
- Ines general assembly 2000, A Contribution of the OECD Program Definition and Selection of Competencies: Theoretical and Conceptual Foundations. Definition and Selection of Key Competencies Dominique Simone Rychen Swiss Federal Statistical Office. Neuchâtel, Switzerland. URL:<https://is.gd/aI8mnS>.
- Kovalchuk, V., Maslich, S., & Movchan, L. (2023). Digitalization of vocational education under crisis conditions. *Educational Technology Quarterly*, (1), 1–17. URL:<https://doi.org/10.55056/etq.49>.
- Lhafra, F.Z., & Abdoun, O. (2023). Adaptive Collaborative Learning Process in a Hybrid Model. In Hassanien, A.E., Snášel, V., Tang, M., Sung, T.W., Chang, K.C. (eds), *Proceedings of the 8th International Conference on Advanced Intelligent Systems and Informatics 2022. AISI 2022. Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies*, vol 152. Springer, Cham. DOI:https://doi.org/10.1007/978-3-031-20601-6_3.
- Lukianova, L., Petrenko, L., Banit, O., Radomski, I. & Hodlevska, K. (2024) Efficiency Increasing Mechanisms of Blended Learning of Students in Institutions of Higher Pedagogical Education, *Youth Voice Journal*, 14(3), 86-98.
- Main developments in the postal sector (2017-2021) (Study for the European Commission, Directorate General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship, and SMEs). (2022).:Publications Office of the European Union. URL:<https://op.europa.eu/en/home>
- Moulle, E., Marsella, F., Carlomagno, P., Deneux, F., Ito, Y., & Scher, M. (2022). Postal operators: the need for transformation And corresponding strategic moves. *Arthur D. Little*, 1–12. URL:<https://surl.li/enadil>
- Moulle, E., Marsella, F., Carlomagno, P., Deneux, F., Ito, Y., & Scherr, M. (2022). Viewpoint. Postal operators: the need for transformation and corresponding strategic moves. *Arthur D. Little*. URL:<https://surl.li/dlrjfb>

- Parzhnysky, V., Savenko, O., Kaitanovska, O., (2022) Comparative Analysis of Systems of Vocational Education in Ukraine, the United States of America and Great Britain. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 7 (12), 369-378. URL:<https://www.ijsrp.org/research-paper-0722/ijsrp-p12743.pdf>
- Pereira Bueno, R.L., Ribeiro Serra, F.A. & Scafuto, I.C. (2023). Executive perceptions of course and educator performance on flipped classroom, *Education + Training*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. DOI:<https://doi.org/10.1108/ET-08-2022-0337>
- Schraw, G., Crippen, K. J. & Hartley, K. (2006). Promoting self-regulation in science education: Metacognition as part of a broader perspective on learning. *Research in Science Education*, 36, 111-139.
- Shunevych, B. (2023). Massive Open Online Courses at Ukrainian Agrarian Universities: To Be or not to Be. In Guralnick, D., Auer, M.E., Poce, A. (eds), *Creative Approaches to Technology-Enhanced Learning for the Workplace and Higher Education*. TLIC 2023. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 767. Springer, Cham. DOI:https://doi.org/10.1007/978-3-031-41637-8_41.
- Triayudi, A., Fitri, I., Widyarto, W.O., & Sumiati (2022). Improving the Quality and Education Systems Through Integration's Approach of Data Mining Clustering in E-Learning. In Triwiyanto, T., Rizal, A., Caesarendra, W. (eds), *Proceedings of the 2nd International Conference on Electronics, Biomedical Engineering, and Health Informatics*. Lecture Notes in Electrical Engineering, vol 898. Springer, Singapore. DOI: https://doi.org/10.1007/978-981-19-1804-9_3.
- Virag, B., Dimitrov, K., Peres, G., & Gaar, T. (2016). Major strategic choices ahead of TelCos: Reconfiguring for value. How digitalization will impact telecommunication operators' configuration. Report on the telecommunication industry of 2016 (Telecommunications, Information

- technology, Media & Electronics (TIME)). Arthur D. Little.
URL:<http://surl.li/hokpev>.
- Voelkel, S., Bates, A., Gleave, T., Larsen, C., Stollar, E. J., Wattret, G., & Mello, L. V. (2023). Lecture capture affects student learning behaviour. *Febs OpenBio*, 13(2), 217–232. DOI:<https://doi.org/10.1002/2211-5463.13548>.
- Zohar, A., & Dori, Y. J. (2012). Introduction. In *Metacognition in Science Education: Trends in Current Research*, 40, 1-19. DOI:<https://doi.org/10.1007/978-94-007-2132-6>.
- Ниязов, М., Оразбаєва, К., Турекулова, Д., & Єстурлієва, А. (2022). «Қазпошта» ақ-ның даму стратегиясын жетілдірудегі компанияның бЦсекелестік артықшылықтары. Қазақ экономика, қаржы және халықаралық сауда университетінің жаршысы, (2(47)), 162–169. URL [https://doi.org/10.52260/2304-7216.2022.2\(47\).22](https://doi.org/10.52260/2304-7216.2022.2(47).22)
- Авраменко, О. (2011) Підготовка кваліфікованих робітників ювелірного профілю на підприємствах і в професійно-технічних навчальних закладах України (Дис. канд. пед. наук) Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
URL:<file:///C:/Users/User/Downloads/dis.doc.pdf>.
- Алексеева, С., Єршова, Л. (2020) Зміст і форми сучасної підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності. *Професійна педагогіка*. 2020. № 1(21). С. 44–52. DOI:<https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.21.44-52>.
- Андросчук, І. (2023) Професійна компетентність як важлива умова професійної діяльності кваліфікованих робітників сфери послуг. *Професійна педагогіка*, 2(27), 39-44. DOI:<https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.27.39-44>.
- Аніщенко, О.В., Баніт, О.В., Василенко, О.В., Волярська, О.С., Дорошенко, Н.І., Зінченко, С.В., & Сігаєва, Л. Є. (2016). *Особистісний і професійний розвиток дорослих: теорія і практика* (за ред. Аніщенко О.В). Київ: ІПОД НАПН України.

- Артюшина, М. (2020). Моделі професійно-педагогічної підготовки у закладах вищої освіти України. Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія. 17, 10-18. DOI:[https://doi.org/10.18372/2411-264X.2\(17\).15018](https://doi.org/10.18372/2411-264X.2(17).15018).
- Артюшина, М., Саркісова, О. (2022). Сучасні освітні технології у теорії та практиці підготовки здобувачів вищої освіти до викладацької діяльності. Вісник Національного авіаційного університету. Серія педагогіка, психологія, 20, 9-19. DOI:<https://doi.org/10.18372/2411-264X.20.16912>
- Баніт, О. В., & Радомський, І. П. (2024). Особливості прояву когнітивних компонентів у змішаному навчанні. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка та психологія*, (3). DOI:<https://doi.org/10.54929/2786-9199-2024-3-08-01>.
- Безносюк, О. (2015) Сутність та складові професійної компетентності слухачів навчальних закладів системи професійно-технічної освіти. *Наук. вісн. Кременец. обл. гуманітар.-пед. акад. ім. Тараса Шевченка*. Серія: Педагогіка / Кременец. обл. гуманітар.-пед. акад. ім. Т. Шевченка. Кременець, Вип. 5. С. 146–153. URL:<https://surl.li/keva0q>
- Бойчук, О. (2021) Формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг (Дис. канд. псих. наук): Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Київ URL:<https://surl.li/idjpxj>
- Бойчук, О. (2021) Формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг, автореф. дис. канд. наук. Київ.
- Бойчук, П., Козігора, М., & Романюк, А. (2021). Булінг як соціально-психологічне явище у сучасному освітньому просторі. *Академічні студії*. Серія «Педагогіка», 2(3), 10-16. DOI:<https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.3.2.2>.

- Бойчук, Ю., Таймасов, Ю. (2015) Компетентнісна парадигма в сучасній вищій професійній освіті. *Новий колегіум*. № 1. С. 38–44. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/NovKol_2015_1_11.
- Бородієнко, О. (2017) Теорія і практика розвитку професійної компетентності керівників структурних підрозділів підприємств сфери зв'язку: монографія / за наук. ред. В. О. Радкевич; Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. Біла Церква: Пшонківський О. В. 422 с. URL:<https://surl.li/ukemnw>.
- Бородієнко, О. (2017). Теорія і практика розвитку професійної компетентності керівників структурних підрозділів підприємств сфери зв'язку. Пшонківський О. В. URL:<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/709043/>.
- Брагін, А., Петрова, В., Шматко, В. (2004) Основи поштового зв'язку та його технології : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., які навч. за напрямом «Телекомунікація» / Нац. техн. ун-т України «Київський політехнічний ін-т». Київ: Політехніка. 437 с.
- Брехуненко, В. А. (2012) Поштовий і телеграфний зв'язок на півдні України: історія формування та розвитку. *Історичний архів*: наук. студії / Чорном. нац. ун-т ім. Петра Могили, Ін-т Укр. архіол. та джерелознав. ім. М. С. Грушевського НАН України. Миколаїв: [б. в.], 2013. Вип. 10. С. 208–212. Рец. на монографію: Міронова І. С. Поштові і поштово-телеграфні установи на півдні України в системі зв'язку російської держави (друга половина XVII – початок XX ст.). Миколаїв. 564 с. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ians_2013_10_27.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови (2009) ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ —Перун. – 1736 с.
- Висоцька, Л. (2018). Створення інформаційно-освітнього середовища в закладах професійної освіти сфери обслуговування. *Professional Pedagogics*, 15, 116-123. DOI:<https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.15.116-123>.

- Вооглайд, Ю. (2020) Посібник для тих, хто хоче мислити самостійно / Пер. з рос. О. Сауляк. Таллінн: Ülo Vooglaiu Kirjastus OÜ, 448 с.
- Галич, Н. (2012) Розвиток поштової справи в Україні у XIX – на початку XX ст.: автореф. дис. канд. іст. наук : 07.00.01 / Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. Черкаси. 20 с.
- Галич, Н. (2012) Розвиток поштової справи в Україні у XIX – на початку XX ст.: дис. канд. іст. наук: 07.00.01 / Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. Черкаси. 210 с.
- Гермак, О. (2019). Педагогічні умови застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів. Репозитарій Національного авіаційного університету. URL:<https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/39125?locale=ru>.
- Гириловська, І. (2020). Теорія і практика моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. *Монографія* / І.В. Гириловська. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д. Г. URL:<https://surl.li/pzazio>.
- Глуходід, О. (2015) Розвиток професійної компетентності учнів ПТНЗ. *Профтехосвіта*. № 5. С. 9–13.
- Говоровський А. (2017) Історичні аспекти розвитку інформаційно-комунікаційної індустрії поштових послуг у постіндустріальному суспільстві. *Наук. зап. з укр. історії*: зб. наук. пр. / Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. Переяслав-Хмельницький. Вип. 41. С. 131–135. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzzui_2017_41_20
- Говоровський, А. (2018) Поштовий зв'язок в Україні: історичні аспекти та організаційні засади функціонування. *Наук. зап. з укр. історії* : зб. наук. пр. / Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. Переяслав-Хмельницький. Вип. 43. С. 187–193. URL:<https://surl.li/rerpyk>.
- Говоровський, А. (2018) Розвиток поштового зв'язку в Україні в умовах впровадження інформаційних технологій (кінець XX – початок XXI

- ст.): історіографічний та історичний аспекти. *Наук. зап. з укр. історії* : зб. наук. пр. / Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. Переяслав-Хмельницький. Вип. 44. С. 208–217. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzzui_2018_44_28
- Говоровський, А. (2018). Поштовий зв'язок в Україні: історичні аспекти та організаційні засади функціонування. *Наукові записки з української історії*, (43), 187–193. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzzui_2018_43_29.
- Головач, Л. (2024). Формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту України із застосуванням інноваційних технологій навчання (Дис. д-ра філософії в галузі педагогіки) Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. НРАТ.
- Горохівська, Т. (2017). Структура професійно-педагогічної компетентності викладача: теоретичний аналіз. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: *Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету*. 17 (60), 284–288.
- Григоренко, Т. (2020) Сучасні підходи до формування професійної компетентності психолога (спеціального, клінічного), Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, № 8(102) URL:<https://is.gd/F8eB0v>.
- Дасюк, Ж. (2007) Психологічний аналіз проблеми комунікативної компетентності у вітчизняній та зарубіжній науковій думці. *Проблеми загальної та педагогічної психології*; С. Д. Максименка, Ред. Київ, Україна : Міленіум, Т. IX, ч. 4, с. 137–142.
- Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, Постанова №. 695 (2024) (Україна). URL:<https://salo.li/634149B>.
- Дослідження сфери освіти в Україні. До більшої результативності, справедливості та ефективності. (РЕЗЮМЕЗ). Огляд. World Bank Group. 33 с. Overview.pdf. URL:<https://surl.li/hypfiy>.

- Дрозіч, І. (2018). Формування фахової компетентності майбутніх кухарів у професійно-технічних навчальних закладах (Дис. канд. пед. наук) Хмельницький національний університет. НРАТ.
- Дундюк, А. (2021) Формування професійної компетентності майбутніх техніків-технологів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій у автотранспортних коледжах (Дис. канд. пед. наук) Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія URL:file:///C:/Users/User/Downloads/Dundiuk_dys.docx.pdf.
- Єршова, Л. (2022). Підготовка майбутніх педагогів професійної школи до організації в закладах професійної (професійно-технічної) освіти консультування з молодіжного підприємництва. *Інноваційна професійна освіта*, Т. 5, 6, 61-70. DOI:<https://doi.org/10.32835/2786-619X/2022/4.5>.
- Заброцький, М. (2008). Основи вікової психології. Навчальна книга-Богдан.
- Загіка, О. (2015). Формування професійної компетентності майбутніх агентів з постачання в професійно-технічних навчальних закладах (Дис. канд. пед. наук) Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. НРАТ.
- Захаренко-Селезньова, А. (2023) Дослідження стану поштових операторів України. *Наук. вісн. Полтав. ун-ту економіки і торгівлі*. Серія: Економічні науки: зб. наук. пр. / Полтав. ун-т економіки і торгівлі. Полтава: Гельветика, № 3. С. 41–45. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2023_3_8
- Захарченко, К. (2011) Впровадження та розвиток послуг населенню в діяльності оператора поштового зв'язку : дис. канд. економ. наук : 08.00.04 / Одес. нац. акад. зв'язку ім. О. С. Попова. Одеса, 2011. 236 с.: рис., табл. URL:<https://surl.li/nvgezsm>.
- Захарченко, К., Захарченко, Л., Потапова-Сінько, Н. (2012) Ефективність розвитку фінансових послуг оператора поштового зв'язку: монографія / Одес. нац. акад. зв'язку ім. О. С. Попова. Одеса. 256 с.

Звіт про роботу діджитал-майстерок тренінгів з цифрової грамотності для педагогічних працівників ЗП(ПТ)О грудень 2022 НМЦ ПТО Чернівецької області.

Звіт про управління ТОВ «Нова пошта» за 2023 р. URL:<http://surl.li/ymnvbn>.

Звіт про управління ТОВ «Нова пошта» за 2024 р. URL:<https://novaposhta.ua/partners/id/11730>.

Кайтановська О. (2024) Змішане навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти: потреби і можливості викладачів Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, 3 (146). 11-17. DOI:<https://10.32782/1995-0519.2024.3.1>

Кайтановська, О. (2021) Аналіз змісту підготовки операторів поштового зв'язку в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій : матеріали V Всеукраїнського науково-методичного семінару*, 260-262. Глухів: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка.

Кайтановська, О. (2022) Дидактичні засади формування професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 115-118. Глухів: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка.

Кайтановська, О. (2022) Компетентнісний підхід у системі професійної освіти майбутніх операторів поштового зв'язку. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій: матеріали VI Всеукраїнського науково-методичного семінару*, 116-118. Глухів:

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка.

Кайтановська, О. (2022) Професійний саморозвиток кваліфікованого робітника з професії «оператор поштового зв'язку». *Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи: збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 190-191. Київ-Ірпінь: ІПОД імені Івана Зязюна НАПН України.

Кайтановська, О. (2022) Структура професійної компетентності операторів поштового зв'язку. *Управління розвитком ЗП(ПТ)О на засадах педагогічної логістики: стан, реалії, досвід: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 137-139. Чернівці: ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

Кайтановська, О. (2022). Оператор поштового зв'язку: аналіз стандарту професійної (професійно-технічної) освіти. *Професійна педагогіка*, (1(24)), 186–194. DOI:<https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.186-194>.

Кайтановська, О. (2022). Структурно-семантичний аналіз поняття «професійна компетентність операторів поштового зв'язку». *Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки»*, (21(50)), 78–90. DOI:[https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21\(50\)-78-90](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21(50)-78-90).

Кайтановська, О. (2023) Використання інноваційних виробничих технологій при підготовці операторів поштового зв'язку. *Особистісно-професійна підготовка фахівців у контексті інтеграції України в європейський освітній простір: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції*, 133-136. Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені Івана Коцюбинського.

Кайтановська, О. (2023) Вплив воєнного стану на підготовку операторів поштового зв'язку в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Розвиток педагогічної науки і практики в умовах воєнного та*

повоєнного часу: матеріали Звітної науково-практичної конференції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за 2022 рік, 40-42. Київ: Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Кайтановська, О. (2023) Вплив цифровізації поштових послуг на структуру і зміст професійної компетентності операторів поштового зв'язку. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки».* 4. 2023. 162-170. DOI:<https://10.31651/2524-2660-2023-4-162-170>

Кайтановська, О. (2023) Підготовка майбутніх операторів поштового зв'язку до професійної діяльності в умовах цифровізації суспільства. *Збірник тез доповідей за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів, 64-65. Мукачєво: Мукачівський державний університет.*

Кайтановська, О. (2023) Підготовка операторів поштового зв'язку у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: розширення професійних навичок. *Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій, 151-153. Глухів: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка.*

Кайтановська, О. (2023) Сучасні орієнтири у підготовці операторів поштового зв'язку у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії: збірник матеріалів V Всеукраїнського відкритого науково-практичного онлайн-форуму, 321-324. Київ: Національний центр «Мала академія наук України».*

Кайтановська, О. (2023). Аналіз професійних компетентностей операторів поштового зв'язку. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля.*

Серія «Педагогіка і психологія», (2(26)), 52–59. DOI: <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2023-2-26-6>.

Кайтановська, О. (2024) Використання цифрових засобів навчання у формуванні професійної компетентності операторів поштового зв'язку в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи [Електронний ресурс]: збірник матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 15-16. Київ: Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Кайтановська, О. (2024) Мотиваційний компонент професійної компетентності операторів поштового зв'язку. *Неперервна педагогічна освіта XXI століття: збірник матеріалів XXI Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О.П. Рудницької*, 7 (19), 211-212. Київ: Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Кайтановська, О. (2024) Професійна підготовка операторів поштового зв'язку: від теорії до практики. *Методичні рекомендації*. Видавництво «Фенікс»: 2024. — 68 с.

Кайтановська, О. (2024) Результати емпіричного дослідження рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку. *Мережева взаємодія Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України та закладів освіти України і зарубіжжя: матеріали Звітної науково-практичної конференції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна*, 88-90. Київ: Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Калашник, О. (ред.). (2022). Психологічна підтримка та допомога дітям, які пережили травматичні події. Навчально-методичний посібник

(Н. Вааранен-Валконен & Н. Заварова, Упорядник).
 URL:<https://rm.coe.int/manual-for-psychologists-web/1680a9754f>.

- Камінський, Б. (2000) Формування дидактичних комплексів у професійно-технічних училищах електро- і поштового зв'язку (інтегративний підхід) : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ. 306 с.
- Кидисюк, А. (2005) Оптимізація мережі поштового зв'язку з сортувальними вузлами: автореф. дис. канд. техн. наук: 05.12.02 / Одес нац. акад. зв'язку ім. О.С. Попова. Одеса. 24 с.
- Кидисюк, А., Ящук, Л. (2008) Оптимізація мереж і систем поштового зв'язку: [монографія] / за ред. Л. О. Ящук. Київ: Знання. 269 с.
- Князева, О. (2009) Інноваційний розвиток підприємств поштового зв'язку: теорія, методологія, практика : автореф. дис. д-ра економ. наук: 08.00.04 / Нац. акад. наук України, Ін-т пробл. ринку та економ.-екол. дослідж. Одеса. 36 с.
- Князева, О. (2016) Стратегічні напрямки розвитку поштового зв'язку України. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 10. С. 88–97. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2016_10_11
- Князева, О., Новицька, С.(2012) Визначення перспектив розвитку поштового зв'язку в умовах сучасного конкурентного середовища. *Вісн. соц.-економ. дослідж.* : зб. наук. пр. / Одес. нац. економ. ун-т. Одеса : Вид-во ОДЕУ, Вип. 4. С. 179–185. URL:<https://surl.li/hcouyn>.
- Козак, А. (2017) Сучасна структура професійної компетентності майбутніх майстрів ресторанного обслуговування. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. *Професійна педагогіка*, № 14, с. 86–92. URL:<https://is.gd/kZLNcp> .
- Козак, А. Р. (2021). Формування професійної компетентності майбутніх майстрів ресторанного обслуговування в професійно-практичній підготовці (Дис. д-ра філософії в галузі педагогіки) Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. НРАТ.

- Кононенко, А. (2018) Формування професійної компетентності майбутніх слюсарів з ремонту автомобілів у професійно-технічних навчальних закладах» (Дис. канд. педє. наук.) Інститут професійної освіти НАПН України. Київ, URL:<https://ivet.edu.ua/baza-dysertaczijnyh-robot/>
- Король, А. (2009). Причини та наслідки явища булінгу. Відновне правосуддя в Україні, (1-2), 84–93.
- Короткова, Л. (2017) Сутність та структура професійної компетентності майбутніх фахівців сфери послуг в умовах освітньо-виробничого кластеру. *Вісн. Запоріз. нац. ун-ту. Педагогічні науки* / Запоріз. нац. ун-т. Запоріжжя: Гельветика, 2017. № 1. С. 104–110. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_ped_2017_1_17
- Короткова, Л. (2020) Професійна підготовка майбутніх фахівців сфери послуг в умовах освітньо-виробничого кластера: теоретичні і методичні основи: монографія / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. Запоріжжя : Просвіта. 558 с.
- Котляревська, Н. (2010). Формування художньо-творчих умінь майбутніх фахівців сфери послуг у позанавчальній діяльності вищого професійного училища [Автореф. дис. канд. пед. наук, Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України]. НРАТ.
- Кравець, С. (2014). Формування ключових компетентностей майбутніх фахівців ресторанного сервісу у вищих професійних училищах [Автореф. дис. канд. пед. наук, Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України]. НРАТ. URL:<http://surl.li/aywqbk>.
- Кравець, С. (2026) Проблеми професійної підготовки робітничих кадрів в умовах соціокультурного контексту. Actual questions and problems of social science . Holy Cross University. С. 155–156.
- Кравець, Ю. (2013) Професійні стандарти у системі підготовки робітничих кадрів. *Наук. вісн. Ін-ту проф.-техн. освіти НАПН України*.

Професійна педагогіка / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. Київ. Вип. 5(5). С. 46–52. URL:<https://surl.li/qoejgn>

Креденець, Н. (2010). Загальнометодологічні принципи формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів. *Проблеми та перспективи формування нац. гуманітар.-техн. еліти: зб. наук. пр. / АПН України, Нац. техн. ун-т «ХПІ»*. Харків: НТУ «ХПІ», Вип. 25 (29). С. 129–138. URL:<http://library.kpi.kharkov.ua/files/JUR/25.pdf>

Креденець, Н. (2018) Теорія і практика соціального партнерства у професійній підготовці фахівців сфери послуг в Австрії та Німеччині: (дис. кан. пед. наук). Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

Криницька, Л. (2011). Організація професійної підготовки безробітних до підприємницької діяльності у сфері послуг (Дис. канд. пед. наук) Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. НРАТ.

Крупська, В. (2013) Вибір ефективної стратегії інноваційного розвитку як основа успішної діяльності підприємств поштового зв'язку в сучасних умовах господарювання. *Інновац. економіка*. № 9. С. 52–61. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_9_9

Крупська, В. (2013) Структура та особливості формування інноваційного потенціалу підприємств поштового зв'язку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 21. С. 67–72. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_21_16.

Кручек, В., Кравець, С., Майборода, Л., Пятничук, Т. Інноваційна професійна освіта. Випуск 4(11):Методичні основи розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти: монографія; за наук. ред. В. А. Кручек– Київ: ІПО НАПН України, 2023. –123с URL:<https://surl.li/nzwrkl>.

- Кузяків, О. (2020). Глибинні інтерв'ю як метод збору інформації. Глибинне інтерв'ю як метод збору інформації: що потрібно знати «не-соціологу». URL:<https://surl.li/qimcdc>.
- Кулалаєва, Н. (2023). Педагогічні інновації як необхідна умова оновлення професійної підготовки майбутніх кухарів. (стор. 213–215). Глухівський НПУ ім. О. Довженка. URL:<https://surl.li/kwotbp>
- Кулалаєва, Н., Гайдук, О. (2022) Забезпечення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання: європейський досвід. *Професійна педагогіка*. С.71–80. URL:<https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.71-80>.
- Кулалаєва, Н., Гайдук, О. (2023) Проектування якісного освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуального навчання. *Професійна педагогіка*. 2023. С. 107–119. DOI:<https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.27.107-119>
- Кухаренко, В., Бойцун, М., Мудрий, Я., & Сиротенко, Н. (2009). *Тренеру з питань європейської інтеграції: навч. посіб.* (В. Кухаренко, Ed.). Міленіум.
- Куш, О. (2007) Профорієнтація старшокласників: досвід застосування психодіагностичних методик (В. Ф. Моргун, Ред.).
- Лісовий, М. (2016) Правове регулювання діяльності національного оператора поштового зв'язку в Україні. *Економічна теорія та право* : зб. наук. пр. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право. № 2. С. 195–203. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_etp_2016_2_33
- Літітанскас, І. (2014) Ситуаційний аналіз розвитку національного оператора поштового зв'язку на ринку фінансових послуг. *Наук. вісн. [Одес. нац. економ. ун-ту]*: зб. наук. пр. / Одес. нац. економ. ун-т, Всеукр. асоц. молодих науковців. Одеса. № 2. С. 128–142. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2014_2_13
- Лук'янова, Л., Вовк, М., Соломаха, С., Грищенко, Ю. (2023) Практична підготовка майбутніх педагогів у закладах вищої педагогічної освіти:

українські реалії і перспективи: науково-аналітична доповідь; за науковою редакцією Н. Г. Ничкало / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Київ – Чернівці: Букрек. 80 с.

Майборода, Л. (2012). Розвиток інформаційно-технологічної культури майбутніх кваліфікованих робітників галузі зв'язку засобами педагогічного проектування. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, 2, 192–198. URL:<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/2652/>.

Майборода, Л. (2013) Детермінанти розвитку інформаційно-технологічної культури майбутніх кваліфікованих робітників за професією «Оператор поштового зв'язку». *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти* : зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. Рівне. Вип. 7. С. 92–95. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2013_7_31

Малафійк, І. (2005). Дидактика. Навчальний посібник Кондор. 397 с.

Малихін, О., Арістова, Н., & Рогова, В. (2022). Мінімізація освітніх втрат учнів закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану: змішане навчання. *Український Педагогічний журнал*, (3), 68–76. DOI:<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-3-68-76>

Масліч, С. (2018). Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у професійно-технічних навчальних закладах (Автореф. кан. наук) Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. НРАТ.

Масліч, С. (2024). Організація освітнього простору в закладі професійної освіти сфери послуг. *Інноваційна педагогіка*, (3(69)), 101–104. URL:http://innovpedagogy.od.ua/archives/2024/69/part_2/23.pdf

Масліч, С., Ковальчук, В. (2020). Створення середовища професійного розвитку педагогічних працівників закладу професійної (професійно-

технічної) освіти Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, 2 (43), с. 29-37.

- Мілохіна, М. (2014) Формування професійної компетентності майбутніх операторів комп'ютерного набору в ПТНЗ. Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання, ІІТО НАПН України. Київ, с. 103–104.
- Міністерство освіти і науки, Міністерство соціальної політики. (2017). Оператор поштового зв'язку (СП(ПТ)О 4223. Н.53.00 -2017). URL:<http://surl.li/mgoncb>.
- Міронова, І. (2008) Розвиток військово-польової пошти в Україні (XVIII – XIX ст.). *Наук. пр. Миколаїв. держ. гуманітар. ун-ту ім. Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Серія: Історичні науки / Чорномор. держ. ун-т ім. П. Могили. Миколаїв. Т. 83, вип. 70. С. 10–14. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdui_2008_83_70_4
- Міронова, І. (2008) Розвиток козацької пошти в Україні в другій половині XVII – XVIII ст. *Південний архів*. Серія: Історичні науки: зб. наук. пр. / Херсон. держ. ун-т. Херсон. Вип. 28–29. С. 112–118. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pain_2008_28-29_12
- Міронова, І. (2010) Роль поштових закладів у європейській інтеграції України XIX ст. *Наук. пр. [Чорномор. держ. ун-ту ім. Петра Могили]*. Серія: Історія / Чорномор. держ. ун-т ім. П. Могили. Миколаїв: [б. в.], 2010. Т. 120, вип. 107. С. 14–19. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdui_2010_120_107_4
- Міронова, І. (2012) Методологічні основи дослідження діяльності поштового і поштово-телеграфного зв'язку. *Наук. пр. [Чорномор. держ. ун-ту ім. Петра Могили]*. Серія: Історія / Чорномор. держ. ун-т ім. П. Могили. Миколаїв: Т. 180, вип. 168. С. 131–135. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdui_2012_180_168_26
- Міронова, І. (2012) Поштові та поштово-телеграфні установи Півдня України: дореволюційна історіографія проблеми.

Наук. пр. [Чорномор. держ. ун-ту ім. Петра Могили]. Серія: Історія / Чорномор. держ. ун-т ім. П. Могили. Миколаїв: [б. в.], 2011. Т. 147, вип. 134. С. 91–96. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdui_2011_147_134_21

Національна рада з відновлення України від наслідків війни (2022). Проект плану відновлення України. (Матеріали робочої групи «Освіта і наука»), С. 35. URL:<http://surl.li/vwrxnj>.

Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності. Наказ Держспоживстандарту України від 11.10.2020 р. № 457

Національний координаційний центр європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя в Україні. НКЦ ЄРК

Національний репозиторій академічних текстів HPAT/NRAT - National Repository of Academic Texts, Ukraine (ukrintei.ua)

Ничкало, Н. (2009) Неперервна професійна освіта як філософська та педагогічна категорія. Неперервна професійна освіта: теорія і практика, Вип. 1, с. 9–22.

Нова українська школа, Концептуальні засади реформування середньої школи (2016) (Україна). URL:<http://surl.li/kfgpiz>

Новікова, І., Кравчук, В. (2012) Тенденції розвитку підприємств поштового зв'язку на території України. *Вісн. Нац. ун-ту водного госп-ва та природокористування*. Серія: Економіка: зб. наук. пр. / Нац. ун-т водного госп-ва та природокористування. Рівне, 2012. Вип. 1(57). С. 206–211. URL:<https://surl.li/grfzgf>

Однорог, Г. (2019). Суть і структура ключових компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю. *Професійна педагогіка*, (1(18)), 31–36. DOI:<https://doi.org/10.32835/2223-5752.2019.18.31-36>

Онищенко, А. (2023). Розвиток професійної компетентності кваліфікованих робітників у процесі курсової підготовки в навчальних центрах

- підприємств сфери послуг [Дис. д-ра філософії в галузі педагогіки, Інститут професійно-технічної освіти НАПН України]. НРАТ.
- Орехова, С. (2006) Історія розвитку поштового зв'язку у Донецькій області XIX–XXI ст.: дис. канд. іст. наук : 07.00.01 / Донец. нац. ун-т. Донецьк. 503 с.
- Освіта під загрозою. URL:<https://saveschools.in.ua/>
- Основи поштового зв'язку: лаб. практикум для студ. спец. 6.092400 «Телекомунікаційні системи та мережі» / уклад. В. П. Климчук [та ін.]; Нац. авіац. ун-т. Київ: НАУ, 2008. 50 с.
- Остапчук, О. (2011) Педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до гендерного виховання учнів підліткового віку. Гуманізація і гуманітаризація технічної освіти.
- Павлова, А. (2019) Якість професійної освіти та виклики впровадження компетентнісного підходу. *Проф. освіта*. № 1. С. 50–52.
- Пальчук, М. (2016) Тенденції розвитку професійної підготовки виробничого персоналу сфери послуг в країнах Європейського Союзу: (Дис. пед. наук) Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Національної Академії педагогічних наук України.
- Паржницький, О. (2017) Формування професійної компетентності майбутніх токарів у фахово-орієнтованому освітньому середовищі, дис. канд. наук. Київ.
- Пашукова Т. І., Допіра А. І., Дьяконов Г. В. Практикум із загальної психології / За ред. Т. І. Пашукової. – Київ: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 204 с.
- Перішко, І. (2015а). Професійна підготовка майбутніх маркетингологів до діяльності у сфері туристичних послуг (Автореф. дис. канд. пед. наук) Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. НРАТ.
- Петренко, Л. (2013) Інформаційно-аналітична компетентність керівника професійно-технічного навчального закладу: алгоритми успішної

діяльності: навчально-методичний посібник. Дніпропетровськ: ІМА-прес, 252 с.

- Петренко, Л. (2019). Індивідуалізація професійного розвитку викладачів професійної школи. Інноваційні моделі розвитку науково-методичної компетентності педагогів професійної школи у системі безперервної освіти: збірник Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України. 167-172. URL:<https://lib.iitta.gov.ua/719552/>.
- Петренко, Л. (2021). Інформаційна підготовка операторів поштового зв'язку в закладах професійної (професійно-технічної) освіти: актуальність і сучасна потреба ринку праці. Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій (с. 35–37). Глухівський НПУ ім. О. Довженка. URL:<https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/5023>
- Петренко, Л., & Зеліковська, О. (2022). Відкрита освіта: сучасні тренди і нові концепції. Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки», (21(50)), 206–218. DOI:[https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21\(50\)-206-218](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21(50)-206-218)
- Петренко, Л., & Султанова, Л. (2024). Підготовка викладача закладу вищої педагогічної освіти до цифрової безпеки у повоєнний час:.. ТОВ «Юрка Любченка». URL:<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738806/> (Original work published 2024)
- Побудова інформаційного суспільства: глобальна задача в новому тисячолітті. Женевська Декларація принципів (2003). URL:<https://old.apitu.org.ua/wsis/dp>.

- Поліщук, І., Паніна, І. (2013) Надання універсальних послуг оператором поштового зв'язку: порівняльний аналіз вітчизняного та закордонного досвіду. *Інвестиції: практика та досвід*. № 13. С. 83–86. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_13_21
- Помилуйко, В. (2020). Психологія розвитку ключових компетентностей у дорослому віці (Дис. д-ра психол. Наук) Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. НРАТ.
- Про затвердження Національної рамки кваліфікацій, Постанова № 1341 (2011) (Україна). URL:<http://surl.li/nojprzc>
- Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти: Наказ від 12.12.2019 № 1551. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0193-20#Text>.
- Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 06.10.2024. URL:<http://surl.li/gjgvvr>
- Про пріоритетні заходи розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, Указ Президента № №130/2021 (2021) (Україна).
- Про проєкт Стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року, Рішення №°12/2-3 (2020) (Україна). URL:<https://salo.li/50cae17>
- Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 10.02.1998 р. № 03/98-ВР. Дата оновлення: 06.05.2023.
- Про професійну освіту: проєкт Закону України. URL:<http://surl.li/vflrpe>.
- Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 р.: Розпорядження 324 Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 р. № 419-р. URL:<https://surl.li/ykwmwb>.
- Проєкт плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Освіта і наука». Липень 2022. С. 131-144. URL:[https://education-and-science.pdf\(kmu.gov.ua\)](https://education-and-science.pdf(kmu.gov.ua)).

- Пятничук, Т. (2015) Формування професійної компетентності майбутніх опоряджувальників будівельних у професійно-технічних навчальних закладах, (Автореф. дис. канд. наук). Київ.
- Равчина, Т. (2015). Теоретико-методичні аспекти організації процесу навчання студентів вищої школи в контексті теорії конструктивізму. *Український педагогічний журнал*, 4, 129-135.
- Радкевич, В., Кравець, С., & Козак, А. (2020). Ключові компетентності (м'які навички) майбутніх фахівців індустрії гостинності. *Colloquium-journal. Pedagogical sciences. Międzynarodowe czasopismo naukowe*, (31(56)), 53–58. URL:<http://www.colloquium-journal.org/arhiv>.
- Реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року, Концепція п.º419-р (2019) (Україна). URL:<https://surl.li/hnpdka>
- Річний звіт (АТ «Укрпошта»). (2023). URL:<http://surl.li/avdkpa>
- Романич, І. (2016). Моделювання розвитку і розміщення підрозділів поштово-логістичної компанії. *Актуальні проблеми економіки*, 11(185), 453–463. URL:<https://eco-science.net/downloads/>.
- Ростока, М (2017) Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних, (Дис. канд. наук) URL:<file:///C:/Users/User/Downloads/dis%20Rostoka%20M.L.doc.pdf>.
- Ротар, В. (2014) Професійна компетентність майбутніх спеціалістів: теоретичний аспект. *Імідж сучас. педагога*. № 6. С. 22–23. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/isp_2014_6_7.
- Руденко, Ю. (2018) Діяльність установ пошти і телеграфу на Правобережній Україні (друга половина XIX – початок XX ст.): дис. канд. іст. наук: 07.00.01 / Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. Черкаси. 243 с. URL:<https://surl.li/ygfsse>

- Сервіс для визначення кодів видів економічної діяльності. КВЕД-2010 клас 53.20 Інша поштова та кур'єрська діяльність (ukrstat.gov.ua).
- Сиверин, Ю. (2016) Експериментальна перевірка ефективності формування професійної компетентності майбутніх фахівців сфери зв'язку в умовах ступеневої освіти. *Наук. зап. Тернопіл. нац. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка*. Серія: Педагогіка / Тернопіл. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль № 2. С. 212–218. URL:<https://surl.li/pvfust>.
- Сімонян, К. (2012) Пошта як фактор суспільного розвитку. *Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка* / Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. Житомир, 2012. Вип. 63. С. 87–90. URL:<https://surl.li/rtapej>.
- Солодчук, А. (2024). Вплив воєнного стану на якість освіти: досвід українських університетів. *Перспективи та інновації науки*, (11(45)), 817–830. DOI:[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-11\(45\)-817-830](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-11(45)-817-830).
- Сотська, Г., & Тринус, О. (2024). Типології моделей змішаного навчання: зарубіжний досвід. *Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття»*, (2(10)), 73–90. DOI:[https://doi.org/10.35387/ucj.2\(10\).2024.0006](https://doi.org/10.35387/ucj.2(10).2024.0006).
- Співак, Я. (2019) Теорія та практика формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників із соціального захисту прав молоді [Текст] : монографія / Ярослав Співак ; ДВНЗ «Донбас. держ. пед. ун-т». - Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. - 311 с.
- Співак, Я. (2019). Компетентнісний підхід як теоретична основа дослідження формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*, (31), Стаття 71-77.
- Сурмін, Ю. (2006) Майстерня вченого: підручник для науковця. Київ : Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні, 2006. 302 с.
- Танащук, К. (2008) Перспективи розвитку поштового зв'язку України: регуляторні, економічні та технологічні принципи: [монографія] / К. О.

- Танащук [та ін.]; заг. ред. К. О. Танащук [та ін.]; Одес. нац. акад. зв'язку ім. О. С. Попова. Київ : ДУІКТ. 339 с. : рис., табл.
- Тканова, В. (2022). Психологічний клімат у колективі як фактор, що впливає на становлення особистості. *Актуальні проблеми психології в закладах освіти*, 6, 269–273. DOI:<https://doi.org/10.31812/psychology.v6i.7355>
- Ткаченко, М. (2018). Формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців ресторанного господарства у професійно-технічних навчальних закладах (Дис. канд. пед. наук) Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. НРАТ.
- Торба, Ю. (2014) Удосконалення професійної компетенції фахівців: аналіз досвіду. *Проф.-техн. освіта*. № 2. С. 54–57.
- Тринус, О. (2024). Змішане навчання у підготовці майбутніх викладачів закладів вищої освіти: теорія і практика. In *Цифровий супровід професійної підготовки майбутніх викладачів у воєнний та повоєнний час* (pp. 103–127). ТОВ «Юрка Любченка». URL:<https://surl.li/gkxznzq>
- Уманець, В. (2008) Особливості формування ключових компетенція учнів ПТНЗ у процесі фахової підготовки. *Сучас. інформ. техн. та інновац. методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. / АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України, Ін-т проф.-техн. освіти АПН України, Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського, Ін-т математики, фізики і технол. освіти. Київ ; Вінниця : Вінниця, Вип. 20. С. 228–233.
- Федорченко, А., Олійник Т. (2018) Єдина національна мережа поштового зв'язку: проблеми діяльності національного оператора на ринку поштових послуг. *Інтернаука*: зб. наук. пр. / ТОВ «Фінансова Рада України». Київ: № 19(3). С. 94–97. URL:<https://surl.li/kqawbu>.
- Федорчук, Л. (2019) Теоретичні аспекти формування професійної компетентності. *Наук. зап. Нац. ун-ту «Острозька академія»*. Вип. 8. С. 77–81. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2019_8_18

- Химинець, В. (2009) Інноваційна освітня діяльність. Тернопіль, Україна: Мандрівець.
- Царьова, Є. (2021). Розвиток професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти сфери послуг (Дис. канд. пед. наук) Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. НРАТ.
- Чупахін, С. (2014) Проблеми формування професійної компетентності майбутніх інженерів-зв'язківців. *Молодь і ринок*. № 9. С. 83–88. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2014_9_20
- Шарова, Т., Шаров, С., & Кремінський, Б. (2023). Освітні ресурси для організації STEAM-навчання. *Молодь і ринок*, (3/211), 52–56. DOI:<https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.276173>.
- Юденкова, О. (2012) Педагогічні умови використання інноваційних виробничих технологій у підготовці кваліфікованих робітників поліграфічного профілю: (Автореф. дис. канд. пед. наук) Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. - К., 20 с.
- Ягупов, В. (2012). Ключові компетентності: поняття, сутність, зміст, класифікація та вимоги до випускників професійно-технічної освіти. Науковий вісник Ін-ту проф.-тех. освіти НАПН України. Професійна педагогіка, (4), 12–19. URL:<http://surl.li/mclres>.
- Яланська, С. (2023). Психологічна підтримка особистості в кризових умовах: можливості психологічної студії. *Grail of Science*, (29), 318–319. URL:<https://doi.org/10.36074/grail-of-science.07.07.2023.053>.
- Яроменко, О., Осіпчук І. (2014) Територіальні аспекти розвитку поштового зв'язку Рівненської області. *Економ. та соц. географія*. Вип. 2. С. 314–320. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/esg_2014_2_41.
- Ящук, Л. (2015) Наукове обґрунтування нормативів розвитку та розміщення мережі об'єктів поштового зв'язку в Україні. *Зв'язок*. 2015. № 1. С. 26–35. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zvjazok_2015_1_8

- Ящук, Л. (2014). Упровадження сучасної науково-технічної термінології поштового зв'язку – нагальна потреба сьогодення. *Зв'язок*, (1(107)), 34–38. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zvjazok_2014_1_10.
- Ящук, Л. (2015). Оптимізація, оброблення і перевезення письмової інформації в мережі поштового зв'язку України. *Зв'язок*, (3), 30–32. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zvjazok_2015_3_9.
- Ящук, Л. (2016) Стратегії розвитку мереж поштового зв'язку в сільській місцевості. *Зв'язок*, (4), 38–44. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zvjazok_2016_4_12.
- Ящук, Л. (2018) Створення передумов підвищення конкурентоспроможності призначених операторів на ринку кур'єрських послуг поштового зв'язку. *Наук. пр. Одес. нац. акад. зв'язку ім. О. С. Попова*: періодич. наук. зб. / Одес. нац. акад. зв'язку ім. О. С. Попова. Одеса: [б. в.], 2018. № 2. С. 140–144. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nponaz_2018_2_20

ДОДАТКИ

Додаток А

Список дисертацій з проблем формування професійної компетентності кваліфікованих робітників за даними НРАТ станом на червень 2024 р.

(джерело: складено автором)

№ з/п	Тема дисертації	ПІБ автора	Шифр	Рік
1.	Зміст і методика підготовки майбутніх кваліфікованих робітників лісового господарства	Вдовенко Ігор Станіславович	13.00.04	2007
2.	Розвиток систем підготовки кваліфікованих робітників у Болгарії і Польщі (кінець XIX-XX ст.)	Каплун Андрій Володимирович	13.00.04	2011
3.	Інтегрований підхід до підготовки кваліфікованих робітників кулінарного профілю в професійно-технічних навчальних закладах	Стахмич Тамара Миколаївна	13.00.04	2011
4.	Теоретико-методологічні основи прогнозування моделей професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.	Анісімов Микола Вікторович	13.00.04	2012
5.	Професійна підготовка кваліфікованих робітників-будівельників з опоряджувальних робіт у професійно-технічних навчальних закладах	Карабанов Василь Дмитрович	13.00.04	2012
6.	Педагогічні умови використання інноваційних виробничих технологій у підготовці кваліфікованих робітників поліграфічного профілю	Юденкова Олена Петрівна	13.00.04	2012
7.	Використання модульних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників ресторанного сервісу	Гусечко Лілія Володимирівна	13.00.04	2013
8.	Регулювання системи підготовки кваліфікованих робітників у національній економіці	Орлова Анна Анатоліївна	08.00.03	2013
9.	Теоретико-методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників з металообробки в професійно-технічних навчальних закладах	Вайнтрауб Марк Абрамович	13.00.04	2014
10.	Педагогічні умови підготовки кваліфікованих робітників для автосервісу у професійно-технічних навчальних закладах	Гуменюк Дмитро Васильович	13.00.04	2014

№ з/п	Тема дисертації	ПІБ автора	Шифр	Рік
11.	Підготовка кваліфікованих робітників в Автономній Республіці Крим (20-40 роки XX століття)	Височина Тетяна Михайлівна	13.00.01	2014
12.	Формування самоосвітньої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у процесі загальноосвітньої підготовки	Мося Ірина Анатоліївна	13.00.04	2014
13.	Педагогічні умови використання електронних навчально-методичних комплексів у професійній підготовці кваліфікованих робітників	Мацейко Ольга Володимирівна	13.00.04	2015
14.	Формування базових професійних компетенцій майбутніх кваліфікованих робітників з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин у фаховій підготовці	Уманець Володимир Олександрович	13.00.04	2015
15.	Теоретичні і методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників морського профілю на виробництві	Герганов Леонід Дмитрович	13.00.04	2016
16.	Організаційно-педагогічні умови підготовки кваліфікованих робітників з ремонту автотранспортної техніки у професійно-технічних навчальних закладах	Динько Володимир Анатолійович	13.00.04	2016
17.	Становлення і розвиток підготовки кваліфікованих робітників для легкої промисловості у технічних училищах України (1954-1984 рр.)	Микитенко Олена Степанівна	13.00.04	2016
18.	Підготовка кваліфікованих робітників сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах України (1969 р. - початок XXI століття)	Зельман Леся Несторівна	13.00.04	2017
19.	Формування культури здоров'я у майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю в процесі професійної підготовки	Миргородська Ганна Миколаївна	13.00.04	2017
20.	Формування професійної компетентності майбутніх токарів у фахово-орієнтованому освітньому середовищі	Паржницький Олександр Вікторович	13.00.04	2017
21.	Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі у процесі професійної підготовки	Сороквашин Сергій Володимирович	13.00.04	2018
22.	Формування професійної компетентності майбутніх слюсарів з ремонту автомобілів у професійно-технічних навчальних закладах	Кононенко Андрій Геннадійович	13.00.04	2018
23.	Формування інформаційно-аналітичної	Масліч	13.00.04	2019

№ з/п	Тема дисертації	ПІБ автора	Шифр	Рік
	компетентності майбутніх агентів з організації туризму у професійно-технічних навчальних закладах	Світлана Володимирівна		
24.	Педагогічні умови застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів	Гермак Ольга Леонідівна	13.00.04	2019
25.	Розвиток професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти сфери послуг	Царьова Євеліна Сергіївна	13.00.04	2021
26.	Розвиток технологічної культури майстрів виробничого навчання аграрного профілю в навчально (науково)-методичних центрах професійно-технічної освіти	Шамралюк Олена Леонідівна	13.00.04	2021
27.	Формування професійної компетентності майбутніх техніків-технологів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій у автотранспортних коледжах	Дундюк Артем Юрійович	13.00.04	2021

Перелік дисертацій вітчизняних науковців з проблеми формування професійної компетентності фахівців сфери послуг
(джерело: складено автором за даними НРАТ)

найдено 21 документів

Дисертація кандидатська

Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі у процесі професійної підготовки

Сороквашин Сергій Володимирович. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі у процесі професійної підготовки : Кандидат педагогічних наук : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2018-11-09; . ВНЗ "Університет імені Альфреда Нобеля". – Дніпро, 0418U003776.

Дисертація кандидатська

Підготовка кваліфікованих робітників сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах України (1969 р. - початок XXI століття)

Зельман Леся Несторівна. Підготовка кваліфікованих робітників сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах України (1969 р. - початок XXI століття) : Кандидат педагогічних наук : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2017-12-05; . Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України. – Київ, 0417U006112.

Формування культури здоров'я у майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю в процесі професійної підготовки

Миргородська Ганна Миколаївна. Формування культури здоров'я у майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю в процесі професійної підготовки : к.пед.н. : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2017-01-27; . Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. – , 0417U001196.

Дисертація докторська

Теоретичні і методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників морського профілю на виробництві

Герганов Леонід Дмитрович. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників морського профілю на виробництві : д.пед.н. : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2016-07-06; . Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. – , 0516U000608.

Дисертація кандидатська

Організаційно-педагогічні умови підготовки кваліфікованих робітників з ремонту автотранспортної техніки у професійно-технічних навчальних закладах

Динько Володимир Анатолійович. Організаційно-педагогічні умови підготовки кваліфікованих робітників з ремонту автотранспортної техніки у професійно-технічних навчальних закладах : к.пед.н. : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2016-04-29; . Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – , 0416U001899.

Становлення і розвиток підготовки кваліфікованих робітників для легкої промисловості у технічних училищах України (1954-1984 рр.)

Микитенко Олена Степанівна. Становлення і розвиток підготовки кваліфікованих робітників для легкої промисловості у технічних училищах України (1954-1984 рр.) : к.пед.н. : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2016-03-11; . Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Національної Академії педагогічних наук України. – , 0416U001730.

Дисертація кандидатська

Педагогічні умови використання електронних навчально-методичних комплексів у професійній підготовці кваліфікованих робітників

Мацейко Ольга Володимирівна. Педагогічні умови використання електронних навчально-методичних комплексів у професійній підготовці кваліфікованих робітників : к.пед.н. : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2015-05-29; . Львівський науково-практичний центр Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. – , 0415U002405.

Формування базових професійних компетенцій майбутніх кваліфікованих робітників з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин у фаховій підготовці

Уманець Володимир Олександрович. Формування базових професійних компетенцій майбутніх кваліфікованих робітників з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин у фаховій підготовці : к.пед.н. : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2015-03-27; . Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – , 0415U002043.

Дисертація докторська

Теоретико-методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників з металообробки в професійно-технічних навчальних закладах

Вайнтрауб Марк Абрамович. Теоретико-методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників з металообробки в професійно-технічних навчальних закладах : д.пед.н. : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2014-10-24; . Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України. – , 0514U000632.

Дисертація кандидатська

Педагогічні умови підготовки кваліфікованих робітників для автосервісу у професійно-технічних навчальних закладах.

Гуменюк Дмитро Васильович. Педагогічні умови підготовки кваліфікованих робітників для автосервісу у професійно-технічних навчальних закладах. : к.пед.н. : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2014-04-30; . Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Національної Академії педагогічних наук України. – , 0414U003167.

Дисертація кандидатська

Підготовка кваліфікованих робітників в Автономній Республіці Крим (20-40 роки XX століття).

Височина Тетяна Михайлівна. Підготовка кваліфікованих робітників в Автономній Республіці Крим (20-40 роки XX століття).: к.пед.н.: спец.. 13.00.01 - Загальна

педагогіка та історія педагогіки : захищена 2014-04-30; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Національної Академії педагогічних наук України. – , 0414U003168.

Дисертація кандидатська

Формування самоосвітньої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у процесі загальноосвітньої підготовки

Мося Ірина Анатоліївна. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у процесі загальноосвітньої підготовки : к.пед.н. : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2014-03-27; Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України. – , 0414U001483.

Дисертація кандидатська

Використання модульних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників ресторанного сервісу

Гусечко Лілія Володимирівна. Використання модульних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників ресторанного сервісу : к.пед.н. : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти: захищена 2013-04-26; Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. – , 0413U002659.

Дисертація кандидатська

Регулювання системи підготовки кваліфікованих робітників у національній економіці

Орлова Анна Анатоліївна. Регулювання системи підготовки кваліфікованих робітників у національній економіці : к.е.н.: спец.. 08.00.03 - Економіка та управління національним господарством : захищена 2013-02-27; Кіровоградський національний технічний університет. – , 0413U000761.

Дисертація докторська

Теоретико-методологічні основи прогнозування моделей професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Анісімов Микола Вікторович. Теоретико-методологічні основи прогнозування моделей професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. : д.пед.н. : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти: захищена 2012-12-11; . Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. – , 0512U000886.

Дисертація кандидатська

Професійна підготовка кваліфікованих робітників-будівельників з опоряджувальних робіт у професійно-технічних навчальних закладах.

Карабанов Василь Дмитрович. Професійна підготовка кваліфікованих робітників-будівельників з опоряджувальних робіт у професійно-технічних навчальних закладах. : к.пед.н. : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2012-06-23; . Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка. – , 0412U003912.

Дисертація кандидатська

Педагогічні умови використання інноваційних виробничих технологій у підготовці кваліфікованих робітників поліграфічного профілю

Юденкова Олена Петрівна. Педагогічні умови використання інноваційних виробничих технологій у підготовці кваліфікованих робітників поліграфічного профілю : к.пед.н. : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена

2012-06-15; . Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України. – , 0412U005291.

Дисертація кандидатська

Підготовка кваліфікованих робітників ювелірного профілю на підприємствах і в професійно-технічних навчальних закладах України.

Авраменко Ольга Олексіївна. Підготовка кваліфікованих робітників ювелірного профілю на підприємствах і в професійно-технічних навчальних закладах України. : к.пед.н. : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2012-01-18; . Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Національної Академії педагогічних наук України. – , 0412U001288.

Дисертація докторська

Розвиток систем підготовки кваліфікованих робітників у Болгарії і Польщі (кінець XIX - XX ст.).

Каплун Андрій Володимирович. Розвиток систем підготовки кваліфікованих робітників у Болгарії і Польщі (кінець XIX - XX ст.). : д.пед.н. : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2011-06-22; . Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Національної Академії педагогічних наук України. – , 0511U000570.

Дисертація кандидатська

Інтегрований підхід до підготовки кваліфікованих робітників кулінарного профілю в професійно-технічних навчальних закладах

Стахмич Тамара Миколаївна. Інтегрований підхід до підготовки кваліфікованих робітників кулінарного профілю в професійно-технічних навчальних закладах : к.пед.н. : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2011-01-18; . Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – , 0411U000246.

Дисертація кандидатська

Зміст і методика підготовки майбутніх кваліфікованих робітників лісового господарства

Вдовенко Ігор Станіславович. Зміст і методика підготовки майбутніх кваліфікованих робітників лісового господарства : к.пед.н. : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2007-09-15; . Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка. – , 0407U003818.

Знайдено 21 документів

Знайдено 3 документів

Дисертація кандидатська

Розвиток професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти сфери послуг.

Царьова Євеліна Сергіївна. Розвиток професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти сфери послуг. : Кандидат педагогічних наук : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2021-12-24; . Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України. – Київ, 0421U104098.

Дисертація кандидатська

Розвиток технологічної культури майстрів виробничого навчання аграрного профілю в навчально (науково)-методичних центрах професійно-технічної освіти

Шамралюк Олена Леонідівна. Розвиток технологічної культури майстрів виробничого навчання аграрного профілю в навчально (науково)-методичних центрах професійно-технічної освіти : Кандидат педагогічних наук : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2021-05-05; . Наукова установа Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України. – Київ, 0421U101453.

Дисертація кандидатська

Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у професійно-технічних навчальних закладах

Масліч Світлана Володимирівна. Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у професійно-технічних навчальних закладах : Кандидат педагогічних наук : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2019-01-25; . Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України. – Київ, 0419U000323.

Знайдено 3 документів

Знайдено 4 документів

Дисертація кандидатська

Формування професійної компетентності майбутніх токарів у фахово-орієнтованому освітньому середовищі.

Паржницький Олександр Вікторович. Формування професійної компетентності майбутніх токарів у фахово-орієнтованому освітньому середовищі. : к.пед.н. : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2017-10-04; . Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. – , 0417U002916.

Організаційно-педагогічні умови підготовки кваліфікованих робітників машинобудівного профілю у професійному ліцеї.

Паржницький Віктор Валентинович. Організаційно-педагогічні умови підготовки кваліфікованих робітників машинобудівного профілю у професійному ліцеї. : к.пед.н. : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2006-10-18; . Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – , 0406U004240.

Знайдено 3 документів

Дисертація кандидатська

Формування професійної компетентності майбутніх техніків-технологів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій у автотранспортних коледжах

Дундюк Артем Юрійович. Формування професійної компетентності майбутніх техніків-технологів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій у автотранспортних коледжах : Кандидат педагогічних наук : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2021-09-24; . Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. – Хмельницький, 0421U103611.

Дисертація кандидатська

Дисертація кандидатська **Формування професійної компетентності майбутніх слюсарів з ремонту автомобілів у професійно-технічних навчальних закладах**

Кононенко Андрій Геннадійович. Формування професійної компетентності майбутніх слюсарів з ремонту автомобілів у професійно-технічних навчальних

зкладах : Кандидат педагогічних наук : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2018-02-27; . Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України. – Київ, 0418U002183.

найдено 1 документів

Дисертація кандидатська

Педагогічні умови застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів

Гермак Ольга Леонідівна. Педагогічні умови застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів : Кандидат педагогічних наук : спец.. 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти : захищена 2019-07-02; . Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України. – Київ, 0419U003386.

**АНКЕТА ДЛЯ ОПИТУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ
(ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ З ПРОФЕСІЇ ОПЕРАТОР
ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ**

Шановні здобувачі освіти!

Запрошуємо вас взяти участь в дослідженні проблеми підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. Будь ласка, будьте щирими, оскільки від якості ваших відповідей залежить ґрунтовність подальших рекомендацій щодо підвищення ефективності професійної освіти і навчання. Обираючи відповідь, спочатку уважно прочитайте питання. Потім оберіть відповідь. При наявності інструкції до відповіді, ознайомтесь з нею. Результати опитування будуть узагальнюватися, тому свого прізвище в анкеті вказувати не потрібно. Але просимо відповісти на загальні питання.

1. Я даю згоду на збір/обробку персональних даних

Так

Ні

2. Ваш вік

До 18 років

19-20 років

21-24 роки

25 і більше років

3. Я поступив до навчального закладу

після 9 класу

після 11 класу

4. За якою професією Ви навчаєтеся?

Оператор поштового зв'язку

Оператор поштового зв'язку /Касир (в банку);

Оператор поштового зв'язку /Оператор телекомунікаційних послуг;

Оператор поштового зв'язку /Секретар керівника (організація, підприємства, установи);

Оператор поштового зв'язку /Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення;

Оператор поштового зв'язку /Контролер ощадного банку;

Оператор поштового зв'язку /Оператор електрозв'язку;

Оператор поштового зв'язку /Фотограф (фотороботи)

5. Оцініть свої знання з основ галузевої економіки та підприємництва за трьох бальною шкалою: 2 – знаю, 1 – частково знаю, 0 – не знаю

Компетентності	Оберіть оцінку		
	Не знаю «0»	Частково знаю «1»	Знаю «2»
порядок створення та заповнення нормативної документації (книга «доходів та витрат», баланс підприємства);			
основні економічні процеси, відносини та явища, які функціонують та виникають між суб'єктами економіки (підприємствами, державою та громадянами)			
основи менеджменту (управління підприємством та розташування трудових ресурсів);			
конкуренція (її види та прояви в економічних відносинах)			

6. Моє володіння основами трудового законодавства

Компетентності	Оберіть оцінку		
	Не знаю «0»	Частково знаю «1»	Знаю «2»
основні трудові права та обов'язки працівників			
положення, зміст, форми та строки укладання трудового договору			
соціальні гарантії та чинний соціальний захист на підприємстві			

7. Мої знання про поштовий зв'язок

Компетентності	Оберіть оцінку		
	Не знаю «0»	Частково знаю «1»	Знаю «2»
нормативно-правові документи які відносяться до поштового зв'язку (закони України, акти, правила тощо)			
види, розряди, категорії поштових відправлень			
розміри та граничну масу поштових відправлень; перелік предметів, які дозволені для пересилання в поштових відправленнях; перелік предметів, які заборонені для пересилання в поштових відправленнях			

строки зберігання поштових відправлень, поштових переказів			
права, обов'язки та відповідальність користувачів послуг поштового зв'язку			

8. Мої знання з адміністративної географії

Компетентності	Оберіть оцінку		
	Не знаю «0»	Частково знаю «1»	Знаю «2»
адміністративний поділ України			
адміністративний поділ ближнього зарубіжжя			
адміністративний поділ країн світу			

9. Моє володіння основами українського ділового мовлення

Компетентності	Оберіть оцінку		
	Не знаю «0»	Частково знаю «1»	Знаю «2»
особливості усного і писемного ділового спілкування			
основні правила українського правопису			
вимоги до культури та етики ділового спілкування			

10. Моє володіння основами професійної етики

Компетентності	Оберіть оцінку		
	Не знаю «0»	Частково знаю «1»	Знаю «2»
особливості спілкування в сфері обслуговування			
основні поняття професійної етики та професійної психології			
характер, причини і способи розв'язання конфліктних ситуацій у виробничому колективі			

11. Моє вміння володіти основами електротехніки

Компетентності	Оберіть оцінку		
	Не вмію «0»	Частково вмію «1»	Вмію «2»
раціонально і ефективно експлуатувати електроустаткування та електроінструменти			

12. Дотримання та виконання вимог охорони праці, промислової і пожежної безпеки, виробничої санітарії

Компетентності	Оберіть оцінку		
	Не вмію «0»	Частково вмію «1»	Вмію «2»
надавати долікарську допомогу потерпілим від нещасного випадку			
звільняти потерпілого від дії електричного струму			
користуватися первинними засобами пожежогасіння (вогнегасники, пожежний інвентар тощо)			

13. Моє володіння основами інформаційних технологій

Компетентності	Оберіть оцінку		
	Не знаю «0»	Частково знаю «1»	Знаю «2»
загальні відомості про Інтернет та мережні сервіси			
програмне забезпечення комп'ютерно-касового комплексу для об'єктів поштового зв'язку (загальні відомості, порядок роботи)			
основні поняття про інформацію та інформаційні технології			

14. Що спонукає вас навчатися? Упорядкуйте наведені причини за їх важливістю для вас від 1 (найважливіше) до 20 (найменш важливе) – запишіть відповідну цифру в кожному рядку правої колонки.

Причина	важливість
Здобути певну професію	
Познайомитися з новими людьми	
Поспілкуватися з друзями	
Задовольнити своїх батьків	
Набути престижні зв'язки	
Отримати гарну роботу в майбутньому	
Принести більше користі суспільству	
Вдосконалити себе, набути новий досвід	
Запобігти небажаним проблемам (наприклад, уникнути служби в армії)	
Пізнати щось нове, розширити свій кругозір	
Відтермінувати дорослість	
Отримати винагороду за навчання	
Подобається навчатися	
Уникнути покарання (наприклад, позбавлення стипендії)	

Покращити свій суспільний статус	
Отримати диплом	
Бути таким, як усі	
Отримати гуртожиток	
Удосконалити досвід професійної діяльності	

15. Наскільки Ви задоволені обраною професією?

- Повністю задоволений
- Радше задоволений
- Важко відповісти
- Радше незадоволений
- Повністю незадоволений

16. Наскільки Ви задоволені рівнем підготовки до професійної діяльності на цьому етапі навчання?

- Повністю задоволений
- Радше задоволений
- Важко відповісти
- Радше незадоволений
- Повністю незадоволений

17. Наскільки умови навчання, що існують у Вашому навчальному закладі, сприяють формуванню вашої професійної компетентності?

Заохочують до здобуття професійних знань, умінь, навичок та бажання розширити свій кругозір у цій сфері діяльності

Не впливають на прояв розширення свого кругозору у цій сфері діяльності

Гальмують прояв розширення свого кругозору у цій сфері діяльності

18. Як часто Ваші викладачі використовують інноваційні методи навчання (тренінги, кейс-методи, ігри, дискусії, круглі столи)?

- Постійно
- Час від часу
- Майже не використовують

19. Як часто Ваші викладачі використовують цифрові засоби навчання та освітні сервіси (Kahoot, Plickers, ClassMarker, Padlet.com та інші)?

- Постійно
- Час від часу
- Майже не використовують

20. Ви прагнете самовдосконалення, читаєте додаткову літературу, поширюєте свій досвід, цікавитесь усім новим?

- Рідко чи ніколи
- Час від часу
- Постійно

21. У навчанні Ви маєте чіткі цілі, уявляєте те, що хотіли б отримати, про що дізнатися, чого навчитися?

Завжди

Інколи

Ніколи

22. Починаючи вивчати нову дисципліну, як Ви пристосовуєтесь до нових умов викладання, вимог викладача?

Одразу

Поступово

Лише через тривалий час або не пристосовуєтесь зовсім

23. Як Ви вважаєте, скільки навчальних предметів ви можете ефективно вивчати одночасно?

Одночасно вивчати лише один навчальний предмет і лише потім переходити до наступного

Чергувати два-три навчальні предмети

Чергувати чотири і більше навчальних предметів

24. У вивченні різних навчальних предметів Ви:

З цікавістю вивчаєте всі предмети

Віддаєте перевагу лише окремим предметам

Не виділяєте жодного предмета

25. При виконанні самостійних робіт Ви частіше:

Плануєте роботу заздалегідь і виконуєте поступово, окремими частинами

Виконуєте всю роботу в останній термін

Виконуєте роботу пізніше, чим вимагалось

26. Наявність зразка виконання певного завдання для Вас частіше:

Необхідна

Бажана

Не потрібна

27. Як часто Ви відвідуєте навчальні заняття?

Постійно

Час від часу

Рідко

28. На навчальних заняттях Ви:

Постійно активні, часто прагнете виказати свою точку зору, відповісти на запитання викладача

Проявляєте активність час від часу

Постійно пасивні, ініціативи не виявляєте, намагаєтесь займатися своїми справами

29. Труднощі, проблеми на шляху до реалізації певної мети зазвичай:

Змушують вас діяти ще більш активно і рішуче
 Відволікають і гальмують Вас
 Можуть зумовити відмовитись від наміченої цілі

30. Причини Ваших успіхів і невдач:

Частіше залежать від вас (ваших рішень, самопочуття, дій)
 Залежать від зовнішніх обставин (інших людей, умов, випадку тощо)
 Рівною мірою залежать від вас і зовнішніх обставин

31. Ви схильні вирішувати всі свої проблеми самостійно:

Найчастіше
 Час від часу
 Рідко чи майже ніколи

32. Стосовно себе Ви:

Зазвичай впевнені в собі
 Іноколи вагаєтесь у своїх силах і можливостях
 Частіше собі не довіряєте

33. В оцінюванні своїх сил, можливостей Ви зазвичай:

Переоцінюєте себе
 Оцінюєте себе адекватно
 Недооцінюєте себе

34. Свої почуття і думки Ви прагнете:

Приховувати
 Висловлювати
 Обговорювати

35. Ви відчуваєте напруженість, тривожність, хвилювання:

Частіше за інших
 Як і всі
 Рідше за інших

36. Чи вдається Вам контролювати себе, свої емоції та вчинки?

У більшості випадків
 Не завжди
 Дуже рідко

37. Наскільки часто ви обмірковуєте свої вчинки, слова, аналізуєте виконану роботу?

Постійно
 Іноколи
 Рідко чи майже ніколи

38. Як Ви ставитесь до висловлювання критичних зауважень?

- Будь-які невдоволення слід виказувати якомога частіше
- Слід виказувати лише деякі критичні зауваження, необхідні для конструктивної взаємодії
- Краще взагалі не виказувати жодних критичних зауважень

39. При обговоренні певних питань з іншими людьми Ви переважно:

- Мовчите і слухаєте інших
- Висловлюєте свою точку зору
- Керуєте обговоренням і допомагаєте висловлюватися кожному

40. Коли людина висловлює свою точку зору, відмінну від Вашої, чи можете Ви її вислухати до кінця, зрозуміти і спробувати прийняти її думку?

- У більшості випадків
- Не завжди
- Дуже рідко

41. Якими є умови Вашого проживання?

- Задовільні
- Незадовільні

42. На яких засадах Ви навчаєтесь?

- За державні кошти
- За контрактом

43. Ваша успішність навчання в цілому?

- Висока
- Середня
- Достатня
- Низька

44. Яка повна назва Вашого навчального закладу?

Додаток Г

Навчальні заклади професійної (професійно-технічної) освіти, що здійснюють підготовку кваліфікованих робітників з професії оператор поштового зв'язку
(джерело: складено автором за даними ЄДЕБО)

№ з/п	Назва навчального закладу (ЄДЕБО станом на 01.01.2024)	Кількість здобувачів, які взяли участь в опитуванні	Загальна кількість здобувачів освіти, які здобувають професію ОПЗ
1.	Державний професійно-технічний навчальний заклад «Дніпровський центр професійно-технічної освіти»	-	27
2.	Державний навчальний заклад «Тернопільський центр професійно-технічної освіти»	-	69
3.	Державний професійно-технічний навчальний заклад «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії»	23	50 25
4.	Чернівецьке вище професійне училище радіоелектроніки	16	53
5.	Державний професійно-технічний навчальний заклад «Харківське вище професійне училище сфери послуг»	-	48
Всього		39	272

Додаток Д

Перелік навчальних закладів, що мають ліцензію на підготовку операторів поштового зв'язку (станом на січень 2024 р.)
(джерело: складено автором за даними ЄДЕБО)

№ з/п	Назва навчального закладу	Професія/ інтегровані професії	Ліцензійний обсяг
1.	Державний професійно-технічний навчальний заклад Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище	4112 Оператор комп'ютерного набору 4223 Оператор поштового зв'язку	60
2.	Державний професійно-технічний навчальний заклад «Луцьке вище професійне училище»	4223 Оператор поштового зв'язку	30
3.	Державний професійно-технічний навчальний заклад «Дніпровський центр професійно-технічної освіти»	4223 Оператор поштового зв'язку	15
4.	Державний професійно-технічний навчальний заклад «Дніпровський центр професійно-технічної освіти»	4223 Оператор поштового зв'язку	60
5.	Державний навчальний заклад «Запорізький політехнічний центр професійно-технічної освіти»	4223 Оператор поштового зв'язку	30
6.	Кропивницьке вище професійне училище	7244 Електромонтер станційного устаткування телефонного зв'язку 4223 Оператор поштового зв'язку	30
7.	Відокремлений структурний підрозділ «Фаховий коледж інфокомунікацій Національного університету «Львівська політехніка»	4223 Оператор поштового зв'язку	30
8.	Відокремлений структурний підрозділ «Фаховий коледж інфокомунікацій Національного університету «Львівська політехніка»	4223 Оператор поштового зв'язку 4112 Оператор комп'ютерного набору	30
9.	Державний навчальний заклад «Полтавський центр професійно-технічної освіти державної служби зайнятості»	4223 Оператор поштового зв'язку	25

№ з/п	Назва навчального закладу	Професія/ інтегровані професії	Ліцензійний обсяг
10.	Державний навчальний заклад «Тернопільський центр професійно-технічної освіти»	4223 Оператор поштового зв'язку	30
11.	Відокремлений структурний підрозділ «Харківський фаховий коледж інформаційних технологій Державного університету телекомунікацій»	4223 Оператор поштового зв'язку	30
12.	Державний професійно-технічний навчальний заклад «Харківське вище професійне училище сфери послуг»	4223 Оператор поштового зв'язку	60
13.	Вище професійне училище № 94	4223 Оператор поштового зв'язку 4142 Сортивальник поштових відправлень та виробів друку	60
14.	Хмельницький професійний ліцей електроніки	4223 Оператор поштового зв'язку 4115 Секретар керівника (організації, підприємства, установи)	60
15.	Хмельницький професійний ліцей електроніки	4223 Оператор поштового зв'язку 4212 Контролер ощадного банку	60
16.	Чернівецьке вище професійне училище радіоелектроніки	4112 Оператор комп'ютерного набору 4211 Касир (на підприємстві, в установі, організації) 4223 Оператор поштового зв'язку	60
17.	Чернівецьке вище професійне училище радіоелектроніки	4223 Оператор поштового зв'язку	60
Всього			730

Каталог навчально-методичного забезпечення професійної підготовки
операторів поштового зв'язку в професійних коледжах

*(джерело: складено автором за матеріалами педагогічних працівників
ЗП(ПТ)О)*

- Горлова, А., Левіна, Р., Юдіна, Ю. (2018). Матеріали кращих освітніх практик педагогічних працівників закладів професійної (професійно – технічної) освіти. Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України. URL: <http://surl.li/xaioyn>
- Філіпова, А. (2021). Навчальний зошит з професії «Оператор поштового зв'язку» . ДНЗ «Черкаський професійний автодорожній ліцей». URL: <http://surl.li/bfmksh>
- Подопригора, В. (nd). Наочний образок написання дипломної роботи за професією «Оператор поштового зв'язку, сортувальник поштових відправлень та виробів друку другого класу». Дніпровський центр професійно-технічної освіти. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01004h0j-6ba8.docx.html>
- Подопригора, В. (nd-b). Словник виробничих термінів зі спецтехнології за професією «Оператор поштового зв'язку, сортувальник». Дніпровський центр професійно-технічної освіти. URL: <http://surl.li/otpygx>
- Подопригора, В. (nd-a). Інструкція з «Охорони праці та БЖД». Дніпровський центр професійно-технічної освіти. Дніпровський центр професійно-технічної освіти. URL: <http://surl.li/biusyg>
- Подопригора, В. (nd-d). Урок з виробничого навчання на тему: «Прийом авіавідправлення та міжнародних поштових розсилок групами». Дніпровський центр професійно-технічної освіти. URL: <http://surl.li/abwlfc>
- Подопригора, В. (2019). Методичні рекомендації «Партнерство з підприємством поштового зв'язку АТ «Укрпошта». Дніпровський центр професійно-технічної освіти. URL: <http://surl.li/orvpqu>
- Князева, О. А. (2013) Стратегія розвитку поштового зв'язку: [навч. посіб.] / Князева О.А. – Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 100 с.
- АТ «Укрпошта». (nd). Правила надання послуг поштового зв'язку. URL: <http://surl.li/kfsxyp>

Список опублікованих праць за темою дисертації
«Формування професійної компетентності
операторів поштового зв'язку в професійних коледжах»

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

1. Кайтановська, О. (2022а) Оператор поштового зв'язку: аналіз стандарту професійної (професійно-технічної) освіти. *Професійна педагогіка*, 1(24), 186-194. DOI:<https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.186-194>
2. Кайтановська, О. (2022b) Структурно-семантичний аналіз поняття «професійна компетентність операторів поштового зв'язку». *Вісник післядипломної освіти: збірник наукових праць (Серія «Педагогічні науки»)* 21(50), 78-90. DOI:[https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21\(50\)-78-90](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21(50)-78-90)
3. Савенко, О., Кайтановська, О., & Шнюкова, І. (2022). Організація професійної орієнтації учнів у Франції. *Педагогічні науки: теорія та практика*, (4). 344-350. DOI:<https://doi.org/10.26661/2786-5622-2021-4-51>
4. Кайтановська, О. (2023b) Вплив цифровізації поштових послуг на структуру і зміст професійної компетентності операторів поштового зв'язку. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*, 4. 2023. 162-170. DOI:<https://doi.org/10.31651/2524-2660-2023-4-162-170>
5. Кайтановська, О. (2023а) Аналіз професійних компетентностей операторів поштового зв'язку. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*, 2 (26), 52-59. DOI:<https://doi.org/10.32342/2522-4115-2023-2-26-6>
6. Кайтановська, О. (2024с) Змішане навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти: потреби і можливості викладачів. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*, 3 (146), 11-17. DOI:<https://doi.org/10.32782/1995-0519.2024.3.1>

7. Кайтановська, О. (2024) Професійна підготовка операторів поштового зв'язку: від теорії до практики. *Методичні рекомендації*. Видавництво «Фенікс»: 2024. — 68 с.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Кайтановська, О. (2021) Аналіз змісту підготовки операторів поштового зв'язку в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій : матеріали V Всеукраїнського науково-методичного семінару*, 260-262. Глухів: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка.

9. Кайтановська, О. (2022) Дидактичні засади формування професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 115-118. Глухів: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка.

10. Кайтановська, О. (2022) Компетентнісний підхід у системі професійної освіти майбутніх операторів поштового зв'язку. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій: матеріали VI Всеукраїнського науково-методичного семінару*, 116-118. Глухів: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка.

11. Кайтановська, О. (2022) Структура професійної компетентності операторів поштового зв'язку. *Управління розвитком ЗП(ПТ)О на засадах педагогічної логістики: стан, реалії, досвід: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 137-139. Чернівці: ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

12. Кайтановська, О. (2022) Професійний саморозвиток кваліфікованого робітника з професії «оператор поштового зв'язку». *Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи: збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 190-191. Київ-Ірпінь: ІПОД імені Івана Зязюна НАПН України.

13. Кайтановська, О. (2023) Підготовка операторів поштового зв'язку у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: розширення професійних навичок. *Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій*, 151-153. Глухів: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка.

14. Кайтановська, О. (2023) Підготовка майбутніх операторів поштового зв'язку до професійної діяльності в умовах цифровізації суспільства. *Збірник тез доповідей за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів*, 64-65. Мукачево: Мукачівський державний університет.

15. Кайтановська, О. (2023) Вплив воєнного стану на підготовку операторів поштового зв'язку в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Розвиток педагогічної науки і практики в умовах воєнного та повоєнного часу: матеріали Звітної науково-практичної конференції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за 2022 рік*, 40-42. Київ: Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

16. Кайтановська, О. (2023) Сучасні орієнтири у підготовці операторів поштового зв'язку у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії: збірник матеріалів V Всеукраїнського відкритого науково-практичного онлайн-форуму*, 321-324. Київ: Національний центр «Мала академія наук України».

17. Кайтановська, О. (2023) Використання інноваційних виробничих технологій при підготовці операторів поштового зв'язку. *Особистісно-професійна підготовка фахівців у контексті інтеграції України в європейський освітній простір: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції*, 133-136. Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені Івана Коцюбинського.

18. Кайтановська, О. (2024) Мотиваційний компонент професійної компетентності операторів поштового зв'язку. *Неперервна педагогічна освіта XXI століття: збірник матеріалів XXI Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О.П. Рудницької*, 7 (19), 211-212. Київ: Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

19. Кайтановська, О. (2024) Використання цифрових засобів навчання у формуванні професійної компетентності операторів поштового зв'язку в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи [Електронний ресурс]: збірник матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 15-16. Київ: Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

20. Кайтановська, О. (2024) Результати емпіричного дослідження рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку. *Мережева взаємодія Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України та закладів освіти України і зарубіжжя: матеріали Звітної науково-практичної конференції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна*, 88-90. Київ: Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Шановні друзі!

Запрошуємо вас взяти участь в опитуванні, що проводиться для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти з професії «Оператор поштового зв'язку» для розуміння та усвідомлення факторів, які впливають на ваші цінності. Просимо відповісти на запитання тесту. Обираючи одну із відповідей уважно читайте запитання. Результати будуть узагальнені, тому особистих даних вказувати не потрібно.

1. Я даю згоду на обробку даних.
 - Так
 - Ні
2. Яке з наведених нижче тверджень означає цінності?
 - Наше позитивне та негативне відношення до речей
 - Переконавання, моральність, ставлення та рішення, які складають вашу особистість.
 - Бажання мати те, що мають інші, виглядати так, як виглядають інші, жити так, як живуть інші.
3. Яке з наведених нижче тверджень відноситься до заздрощів?
 - Наше позитивне та негативне відношення до речей.
 - Переконавання, моральність, ставлення та рішення, які складають вашу особистість.
 - Бажання мати те, що мають інші, виглядати так, як виглядають інші, жити так, як живуть інші.
 - Вплив, який інші, приблизно однакового віку, можуть мати на ваші дії та рішення.
4. Яке з наведених нижче тверджень відноситься до впливу однолітків?
 - Переконавання, моральність, ставлення та рішення, які складають вашу особистість
 - Наше позитивне та негативне відношення до речей
 - Вплив, який інші, приблизно однакового віку, можуть мати на ваші дії та рішення
 - Бажання мати те, що мають інші, виглядати так, як виглядають інші, жити так, як живуть інші.

5. Чому цінності важливі з точки зору «грошових рішень»?
- Визначають фінансові цілі.
 - Ваші цінності впливають на ці рішення.
 - Впливають на взаємовідносини з однолітками.
6. Які з наведених нижче речей впливають на ваші цінності?
- Вчителі та друзі.
 - Члени родини.
 - Релігія та культурна спадщина.
 - Реклама та телебачення.
 - Всі відповіді вірні
7. Чи можна вважати тиском з боку ваших однолітків, якщо вони ставлять вам запитання щодо того скільки ви витрачаєте, що ви купуєте, якому стилю віддасте перевагу?
- Ні
 - Так
8. Які методи рекламування застосовують рекламодавці, щоб впливати на ваші рішення щодо купівлі?
- Гумор.
 - Комфорт і насолода.
 - Залякування.
 - Економічна привабливість.
 - Емоційні звернення.
 - Всі відповіді вірні.
9. Чи є користь від реклами?
- Ні
 - Так

Дякуємо за приділений час!
Бажаємо успіхів!

Додаток І

Таблиця 1

Матриця сформованості ціннісного компонента у здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти з професії «Оператор поштового зв'язку» на констатувальному етапі педагогічного експерименту

Здобувачі освіти	Запитання тесту								Сума правильних відповідей	%
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.		
1.	1	1	1	1	1	1	1	1	8	100
2.	0	1	1	0	0	1	1	1	5	62,5
3.	1	0	0	1	1	1	0	1	5	62,5
4.	0	1	1	0	1	1	0	1	5	62,5
5.	1	0	0	0	1	1	0	1	4	50
6.	0	1	0	0	1	1	1	1	5	62,5
7.	0	1	1	0	1	1	1	0	5	62,5
8.	0	1	1	1	1	1	1	1	7	87,5
9.	1	0	0	1	1	1	0	1	5	62,5
10.	1	0	0	1	1	1	0	0	4	50
11.	1	1	1	0	1	1	0	1	6	75
12.	0	1	0	0	1	1	0	1	4	50
13.	1	0	0	1	1	1	1	0	5	62,5
14.	0	1	1	0	1	1	1	1	6	75
15.	1	1	1	0	1	1	1	1	7	87,5
16.	0	1	1	0	0	1	1	0	4	50
17.	1	1	0	1	0	1	0	1	5	62,5
18.	0	1	0	1	1	1	0	1	5	62,5
19.	1	1	0	1	1	1	1	0	6	75
20.	0	1	0	0	1	1	1	1	5	62,5
21.	0	1	1	0	1	1	0	1	5	62,5
22.	1	1	1	0	1	1	0	0	5	62,5
23.	1	1	1	0	0	1	1	1	6	75
24.	0	1	1	1	0	1	1	1	6	75
25.	1	1	1	1	1	1	1	0	7	87,5
26.	0	1	1	1	1	1	1	1	7	87,5
27.	1	1	0	0	1	1	0	0	4	50
28.	1	1	1	0	1	1	0	1	6	75
29.	1	1	1	1	1	1	0	1	7	87,5
30.	0	1	0	1	1	1	0	1	5	62,5
31.	0	1	0	1	1	1	1	1	6	75
32.	1	1	0	0	1	1	1	1	6	75
33.	1	1	1	0	1	1	1	1	7	87,5
34.	1	1	1	1	0	1	1	1	7	87,5
35.	0	1	1	1	1	1	0	0	5	62,5
36.	1	1	1	0	1	1	0	1	6	75
37.	1	1	0	0	1	1	0	1	5	62,5
38.	0	1	0	1	1	1	1	0	5	62,5
39.	1	1	0	1	1	1	0	1	6	75
40.	0	1	1	0	1	1	1	1	6	75
41.	1	1	0	1	1	1	1	0	6	75
42.	0	1	0	1	1	1	1	1	6	75
43.	1	1	0	0	1	1	1	1	6	75
Всього:	24	38	22	21	37	43	24	32		
Всього (%):	55,8	88,4	51,2	48,8	86,0	100,0	55,8	74,4		

Таблиця 2

Матриця сформованості ціннісного компонента у здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти з професії «Оператор поштового зв'язку» на формульовальному етапі педагогічного експерименту (джерело: складено автором)

Здобувачі освіти	Запитання тесту								Сума балів	% відпов.
	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.		
1	1	1	1	1	1	1	1	1	8	100
2	0	1	1	0	1	1	1	1	6	75,0
3	1	1	1	1	1	1	0	1	7	87,5
4	0	1	1	0	1	1	0	1	5	62,5
5	1	0	1	0	1	1	1	1	6	75,0
6	0	1	0	1	1	1	1	1	6	75,0
7	0	1	1	0	1	1	1	0	5	62,5
8	0	1	1	1	1	1	1	1	7	87,5
9	1	0	0	1	1	1	0	1	5	62,5
10	1	1	0	1	1	1	1	0	6	75,0
11	1	1	1	0	1	1	0	1	6	75,0
12	0	1	1	1	1	1	0	1	6	75,0
13	1	0	0	1	1	1	1	0	5	62,5
14	0	1	1	0	1	1	1	1	6	75,0
15	1	1	1	0	1	1	1	1	7	87,5
16	0	1	1	1	1	1	1	0	6	75,0
17	1	1	0	1	0	1	0	1	5	62,5
18	1	1	0	1	1	1	1	1	7	87,5
19	1	1	0	1	1	1	1	0	6	75,0
20	0	1	1	0	1	1	1	1	6	75,0
21	1	1	1	1	1	1	0	1	7	87,5
22	1	1	1	0	1	1	0	0	5	62,5
23	1	1	1	0	0	1	1	1	6	75,0
24	0	1	1	1	0	1	1	1	6	75,0
25	1	1	1	1	1	1	1	0	7	87,5
26	0	1	1	1	1	1	1	1	7	87,5
27	1	1	1	1	1	1	0	0	6	75,0
28	1	1	1	0	1	1	0	1	6	75,0
29	1	1	1	1	1	1	0	1	7	87,5
30	0	1	0	1	1	1	0	1	5	62,5
31	0	1	0	1	1	1	1	1	6	75,0
32	1	1	0	0	1	1	1	1	6	75,0
33	1	1	1	0	1	1	1	1	7	87,5
34	1	1	1	1	0	1	1	1	7	87,5
35	0	1	1	1	1	1	0	0	5	62,5
36	1	1	1	0	1	1	0	1	6	75,0
37	1	1	0	0	1	1	0	1	5	62,5
38	0	1	0	1	1	1	1	0	5	62,5
39	1	1	0	1	1	1	0	1	6	75,0
40	0	1	1	0	1	1	1	1	6	75,0
41	1	1	0	1	1	1	1	0	6	75,0
42	0	1	0	1	1	1	1	1	6	75,0
43	1	1	0	0	1	1	1	1	6	75,0
Всього:	27	40	27	26	39	43	27	33		
Всього (%):	62,8	93,0	62,8	60,5	90,7	100	62,8	76,7		

Шановні здобувачі освіти!

Просимо вас взяти участі в дослідженні щодо мотивованості вас на успіх. Вашій увазі запропоновані 41 питання, на кожен з яке дайте відповідь «так» або «ні». Результати будуть узагальнені, тому своїх особистих даних вказувати не потрібно.

(джерело: URL:<https://testoteka.info/uk/test/volitional/ehlers-s>)

Методика Т. Елерса: діагностика мотивації до успіху

1. Якщо між двома варіантами є вибір, його краще зробити швидше, ніж відкласти на потім.
2. Якщо помічаю, що не можу на всі 100% виконати завдання, я легко дратуюся.
3. Коли я працюю, це виглядає так, ніби я ставлю на карту все.
4. Якщо виникає проблемна ситуація, найчастіше я приймаю рішення одним з останніх.
5. Якщо два дні поспіль у мене немає справи, я втрачаю спокій.
6. У деякі дні мої успіхи нижче середніх.
7. Я більш вимогливий до себе, ніж до інших.
8. Я доброзичливіший за інших.
9. Якщо я відмовляюся від складного завдання, згодом суворо засуджую себе, бо знаю, що в ньому я домогся б успіху.
10. У процесі роботи я потребую невеликі паузи для відпочинку.
11. Старанність - це не основна моя риса.
12. Мої досягнення в роботі не завжди однакові.
13. Інша робота приваблює мене більше тієї, якої я зайнятий.
14. Осуд стимулює мене сильніше похвали.
15. Знаю, що колеги вважають мене діловою людиною.
16. Подолання перешкод сприяє тому, що мої рішення стають більш категоричними.
17. На моєму честолюбстві легко зіграти.
18. Якщо я працюю без натхнення, це зазвичай помітно.
19. Виконуючи роботу, я не розраховую на допомогу інших.
20. Іноді я відкладаю на завтра те, що повинен зробити сьогодні.
21. Потрібно покладатися тільки на самого себе.
22. У житті небагато речей важливіше грошей.
23. Якщо мені треба буде виконати важливе завдання, я ніколи не думаю ні про що інше.
24. Я менш честолюбний, ніж багато інших.
25. Наприкінці відпустки я зазвичай радію, що скоро вийду на роботу.

26. Якщо я розташований до роботи, роблю її краще і більш кваліфіковано, ніж інші.
27. Мені простіше і легше спілкуватися з людьми, здатними наполегливо працювати.
28. Коли у мене немає роботи, мені не по собі.
29. Відповідальну роботу мені доводиться виконувати частіше за інших.
30. Якщо мені доводиться приймати рішення, намагаюся робити це якомога краще.
31. Іноді друзі вважають мене ледачим.
32. Мої успіхи в якійсь мірі залежать від колег.
33. Протидіяти волі керівника безглуздо.
34. Іноді не знаєш, яку роботу доведеться виконувати.
35. Якщо у мене щось не ладиться, я стаю нетерплячим.
36. Зазвичай я звертаю мало уваги на свої досягнення.
37. Якщо я працюю разом з іншими, моя робота більш результативна, ніж у інших.
38. Не доводжу до кінця багато, за що беруся.
39. Заздрю людям, які не завантажені роботою.
40. Не заздрю тим, хто прагне до влади.
41. Якщо я впевнений, що стою на правильному шляху, для доведення своєї правоти піду на крайні заходи.

Ключ опитувальника Т. Елерса. Розрахунок значень.

По 1 балу нараховується за відповідь "так" на питання: 2-5, 7-10, 14-17, 21, 22, 25-30, 32, 37, 41

і "ні" - на наступні: 6, 13, 18, 20, 2-4, 31, 36, 38 і 39.

Відповіді на питання 1, 11, 12, 19, 23, 33-35 і 40 не враховуються.

Підраховується загальна сума балів.

Інтерпретація методики мотивації до успіху (норми тесту Елерса):

Чим більша сума балів, тим вище рівень мотивації до досягнення успіху.

Від 1 до 10 балів - низька мотивація до успіху;

від 11 до 16 балів - середній рівень мотивації;

від 17 до 20 балів – помірно високий рівень мотивації;

більше 21 бал - дуже високий рівень мотивації до успіху.

Довідки про впровадження

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ

ДЕРЖАВНИЙ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“ДНІПРОВСЬКИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇвід 29.05 2024№ 255

ДОВІДКА

про впровадження в практичну діяльність у ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти» наукових результатів дисертаційного дослідження на тему: «Формування професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку в професійних коледжах», виконаної Ольгою Кайтановською, аспіранткою Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

Підготовка кваліфікованих фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти справедливо визначається одним із пріоритетів державної освітньої політики. Це стосується безпосередньо всіх сфер економічної галузі. Вони потребують конкурентоспроможних кваліфікованих робітників на ринку праці із сформованими актуальними професійними компетентностями, необхідними для успішної професійної діяльності та самореалізації. У зв'язку з цим результати наукового дослідження Кайтановської О. М. на часі, розглядаються педагогами практиками закладу освіти як навчально-методичне забезпечення формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку, а обґрунтована в наукових працях структура і зміст професійної компетентності, сучасні технології її формування уможливають оновлення змісту їх підготовки, орієнтують у виборі найбільш ефективних форм і методів навчання.

Розроблені та запропоновані Кайтановською О.М. для впровадження в закладі освіти методичні рекомендації допомагають викладам сформувати професійну компетентність в майбутніх операторів поштового зв'язку як результативний показник їх спроможності працювати на робочому місці, а також слугують орієнтиром у використанні контекстного, аксіологічного і компетентнісного підходів до організації освітнього процесу. Критеріально-рівнева структура професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку використовується при розробленні умов і положення з проведення конкурсів за професією, враховується в процесі оцінювання різних робіт здобувачів освіти. Впроваджені наукові результати здобувачки наукового ступеня доктора філософії надають педагогічним працівникам методичну підтримку в розробленні навчальних матеріалів. Майстри виробничого навчання використовують ці матеріали для поглибити знання з педагогіки та психології розвитку особистості.

Результати дисертаційної роботи використовуються в організації методичної роботи з викладачами, в процесі підготовки до атестації педагогів, що свідчить про їх теоретичну і практичну значущість.

Директор

Олександр СТРИЛЕЦЬ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ»
ДНЗ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ЦПТО»**

46007, м. Тернопіль, вул. Текстильна 8, тел./факс (0352) 52-35-89; e-mail: tcpto-l@ukr.net.
Код ЄДРПОУ 03072170

28.05.2024

№245

ДОВІДКА

про впровадження в практичну діяльність у Державному навчальному закладі «Тернопільський центр професійно-технічної освіти» наукових результатів дослідження на тему: «Формування професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку в професійних коледжах», виконаної здобувачкою Кайтановською О. М. Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

Поштовий зв'язок є однією з пріоритетних і важливих підгалузей зв'язку в Україні. Кожного дня пошта набуває нових форм, реорганізовується та розширюється в Україні і за її межами, зростає кількість відділень поштового зв'язку оснащених сучасним обладнанням та технологією, логістикою. Відповідно постійне вдосконалення цих послуг спричиняє розвиток професії «Оператор поштового зв'язку», що є найбільш поширеною серед поштових працівників. Це актуалізує необхідність постійного вдосконалення змісту професійної підготовки майбутніх операторів поштового зв'язку, що здійснюється у закладах професійної освіти. Тому результати дисертаційного дослідження Кайтановської Ольги Миколаївни, відображені в методичних рекомендаціях «Професійна підготовка операторів поштового зв'язку: від теорії до практики» (<http://surl.li/tvzto>) та у статтях, опублікованих у фахових виданнях: «Оператор поштового зв'язку: аналіз стандарту професійної (професійно-технічної) освіти» (<http://surl.li/tvzv1>), «Аналіз професійних компетентностей операторів поштового зв'язку» (<http://surl.li/tvzwd>), «Вплив цифровізації поштових послуг на структуру і зміст професійної компетентності операторів поштового зв'язку» (<http://surl.li/tvzww>) із зазначеної теми на часі. Вони використовуються в якості навчально-методичного супроводу підготовки кваліфікованих робітників за цією професією, трансформації змісту навчання зі спеціальностей, розроблення завдань для самостійної роботи та ін., що впливає на якість освітнього і виробничого процесів.

Директор ДНЗ «Тернопільський ЦПТО»

Володимир ЦЬОХ

Гос. Ольга ДИЧЕНКО

Міністерство освіти і науки України

КИЇВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЗВ'ЯЗКУ

01054, м. Київ, вул. Леонтовича, 11. тел/факс 235-60-58

31.07.2024р. № 01/24-2-528(а)

ДОВІДКА

про впровадження в освітню діяльність Київського фахового коледжу зв'язку наукових результатів дослідження на тему: «Формування професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку в професійних коледжах», виконаної здобувачкою наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Кайтановською Ольгою Миколаївною

В умовах освітніх імперативів третього тисячоліття особлива роль належить підготовці конкурентоспроможної особистості, з високою гуманітарною культурою, гуманістичним світоглядом, моральними цінностями й творчим мисленням, багатомовною культурою світу, формуванню її творчого, культурного потенціалу. Ці якості мають формуватися в процесі професійної підготовки майбутнього фахівця в професійних коледжах як складової їх професійної компетентності. Їх практична реалізація відбувається на робочому місці операторів поштового зв'язку.

Наукові результати дисертаційного дослідження Ольги Кайтановської з формування професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку в професійних коледжах використовується педагогічним колективом як навчально-методичне забезпечення навчального процесу. Так методичні рекомендації «Професійна підготовка операторів поштового зв'язку: від теорії до практики» (<http://surl.li/tqcha>) уможливають цілісне сприйняття професійної компетентності операторів поштового зв'язку, її зміст і структуру, що дає можливість цілеспрямовано добирати зміст навчання і вибирати форми, методи і засоби навчання. Результати аналізу стандарту професійної (професійно-технічної) освіти (Оператор поштового зв'язку: аналіз стандарту професійної (професійно-технічної) освіти - Електронна бібліотека НАПН України (jitta.gov.ua)) дає чітке уявлення про відмінності професійних компетентностей за кожною професійною кваліфікацією, мотивує викладачів до застосування додаткового матеріалу під час викладання, враховуються в ході формулювання пропозицій з модернізації стандарту «Оператор поштового зв'язку». Розроблений інформаційно-технологічний компонент професійної компетентності операторів поштового зв'язку орієнтує педагогічний колектив на вибір більш ефективних цифрових засобів навчання і саморозвиток цифрової компетентності педагогів.

Директор
М.П.

Світлана ЧЕЧУРО

Додаток Л

Робочий навчальний план для підготовки кваліфікованих робітників
за інтегрованою професією «Оператор поштового зв'язку/секретар керівника (організації, підприємства, установи)»
у ДПТНЗ «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Департаменту освіти і науки
Чернівецької ОДА

_____ Л.ЦУРКАН
«_____» _____ 20 р.

РОБОЧИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Чернівецького вищого професійного училища радіоелектроніки
для первинної професійної підготовки кваліфікованих робітників з отриманням повної загальної середньої освіти
на базі базової загальної середньої освіти
за інтегрованою професією 7344 «Фотограф (фотороботи)» 3 та 4 розряду, 4223 «Оператор поштового зв'язку» 3 класу

Термін навчання - II ступінь – 3 роки.

Кваліфікація – фотограф (фотороботи) 4 розряду, оператор поштового зв'язку 3 класу

Форма навчання - денна

І. ГРАФІК ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ

Ступінь	Курси	Вересень				29.09.-05.10	Жовтень			27.10.-02.11	Листопад				Грудень				29.12.-04.01	Січень				Лютий				Березень				30.03.-05.04	Квітень				27.04.-03.05	Травень				Червень				29.06.-05.07	Липень				Серпень																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							
		1	8	15	22		6	13	20		3	10	17	24	1	8	15	22		5	12	19	26	2	9	16	23	2	9	16	23		6	13	20	4		11	18	25	1	8	15	22	6		13	20	27	3	10	17	24																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																					
		7	14	21	28		12	19	26		9	16	23	30	7	14	21	28		11	18	25	1	8	15	22	1	8	15	22	12		19	26	10	17		24	31	7	14	21	28	12	19		26	2	9	16	23	31																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																						
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																					
II	1	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	К	К	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К	К																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																			
	2	П	П	П	П	П	П	П/ПКА	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	К	К	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В	Т В

В - виробниче навчання
Т - теоретичне навчання

П - виробнича практика
К - канікули

ПКА - поетапна кваліфікаційна атестація
ДКА - державна кваліфікаційна атестація
ДПА - державна підсумкова атестація

II. ЗВЕДЕНІ ДАНІ ЗА БЮДЖЕТОМ ЧАСУ (в тижнях)

Ступінь	Курси	Професійно-теоретична підготовка		Професійно-практична підготовка						Державна кваліфікаційна, поетапна атестація		Святкові	Канікули	Навчального часу	Всього
				Виробниче навчання в навчальному закладі		Виробниче навчання на виробництві чи в сфері послуг		Виробнича практика на робочих місцях на виробництві чи в сфері послуг							
		Тижні	Години	Тижні	Години	Тижні	Години	Тижні	Години	Тижні	Години	Тижні	Тижні	Тижні	Тижні
II	I	40	251	40	240							1	11	40	52
	II	29	167	29	132			11	278		7	1	11	40	52
	III	31	230	31	204	2	84	6	371	1	14	1	2	40	43

III. ПЛАНОВИЙ РІВЕНЬ КВАЛІФІКАЦІЇ

Ступінь	Курс	Семестр, місяць	Код	Професія	Кваліфікація (категорія)
II	II	I семестр, жовтень	7344	Фотограф (фотороботи)	3 розряд - Поетапна кваліфікаційна атестація
	III	II семестр, вересень	7344	Фотограф (фотороботи)	4 розряд - Поетапна кваліфікаційна атестація
	III	II семестр, червень	4121	Оператор поштового зв'язку	3 клас - Державна кваліфікаційна атестація

IV. ПОЯСНЕННЯ ДО ПЛАНУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

1.Робочий навчальний план розроблений відповідно до стандарту професійно (професійно-технічної) освіти СП(ПТ)О 7344.КО.74.81-2018 з професії «Фотограф (фотороботи)», ДСПТО 4223.Н.53.00-2015 з професії «Оператор поштового зв'язку», Типової базисної структури навчальних планів для підготовки кваліфікованих робітників (наказ МОН України №947 від 13.10.2010 р.), наказу Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 №408 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня», рекомендації щодо впровадження у закладах ПО Державного стандарту повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 №1392.

2. Підготовка за професією «Фотограф (фотороботи)» ґрунтується на компетентнісному підході та структурується за модульним принципом. Відповідно до рішення методичної комісії інтегрованих професій від 26.06.2019 р.:

в загальнопрофесійному блоці з професійно-теоретичної підготовки 30 годин взято на вивчення предмету «Охорона праці»;

викладання частини предметів блоку загальнопрофесійної підготовки у робочому навчальному плані проводиться паралельно з модулем ФТГ - 3.1;

згідно з вимогами роботодавців виробнича практика 3 розряду з професії «Фотограф (фотороботи)» буде проводитися в кінці вивчення всіх модулів даного кваліфікаційного рівня; виробнича практика 4 розряду з професії «Фотограф (фотороботи)» буде проводитися в кінці вивчення всіх модулів даного кваліфікаційного рівня.

3. Перелік навчальних предметів, з яких проводиться державна підсумкова атестація, щорічно визначається і затверджується МОН України, відповідно до Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти, затвердженого наказом МОН України від 30.12.2014 №1547. Обов'язковою є атестація з української мови.

4. Державна кваліфікаційна атестація: державний кваліфікаційний іспит або захист дипломної роботи чи творчої роботи, що її замінює.

5. З предметів загально-професійної та професійно-теоретичної підготовки, за якими не передбачена атестація, проводиться залік за рахунок кількості годин,відведених на вивчення навчального предмета,відповідно до пункту 6.14 Положення про організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах, затвердженого наказом МОН України від 30.05.2006 р. № 419 (із змінами).

6. Перелік предметів, що вільно обираються: «Основи відеомонтажу», «Веб-дизайн та комп'ютерна графіка», «Ділове українське мовлення», «Ділова активність та основи підприємницької діяльності», «Основи медіаграмотності», «Основи професійної мобільності», «Основи естетики», «Етика та психологія сімейного життя».

7. В навчальному плані на кваліфікацію з професії «Оператор поштового зв'язку» предмет «Професійна етика та психологія» - 17 год вилучено за рахунок тощо, що здобувачі освіти отримують відповідні компетентності при вивченні предмету «Основи професійної етики» - 14 год. при здобутті кваліфікації фотограф (фотороботи) третього розряду та 3 год. при вивченні предмету «Технології».

[illegible]

Директор Чернівецького ВПУ радіоелектроніки С. ОДАЙСЬКИЙ С.

ПОГОДЖЕНО

Директор навчально-методичного центру
професійно-технічної освіти у Чернівецькій області

С.МИКИТЮК

ПОГОДЖЕНО

Підприємство-замовник

ПОГОДЖЕНО

начальник відділу професійної освіти
та ліцензування Департаменту освіти і
науки обласної державної адміністрації

Л.БУРЧЕНКО

Додаток М

Перелік професійний коледжів, категорія яка належить до закладів
професійної (професійно-технічної) освіти
станом на лютий 2025 року
(джерело: складено автором за даними ЄДЕБО)

№ з/п	Назва закладу освіти	Категорія закладу освіти	Форма власності	Найменування органу, до сфери управління якого належить заклад освіти
1.	Комунальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Київський професійний коледж автомобільного транспорту та будівельної механізації»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Комунальна	Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)
2.	Комунальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Київський професійний коледж автотранспортних технологій»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Комунальна	Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)
3.	Комунальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Київський професійний коледж артдизайну»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Комунальна	Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)
4.	Комунальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Київський професійний коледж будівництва і архітектури»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Комунальна	Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)
5.	Комунальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Київський професійний коледж будівництва і комунального господарства»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Комунальна	Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)

№ з/п	Назва закладу освіти	Категорія закладу освіти	Форма власності	Найменування органу, до сфери управління якого належить заклад освіти
6.	Комунальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Комунальна	Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)
7.	Комунальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Київський професійний коледж залізничного транспорту імені В.С. Кудряшова»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Комунальна	Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)
8.	Комунальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Київський професійний коледж інформаційних технологій та поліграфії»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Комунальна	Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)
9.	Комунальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Київський професійний коледж «ЛІВОБЕРЕЖНИЙ»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Комунальна	Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)
10.	Комунальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Київський професійний коледж мистецтва та технологій сервісу»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Комунальна	Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)
11.	Комунальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Київський професійний коледж «СИНЕРГІЯ»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Комунальна	Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)
12.	Комунальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Київський професійний коледж сфери послуг»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Комунальна	Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)

№ з/п	Назва закладу освіти	Категорія закладу освіти	Форма власності	Найменування органу, до сфери управління якого належить заклад освіти
				державної адміністрації)
13.	Комунальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Київський професійний коледж технологій та дизайну»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Комунальна	Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)
14.	Комунальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Київський професійний коледж технологій та дизайну одягу»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Комунальна	Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)
15.	Комунальний заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Київський професійний коледж цивільного будівництва»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Комунальна	Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)
16.	Товариство з обмеженою відповідальністю «Маріупольський професійний коледж»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Приватна	
17.	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Коростишівський професійний коледж»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Державна	Департамент освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації
18.	Комунальний заклад «Міжгірський професійний коледж» Закарпатської обласної ради	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Комунальна	Обласна рада
19.	Комунальний заклад «Свалявський професійний коледж» Закарпатської обласної ради	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Комунальна	Обласна рада

№ з/п	Назва закладу освіти	Категорія закладу освіти	Форма власності	Найменування органу, до сфери управління якого належить заклад освіти
20.	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Запорізький професійний коледж готельно-ресторанного бізнесу»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Державна	Департамент освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації
21.	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Білоцерківський професійний коледж»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Державна	Департамент освіти і науки Київської обласної державної адміністрації
22.	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Бориспільський професійний коледж»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Державна	Департамент освіти і науки Київської обласної державної адміністрації
23.	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Броварський професійний коледж»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Державна	Департамент освіти і науки Київської обласної державної адміністрації
24.	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Переяславський професійний коледж»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Державна	Департамент освіти і науки Київської обласної державної адміністрації
25.	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Катюжанський професійний коледж»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Державна	Департамент освіти і науки Київської обласної державної адміністрації
26.	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Львівський професійний коледж індустрії краси та моди»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Державна	Департамент освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації
27.	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Львівський професійний коледж прикладного мистецтва та дизайну»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Державна	Департамент освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації

№ з/п	Назва закладу освіти	Категорія закладу освіти	Форма власності	Найменування органу, до сфери управління якого належить заклад освіти
28.	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Львівський професійний коледж сфери обслуговування та поліграфії»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Державна	Департамент освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації
29.	Львівський професійний коледж готельно-туристичного та ресторанного сервісу	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Державна	Міністерство освіти і науки України
30.	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Меденицький аграрно-технологічний професійний коледж»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Державна	Міністерство освіти і науки України
31.	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Турківський професійний коледж»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Державна	Департамент освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації
32.	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Первомайський професійний коледж»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Державна	Департамент освіти і науки Миколаївської обласної державної адміністрації
33.	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Південноукраїнський професійний коледж»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Державна	Департамент освіти і науки Миколаївської обласної державної адміністрації
34.	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Новоодеський професійний коледж»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Державна	Департамент освіти і науки Миколаївської обласної державної адміністрації
35.	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Сарненський аграрно-технологічний професійний коледж»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Державна	Департамент освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації
36.	Державний навчальний заклад «Тернопільський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою»	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти	Державна	Департамент освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації

№ з/п	Назва закладу освіти	Категорія закладу освіти	Форма власності	Найменування органу, до сфери управління якого належить заклад освіти
37.	Лановецька філія Державного навчального закладу «Тернопільський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою»	Заклад професійної (професійно- технічної) освіти	Державна	Міністерство освіти і науки України
38.	Заклад професійної(професійно- технічної)освіти «Харківський професійний коледж будівництва та промисловості»	Заклад професійної (професійно- технічної) освіти	Державна	Департамент науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації
39.	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Харківський професійний коледж»	Заклад професійної (професійно- технічної) освіти	Державна	Міністерство освіти і науки України
40.	Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Подільський професійний коледж»	Заклад професійної (професійно- технічної) освіти	Державна	Міністерство освіти і науки України